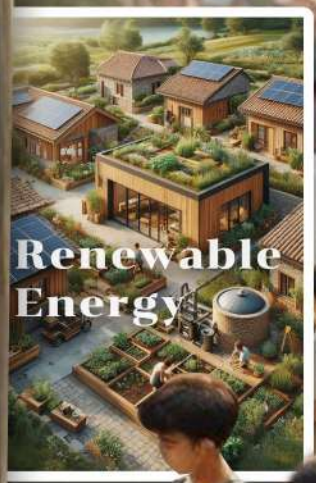
WELL-BEING

วารสารปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2569

E-ISSN : 2822-1052 (Online)

วารสารปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569

E-ISSN: 2822-1052 (Online)

ที่ปรึกษา

พระพรหมศากยวงศ์วิสุทธิ์, ดร.

พระมหาวิจิตร กลฺยาณจิตฺโต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวภาวพรรณ กิจประเสริฐ

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รองศาสตราจารย์ ดร.	วัดเสนหา นครปฐม
พระมงคลธรรมวิธาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยารัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรนงค์ สกุลศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.อุสา สุทธิสาคร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลรัตน์ คีรินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์	วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ พล.ต.ท.ดร.กิตติ์ธนทัต เลอวงศ์รัตน์	กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิจักษณ์ ภู่ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิตา ภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.นรา ขำคม	มหาวิทยาลัยมหิดล

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยืนยาว

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงดาว รุ่งเจริญเกียรติ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ

รองศาสตราจารย์ เจษฎา บุญมาโฮม

พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงวิชญ์ นิลโคตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชร์ ปลากัดทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โทอื้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง

พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชฺชโญ, ดร.

ดร.วีรนุช พรมจักร

บทบรรณาธิการ

จิตใจคือสวน ความคิดคือเมล็ดพันธุ์

เราสามารถเลือกได้ว่าจะปลูกดอกไม้ หรือ ปล่อยให้วัชพืชเติบโต

-William Wordsworth-

วารสารปราชญ์ประชาคมปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2569) เหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากและโคลนทะลักเข้าถล่มพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศเนปาลและเขตปกครองตนเองทิเบตของจีน ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม ที่ผ่านมา สำนักข่าวต่างประเทศรายงานว่าจำนวนผู้เสียชีวิตล่าสุดเพิ่มเป็น 794 คน สูญหายกว่า 2,500 คน ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและสาธารณูปโภคภายในพื้นที่เสียหายอย่างมหาศาล ภัยพิบัติครั้งนี้มีชนวนเหตุมาจากการพังทลายของธารน้ำแข็งและมวลหินขนาดใหญ่ (Rock-Ice Avalanche) บริเวณต้นน้ำฝั่งทิเบต ไหลลงมากีดขวางลำน้ำจนกลายเป็นเขื่อนชั่วคราว ก่อนที่จะพังทลายฉับพลันและปลดปล่อยมวลน้ำโคลนจำนวนมากไหลหลากทะลักเข้าท่วมชุมชนตามแนวลุ่มน้ำ Bhote Koshi และ Trishuli อย่างรวดเร็ว

ในขณะเดียวกันที่ปรเทศไทย สถานการณ์น้ำท่วมและดินสไลด์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ส่งผลกระทบครอบคลุม 7 อำเภอ 34 ตำบล 223 หมู่บ้าน และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนแล้วมากกว่า 20,000 ครอบครัว มีเหตุปัจจัยมาจากลักษณะภูมิประเทศมีพื้นที่เป็นภูเขาสูงชันถึงร้อยละ 87 มีลักษณะเป็นหุบเขารูปตัว V ขณะที่ชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจตั้งอยู่ในที่ราบแคบภายในก้นหุบเขา ทำให้น้ำป่าไหลลงสู่แม่น้ำสายหลักโดยใช้เวลาเพียง 4-8 ชั่วโมงเท่านั้น และเป็นเพราะสภาพอากาศและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เมฆฝนจากมรสุมมักลอยมาปะทะเทือกเขาหลวงพระบาง เกิดฝนตกหนักแช่ตัวสะสม พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกปรับเปลี่ยนเป็นแปลงเกษตรพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ขาดต้นไม้ใหญ่และหน้าดินซับน้ำ เมื่อดินอมน้ำจนอุ้มไม่ไหว ฝนที่ตกเพิ่มจึงกลายเป็นน้ำป่าซัดพาเอาโคลนตะกอนลงสู่ลำน้ำทันที

ภัยพิบัติธรรมชาติเป็นเหตุการณ์รุนแรงจากธรรมชาติที่สร้างความสูญเสียและสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน รวมไปถึงร่างกายและจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างมหาศาล ดังนั้น สังคมประเทศที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองจึงเฝ้าระวังหายนภัย และรณรงค์ปลูกฝังร่วมสร้างสมาชิกในชาติให้ประกอบด้วยสุขภาวะที่ดี (Well-being) ด้วยการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทุกด้านอย่างสมดุล ดังนี้

1. สุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) คือ การมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง ร่างกายมีแรงมากพอที่จะใช้ชีวิตประจำวัน และมีพลังในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว

2. สุขภาวะทางจิตใจ (Mental Well-being) คือ การมีสภาพอารมณ์และจิตใจที่สงบและมั่นคง รู้สึกพึงพอใจกับชีวิตของตนเอง ไม่มีเรื่องที่ทำให้รู้สึกเครียดหรือกังวลใจ

3. สุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) คือ การมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น สามารถสื่อสาร ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลรอบตัวได้อย่างเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างราบรื่น

4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) คือ การรับรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของการมีชีวิต มีเป้าหมายในการมีชีวิต สามารถใช้ชีวิตตามสิ่งที่ตนเองยึดถือหรือเชื่อมั่นได้

สุขภาวะของสังคมไทยได้มาจากบริบทความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลายปัจจัย เช่น ครอบครัว การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข เทคโนโลยีนวัตกรรม และเครือข่ายทางสังคม ดังนั้น เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิด เพื่อให้วิถีการดำเนินชีวิตสอดคล้องไปกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขและรู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายย่อมเป็นไปตามเหตุปัจจัย หาใช่เป็นไปตามใจอยากของตนเองไม่

ทรัพย์สินเงินทองในโลกนี้ ไม่เคยเลือนหายไปไหน
มันแค่ถูกย้ายจาก “คนขี้เกียจ” ไปหา “คนขยัน”
ย้ายจากคน “ไม่วางแผน” ไปหา “คนที่วางแผน”
ย้ายจาก “คนฟุ่มเฟือย” ไปหา “คนประหยัด”
ย้ายจาก “คนใจร้อน” ไปหา “คนใจเย็น” เสมอ (นิรนาม)

เพื่อรังสรรค์ศาสตร์วิชาการให้เป็นสุขภาวะของสังคม วารสารปราชญ์ประชาคม จึงขอขอบพระคุณเจ้าของบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ และทีมงานวารสารฯ ทุกท่าน ที่ได้อุทิศเวลามาสร้างสรรค์สารัตถะให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยความไว้วางใจเลือกใช้วารสารฉบับนี้เป็นพื้นที่สานสัมพันธ์สื่อสารให้มีการเปลี่ยนแปลงตามที่สังคมคาดหวังอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่ส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพ และทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1-20
จิรรัชยา ศรีทอง และลำไย สีหามาตย์	
ผลของโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป	21-35
กฤติกรณ์ แกมใบ	
ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง	37-51
จิรัฐติกาล อินทมนต์, อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง และเริงวิชญ์ นิลโคตร	
การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	53-66
นภาลัย ศรีวิชัย	
ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	67-84
ชนิตตา โชติช่วง	
การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับเพื่อประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)	85-108
ตรงกมล พรมอ่วม และปัญญวิชญ์ ใบกุหลาบ	
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2	109-121
นวลระหงส์ ศรีจันทร์, นิวัตต์ น้อยมณี และกัมปนาท วัชรธนาคม	
ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต1	123-137
มาลัย สีนา, สรรชัย ชูชีพ และธันยนันท์ ทองบุญตา	
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น	139-155
เมธี ปักสังขาเนย์ และวานิช ประเสริฐพร	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี	157-174
พงศธร สิงห์บูรณ์, ภูวดล จุลสุคนธ์ และเฉลิมชัย หาญกล้า	
สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี	175-191
ยุทธพล โสวัตร์, ภัสยกร เลาสวัสดิกุล และสรรชัย ชูชีพ	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะ การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังสี จังหวัดปราจีนบุรี	193-208
ลลิตา พรมวัฒน์, ทรงพล ผดุงพัฒนากูล และนวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	209-221
วีระ ประดิษฐสุวรรณ และผุสดี กลิ่นเกษร	
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	223-236
ศศิธร โชติอ่ำ, นิวัตต์ น้อยมณี และธัญมัย แฉล้มเขตต์	
บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	237-253
พระครูสถิตรัตนบรรพต (ณพฤทธิ์ ขินจากพรรดิ์) และกันตภณ หนูทองแก้ว	
ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2	255-269
อภิวัตร ดาษดา และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์	
แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1	271-284
วรรณวิภา ยุมังกูร และมิตรภาณี พุ่มกล่อม	
การศึกษากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน	285-300
หลิว ยิน, ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา, จำเริญ คังคะศรี และนิสากร ยินดีจันทร์	
กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช	301-316
ศริญญา ขวัญทอง, ชนิกานต์ กู้เกียรติ และจิตตาภา สารพัดนึก ไชยปัญญา	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครอง และปัจจัยการเลือกศึกษาต่อ ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	317-331
อำพร วงษา, สุมล แซ่เฮง พิสิษฐ์สังฆการ, ปานทิพย์ บุญส่ง, กิตติพศ พรทรัพย์สิน และรัจน์ชีวาต์ แซ่ตั้น	
ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2	333-347
เอกพันธ์ ตะพัง และสาโรจน์ เผ่าวงศากุล	
การพัฒนาหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	349-363
ณัฐณิชา สายด้วง และปริญญภาษ สีทอง	
The Effect of English Listening Software on TOEIC Listening Skills among Undergraduate Students	365-378
Natthira Puyagoon Zwick	
Occupational Stress, Coping Strategies, And Burnout Among Physical Education Teachers at Private Universities in Yunnan Province, China: The Moderating Role of Regional Cultural Context	379-389
Chun Xu, Narong Wichairat, Sobsun Mahaniyom and Piyapun Santaveesuk	
The Effects of Dance/Movement Therapy on Positive Emotions, Emotional Self-Efficacy and Mental Health of Junior High School	391-398
Juan He, Natchana Bhutasang and Duangrat Luangon	
The Impact of Korean-Style Political Aesthetics on Trust and Engagement Among Thai Undergraduate Students	399-409
Kittituch Orisoon and Byeongho Mun	
The Development of Online Lesson on Vocabulary for Thai Undergraduate Students at Nakhon Pathom Rajabhat University	411-419
Kittiya Khongtan	
The Role of New Media in Shaping Audience Engagement with Chinese Independent Documentaries	421-430
Yi Li and Somdech Rungsrisawat	
A Layered Semantic Analysis of Tibetan Mask Imagery Based on Peirce's Triadic Sign Theory	431-442
Yuandong Jiang and Supachai Areerungruang	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิชาการ	
การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐ หลักหิริโอตตัปปะ: กลไกเชิงป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสังคมไทย	443-455
รัชฎากร เอี่ยมอำไพ	
ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤต: บทวิพากษ์การจัดการปัญหาน้ำมันขาดแคลนของรัฐบาลไทย	457-474
ลลิต จันทนะมาหะกะ, นันทพร บัวทอง, จิตรลดา เจริญสุข และธนัสถา โรจนตระกูล	
กระบวนการพิจารณาบทความ	475

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่ส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพ และทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

จิรรัชยา ศรีทอง [1*]
ลำไย สีหามาตย์ [2]

รับบทความ: 7 เมษายน 2569 แก้ไขบทความ: 1 พฤษภาคม 2569 ตอบรับบทความ: 6 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล 2) เปรียบเทียบความตระหนักรู้ด้านอาชีพก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม 3) เปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม และ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเวียงพาน จำนวน 81 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล จำนวน 8 ชุดกิจกรรม 2) แบบประเมินความตระหนักรู้ด้านอาชีพ จำนวน 20 ข้อ 3) แบบประเมินทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ จำนวน 40 ข้อ และ4) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระจากกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีความตระหนักรู้ด้านอาชีพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนมีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ รูปแบบมาโครโมเดล ความตระหนักรู้ด้านอาชีพ ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

[1] นิสิตหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
[*] อีเมล: pjiraradchaya@gmail.com
[2] อาจารย์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

The Development of Career Guidance Activity Packages Based on the MACRO Model to Enhance Career Awareness and Executive Functions of Grade 9 Students

Jiraradchaya Srithong [1*]
Lumyai Seehamat [2]

Abstract

The purpose of this article was to 1) develop and evaluate the quality of a career guidance activity package based on the MACRO Model, 2) compare students' career awareness before and after using the package, 3) compare students' Executive Functions before and after using the package and 4) study student satisfaction with learning through these activity package. The research followed a pre-experimental design (One-Group Pretest-Posttest Design). The sample consisted of 81 Grade 9 students at Ban Wiang Phan School, selected through multi-stage random sampling. The research instruments included 1) 8 units of the MACRO Model career guidance activity package, 2) a 20-item career awareness assessment with a reliability of 0.87, 3) a 40-item Executive Function assessment with a reliability of 0.83, and 4) a 15-item satisfaction questionnaire with a reliability of 0.87. Data were analyzed using descriptive statistics (Mean and Standard Deviation) and t-test for dependent samples.

The research results were as follows 1) The developed career guidance activity package based on the MACRO Model were rated by experts at the highest quality level ($\bar{x}$ = 4.87, S.D. = 0.34). 2) After the intervention, students' career awareness ($\bar{x}$ = 4.37, S.D. = 0.09) was significantly higher than before the intervention ($\bar{x}$ = 1.61, S.D. = 0.20) at a .05 level of statistical significance. 3) Students' executive function after the intervention ($\bar{x}$ = 3.84, S.D. = 0.10) was significantly higher than before the intervention ($\bar{x}$ = 2.58, S.D. = 0.09) at a .05 level of statistical significance. And 4) Students' satisfaction with learning through the developed activity package was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.13).

Keywords: Career Guidance Activity Package, MACRO Model, Career Awareness, Executive Functions

[1] Master of Education Degree in Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao.
[*] Email: pjiraradchaya@gmail.com
[2] Asst. Prof., Master of Education Degree in Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้รูปแบบอาชีพและโครงสร้างตลาดแรงงานมีความซับซ้อนขึ้น เยาวชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการปรับตัวให้เท่าทันต่อสถานการณ์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ทักษะเหล่านี้มีรากฐานสำคัญมาจาก ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานของสมองระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชีวิต การเรียนรู้ และการตัดสินใจ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จทั้งทางการเรียนและการดำเนินชีวิตในระยะยาว (เพ็ญจันทร์ บุพศิริ, 2567) โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงวิกฤตของการพัฒนาสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่ด้านการคิดเชิงเหตุผล การควบคุมตนเอง และการวางแผน หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเองและกำหนดเป้าหมายชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2564) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสถานการณ์ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเยาวชนไทย พบว่ากลุ่มอายุ 11–18 ปี ส่วนใหญ่มีระดับทักษะอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) สภาวการณ์นี้จึงสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับทักษะนี้ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนผ่านสำคัญในอนาคต

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือเป็นช่วงรอยต่อที่สำคัญของระบบการศึกษาไทย เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้เรียนต้องตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาต่อ ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ หรือการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หากผู้เรียนขาดกระบวนการสำรวจตนเอง ขาดข้อมูลโลกอาชีพ หรือขาดทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบย่อมส่งผลให้การเลือกเส้นทางไม่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงจุดเปราะบางสำคัญ คือการที่ผู้เรียนยังขาดความตระหนักรู้ด้านอาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เข้าใจตนเองอย่างชัดเจนควบคู่กับการเท่าทันโลกอาชีพ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2563) หากขาดความตระหนักรู้ในส่วนนี้อาจนำไปสู่ความสับสนและตัดสินใจผิดพลาด จนกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความท้อถอยทางการศึกษาและเสี่ยงต่อการออกกลางคันในที่สุด ทั้งนี้ ความตระหนักรู้ด้านอาชีพมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ เนื่องจากกระบวนการสร้างความเข้าใจในตนเองทั้งด้านบุคลิกภาพ ความสนใจ และศักยภาพ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์โลกแห่งงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะการจัดการข้อมูลและการกำกับตนเอง เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างตนเองกับอาชีพ

ข้อมูลการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนทั้งสิ้น 1,462 คน โดยศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ 1,080 คน เลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา 324 คน และมีบางส่วนเข้าสู่ตลาดแรงงาน 43 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3, 2568) ทั้งนี้ จากการติดตามผลเชิงลึกพบว่ายังมีนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและบางส่วนต้องย้ายสถานศึกษาและสายการเรียนในภายหลัง สอดคล้องกับรายงานการนิเทศติดตามผลและการขับเคลื่อนงานแนะแนวของศูนย์แนะแนวอาชีพประจำเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ที่พบข้อบ่งชี้สำคัญว่า

ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีระดับความตระหนักรู้ด้านอาชีพที่ค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะการขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตและทางเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับยุคสมัย นอกจากนี้ยังพบปัญหาสำคัญด้านการบริหารจัดการตนเองของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนหนึ่งยังขาดการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความถนัดและศักยภาพที่แท้จริง ประกอบกับพื้นที่อำเภอแม่สาย เป็นเขตชายแดนที่มีความเปราะบางทางสังคมและพบว่ามีอัตราการออกกลางคันสูงเป็นลำดับต้นของเขตพื้นที่ฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เป็นเพียงผลกระ ทบจากปัจจัยภายนอก แต่ยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือการที่ผู้เรียนยังขาดกระบวนการสร้างความตระหนักรู้เชิงลึก และขาดทักษะการจัดการชีวิตอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้หากผู้เรียนได้รับการปรึกษาและการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ ย่อมเปรียบเสมือนการสร้างเข็มทิศนำทางที่ช่วยให้สามารถดำรงอยู่ในระบบการศึกษา และตัดสินใจเลือกเส้นทางอนาคตได้อย่างแม่นยำ

วิชาแนะแนว จึงเป็นช่องทางหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการสำรวจและรู้จักตนเองอย่างรอบด้าน แต่ในทางปฏิบัติ มักเน้นการถ่ายทอดข้อมูลเชิงรับ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางชีวิตอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านรูปแบบมาโครโมเดล (MACRO Model) เป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากมีโครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างแรงจูงใจ, ขั้นเรียนรู้โดยตรง, ขั้นสรุปองค์ความรู้, ขั้นรายงานเสนอผล และขั้นเผยแพร่ความรู้ (ดิเรก วรรณเศียร, 2560) กระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงแต่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์และการกำกับตนเอง ซึ่งสอดรับกับการสร้างความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนา ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่สาย อันจะเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและเลือกเส้นทางการศึกษาต่อและประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้ด้านอาชีพก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ การแนะแนวอาชีพ ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ การจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล ความตระหนักรู้ด้านอาชีพ ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ และความพึงพอใจ ซึ่งจากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการสำคัญที่ตอบสนองต่อมาตรฐานการแนะแนวในด้านคุณภาพผู้เรียน เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของตนเองและทักษะการวางแผนชีวิต อันจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกเส้นทางอนาคตอย่างมีเป้าหมาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดของแฟรงก์ พาร์สันส์ (Frank Parsons, อ้างถึงใน ณหทัย อริยวัฒน์วงศ์, 2565) เป็นกรอบหลักในการออกแบบกิจกรรม เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่เน้นกระบวนการทางปัญญาผ่านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลกับลักษณะเด่นของโลกอาชีพโดยใช้เหตุผลเป็นฐาน ซึ่งครอบคลุม 3 องค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ

2. ชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงผ่านการบูรณาการสื่อประสมและสถานการณ์จำลอง จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย คู่มือครู แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประสม ใบความรู้ และใบกิจกรรมที่มีข้อคำถามกระตุ้นการสะท้อนคิดเพื่อให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้และเชื่อมโยงสู่การวางแผนชีวิตของตนเอง ตลอดจนมีคู่มือนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุม ทั้งนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบชุดกิจกรรมเชิงรุกแบบกลุ่ม เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงในการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

3. การจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล (MACRO Model) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมผ่านกระบวนการทางปัญญาและกระบวนการทางสังคม (ดิเรก วรรณเศียร, 2560) จุดเด่นคือ การยกระดับผู้เรียนให้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Learner Ownership) และปรับบทบาทผู้สอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่จัดประสบการณ์เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) ขั้นสร้างแรงจูงใจ 2) ขั้นการเรียนรู้โดยตรง 3) ขั้นสรุปองค์ความรู้ 4) ขั้นรายงานและนำเสนอ และ 5) ขั้นการเผยแพร่ความรู้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์อย่างกระตือรือร้น แต่ยังช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความตระหนักรู้ด้านอาชีพ เป็นกระบวนการเชิงระบบในการประเมินตนเองร่วมกับโลกของงานเพื่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบเป็น 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของแฟรงก์ พาร์สันส์ (Frank Parsons, อ้างถึงใน ณหทัย อริยวัฒน์วงศ์, 2565) และสอดรับกับพัฒนาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน “ระยะทดลองเลือกอาชีพ” ในทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก (Ginzberg, อ้างถึงใน จิราภา บุตรสีตะราช, 2563) และ“ระยะการสำรวจ” ในทฤษฎี

พัฒนาการอาชีพของซูเปอร์ (Super, อ้างถึงใน ณหทัย อริยวัฒน์วงค์, 2565) ที่มุ่งสร้างอัตมโนทัศน์ก่อนการตัดสินใจจริง ทั้งนี้ ในบริบทปัจจุบันต้องมุ่งสร้างทักษะการปรับตัวมากกว่าการให้ข้อมูลอาชีพที่ตายตัว โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกกระตุ้นการสะท้อนคิดและการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างศักยภาพส่วนบุคคลกับความต้องการของตลาดงานยุคใหม่ได้อย่างสมเหตุสมผล (กมลชนก วงวาฬ, 2562) อันนำไปสู่ความพร้อมในการเลือกเส้นทางการศึกษาต่อที่สอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริงในอนาคตโดยในงานวิจัยครั้งนี้ วัดผลได้จากคะแนนของแบบประเมินความตระหนักรู้ด้านอาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

5. ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ คือกระบวนการทำงานระดับสูงของสมองส่วนหน้าในการกำกับตนเองทั้งด้านการคิด อารมณ์ และพฤติกรรม เพื่อการวางแผนและตัดสินใจสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ 8 ด้าน จากงานวิจัยที่ปรากฏซ้ำตั้งแต่ 4 ฉบับขึ้นไป ได้แก่ 1) ความจำขณะทำงาน 2) การหยุด ยับยั้งชั่งใจ 3) การเปลี่ยน ยืดหยุ่นความคิด 4) การควบคุมอารมณ์ 5) การวางแผนจัดการ 6) การประเมินตนเอง 7) การจัดการสิ่งของ และ 8) การทำงานจนสำเร็จ งานวิจัยครั้งนี้ วัดผลจากคะแนนของแบบประเมินทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ทั้ง 8 ด้าน เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

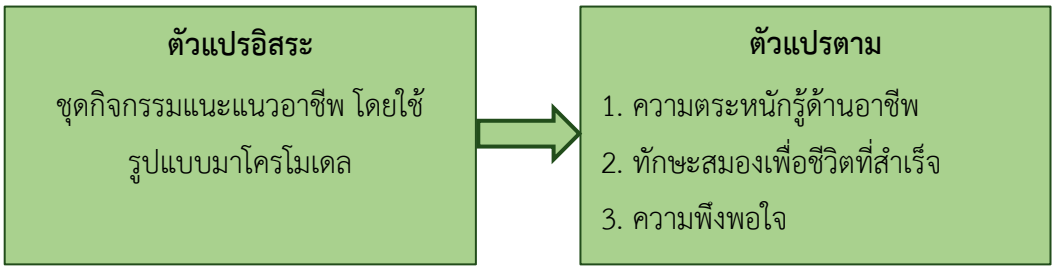
6. ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะทางจิตใจเชิงบวกที่เกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังอย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow,1970) และทฤษฎีอีอาร์จี (Alderfer, 1972) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจเกิดจากการตอบสนองความต้องการอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านความปลอดภัย ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และการเห็นคุณค่าในตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้การประเมินครอบคลุมรอบด้าน ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบ เป็นกรอบในการกำหนดองค์ประกอบการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม 2) ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ และ3) ด้านการนำไปใช้และภาพรวม โดยมุ่งเน้นให้เครื่องมือวัดผลมีความสอดคล้องกับบริบทการวิจัยและระดับการรับรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถสะท้อนความรู้สึกและระดับความสำเร็จในการพัฒนาสผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดผลได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุม 3 ด้าน คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนตามรูปแบบมาโครโมเดล ได้แก่ 1) ขั้นสร้างแรงจูงใจ 2) ขั้นการเรียนรู้โดยตรง 3) ขั้นสรุปองค์ความรู้ 4) ขั้นรายงานและนำเสนอ และ 5) ขั้นการเผยแพร่ความรู้ และในชุดกิจกรรมแต่ละชุดกิจกรรมจะประกอบด้วย คู่มือครู แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประสม ใบความรู้ ใบกิจกรรมและคู่มือนักเรียน เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพ ที่ครอบคลุม 3 ด้าน

คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ และส่งเสริมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ 8 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะความจำขณะทำงาน 2) ทักษะการหยุด ยับยั้งชั่งใจ 3) ทักษะการเปลี่ยน ยืดหยุ่นความคิด 4) ทักษะการควบคุมอารมณ์ 5) ทักษะการวางแผนจัดการ 6) ทักษะการประเมินตนเอง 7) ทักษะการจัดการสิ่งของ และ 8) ทักษะการทำงานจนสำเร็จ รวมถึงศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยศึกษาทั้งสิ้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม 2) ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ และ3) ด้านการนำไปใช้และภาพรวม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนทดลองและหลังการทดลอง (One – Group Pretest Posttest Design) โดยผู้วิจัยกำหนดให้ ตัวแปรอิสระ คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่พัฒนาขึ้น ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ความตระหนักรู้ด้านอาชีพ ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ และความพึงพอใจของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนทดลองและหลังการทดลอง

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่สาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 524 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเวียงพาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 81 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2568 ถึงเดือน มกราคม 2569

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพจำนวน 8 ชุดกิจกรรม โดยในแต่ละชุดประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครู คู่มือนักเรียน สื่อหรือใบความรู้ และใบกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของชุดกิจกรรมแต่ละชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 ความสามารถในตัวฉัน ชุดที่ 2 บุคลิกภาพกับอาชีพ ชุดที่ 3 เปิดโลกอาชีพ ชุดที่ 4 อาชีพใหม่ไม่ตกเทรนด์ ชุดที่ 5 คลินิกวิเคราะห์อาชีพ ชุดที่ 6 เจาะลึกเส้นทางและทางเลือก ชุดที่ 7 ทักษะที่โลกต้องการ ชุดที่ 8 เส้นทางสู่ฝัน ไม่ไกลเกินเอื้อม จากการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 ในทุกรายการประเมิน

2. แบบประเมินความตระหนักรู้ด้านอาชีพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 20 ข้อ โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ตนเอง ด้านการวิเคราะห์อาชีพ และด้านการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3. แบบประเมินทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 40 ข้อ โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน แบบประเมินชุดนี้มีข้อคำถามแบ่งเป็น 8 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะความจำขณะทำงาน 2) ทักษะการหยุด ยับยั้งชั่งใจ 3) ทักษะการเปลี่ยน ยืดหยุ่นความคิด 4) ทักษะการควบคุมอารมณ์ 5) ทักษะการวางแผนจัดการ 6) ทักษะการประเมินตนเอง 7) ทักษะการจัดการสิ่งของ และ8) ทักษะการทำงานจนสำเร็จ โครงสร้างของแบบประเมินประกอบด้วยข้อคำถามทั้งข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

4. แบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 15 ข้อ โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ และด้านการนำไปใช้และภาพรวม ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test for Dependent Samples) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

เกณฑ์การแปลผลในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลในการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักรู้ด้านอาชีพ (เจตนิพัทธ์ โกวิทเทวาวงศ์, 2566)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความตระหนักรู้ด้านอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความตระหนักรู้ด้านอาชีพอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความตระหนักรู้ด้านอาชีพที่อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความตระหนักรู้ด้านอาชีพอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความตระหนักรู้ด้านอาชีพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลในการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (อภิชาติ มุกดาม่วง, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลในการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ (บุญญฉัตร สังกัดกลาง, 2565)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 8 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 ความสามารถในตัวฉัน ชุดที่ 2 บุคลิกภาพกับอาชีพ ชุดที่ 3 เปิดโลกอาชีพ ชุดที่ 4 อาชีพใหม่ไม่ตกเทรนด์ ชุดที่ 5 คลินิกวิเคราะห์อาชีพ ชุดที่ 6 เจาะลึกเส้นทางและทางเลือก ชุดที่ 7 ทักษะที่โลกต้องการ ชุดที่ 8 เส้นทางสู่ฝัน ไม่ไกลเกินเอื้อม โดยแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครู คู่มือนักเรียน สื่อ ใบความรู้ และใบกิจกรรม

ผลการหาคุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล ที่ส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ผลประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล ในภาพรวม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านที่ 1 ด้านโครงสร้างและลักษณะของชุดกิจกรรม	4.78	0.44	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา	4.87	0.35	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.87**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ในภาพรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.87, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ($\bar{x}$ = 4.87, S.D. = 0.35) ด้านโครงสร้างและลักษณะของชุดกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.44) และด้านสื่อและการวัดผลประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบความตระหนักรู้ด้านอาชีพก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความตระหนักรู้ด้านอาชีพก่อนและหลัง (n = 81)

ผลการประเมิน	ก่อนเรียน			หลังเรียน			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	t
ด้านที่ 1 การวิเคราะห์ตนเอง	1.64	0.30	น้อย	4.39	0.21	มาก	62.807*
ด้านที่ 2 การวิเคราะห์อาชีพ	1.60	0.26	น้อย	4.36	0.15	มาก	80.491*
ด้านที่ 3 การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ	1.60	0.28	น้อย	4.36	0.14	มาก	80.449*
โดยรวม	**1.61**	**0.20**	**น้อย**	**4.37**	**0.09**	**มาก**	**112.553***

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความตระหนักรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลในภาพรวม มีระดับผลการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.09) ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่มีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 1.61, S.D. = 0.20) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ นักเรียนมีความตระหนักรู้ด้านอาชีพ เพิ่มขึ้นในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวิเคราะห์ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.21) รองลงมา คือ ด้านการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.14) และด้านการวิเคราะห์อาชีพ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.15) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จก่อนและหลัง (n = 81)

ผลการประเมิน	ก่อนเรียน			หลังเรียน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	t
1. ทักษะความจำขณะทำงาน	2.72	0.22	ปานกลาง	3.95	0.26	มาก	39.597*
2. ทักษะการหยุดยับยั้งชั่งใจ	2.64	0.20	ปานกลาง	3.91	0.26	มาก	52.597*
3. ทักษะการเปลี่ยนและยืดหยุ่นความคิด	2.77	0.23	ปานกลาง	3.97	0.24	มาก	50.355*
4. ทักษะการควบคุมอารมณ์	2.99	0.24	ปานกลาง	4.10	0.25	มาก	76.415*
5. ทักษะการวางแผนและจัดการ	2.43	0.23	น้อย	3.75	0.26	มาก	45.806*
6. ทักษะการประเมินตนเอง	2.10	0.26	น้อย	3.45	0.25	มาก	57.234*
7. ทักษะการจัดการสิ่งของ	2.43	0.25	น้อย	3.64	0.25	มาก	53.023*
8. ทักษะการทำงานจนสำเร็จ	2.57	0.25	น้อย	3.93	0.22	มาก	46.854*
โดยรวม	**2.58**	**0.09**	**น้อย**	**3.84**	**0.10**	**มาก**	**130.881***

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในภาพรวม มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.10) ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.58, S.D. = 0.09) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ นักเรียนมีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านทักษะการควบคุมอารมณ์

($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.25) รองลงมา คือ ด้านทักษะการเปลี่ยนและยืดหยุ่นความคิด ($\bar{X}$ = 3.97, S.D. = 0.24) และด้านทักษะความจำขณะทำงาน ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.26) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน (n = 81)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม	4.60	0.23	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ	4.64	0.24	มากที่สุด
ด้านด้านการนำไปใช้และภาพรวม	4.66	0.19	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.63**	**0.13**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.13) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำไปใช้และภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.19) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.24) และด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดล มีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า คุณภาพที่อยู่ในระดับสูงนี้เป็นผลจากการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งถูกถ่ายทอดสู่เนื้อหาที่บูรณาการทฤษฎีการเลือกอาชีพของแฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parsons) ไว้อย่างครบถ้วน ทั้งในส่วนการวิเคราะห์ตนเองเพื่อให้ทราบถึงความถนัดและความสนใจ การวิเคราะห์ข้อมูลอาชีพเพื่อให้เห็นภาพรวมของโลกการทำงาน และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่อยู่ในช่วงรอยต่อสำคัญของการวางแผนและเลือกเส้นทางการเรียนต่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ประเด็นดังกล่าวสอดรับกับผลงานวิจัยของ จิราภรณ์ ศรีระยา และคณะ (2565) และธนิกา ยะสง่า (2565) ที่ยืนยันว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่ยึดหลักการวิเคราะห์ตนเองและโลกอาชีพอย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเข้าใจในตนเองที่ชัดเจนขึ้น และส่งผลให้เกิดความพร้อมในการตัดสินใจเลือก

อาชีพหรือแผนการเรียนต่อในระดับสูง อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ วีรภัทร บัวคำ และคณะ (2564) ที่ระบุว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมที่มีคุณภาพในระดับดีเยี่ยมนั้น เกิดจากการออกแบบที่สอดรับกับพัฒนาการของผู้เรียนในช่วงวัยวิกฤตที่ต้องตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ชลดา ปรมานนท์ (2565) ที่เสนอว่าการสร้างนวัตกรรมเชิงรุกที่เน้นการลงมือปฏิบัติและสรุปบทเรียนรายบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับทักษะการคิดระดับสูงและช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้และกระบวนการแก้ปัญหาที่ปรากฏในชุดกิจกรรมนี้ จึงส่งผลให้ภาพรวมของนวัตกรรมมีคุณภาพและความเหมาะสมในการนำไปใช้งานจริงในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่มีโครงสร้างชัดเจนตามรูปแบบมาโครโมเดล เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมนี้มีประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียนในการตัดสินใจเลือกเส้นทางชีวิตหลังจบการศึกษาภาคบังคับได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพรายบุคคล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนมีระดับความตระหนักรู้ด้านอาชีพหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนที่มีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนเชิงรุก และได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับข้อมูล มาเป็นผู้สร้างความหมายทางอาชีพด้วยตนเองสอดคล้องกับข้อค้นพบของ เจตนิพัทธ์ โกวิทเทวาวงศ์ (2566) ที่ยืนยันว่า กิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านอาชีพโดยเฉพาะ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดรับกับแนวคิดความยืดหยุ่นทางอาชีพของ Savickas (2020) ที่ระบุว่าความตระหนักรู้ด้านอาชีพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้สำรวจและเรียบเรียงเรื่องราวทางอาชีพผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นและมั่นใจในการวางแผนอนาคตมากขึ้น ซึ่งกระบวนการที่นักเรียนได้รู้จักตนเองก่อนการเลือกงานนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมด้านอาชีพของ Lent & Brown (2021) ที่อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถตนเอง เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญที่เป็นต้นทางของการตัดสินใจ เมื่อนักเรียนผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองในชุดกิจกรรมจนเกิดความเข้าใจและความมั่นใจในศักยภาพของตนแล้ว ความเชื่อมั่นดังกล่าวจะทำให้นักเรียนกล้าที่จะตั้งเป้าหมายและตัดสินใจเลือกเส้นทางอาชีพด้วยวิจารณญาณของตนเองอย่างแท้จริง ทิศทางดังกล่าวยังได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ กิตติลักษณ์ รอดถาวร และคณะ (2564) และธนิกา ยะสง่า (2565) ที่ระบุตรงกันว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการสำรวจตนเองอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง คือ กุญแจสำคัญที่ช่วยลดความสับสนและยกระดับความพร้อมในการตัดสินใจของนักเรียนในช่วงรอยต่อทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้คะแนนในด้านการใช้วิจารณญาณการตัดสินใจและเลือกอาชีพในงานวิจัยครั้งนี้มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นตามไปด้วยในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถอภิปรายสรุปได้ว่า การส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพผ่านชุดกิจกรรมแนะแนว

อาชีพที่ใช้รูปแบบมาโครโมเดลนี้ ประสบความสำเร็จจากการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้เรียนให้เป็นศูนย์กลางของการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในศักยภาพของตนเองและมองเห็นภาพรวมของอาชีพที่ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในการวางแผนและตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาต่อได้อย่างมีทิศทาง ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวและวางแผนชีวิตในอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพตามรูปแบบมาโครโมเดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกมิติ โดยกลุ่มทักษะพื้นฐาน 4 ทักษะแรกที่มีผลประเมินก่อนเรียนในระดับปานกลาง มีพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนหลังเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ (2561) ที่อธิบายว่า ทักษะพื้นฐานนี้ได้รับการบ่มเพาะผ่านประสบการณ์ทางสังคมและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแม้จะถูกพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงปฐมวัยถึงประถมต้นแล้ว แต่การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลได้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการพัฒนาต่อยอดพื้นฐานทักษะเดิม ช่วยให้นักเรียนมีฐานการคิดที่แข็งแรงเพียงพอต่อการตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อนตามบริบทของวัยรุ่น สอดรับกับงานวิจัยของ ปนัดดา ธนเศรษฐกร (2560) ที่ยืนยันว่าการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงบวกและการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมเชิงรุก เป็นปัจจัยหลักในการยกระดับทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ในวัยรุ่นให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสำหรับทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จอีก 4 ทักษะ มีผลการประเมินก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มทักษะขั้นสูงนั้นต้องอาศัยการทำงานประสานกันของทักษะพื้นฐานหลายด้าน ประกอบกับช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่สมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่เสมือน ส่วนสั่งการและวางแผน ยังพัฒนาไม่เต็มที่ตามวุฒิภาวะ สอดคล้องกับแนวคิดของนวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล (2564) ที่ระบุว่าสมองของวัยรุ่นอยู่ในช่วงที่กำลังจัดระเบียบใหม่ จึงเป็นช่วงเวลาทองที่ควรได้รับการกระตุ้นทักษะสมองผ่านการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับ วิริยาภรณ์ อุดมระติ (2561) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส., 2562) ที่ระบุว่าทักษะขั้นสูงจะพัฒนาได้ดีที่สุดเมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำชิ้นงานที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ที่ท้าทาย ซึ่งทิศทางดังกล่าวสอดรับกับแนวคิดระดับสากลของ Diamond (2022) ที่ยืนยันว่าทักษะสมองขั้นสูงจะพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดผ่านกิจกรรมที่มีความหมายต่อชีวิต ซึ่งสามารถอภิปรายสรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จผ่านชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลช่วยให้นักเรียนมีระบบการคิดที่เป็นระเบียบมากขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากทักษะพื้นฐานไปสู่ทักษะขั้นสูงที่จำเป็นต่อการวางแผนอนาคต สามารถประเมินศักยภาพและบริหารจัดการตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างเป็นระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพตามรูปแบบมาโครโมเดลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อ

พิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนำไปใช้และภาพรวม เป็นด้านที่มีผลการประเมินความพึงพอใจเฉลี่ยรายด้านสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบเนื้อหา และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำรูปแบบมาโครโมเดลมาใช้ สามารถตอบสนองความต้องการ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงรอยต่อสำคัญในการตัดสินใจเลือกแผนการศึกษาต่อและอาชีพอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาวดี หาญเมธี และคณะ (2565) ที่ระบุว่า เมื่อเด็กวัยรุ่นได้รับการกระตุ้นผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายชีวิต จะส่งผลให้เกิดพลังแห่งความสำเร็จ ทำให้นักเรียนรับรู้ถึงความสามารถของตนเองและมีความสุขกับการเรียนรู้ที่มีความหมาย ช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการตนเองและมีความพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับการตัดสินใจครั้งสำคัญในโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นใจ สำหรับด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ กิจกรรมถูกออกแบบให้เน้นการสำรวจตนเอง อาชีพ และการตัดสินใจ รวมถึงการสร้างชิ้นงานเชิงประจักษ์ ช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ กัณหา และคณะ (2564) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แนะแนวอาชีพที่เน้นการปฏิบัติและกระบวนการคิดเชิงลึก ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้สมรรถนะของตนเองและมีความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้ในระดับสูง และในด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ที่จัดกิจกรรมแบบกลุ่ม ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและเน้นการลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเกิดความจดจ่อและความผูกพันเชิงรุกกับกิจกรรมที่มีความหมายและท้าทายความสามารถที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Diamond (2022) ที่อธิบายว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างความสุข จะช่วยลดอุปสรรคทางอารมณ์และกระตุ้นให้สมองส่วนหน้าทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังสอดรับกับงานวิจัยของสิรินทร์ ลัดดากลม บุงโกะ (2566) ที่ระบุว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นมิตรและเน้นการมีส่วนร่วมคือปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้สมองอยู่ในสภาวะที่เปิดรับการเรียนรู้สูงสุด ผลการวิจัยในส่วนนี้จึงชี้ให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวของผู้วิจัยไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาอาชีพ แต่เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งสามารถอภิปรายสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในระดับมากที่สุดนี้ เกิดจากการที่ชุดกิจกรรมสามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนในช่วงรอยต่อทางการศึกษาได้ตรงจุด โดยเปลี่ยนวิชาแนะแนวให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สนุกและมีคุณค่าต่อนักเรียนจริงๆ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและมองเห็นทิศทางในอนาคตของตนเองชัดเจนขึ้น ซึ่งความรู้สึกเชิงบวกเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนกล้าตัดสินใจเลือกเส้นทางชีวิตอย่างเหมาะสมและมีเป้าหมายต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่ส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านอาชีพและทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพโดยใช้รูปแบบมาโครโมเดลที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 8 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 ความสามารถในตัวฉัน ชุดที่ 2 บุคลิกภาพกับอาชีพ ชุดที่ 3 เปิดโลกอาชีพ ชุดที่ 4 อาชีพใหม่ไม่ตกเทรนด์ ชุดที่ 5 คลินิกวิเคราะห์อาชีพ ชุดที่ 6 เจาะลึกเส้นทางและทางเลือก ชุดที่ 7 ทักษะที่โลกต้องการ ชุดที่ 8 เส้นทางสู่ฝัน ไม่ไกลเกินเอื้อม โดยแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครู คู่มือนักเรียน สื่อหรือใบความรู้ และใบกิจกรรม ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. นักเรียนมีระดับความตระหนักรู้ด้านอาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนที่อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าชุดกิจกรรมนี้เป็นเข็มทิศที่มีประสิทธิภาพ โดยการยกระดับความตระหนักรู้ด้านอาชีพจากระดับน้อยขึ้นสู่ระดับมาก ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่สาย มีความชัดเจนในการวางแผนอนาคตและลดความเสี่ยงต่อการตัดสินใจผิดพลาดที่อาจนำไปสู่การออกกลางคัน ย้ายแผนการเรียนหรือย้ายสถานศึกษา

3. นักเรียนมีระดับทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ หลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนที่อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยตอบโจทย์ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเยาวชนไทย โดยพิสูจน์ให้เห็นว่า สามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จจากระดับปานกลางและน้อย ไปสู่ระดับมากได้จริงในช่วงวัยรุ่น ซึ่งถือเป็นการสร้างรากฐานด้านการคิดและการกำกับตนเองที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต

4. ความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำไปใช้และภาพรวม รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและผลที่ได้รับ และด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ตามลำดับ ผลความพึงพอใจในระดับมากที่สุดยืนยันว่า การเปลี่ยนจากการแนะแนวเชิงรับมาเป็นการเรียนรู้เชิงรุกผ่านขั้นตอนตามรูปแบบมาโครโมเดล สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้กระบวนการแนะแนวสามารถพัฒนาได้ทั้งความรู้ ความตระหนักรู้ และทักษะการบริหารจัดการชีวิตของผู้เรียนไปพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเตรียมความพร้อมของครูและนักเรียน ครูผู้สอนควรศึกษาคู่มือให้เข้าใจชัดเจนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรให้นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์ส่วนตัวตามที่ระบุไว้ล่วงหน้า เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย

2. ชุดกิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนโดยผู้เรียนและการสะท้อนคิด ครูจึงควรสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สำหรับนักเรียนที่คุ้นเคยกับการเรียนแบบรับข้อมูลทางเดียว ควรใช้การเสริมแรงเชิงบวกในช่วงเริ่มต้นเพื่อกระตุ้นความมั่นใจในการคิดและแสดงออก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ในแต่ละมิติที่จำเพาะเจาะจง

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงประเมินผลแบบติดตามระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของความตระหนักรู้ด้านอาชีพและการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

3. ควรศึกษาปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักรู้ด้านอาชีพ เช่น การเลี้ยงดู ความคาดหวังของครอบครัว

บรรณานุกรม

กมลชนก วงวาฬ. (2562). *การเสริมสร้างการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). BUUIR. https://webopac.lib.buu.ac.th/bibitem?bibid=b00261216

กมลนันท์ กัณหา, สุพรรณี ชัยอำนาจ และสุภัทรา แปงสีใส. (2564). การพัฒนาโปรแกรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์*, *12*(2), 45–58.

กิตติลักษณ์ รอดถาวร, สมควร นามภักดี และสุพรรณี อึ้งปัญสัตวงศ์. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตนเองและการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการทางการศึกษา*, *15*(2), 112-125.

จิราภา บุตรสีตะราช. (2563). *การเสริมสร้างความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). SWU IR. https://hdl.handle.net/20.500.14740/32256

จิราภรณ์ ศรีระยา, นพพร ชัยชนะ และประสบสุข ฤทธิเดช. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อส่งเสริมการวางแผนชีวิตและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา, 5*(3), 201-215.

เจตนิพัทธ์ โกวิทเทวาวงศ์. (2566). *การใช้กิจกรรมแนะแนวอาชีพรูปแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). iThesis Srinakharinwirot University. https://ir-ithesis.swu.ac.th/items/4a094575-7d9f-47f0-8afb-e7af0ff5bd98/full

ชลดา ปรมานนท์. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับการบันทึกการเรียนรู้ที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน. *วารสารวิชาการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 2(1), 45-60.*

ณหทัย อริยวัฒน์วงศ์. (2565). *การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อและประกอบอาชีพทางศิลปะตามแนวเกมมิฟิเคชันทางออนไลน์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6636/

ดิเรก วรรณเศียร. (2560). *MACRO Model: รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ธนิกา ยะสง่า. (2565). *ผลของการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพเชิงรุกที่มีต่อความพร้อมในการตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2564). *คู่มือส่งเสริมทักษะสมอง EF ในวัยรุ่น*. สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, ปนัดดา ธนเศรษฐกร, อรพินท์ เลิศอวัสดาตระกูล และนุชนาฏ รักษี. (2561). *การสร้างเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินทักษะการคิดเพื่อจัดการชีวิตให้สำเร็จ (EF) ในเด็กและวัยรุ่น*. ศูนย์วิจัยประสาทวิทยาศาสตร์ สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บุญญฉัตร สังกัดกลาง. (2565). *การพัฒนารูปแบบการแนะแนวอาชีพเพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านอาชีพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). NU Thesis. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5529

ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2560). *การสร้างวินัยเชิงบวกและทักษะสมอง EF ในชั้นเรียน*. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.

เพ็ญจันทร์ บุพศิริ. (2567). การพัฒนาทักษะสมอง EF เพื่อการจัดการชีวิตและการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการครุศาสตร์, 15(1), 12–25.*

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). *วช. คิดค้นเครื่องมือวัดทักษะสมองขั้นสูงการคิดเชิงบริหาร (Brain Executive Function) ที่ส่งผลทักษะ “อภิปัญญา” (Metacognition) เพื่อฟื้นฟูพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทย*. https://op.mahidol.ac.th/ga/author-103/

วิริยาภรณ์ อุดมระติ. (2561). *EF ภูมิคุ้มกันชีวิตและป้องกันยาเสพติด: คู่มือสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.).

วีรภัทร บัวคำ, ศิริรัตน์ นีละคุปต์ และสมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แนะแนวอาชีพเพื่อส่งเสริมความพร้อมในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *44*(3), 15–29.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2562). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF (Executive Function) สำหรับครูปฐมวัย*. มติชน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (2568). *ข้อมูลนักเรียนจำนวนนักเรียนจบการศึกษา ม.3 ศึกษาต่อไม่ศึกษาต่อ (ข้อมูลสิ้นปีการศึกษา ณ วันที่ 30 เมษายน 2568)*. https://www.cr3.go.th/2023/ข้อมูลนักเรียน/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานผลการศึกษาสภาวการณ์ทางการศึกษาของไทยในระดับนานาชาติ ปี 2564*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. คุรุสภาลาดพร้าว.

สิรินทร์ ลัดดากลม บุงโกะ. (2566). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กับการพัฒนาทักษะสมอง EF ในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, *7*(1), 112–125.

สุภาวดี หาญเมธี, นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2565). *ทักษะสมอง EF กับการพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. สถาบันรักลูก.

อภิชาติ มุกดาม่วง. (2562). *การศึกษาและการเสริมสร้างการบริหารจัดการตนเองสำหรับนักศึกษาโดยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). SWU IR. https://hdl.handle.net/20.500.14740/22741 https://ir.swu.ac.th/entities/publication/1686f5e8-2db6-4b84-bb4e-d9832d98509e

Alderfer, C. P. (1972). *Existence, relatedness, and growth: Human needs in organizational settings*. Free Press.

Diamond, A. (2022). Executive functions: Core principles and practical strategies for supporting their development from infancy through adulthood. *Current Directions in Psychological Science*, *31*(1), 10–18. https://doi.org/10.1177/09637214211048450

Lent, R. W., & Brown, S. D. (2021). Social cognitive career theory at 25: Progress in studying the domain-specific aspects of self-regulation and vacation behavior. *Journal of Career Assessment*, *29*(1), 3–26.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). Harper & Row.

Savickas, M. L. (2020). Career construction theory and practice. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (pp. 165–200). John Wiley & Sons.

ผลของโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป

กฤติกรณ์ แกมใบ [1*]

รับบทความ: 22 ธันวาคม 2568 แก้ไขบทความ: 7 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 12 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และ 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) เครื่องมือดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะ จำนวน 8 กิจกรรม และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินสุขภาวะทางจิต และแบบประเมินการคิดสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 และ 0.86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ด้วยค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: นันทนาการ การประยุกต์ศิลปะ สุขภาวะทางจิต การคิดสร้างสรรค์

[1] วิทยาลัยช่างศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

[*] อีเมล: krittigorn.kb@gmail.com

The Effect of a Recreational Activity Program Apply Art to Promote Mental Well-being and Creative Thinking of College of Fine Arts Students

Krittigorn kaembai [1*]

Abstract

The purposes of this study were: (1) to compare the mean scores of mental well-being and creativity before and after implementation of an experimental groups and control groups, and (2) to compare the mean scores of mental well-being and creativity after implementation between the experimental group and the control group. Methods The sample consisted of 40 undergraduate students. Divided into an experimental group of 20 students and a control group of 20 students. The duration of the study was 8 weeks. The research instruments included: (1) the experimental instrument, which was a recreational activity Program Apply Art consisting of 8 activities, and (2) data collection instruments, which were a mental well-being assessment form and a creativity assessment from with IOC 1.00 and reliabilities of 0.83 and 0.86. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the t-test to examine differences in mean scores of mental well-being and creativity. Results The findings revealed that: (1) the mean scores of mental well-being and creativity of the experimental group after the experiment were significantly higher than before the experiment at the .05 level; and (2) the mean scores of mental well-being and creativity after the experiment of the experimental group were significantly higher than those of the control group at the .05 level.

Keywords: Recreational, Apply Art, Mental Well-Being, Creative Thinking

[1] College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts
[*] Email: krittigorn.kb@gmail.com

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้คน โดยเฉพาะเยาวชน มีพฤติกรรมเนือยนิ่งเพิ่มสูงขึ้น ใช้เวลานั่งหรือนอนเฉลี่ยกว่า 14 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อโรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัญหาสุขภาวะทางจิต (ฐิติพัฒน์ รื่นอารมณ์, 2565; สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565) ขณะเดียวกันข้อมูลสุขภาพจิตคนไทยปี 2564 พบว่า เด็กและเยาวชนมีระดับความเครียดสูงร้อยละ 29.90 และกลุ่มอายุ 20–29 ปี ร้อยละ 28.50 (สุขภาพคนไทย, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความเปราะบางด้านจิตใจ การขาดทักษะคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาสังคม สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กันโดยกิจกรรมนันทนาการที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอสามารถช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2561; วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2548) จากสภาพปัญหาแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีแนวโน้มเผชิญพฤติกรรมเนือยนิ่งและการใช้เทคโนโลยีสูง ใช้เวลานั่งหรือนอนเป็นเวลานาน ส่งผลให้ขาดกิจกรรมทางกาย เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพกาย การประยุกต์กิจกรรมนันทนาการร่วมกับศิลปะจึงมีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งมุ่งพัฒนาคนให้มีความคิดสร้างสรรค์เป็นพลังสำคัญของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการช่วยกระตุ้นให้วัยรุ่นมีกิจกรรมทางกาย ลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง ผ่อนคลายความเครียดจากการเรียน และลดการใช้เทคโนโลยี พร้อมสร้างความสนุกสนาน ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งทางกาย จิตใจ และอารมณ์ โดยอาศัยความสนใจและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม อาทิ การเล่นกีฬา ออกกำลังกาย งานอดิเรก ดนตรี และการชมภาพยนตร์ ดังการศึกษาของ (Jenkins and Pigram, 2004) ที่ชี้ว่านันทนาการช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ลดความเครียด และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม ขณะที่ คณิต เขียววิชัย (2545) เห็นว่ากิจกรรมสำหรับวัยรุ่นควรช่วยให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพตนเอง เช่น กีฬากลางแจ้ง ดนตรี งานอดิเรก และศิลปะ งานศิลปะเป็นการสะท้อนความคิด การแสดงอารมณ์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2555) ส่งผลดีต่อสุขภาวะร่างกายและจิตใจคล้ายกับลักษณะกิจกรรมนันทนาการซึ่งเน้นความสมัครใจและการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงนภา ศรีนันทวงศ์ (2566) ระบุว่านันทนาการช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสร้างความสุขได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยปัญหาสุขภาวะวัยรุ่นในปัจจุบัน จึงควรส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพทั้งด้านกาย ใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการอารมณ์ และการใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้นันทนาการเป็นสื่อควบคู่กับศิลปะ ซึ่งมีคุณค่าเชิงความคิดสร้างสรรค์และอารมณ์ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

การศึกษานี้ประยุกต์กิจกรรมนันทนาการร่วมกับศิลปะซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมในเวลาว่างที่ผู้เข้าร่วมทำด้วยความสมัครใจ โดยผสานกิจกรรมนันทนาการที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางกาย เข้ากับกิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี และการประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ สังคม และการคิดสร้างสรรค์อย่างสมดุล ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กระบวนการสร้างสรรค์ และการสะท้อนตนเอง ช่วย

ให้ผู้เข้าร่วมแสดงออกทางอารมณ์ เข้าใจตนเอง ซึ่งช่วยให้เยียวยาทางจิตใจ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ ดังแนวคิดของ เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย (2554) ที่กล่าวว่านันทนาการเป็นกิจกรรมเวลาว่างที่มีคุณค่าและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านกายและใจ โปรแกรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะจึงอาจช่วยเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ด้วยการนำกิจกรรมยามว่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งอาจกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ ลดภาวะเนือยนิ่ง ลดภาวะความเครียด ปัญหาสุขภาพจิต ดังการทดลอง ของ อชิร กลิ่นอำภา (2559) ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกฟันดาบไทยตามแนวคิดของกิลฟอร์ดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า โปรแกรมฝึกกีฬาดาบไทยสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากปัญหาดังกล่าวนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลปมีแนวโน้มใช้เวลานั่งทำงานเป็นเวลานาน ขาดกิจกรรมทางกาย และเผชิญความเครียดจากการเรียนที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกทางอารมณ์ อย่างต่อเนื่อง หากไม่ได้รับการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมในการผ่อนคลายและส่งเสริมการใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์อย่างสมดุล อาจส่งผลต่อทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต รวมถึงการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะของนักศึกษาได้ ดังนั้น การวิจัยที่ประยุกต์กิจกรรมนันทนาการร่วมกับศิลปะ จึงมีความจำเป็นเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมสุขภาวะทางกายและจิต ลดความเครียด ลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง และพัฒนาการใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของนักศึกษาอย่างยั่งยืนครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา สุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ผลของความสำคัญจากสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

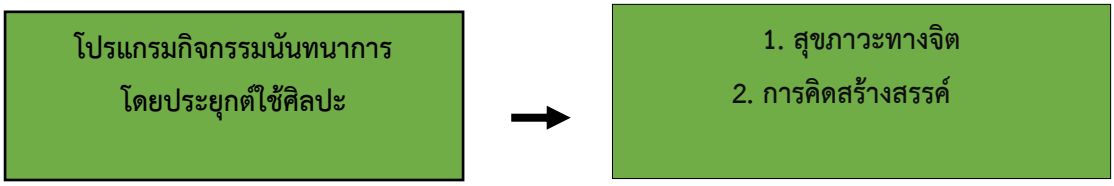
การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่ 1 กิจกรรมนันทนาการที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิต ประเด็นที่ 2 ผลของโปรแกรมหรือกิจกรรมที่ส่งผลต่อการคิดสร้างสรรค์ และประเด็นที่ 3 กิจกรรมศิลปะที่ส่งผลต่อสุขภาวะและการคิดสร้างสรรค์ สามารถสังเคราะห์เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะมีประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ตัวแปรที่ศึกษา กิจกรรม โปรแกรม ศิลปะ สุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์

เรื่องที่	แหล่งข้อมูล (ปี)	(1) กิจกรรม/	(2) กิจกรรมศิลปะ	(3) สุขภาวะทางจิต	(4) การคิดสร้างสรรค์	(5) สุขภาวะองค์รวม	(6) การตระหนักรู้
1	อชิร กลิ่นอำภา (2559)				/		
2	วิไลวรรณ มะหะพรหม (2559)	/	/		/		/
3	ณชนก หล่อสมบูรณ์ (2560)		/		/		
4	อุไรวรรณ ขมวัฒนา (2563)	/		/		/	
5	ธีรารัตน์ เขียวแก้ว (2563)	/			/		
6	นิศารัตน์ ธีระวัฒนประสิทธิ์ (2563)	/		/			/
7	มนัสวี อดุลยรัตน์ และคณะ (2564)	/		/			
8	อนุชิต ชุลีกราน และคณะ (2565)	/			/		
9	อริสรา วิโรจน์ (2565)	/	/		/	/	
10	ชุณิภา เปิดโลกนิมิต และคณะ (2567)	/		/			
รวม		8	3	4	6	2	2

จากตารางที่ 1 การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่ 1 กิจกรรมนันทนาการที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิต ประเด็นที่ 2 ผลของโปรแกรมหรือกิจกรรมที่ส่งผลต่อการคิดสร้างสรรค์ และประเด็นที่ 3 กิจกรรมศิลปะที่ส่งผลต่อสุขภาวะและการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 10 แหล่งข้อมูล พบตัวแปร ดังนี้ (1) กิจกรรม/โปรแกรม จำนวน 8 แหล่งข้อมูล (2) กิจกรรมศิลปะ จำนวน 3 แหล่งข้อมูล (3) สุขภาวะทางจิต จำนวน 4 แหล่งข้อมูล (4) การคิดสร้างสรรค์ จำนวน 6 แหล่งข้อมูล และนอกจากนี้ยังพบตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ สุขภาวะองค์รวม และการตระหนักรู้ อย่างละ 2 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็น ตัวอย่างกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และตัวอย่างกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย Simple Random Sampling

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการ การประยุกต์ ใช้ศิลปะในกระบวนการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบโปรแกรมกิจกรรม รวมถึงเพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่มีความเสี่ยงต่อความเครียดและปัญหาสุขภาวะจิต จากนั้นดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยคำนึงถึงความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง ในเชิงเวลาและความสมัครใจ

3. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โปรแกรมกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะ จำนวน 8 กิจกรรม ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจผ่อนคลายอารมณ์ ขั้นที่ 2 วางแผนลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 3 นันทนาการสร้างสุข ขั้นที่ 4 ศิลปะสร้างสรรค์ และขั้นที่ 5 สรุปและอภิปรายผล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบประเมินสุขภาวะทางจิต 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) แบบประเมินความสุข จำนวน 10 ข้อ 1.2) แบบประเมินสุขภาวะทางจิต จำนวน 15 ข้อ และ 2) แบบประเมินการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 10 ข้อ

4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 เพื่อพิจารณาความตรงตามวัตถุประสงค์ ความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) มีเกณฑ์พิจารณาดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินสุขภาวะทางจิต และแบบประเมินการคิดสร้างสรรค์ เท่ากับ 1.00 และ 1.00 ตามลำดับ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง นำผลการทดสอบหาค่าความเที่ยง กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 และ 0.86 ตามลำดับ

5. นำแบบประเมินสุขภาวะทางจิต และแบบประเมินการคิดสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเที่ยง

6. ทดสอบผลคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ ก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

7. นำโปรแกรมการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะ จำนวน 8 กิจกรรม ไปใช้กับกลุ่มทดลอง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ และกลุ่มควบคุมทำการจัดกิจกรรมนันทนาการแบบปกติ จำนวน 8 สัปดาห์

8. ทดสอบผลคะแนนสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบประเมินสุขภาวะทางจิต และแบบประเมินการคิดสร้างสรรค์ ฉบับเดียวกันกับแบบวัดก่อนทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ ด้วยค่าที ดังนี้

1. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (Paired-Sample t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. เปรียบเทียบความแตกต่างสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (Independent-Sample t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์หาคุณภาพแบบวัดสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าความเที่ยงด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3. ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ด้วยค่าที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย

1. **เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง** ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา	n	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	*p*
		Mean	SD	Mean	SD		
ความสุข	20	42.65	1.17	61.60	1.03	3.62	0.00*
สุขภาวะทางจิต	20	44.95	1.17	59.83	0.89	3.94	0.00*
การคิดสร้างสรรค์	20	16.45	1.48	26.75	1.24	3.57	0.00*

$*p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 42.65 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับพอใช้ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 61.6 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิต ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 44.95 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับพอใช้ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 59.83 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 16.45 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 26.75 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก

2. **เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม** ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ศึกษา	n	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	*p*
		Mean	SD	Mean	SD		
ความสุข	20	40.55	1.04	45.20	1.06	1.13	0.26
สุขภาวะทางจิต	20	43.35	1.13	44.55	1.15	1.12	0.27
การคิดสร้างสรรค์	20	16.25	1.46	19.26	1.24	5.37	0.00*

*$p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิตของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 40.55 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับพอใช้ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 45.20 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิต ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 43.35 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับพอใช้ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 44.55 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 16.25 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 19.26 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี

3. **เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม** ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ศึกษา	n	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	*p*
		Mean	SD	Mean	SD		
ความสุข	20	61.60	1.03	45.20	1.06	2.43	0.01*
สุขภาวะทางจิต	20	59.83	0.89	44.55	1.15	3.59	0.01*
การคิดสร้างสรรค์	20	26.75	1.24	19.26	1.09	2.26	0.01*

*$p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง โดยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขของกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 61.60 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับดีเยี่ยม และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 45.20 คะแนน คือ มีความสุขอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิต ของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 59.83 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับดี และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 44.55 คะแนน คือ มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 26.75 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 19.26 คะแนน คือ มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิต และการคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะ และของกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมนันทนาการที่ประยุกต์ใช้ศิลปะช่วยเสริมสร้างการผ่อนคลายอารมณ์ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาส

ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางจิตที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ WHO (2005) ที่ระบุว่ากิจกรรมสร้างสรรค์และนันทนาการช่วยเสริมสมดุลทางอารมณ์และลดความเครียด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัสยา บัวผัน และคณะ (2563) ที่พบว่ากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสุขภาวะทางจิตได้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขของกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิผลต่อการสร้างความสุขของผู้เข้าร่วม โดยกิจกรรมนันทนาการที่ผสานศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ผ่อนคลายอารมณ์ ลดความเครียด และเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับ อุไรวรรณ ขมวัฒนา (2563) ที่พบว่ากิจกรรมนันทนาการช่วยเสริมสุขภาพองค์รวมและคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ รวมถึงสุขภาวะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความสุข

1.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิตของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิตของกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิตของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมนันทนาการที่บูรณาการศิลปะช่วยเสริมทักษะการจัดการอารมณ์ การตระหนักรู้ตนเอง และความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุขภาวะทางจิต ซึ่งสอดคล้องกับนิศารัตน์ ธีระวัฒนประสิทธิ์ (2563) ที่พบว่าการจัดโปรแกรมกิจกรรมทางกายและจิตใจช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางจิตได้อย่างมีนัยสำคัญ

1.3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่าการผสานศิลปะเข้ากับนันทนาการช่วยกระตุ้นการแสดงออกอย่างอิสระ การแก้ปัญหาและการคิดริเริ่มใหม่ ๆ สอดคล้องกับ อชิร กลิ่นอำภา (2559) ที่ศึกษาการฝึกกีฬาดาบไทยตามแนวคิดกิลฟอร์ด พบว่าสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุข ด้านสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะ กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะมีประสิทธิผลมากกว่าการเรียนรู้แบบปกติในการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1967) เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องการการเปิดโอกาสในการแสดงออกที่หลากหลายและงานวิจัยของ อชิร กลิ่นอำภา (2559) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกฟันดาบไทยตามแนวคิดของกิลฟอร์ดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า โปรแกรมฝึกกีฬาดาบไทยสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์หลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านความสุขหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะมีประสิทธิผลมากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติในการเสริมสร้างความสุขของนักศึกษา สอดคล้องกับ ชุณิภา เปิดโลกนิมิต และคณะ (2567) ที่ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาพจิตเชิงบวกของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัย พบว่า คะแนนสุขภาพจิตเชิงบวกของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง

2.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิตหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางจิตหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนว่ากิจกรรมที่ผสมผสานศิลปะช่วยเสริมสร้างสมดุลทางอารมณ์และความเข้มแข็งทางจิตใจมากกว่าการเรียนรู้แบบปกติ สอดคล้องกับ มนัสวี อดุลยรัตน์ และคณะ (2564)

ที่พัฒนาโปรแกรมการออกกำลังกายโดยใช้ท่าปันจักสีรัตพบว่าส่งผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางจิต

2.3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนว่าการประยุกต์ใช้ศิลปะในกิจกรรมนันทนาการช่วยพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรารัตน์ เขียวแก้ว (2563) ที่พบว่าการใช้กลวิธีการคิดเห็นเป็นภาพสามารถเพิ่มระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนทั่วไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิตของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรจัดกิจกรรมนันทนาการที่บูรณาการศิลปะอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น สุขภาวะองค์รวม การคิดขั้นสูง เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมนันทนาการโดยประยุกต์ใช้ศิลปะกับทักษะอื่น ๆ เช่น การทำงานเป็นทีม ทักษะชีวิต เป็นต้น

บรรณานุกรม

คณิต เขียววิชัย. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความสนในการทำกิจกรรมนันทนาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2561). *โปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุณิภา เปิดโลกนิมิต สุดารัตน์ ตันติวิวัทน์ และปริญญา สิริอัตตะกุล. (2567). *ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาพจิตเชิงบวกของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัยภาครัฐ กรุงเทพมหานคร. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, *13*(2), 141-151. https://doi.org/10.14456/tisr.2024.30

ฐิติพัฒน์ รื่นอารมย์. (2565*). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามคำแนะนำการเคลื่อนไหว 24 ชั่วโมง และองค์ประกอบของ ร่างกายของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6696/

ณชนก หล่อสมบูรณ์. (2560). *ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol48/iss4/10

ดวงนภา ศรีนันทวงศ์. (2566). *รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/29155?attempt=2&&locale-attribute=th

เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย. (2554). *การนันทนาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรารัตน์ เขียวแก้ว. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้กลวิธีการคิดเห็นเป็นภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3929/

นิศารัตน์ ธีระวัฒนประสิทธิ์. (2563). *ผลของโปรแกรมกิจกรรมทางกายโดยใช้การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3935/

มนัสวี อดุลยรัตน์, นัจมีย์ อดุลยรัตน์, ซูไรดา ดาหาแมง, นุรอามาณี อาแว และยุสรอ อาลี. (2564). นวัตกรรมการสร้างสุขภาวะในผู้สูงอายุไทยมุสลิมด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายโดยใช้ท่าปันจักสีลัต. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, *13*(3), 136-153.

มัสยา บัวผัน, สิราวรรณ จรัสรวีวัฒน์ และอาพันธ์ชนิต เจนจิต. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48(2), 203-224.*

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). *รวมบทความเกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ วิธีสอนและการวัด เพื่อประเมินผลทางพลศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลวรรณ มะหะพรหม. (2559). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวควบคู่กับศิลปะที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไผทอุดมศึกษากรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช). STOUIR at Sukhothai Thammathirat Open University. https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/8653

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (1 ธันวาคม 2565). บทสรุปผู้บริหาร: *โครงการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย.* https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1040764

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564).* https://data.thailand.opendevelopmentmekong.net/th/library_record/12

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2555). *ศิลปะ*. http://legacy.orst.go.th

สุขภาพคนไทย. (2566). *คำสัญญาของคนไทยในคอปกับการรับมือโลกรวน.* สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อชิร กลิ่นอำภา. (2559). *ผลของโปรแกรมฝึกกีฬาดาบไทยตามแนวคิดของกิลฟอร์ดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/55430

อนุชิต ชุลีกราน จินตนา สรายุทธพิทักษ์ และจินตนา บรรลือศักดิ์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวนักคิดสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบระดมสมองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*, 14(2), 299-308.

อริสรา วิโรจน์. (2565). *ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงวัยโรคพาร์กินสัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6645

อุไรวรรณ ขมวัฒนา. (2563). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการระหว่างวัยที่มีผลต่อสุขภาวะองค์รวมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). (Chula ETD). https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4540/

Guilford, J. P. (1967). The nature of human intelligence. McGraw-Hill. https://gwern.net/doc/iq/1967-guilford-thenatureofhumanintelligence.pdf

Cronbach, Lee. J. (1990). Essentials of phychological (5th ed.). New York: Harper & Row.

John, M., Jenkins & John. J. Pigram. (2004, August 2). Encyclopedia of Leisure and Outdoor Recreation. https://doi.org/10.4324/9780203647394

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง

จิรัฐติกาล อินทมนต์[1*] อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง[2] เริงวิชญ์ นิลโคตร[3]

รับบทความ: 13 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 7 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 29 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง 2) ระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 346 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่อง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่อง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่อง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน และด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่อง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 80.20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ เท่ากับ .896 สมการพยากรณ์แบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 0.703 + 0.291X_1 + 0.113X_4 + 0.241X_6 + 0.205X_7$ และสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y = 0.324Z_1 + 0.128Z_4 + 0.281Z_6 + 0.240Z_7$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา นวัตกรรมสถานศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

[1] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

[*] อีเมล: jirattikarn050938@gmail.com

[2-3] อาจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Superior Leadership of Administrators Affecting the Development of Innovation in Pilot Schools under the Education Sandbox of Rayong Province

Jiratikarn Inthamon[1*]
Arungiat Chansongsaeng[2]
Reongwit Nilkote[3]

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of super-leadership of school administrators in the pilot schools within the Educational Innovation Area of Rayong Province; (2) investigate the level of innovation development in the pilot schools within the Educational Innovation Area of Rayong Province; (3) study the relationship between the super-leadership of administrators and the innovation development of the pilot schools within the Educational Innovation Area of Rayong Province; and (4) construct a predictive equation of administrators' super-leadership that influences innovation development in the pilot schools within the Educational Innovation Area of Rayong Province. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 346 teachers and educational personnel in the pilot schools within the Educational Innovation Area of Rayong Province in the academic year 2024. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results showed that 1) The level of Superior Leadership of Administrators in Pilot Schools in the digital age as a whole was highest level. 2) the level of Development of Innovation in Pilot Schools were at the highest level. 3) the relationship between the Superior Leadership of Administrators and the Development of Innovation in Pilot Schools was statistically significantly moderate at the .05 level, and 4) the Superior Leadership of Administrators Consisting of the aspect of building a self-leadership culture, the aspect of developing self-leadership, the aspect of supporting team building, and the aspect of modeling self-leadership. Affecting the Development of Innovation in Pilot Schools. There was a statistically significant at the .05 level, and together accounted for 80.20% of the variance. The multiple correlation coefficient was .896, the forecast equation in raw score format $\hat{Y} = 0.703 + 0.291X_1 + 0.241X_6 + 0.205X_7 + 0.113X_4$ and the forecast equation in the form of a standardized score $\hat{Z}y = 0.324Z_1 + 0.128Z_4 + 0.281Z_6 + 0.240Z_7$.

Keywords: Super Leadership, School Administrators, School Innovation, Education Sandbox

[1] Graduate student at Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University
[*] E-mail: jirattikarn050938@gmail.com
[2-3] Lecturer Dr. Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

บทนำ

ในศตวรรษที่ 20 พื้นฐานการแข่งขันของโลกได้เปลี่ยนจากแรงงานและทรัพยากร ไปสู่ปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้และเทคโนโลยี องค์กรจึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างจุดยืนที่มั่นคง (เพชรสุภัค กิจสกุล และคณะ, 2566 : 149) การพัฒนานวัตกรรมนั้นครอบคลุมถึงการเสริมสร้างทักษะบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารและการศึกษา นวัตกรรมสถานศึกษาจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันโลก (วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์, 2567) นวัตกรรมการศึกษา (Educational Innovation) คือ กระบวนการหรือแนวทางใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษา เช่น วิธีการสอน เทคโนโลยี หลักสูตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และยกระดับศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้จำกัดแค่เครื่องมือใหม่ แต่รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับอนาคต ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่ต้องปรับบทบาทจากการสั่งการแบบเดิม มาเป็นผู้ขับเคลื่อนที่สร้างความร่วมมือ (พนิดา สุวรรณมาลา, 2557) แนวคิดที่ตอบโจทย์บริบทองค์กรยุคใหม่คือ ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ (Super-Leadership) ซึ่งมุ่งสร้างผู้นำแทนผู้ตาม โดยผู้บริหารจะส่งเสริมให้ครูเกิดภาวะผู้นำในตนเอง (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2558) คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมการคิดอิสระ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม (อนุวัตร ศรีพระนาม, 2560) ภาวะผู้นำนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งต้องการผู้นำที่เสริมสร้างพลังให้ครูกลายเป็นผู้นำร่วมในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ (กำพล เจริญรักษ์, 2565) ดังนั้น ความสำเร็จจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถนำตนเองและร่วมกันขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นนโยบายปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) แก่นสำคัญคือ การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (วาทินี พูนทรัพย์ และสุบัน พรเวียง, 2563) มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ระบุวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ การคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์และขยายผล การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การกระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษานำร่อง การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562) ดังนั้น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในจังหวัดระยองอย่างยั่งยืน

จังหวัดระยองมีบทบาทสำคัญในฐานะจังหวัดนำร่องด้านการพัฒนา โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2562 ซึ่งมุ่งหวังที่จะยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ลดความ

เหลื่อมล้ำ พัฒนานวัตกรรมการบริหาร และส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังได้มีการใช้กรอบหลักสูตรท้องถิ่น (RAYONG MARCO) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง, 2567) จากการรายงานผลการศึกษาของศึกษาธิการจังหวัดระยอง พบว่าค่าเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2567 ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของจังหวัดระยองยังคง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (ศึกษาธิการจังหวัดระยอง, 2567) นอกจากนี้ ยังพบประเด็นท้าทายอื่น ๆ ที่ต้องเร่งพัฒนา เช่น คุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการ การใช้หลักสูตรสมรรถนะ การส่งเสริมเทคโนโลยี และการกระจายอำนาจที่ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลสำคัญต่อการปฏิรูปและพัฒนาการศึกษาของจังหวัดให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป

ดังความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำที่ส่งต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยยังเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะของภาวะผู้นำเหนือผู้นำให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยองให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ (Super leadership) เป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างผู้นำภายในบุคลากรโดยตรง ไม่ใช่เพียงการสั่งการหรือควบคุมจากผู้บริหารเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับมีนา สุขชุ่ม และสุธาสินี แสงมุกดา (2568 : 349) กล่าวว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน กำหนดเป้าหมายของตนเองให้ชัดเจน ให้รางวัลตนเองเมื่อบรรลุเป้าหมาย และสามารถวิพากษ์หรือปรับตนเองเมื่อไม่สำเร็จ นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้

ผู้ตามสามารถใช้ความรู้และศักยภาพในการสร้างคุณค่าได้อย่างเต็มที่ ในมุมมองของอรอุมา ขอบชัยแสง, ศุภกร ศรเพชร และจารุวรรณ เขียวน้ำชุม (2567) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำปรากฏในพฤติกรรมของผู้บริหารที่สามารถสร้างโอกาสให้ผู้ตามเปลี่ยนจากการเป็นผู้ตามทั่วไปให้กลายเป็นผู้นำตนเอง ผู้บริหารมีบทบาทเป็นแบบอย่างและสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการนำตนเอง ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทีมงานที่เข้มแข็งและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือ ผู้นำที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและกระจายอำนาจให้ผู้ตามสามารถนำตนเองได้ โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและให้การสนับสนุน เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ด้านการสนับสนุนและเสริมแรง และด้านการสร้างพลังทางบวก

การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา

การพัฒนานวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรในยุคปัจจุบัน ความสำเร็จขององค์กรส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมจากภายใน ซึ่งช่วยให้องค์กรมีจุดเน้นที่ชัดเจนและสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับมนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2566) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม คือกระบวนการวิจัยที่ต้องดำเนินการค้นคว้า พัฒนา ทดลอง และประเมินผล หรือวิธีการดำเนินงานในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใด ๆ เพื่อให้คำตอบที่ต้องการได้ โดยมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่เป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับเรขา อินทรกำแหง (2555) การพัฒนานวัตกรรม คือการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีความทันสมัย แปลกใหม่ยิ่งขึ้น หรือการนำข้อมูลใดข้อมูลหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งนำมาสร้างสรรค์ ประยุกต์ ร่วมกันจนก่อเกิดเป็นผลงานชิ้นใหม่ และสอดคล้องกับมนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2566) กล่าวว่า การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา คือการกระทำใหม่ การสร้างใหม่ หรือการพัฒนาดัดแปลงจากสิ่งใด ๆ แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาใหม่หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและทำให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และสอดคล้องกับสุริยะ วชิรวงศ์ไพศาลและคณะ (2565) กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) คือ นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์สร้างสรรค์ใหม่ที่เกิดจากแนว ความคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ออกแบบด้วยความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อมาใช้งานในแวดวงการศึกษา มีการทดลองใช้งานและทดสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบในที่สุดก็กลายเป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับและสามารถนำไปใช้กับการแก้ปัญหาหรือพัฒนาระบบการศึกษารวมถึงการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์หรือปรับปรุงสิ่งใหม่ๆ อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การคิดค้นไปจนถึงการทดลองและประเมินผล เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างทันท่วงที

การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านผู้นำองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านบรรยากาศองค์กร

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

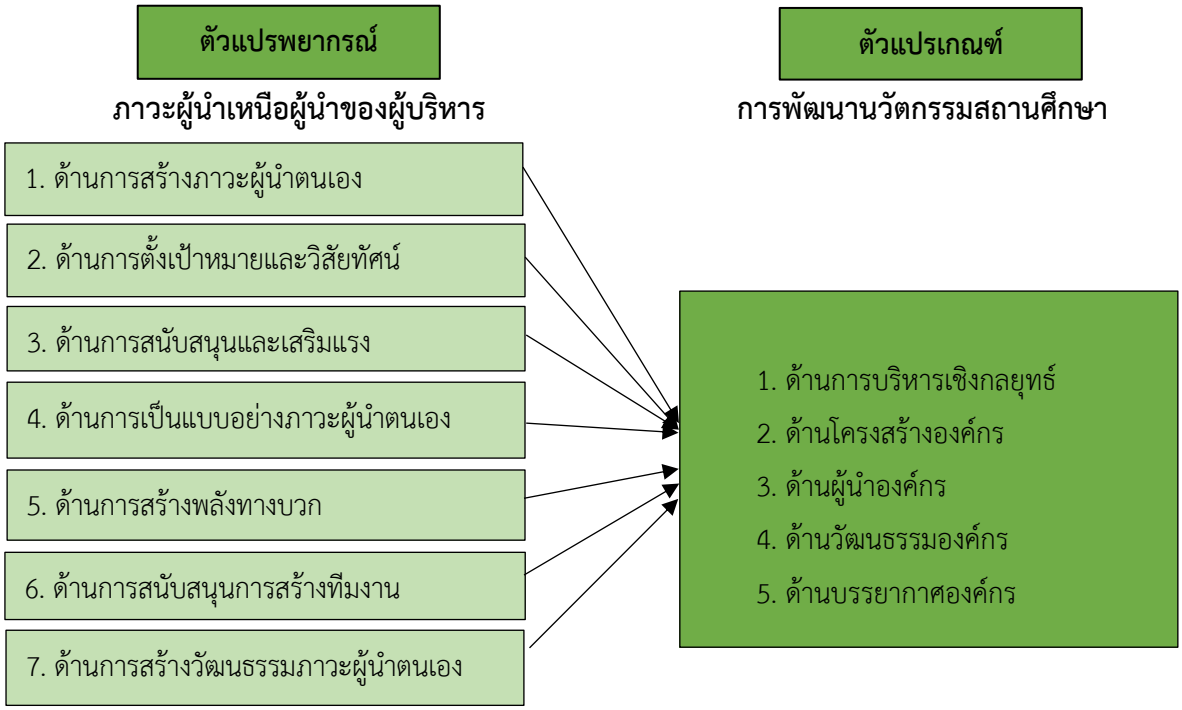
พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นการบริหารสถานศึกษาเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นการกำหนดพื้นที่ทดลองที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงให้ทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพตามบริบทของพื้นที่และสร้างกลไกการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังความในพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 กล่าวว่านวัตกรรมการศึกษา คือ แนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ซึ่งได้มีการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการศึกษา และให้หมายความรวมถึงการนำสิ่งดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและให้ความหมายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวิเรืองรัตน์ แก้วกองและนิพนธ์ วรรณเวช (2567) กล่าวว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ปฏิรูปที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถปรับนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ได้อย่างคล่องตัวเพื่อลดอุปสรรค เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการของพื้นที่ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และสอดคล้องกับจตุรงค์ ศรีเมืองมา และคณะ (2568) กล่าวว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษา ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่ที่เปิดโอกาสให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวยิ่งขึ้น เพื่อขจัดอุปสรรคและเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปคุณลักษณะของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร จากแนวคิดของนักวิชาการ สมพงษ์ อัสสาภัย (2566), [2] สุชาติ เสนาสี และคณะ (2566), ชมพูนุท เชียงทอง และสุกัญญา สุดารารัตน์ (2566), ถาวร ตั้งขันติวิริยะ

และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2565), ปรียานุช ศรีสุขคำ และคณะ (2564), คมกริช นันทะโรจพงศ์ (2562), พิชญาภา ยืนยาว (2560), มัทธีรัตน์ บำรุงจิตต์ และศจีมาจ ณ วิเชียร (2558), ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2558), ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ และคณะ (2556), Manz and Sims (1991), Flavia (2004) และผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา จากแนวคิดของนักวิชาการ ขวัญชนก แสงท่านั่ง (2563), รัตนวดี โมรากุล และคณะ (2560), พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ และชนิตา พิลาไชย (2563), พยัต วุฒิรงค์ (2563), จิติมา วรรณศรี (2563), สมบัติ นามบุรี (2562), มรกต จันทร์กระพ้อ (2562), การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (2563), Adair (n.d. อ้างถึงใน สมบัติ นามบุรี, 2562), Christiansen (n.d. อ้างถึงใน สมบัติ นามบุรี, 2562), Robert Tucker (n.d. อ้างถึงในจิติมา วรรณศรี, 2560), Keith Goffin (2016)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,425 คน (สำนักงานนวัตกรรมการศึกษา, 2568) 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตาม

สัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 ฉบับ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้สถานศึกษาส่งเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบและรวบรวมไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บเครื่องมือรวบรวมข้อมูลกลับคืน และระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC ตั้งแต่ 0.60 –1.00 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2562) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 ถือว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) แบบสอบถามภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 และ 2) แบบสอบถามการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และอธิบายความสัมพันธ์ด้วยสมการ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร	n = 346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง	4.51	0.54	มากที่สุด	3
2. ด้านการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์	4.51	0.59	มากที่สุด	4
3. ด้านการสนับสนุนและเสริมแรง	4.50	0.58	มาก	3
4. ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง	4.53	0.56	มากที่สุด	1
5. ด้านการสร้างพลังทางบวก	4.50	0.59	มาก	4
6. ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน	4.52	0.58	มากที่สุด	2
7. ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง	4.53	0.58	มากที่สุด	1
รวม	4.51	0.53	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.51, S.D.= 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ด้านการสนับสนุนและเสริมแรง และด้านการสร้างพลังทางบวก ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา	n = 346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.55	0.52	มากที่สุด	2
2. ด้านโครงสร้างองค์กร	4.52	0.54	มากที่สุด	3
3. ด้านผู้นำองค์กร	4.55	0.53	มากที่สุด	2
4. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.57	0.50	มากที่สุด	1
5. ด้านบรรยากาศองค์กร	4.52	0.57	มากที่สุด	3
รวม	4.54	0.49	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.54, S.D.= 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านผู้นำองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านบรรยากาศองค์กร ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X	Y
X_1	1.000								
X_2	0.843*	1.000							
X_3	0.810*	0.829*	1.000						
X_4	0.778*	0.823*	0.874*	1.000					
X_5	0.786*	0.816*	0.867*	0.897*	1.000				
X_6	0.729*	0.754*	0.810*	0.836*	0.862*	1.000			
X_7	0.765*	0.779*	0.838*	0.825*	0.845*	0.866*	1.000		
X	0.886*	0.908*	0.936*	0.937*	0.944*	0.910*	0.919*	1.000	
Y	0.721*	0.701*	0.562*	0.723*	0.731*	0.743*	0.757*	0.776*	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r_{xy} = 0.776) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำเหนือผู้นำที่ดี จะส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง (r_{x7y} = 0.757) มีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน (r_{x6y} = 0.743) ด้านการสร้างพลังทางบวก (r_{x5y} = 0.731) ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง (r_{x4y} = 0.723) ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง (r_{x1y} = 0.721) ด้านการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ (r_{x2y} = 0.701) ด้านการสนับสนุนและเสริมแรง (r_{x3y} = 0.562) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 4 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อค้นหาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่ (constant)	0.703	0.105		6.719*	.000
ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง (X_7)	0.205	0.046	0.240	4.477*	.000
ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง (X_1)	0.291	0.037	0.324	7.932*	.000
ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน (X_6)	0.241	0.046	0.281	5.278*	.000
ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง (X_4)	0.113	0.045	0.128	2.524*	.012
ค่าคงที่ (a) = 0.703					
$R = 0.896$, $R^2 = 0.802$, Adjust $R^2 = 0.800$, $S.E._{est} = 0.22013$, $F = 346.327$*					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง (X_7), ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง (X_1), ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน (X_6) และด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.896 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.802 ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา ได้ร้อยละ 80.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 0.703 + 0.291X_1 + 0.241X_6 + 0.205X_7 + 0.113X_4$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = 0.324Z_1 + 0.281Z_6 + 0.240Z_7 + 0.128Z_4$

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะของบุคลากร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปลูกฝังความรับผิดชอบ ส่งเสริมความเป็นอิสระในการคิดตัดสินใจ และสร้างทัศนคติที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ทำให้บุคลากรทำงานร่วมกันได้อย่างเต็มศักยภาพภายใต้บรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับเปมิกา มั่นทัพ และคณะ (2568) ที่พบว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมการนำตนเองและการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการหล่อหลอมบุคลากรให้มีความรับผิดชอบ คิดอย่างอิสระ และพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดังกล่าวยังสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการสอน การใช้เทคโนโลยี และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัตร ศรีพระนาม และดาวรุวรรณ ถวิลการ (2560) ที่พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมการนำตนเองผ่านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในทางกลับกัน ด้านการสนับสนุนและเสริมแรงกลับมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนของบุคลากร โดยสรุป ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพของบุคลากร และเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านผู้นำองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านบรรยากาศองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมของสถานศึกษาตั้งอยู่บนรากฐานสำคัญ 3 ประการที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ซึ่งสร้างค่านิยมและความเชื่อให้บุคลากรมีเป้าหมายเดียวกัน การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล ซึ่งกำหนดทิศทางและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และภาวะผู้นาองค์กรที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนองค์กร เมื่อองค์ประกอบทั้งสามนี้บูรณาการกันอย่างลงตัว จะเกิดเป็นโครงสร้างและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร (2567) ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยนำเข้าที่สำคัญที่สุดในการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการคือ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรม และโครงสร้างองค์กร ปัจจัยเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการวางแผนและประเมินผลที่มีคุณภาพ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของช่อชะบา ชื่นบาน และคณะ (2567) ที่ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดระยอง ซึ่งผลการประเมินยืนยันว่าโมเดลดังกล่าวมีความสอดคล้องและเหมาะสม นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เน้นการสร้างเสถียรภาพและการออกแบบหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ กล่าวโดยสรุป การสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการผนึกกำลังของวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง, กลยุทธ์ที่ชัดเจน และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับสูงกับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน ด้านการสร้างพลังทางบวก ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ และด้านการสนับสนุนและเสริมแรง

ซึ่งสะท้อนถึงทักษะและคุณลักษณะของผู้บริหารไม่ใช่เพียงแนวคิดเชิงนามธรรม แต่เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนและพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนนก แสงท่านั่ง (2563) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมที่มี 7 องค์ประกอบ และผลการประเมินพบว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับสูงถึงสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริกัญญา ปาสาจะ และปองภพ ภูจอมจิตร (2567) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยพบว่าวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ตามมาด้วยการพัฒนาบุคลากรและบรรยากาศนวัตกรรม พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนา 5 ด้านที่ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างและขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมองค์กร และรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อผลักดันให้สถานศึกษากลายเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสร้างภาวะผู้นำตนเอง ด้านการสนับสนุนการสร้างทีมงาน และด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.896 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.802 ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา ได้ร้อยละ 80.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 0.703 + 0.291X_1 + 0.241X_6 + 0.205X_7 + 0.113X_4$ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y = 0.324Z_{X1} + 0.281Z_{X6} + 0.240Z_{X7} + 0.128Z_{X4}$ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา ขอบชัยแสง และคณะ (2567 : 69) ได้ค้นพบปัจจัยสำคัญ 4 ด้านของภาวะผู้นำเหนือผู้นำที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ถึงร้อยละ 68 ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวก 2) การเป็นผู้นำตนเอง 3) การสร้างทีมงาน และ 4) การให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร (2567) ซึ่งระบุว่าการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีระบบการทำงานที่ดี โดยมีภาวะผู้นำเป็นหนึ่งในปัจจัยนำเข้าที่สำคัญที่สุด ร่วมกับวัฒนธรรมและโครงสร้างองค์กรเพื่อนำไปสู่กระบวนการและผลผลิตที่เป็นนวัตกรรม กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำเหนือผู้นำไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดแต่เป็นชุดพฤติกรรมที่สามารถวัดผลและทำนายความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองและสร้างสมการพยากรณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 346 คน มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือสูงถึง 0.99 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกระดับสูง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 นอกจากนี้ สมการพยากรณ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถทำนายการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา จากภาวะผู้นำผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิผล ผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ผู้บริหารควรสร้างบุคลากรให้มีความเป็นเจ้าของ พัฒนาศักยภาพ และเปิดรับการเปลี่ยนแปลง จากนั้นหลอมรวมเป็นทีมที่แข็งแกร่ง ผ่านการทำงานร่วมกันและเปิดให้แสดงภาวะผู้นำ ควบคู่กับการออกแบบองค์กรที่ยืดหยุ่น กระจายอำนาจ และขับเคลื่อนด้วยค่านิยมร่วม เพื่อนำองค์กรสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในเชิงลึก เพื่อพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาโดยมุ่งเน้นการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสถานศึกษา เช่น การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสมรรถนะของครู เพื่อให้ได้มุมมองที่สมบูรณ์และเข้าใจพลวัตของการสร้างนวัตกรรมได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ขวัญชนนก แสงท่านั่ง. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, *5*(7), 153-154.

จตุรงค์ ศรีเมืองมา, ชูชีพ พุทธประเสริฐ, สำเนา หมื่นแจ่ม และศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์. (2568). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิดองค์กรแห่งนวัตกรรม. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, *12*(6), 154.

ช่อชะบา ชื่นบาน, ธีรังกูร วรบำรุงกุล, สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร และเริงวิชญ์ นิลโคตร. (2567). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(8), 558–574.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย*. อมรการพิมพ์.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2558). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ แบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *11*(2), 24, 26-28.

นุจรินทร์ สายพิณ, เริงวิชญ์ นิลโคตร และวัยวุฒิ บุญลอย. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, *11*(10), 274–283.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 4, 16.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 10 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 102-120.

เพชรสุภัค กิจสกุล, พิภพ วชังเงิน และทะนง ภูเบศร์. (2566). การพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11*(2), 147-158.

ภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร. (2567). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่21 สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, *9*(1), 91, 106.

วิเรืองรัตน์ แก้วกอง และนิพนธ์ วรรณเวช. (2567). การบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, *25*(2), 1640.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2567). นวัตกรรมการบริหารการศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร. นวัตกรรมการบริหารการศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร. *วารสารการบริหารและความเป็นผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, *1*(1), 3.

ศิริกัญญา ปาสาจะ และปองภพ ภูจอมจิตร. (2567). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารสหวิทยา*การวิจัยและวิชาการ, *4*(2), 205.

อนุวัตร ศรีพระนาม และดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2560). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. *วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *11*(2), 256-258.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

นภาลัย ศรีวิชัย[1*]

รับบทความ 3 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษ ตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ (2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือประกอบการใช้หลักสูตรและแบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก และคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร การออกเสียงภาษาอังกฤษ สัทศาสตร์ นักศึกษาวิชาชีพครู

[1] หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[*] อีเมล: n.kadthiya@g.lpru.ac.th

The Development of a Curriculum to Enhance English Pronunciation Based on Phonological Principles for Pre-service English Teachers

Napalai Sriwichai [1*]

Abstract

The objectives of this research were twofold: (1) to develop and validate the quality of an English pronunciation enhancement curriculum based on phonetic principles specifically designed for pre-service English teachers; and (2) to investigate the effectiveness of implementing this curriculum with the target student group. This study was conducted using a pre-experimental research design, specifically the one-group pretest-posttest model, to measure the development of pronunciation skills. The research sample consisted of 22 second-year English education students from the Faculty of Education at Lampang Rajabhat University during the 2025 academic year, obtained through simple random sampling techniques. The research instruments utilized in this study were carefully constructed and included the newly developed curriculum, a comprehensive curriculum implementation manual, and a standardized English pronunciation test. Data analysis was performed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, while the comparison of pre-test and post-test scores was conducted using a dependent samples t-test. The results of the research revealed the following: 1. The overall appropriateness of the curriculum was rated at a high level. Furthermore, the curriculum implementation manual was also found to be highly appropriate. 2. The sampled students who participated in the English pronunciation curriculum based on phonetic principles demonstrated significant improvement. Their post-test mean scores were significantly higher than their pre-test scores at the 0.05 level of statistical significance. Additionally, the students' performance successfully exceeded the designated 80% proficiency criterion.

Keywords: Curriculum Development, English Pronunciation, Phonetics, Pre-Service Teachers

[1] Master of Education Program in Curriculum and Instruction Faculty of Education, Lampang Rajabhat University
* Email: n.kadthiya@g.lpru.ac.th

บทนำ

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน หรือการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การออกเสียง” (pronunciation) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการพูด (speaking skill) เพราะมีผลโดยตรงต่อความเข้าใจของผู้ฟัง ความมั่นใจของผู้พูด และความมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร หากผู้พูดไม่สามารถอ่านออกเสียงคำได้ถูกต้องจะก่อให้เกิดการเข้าใจที่ผิดพลาดไปจากวัตถุประสงค์ของผู้พูดได้ นักวิชาการไทยพบว่าคนไทยใช้เสียงของภาษาแม่แทนเสียงภาษาอังกฤษเนื่องจากเป็นเสียงที่ไม่มีในภาษาไทย แต่มีจำนวนหนึ่งที่คล้ายกับเสียงภาษาไทย แต่การใช้เสียงภาษาไทยแทนเสียงภาษาอังกฤษมักทำให้เกิดความไม่เข้าใจหรือบางครั้งความหมายของคำก็เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง (พลเรือเอกชมศักดิ์ มัธยมจันทร์, 2547) พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2544) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่าผู้เรียนจะรู้เพียงคำศัพท์และโครงสร้างประโยคเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องสามารถเปล่งเสียงที่เจ้าของภาษาฟังแล้วสามารถเข้าใจได้

จากความสำคัญดังกล่าว การออกเสียงที่ถูกต้องช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ฟังสามารถเข้าใจเนื้อหาที่ผู้พูดต้องการถ่ายทอดได้โดยไม่ต้องตีความหรือเดาความหมาย การออกเสียงผิดอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดหรือการสื่อสารที่ล้มเหลว เช่น การออกเสียงคำว่า *“beach”* ผิดเป็น *“bitch”* หรือ *“sheet”* ผิดเป็น *“shit”* อาจก่อให้เกิดสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม (Celce-Murcia, Brinton, & Goodwin, 2010) นอกจากนี้ ความแตกต่างของเสียงในภาษาอังกฤษ เช่น เสียง /th/ กับ /s/, หรือ /r/ กับ /l/ ซึ่งไม่มีในภาษาไทย เป็นความท้าทายที่ผู้เรียนต้องเอาชนะผ่านการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มเสียงที่มีปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทยคือ กลุ่มของเสียงเสียดแทรก (Fricatives Consonants) ได้แก่ /f/ /v/ /th/ /s/ /z/ /sh/ และ /h/ และปัญหาที่พบมากที่สุดคือเสียงพยัญชนะ /th/ ที่เป็นเสียงโฆษะและรองลงมาคือ /th/ ที่เป็นเสียงอะโฆษะ ส่วนในกลุ่มของ เสียงกักเสียดแทรก (Affricates Consonants) และกลุ่มสุดท้ายคือ เสียงข้างลิ้น (Liquid Lateral Consonants) ได้แก่ /l/ (ธนนท์รัฐ และคณะ, 2561) การออกเสียงที่ถูกต้องยังส่งเสริมความมั่นใจของผู้เรียนในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เมื่อผู้เรียนรู้สึกมั่นใจ พวกเขามักกล้าแสดงความคิดเห็น ซักถาม หรือแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และยังมีผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาอื่น ๆ เช่น การฟัง (listening skill) อีกด้วย เพราะการฝึกออกเสียงช่วยให้ผู้เรียนแยกแยะเสียงในภาษาเป้าหมายได้ดีขึ้น (Gilakjani, 2016)

การสอนในรายวิชา 1091402 สัทศาสตร์และสัทวิทยาสำหรับครูภาษาอังกฤษ พบว่าเสียงที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่ของนักศึกษาจะเป็นเสียงที่ไม่มีในภาษาไทย เช่น เสียง th ทั้งเสียงก้องและเสียงไม่ก้อง เช่นในคำว่า **th**is, **th**ese, wi**th**, **th**rough, a**th**lete เสียง v ในพยัญชนะต้น เช่นในคำว่า **v**egetable, **v**an, **v**ery, **v**ase เสียง z ในพยัญชนะต้นและท้ายคำ เช่น **z**ero, cra**z**y, word**s**, dream**s** เสียง sh เช่นในคำว่า pollu**tion**, ti**ss**ue, **ch**ef, **s**ugar เสียง s เช่นในคำว่า divi**s**ion, lei**s**ure, ca**s**ual, เสียง ch เช่นในคำว่า ostri**ch**, pic**t**ure, but**ch**er, **ch**air และเสียง -dge, d, g เช่นในคำว่า gra**d**uate, e**d**ucation, **j**u**dge**, ซึ่งเสียงดังกล่าวไม่สามารถเทียบเสียงในภาษาไทยได้ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และคนไทยที่อาศัย

อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จึงได้นำเอาอิทธิพลของภาษาแม่มาใช้แทนเสียง เช่น เสียง /th/ เป็นเสียงอะโฆษะใช้ตำแหน่งของปลายลิ้นวางระหว่างฟันบนและฟันล่าง แต่ผู้เรียนใช้เสียง /ท/ ในการออกเสียงคำที่มีเสียงนี้ในคำศัพท์ ซึ่งทำให้เกิดความผิดเพี้ยนของความหมายและเสียงได้ เช่น ในการออกเสียงคำว่า “three” ผู้เรียนจะใช้คำว่า “tree” แทนเนื่องจากคุ้นชินกับการใช้เสียง /ท/ มากกว่าเสียง /th/ ทำให้เกิดความหมายที่ผิดเพี้ยนไปส่งผลต่อการสื่อสารที่เกิดความไม่เข้าใจได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยการสอนให้ผู้เรียนรู้ลักษณะที่ถูกต้องและฝึกออกเสียงที่เป็นปัญหาให้ถูกต้องตามหลักสัทศาสตร์และด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การออกเสียงอย่างถูกต้องเป็นการลดผลกระทบจากภาษาแม่ วิธีการเรียนที่ส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษมีหลายวิธี แต่วิธีการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้องวิธีหนึ่งคือ การออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์ วิธีการเรียนการสอนแบบนี้เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ระบบเสียง ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวสัทอักษร เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจธรรมชาติของเสียงและตำแหน่งที่เกิดเสียงได้อย่างถูกต้อง ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของชฎาพร โพคัยสวรรค์, นภธีรา จวอรรถ, พิเชฐ สัตย์วินิจ และขวัญชนก หนูสง (2567) พบว่า ปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษมีสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ภาษาไทย ไม่มีเสียงลักษณะนั้น ๆ 2) ภาษาไทยมีเสียงลักษณะนั้น ๆ แต่ปรากฏในตำแหน่งที่ต่างกัน และ 3) ภาษาไทยมีเสียงลักษณะที่คล้ายกับเสียงภาษาอังกฤษแต่ออกเสียงต่างกันและคนไทยมีปัญหาในการออกเสียงภาษาอังกฤษทั้งในลักษณะเสียงสามัญและลักษณะเสียงพิเศษ การมีความรู้ด้านสัทศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การออกเสียงได้อย่างเข้าใจและมีเหตุผล ไม่เพียงแต่สอนจากการเลียนแบบเสียงเท่านั้น แต่สามารถเข้าใจเชิงกลไกและระบบได้อย่างชัดเจน การส่งเสริมการออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์จึงเป็นแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนออกเสียงได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสาร และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ภาษาในระยะยาวอย่างยั่งยืน

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น เพราะการออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้องเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนไม่ควรมองข้าม เนื่องจากมีผลต่อความสามารถในการสื่อสาร ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และความมั่นใจในการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการออกเสียง และได้รับโอกาสฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ตามแนวคิดของ อำนาจ จันทร์แป้น (2532) ได้นิยามการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การปรับปรุงและการประเมินผลเพื่อให้ได้มาซึ่งแผนประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมีรากฐานมาจากแนวคิดเชิงระบบที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม สอดคล้องกับไทเลอร์ (1975) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรผ่าน "คำถามพื้นฐาน 4 ประการ" ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดระเบียบประสบการณ์ และการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของทาบา (1962) ที่เสนอขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียด 7 ขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) ของผู้เรียนและสังคมเป็นอันดับแรก ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ในด้านองค์ประกอบหลักของกระบวนการ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554) และ เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (1974) มีทัศนะที่สอดคล้องกันว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4-5 ประการ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาสาระ การกำหนดระเบียบวิธีการสอน และการประเมินผล โดยสุนทรี คนเที่ยง (2551) ได้ขยายความถึงขั้นตอนการปฏิบัติว่าต้องรวมถึงการทดลองใช้และการเสนอขออนุมัติก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของหลักสูตร นอกจากขั้นตอนเชิงเทคนิคแล้ว สุนีย์ ภู่พันธ์ (2546) ยังระบุถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรว่าจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงต้องมีการฝึกอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรใหม่ ตลอดจนการคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และทัศนคติของผู้เรียนควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางวิชาการและสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากความหมายที่นักวิชาการการศึกษากล่าวไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและนำมาสังเคราะห์จนได้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (1962) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน 2) กำหนดวัตถุประสงค์ 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน

แนวคิดเกี่ยวกับการออกเสียงภาษาอังกฤษ

การออกเสียง (Pronunciation) คือ กระบวนการเปล่งเสียงคำหรือภาษาใดภาษาหนึ่งออกมาตามหลักสัทศาสตร์ (Phonetics) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย โดย ฮอร์นบี้ (2020) ได้จำแนก

ความหมายของการออกเสียงไว้ใน 2 มิติ คือ วิธีที่ภาษาหรือคำถูกเปล่งออกมาตามมาตรฐาน และวิธีที่ปัจเจกบุคคลเปล่งเสียงของภาษานั้นๆ ออกมา ซึ่งสอดคล้องกับ เยทซ์ (2002) ที่ระบุว่าการออกเสียงมิใช่เพียงการเน้นที่ระดับเสียงใดเสียงหนึ่งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงคุณลักษณะองค์รวมของการพูด เช่น จังหวะ ท่วงทำนอง และวิธีการใช้น้ำเสียงเพื่อการสื่อสาร ในด้านโครงสร้างทางสัทศาสตร์ การออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้องประกอบด้วยระบบเสียงสำคัญ 2 ส่วน คือ เสียงสระ และ เสียงพยัญชนะ โดยเสียงสระมีทั้งหมด 21 เสียง (แบ่งเป็นสระเดี่ยว 12 เสียง และสระประสม 9 เสียง) ขณะที่เสียงพยัญชนะมีทั้งสิ้น 24 เสียง นอกจากนี้ การออกเสียงที่มีประสิทธิภาพยังต้องอาศัยหลักปฏิบัติสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การออกเสียงหน่วยเสียงแต่ละเสียงให้ถูกต้อง 2) การผสมเสียงเหล่านั้นเข้าเป็นคำ 3) การลงเสียงหนักเบา (Stress) ให้ถูกพยางค์ในคำที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์ และ 4) การใช้จังหวะ (Rhythm) และทำนองเสียงสูง-ต่ำ (Intonation) ในระดับวลีและประโยคอย่างเหมาะสม (ภูมิ หุราพันธุ์, 2530 อ้างถึงใน สาริณี สุวรรณพันธุ์, 2553) นอกจากนี้ ฟราเซอร์ (2001) ยังชี้ให้เห็นว่าการออกเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความคล่องแคล่วในการพูด (Speaking Fluency) ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเปล่งเสียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงองค์ประกอบด้านอวัจนะภาษา เช่น ลีลาท่าทางและการสื่อสารด้วยสายตา ตลอดจนการคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม ไวยากรณ์ และการเลือกใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการออกเสียงภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการบูรณาการระหว่างความถูกต้องตามหลักสัทศาสตร์มาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงตามตัวสะกดหรือการกลายเสียงเข้ากับการใช้จังหวะและทำนองเสียงที่เหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทักษะการพูดสื่อสารให้มีความชัดเจนและคล่องแคล่วในระดับสากล

แนวคิดเกี่ยวกับสัทศาสตร์และการจัดการเรียนการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษ

รอช (2009) ได้วางรากฐานการวิเคราะห์สัทศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ สัทศาสตร์ด้านการออกเสียง (Articulatory Phonetics) ซึ่งเน้นกลไกการผลิตเสียงของอวัยวะต่างๆ สัทศาสตร์ด้านสวนศาสตร์ (Acoustic Phonetics) ที่ศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพของคลื่นเสียง และ สรศาสตร์ (Phonology) ซึ่งพิจารณาบทบาทของเสียงในระบบภาษา โดยแนวคิดของ Roach มุ่งเน้นไปที่การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจรูปแบบการเกิดเสียงในภาษาอังกฤษได้อย่างถ่องแท้ ในมิติของความหลากหลายและศักยภาพของมนุษย์ เลจฟอร์จ (2014) นิยามว่าสัทศาสตร์คือการศึกษาคลังเสียงพูดทั้งหมดที่มนุษย์สามารถผลิตได้ (Universal phonetic inventory) รวมถึงกระบวนการประกอบเสียงหรือการแยกเสียงในแต่ละภาษา ซึ่งถือเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมศักยภาพการออกเสียงในระดับสากล ขณะที่ คริสตัล (2008) ได้ขยายความถึงกระบวนการวิเคราะห์ที่เป็นรูปธรรม โดยระบุว่าสัทศาสตร์เน้นไปที่การสร้างระบบการพรรณนาเสียง (Description) การจัดจำแนกประเภท (Classification) และ การถอดเสียงด้วยสัญลักษณ์มาตรฐาน (Transcription) เพื่อให้เกิดความแม่นยำในการวิเคราะห์เสียงพูดอย่างเป็นระบบ อีกทั้ง ริชาร์ด (2025) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าสัทศาสตร์เป็นการมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเสียงพูดของมนุษย์ โดยครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิตเสียง (Production) การผสมเสียง (Combination)

การพรรณนาลักษณะของเสียง (Description) ตลอดจนการใช้สัญลักษณ์เขียนแทนเสียง (Representation by written symbols) โดยสรุป สัทศาสตร์จึงมิใช่เพียงการศึกษาเรื่องการเปล่งเสียงเท่านั้น แต่เป็นวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยการวิเคราะห์เสียงพูดของมนุษย์ในทุกมิติ ตั้งแต่กระบวนการผลิตเสียงในร่างกายมนุษย์ไปจนถึงการจัดระเบียบเสียงเหล่านั้นให้เป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีมาตรฐานสากล เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในทางภาษาศาสตร์

แนวทางการจัดการเรียนการสอนการสอนออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์

ตามแนวคิดของแคทฟอร์ด (2001) ได้อธิบายถึงการสอนการออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์มุ่งเน้นการทำความเข้าใจและการฝึกฝนกลไกการผลิตเสียงในภาษาพูด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงในภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจมีความแตกต่างจากเสียงในภาษาแม่ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ การเรียนรู้ตามหลักการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนหลักดังต่อไปนี้:

ขั้นตอนที่ 1: การตระหนักรู้และการวิเคราะห์เสียง (Awareness and Sound Analysis) ขั้นตอนนี้เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่างของเสียงต่างๆ ทั้งในภาษาแม่และภาษาอังกฤษ รวมถึงโครงสร้างของระบบเสียงภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ 2: การอธิบายและการสาธิตการผลิตเสียง (Explanation and Articulation Demonstration) เมื่อผู้เรียนตระหนักถึงเสียงที่ต้องฝึกฝนแล้ว ผู้สอนจะอธิบายและสาธิตวิธีการผลิตเสียงเหล่านั้นอย่างละเอียด โดยเน้นไปที่อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง (articulators) และตำแหน่งการผลิตเสียง (place of articulation) รวมถึงลักษณะการผลิตเสียง (manner of articulation)

ขั้นตอนที่ 3: การฝึกฝนแบบควบคุม (Controlled Practice) ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการฝึกฝนเสียงเป้าหมายในบริบทที่ควบคุมและจำกัด เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความแม่นยำในการผลิตเสียงแต่ละเสียง

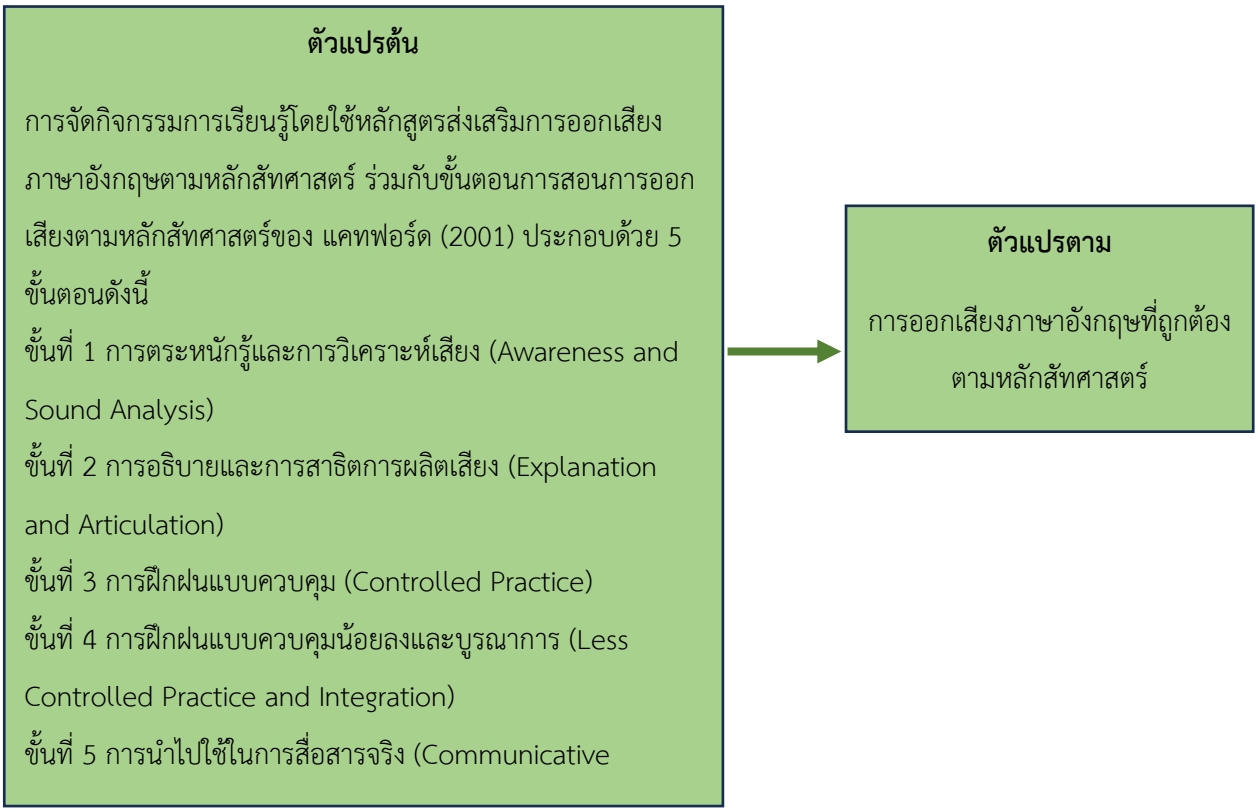
ขั้นตอนที่ 4: การฝึกฝนแบบควบคุมน้อยลงและบูรณาการ (Less Controlled Practice and Integration) เมื่อผู้เรียนสามารถออกเสียงได้อย่างแม่นยำในบริบทที่ควบคุมได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำเสียงเหล่านั้นไปฝึกฝนในบริบทที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น และเริ่มบูรณาการเข้ากับทักษะอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 5: การนำไปใช้ในการสื่อสารจริง (Communicative Practice) ขั้นตอนนี้คือจุดมุ่งหมายสูงสุดของการสอนการออกเสียง นั่นคือการที่ผู้เรียนสามารถนำเสียงที่ได้ฝึกฝนไปใช้ในการสื่อสารจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์ และเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

โดยผลการวิจัยที่ได้จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 71 คน จำนวน 3 กลุ่มเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 22 คน โดยมีขั้นตอนการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random sampling)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2568 ถึงเดือน ธันวาคม 2568 โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเตรียมเนื้อหาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนเสริมในครั้งนี้ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ระบุสาระการเรียนรู้และแจ้งวิธีการประเมินผล และทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ทำการสอนเสริม

นอกเวลา จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ โดยใช้ นำผลคะแนนที่ได้จากแบบวัดการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยเปรียบเทียบการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างหลังได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

เครื่องมือวิจัย

1. หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ นำหลักสูตรฯ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.35 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.56 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. คู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ นำคู่มือการใช้หลักสูตรฯ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.43 และ มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.66 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. แบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ เป็นแบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษแบบข้อความ จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 8 คะแนน โดยจะวัดหน่วยเสียง (phonemes) และองค์ประกอบทางเสียง (features) ใช้เกณฑ์การประเมินของแฮร์ริส (Harris อ้างถึงใน กมลวรรณ โดมศรีฟ้า, 2551, หน้า 16) โดยได้นำแบบวัดการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่า 1.00 และนำไปหาค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.24 -0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.50 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.68

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ** ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ

ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดประสงค์ของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร 5) การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.33	0.61	มาก
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.47	0.48	มาก
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.53	0.55	มากที่สุด
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.35	0.59	มาก
6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.28	0.45	มาก
7. การวัดและประเมินผล	4.07	0.70	มาก
เฉลี่ย	**4.35**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีค่ารวมเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.35, S.D.= 0.56) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.55) หลักสูตรอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.47, S.D.= 0.48) ด้านความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.40, S.D.= 0.55) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.35, S.D.= 0.59) ด้านหลักการของหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.33, S.D.= 0.61) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ($\bar{x}$= 4.28, S.D.= 0.45) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.07, S.D.= 0.70) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงการใช้หลักสูตร	4.60	0.67	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับผู้สอน	4.20	0.63	มาก
3. คำชี้แจงสำหรับผู้เรียน	4.50	0.58	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. แผนการดำเนินการตามหลักสูตร	4.40	0.89	มาก
5. แผนดำเนินการตามหลักสูตร	4.43	0.55	มาก
เฉลี่ย	**4.43**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า มีค่ารวมเฉลี่ยความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.43, S.D.= 0.66) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คู่มือการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านคำชี้แจงการใช้หลักสูตร ($\bar{X}$= 4.60, S.D.= 0.67) คู่มือประกอบหลักสูตรในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคำชี้แจงสำหรับผู้เรียน ($\bar{X}$= 4.50, S.D.= 0.58) ด้านแผนดำเนินการตามหลักสูตร ($\bar{X}$= 4.43, S.D.= 0.55) ด้านแผนการดำเนินการตามหลักสูตร ($\bar{X}$= 4.40, S.D.= 0.89) และด้านคำแนะนำสำหรับผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D.= 0.63) ตามลำดับ

2. **ผลการใช้หลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ**

ตารางที่ 3 ผลการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คะแนนในการคิดวิเคราะห์	N	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\bar{D}$	$S.D_D$	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	22	112.50	10.59	91.42	33.77	8.44	18.77*	0.0000
หลังเรียน	22	146.27	7.52					

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 112.50 และ (S.D.) เท่ากับ 10.59 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 146.27 และ (S.D.) เท่ากับ 7.52 คิดเป็นร้อยละ 91.42 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80

อภิปรายผล

1. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือของหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพบว่า ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับ มาก ($\bar{X}$= 4.35, S.D.= 0.56) คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.43, S.D.= 0.66) ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนต่างๆ อีกทั้งยังนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับนักศึกษาและได้ศึกษาบริบทจากการสอนในรายวิชาสัทศาสตร์และสัทวิทยาสำหรับครูภาษาอังกฤษ แล้วนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นสร้างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบด้วยตนเองเบื้องต้น อีกทั้งนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพ ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างและพัฒนาหลักสูตรความเป็นเลิศด้านภาษาอังกฤษ (แผนการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนบาลศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศด้านภาษาอังกฤษ) ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับกมลกันย์ สตารัตน์ และสิทธิพล อาจอินทร์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการใช้หลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ย 80 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีความสามารถในการออกเสียงได้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้นทั้งนี้สืบเนื่องมากจากเนื้อหากิจกรรมของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เสียงที่สามารถออกเสียงได้ดีขึ้นจะเป็นกลุ่มเสียง sh, ch, และ -dge, กลุ่มตัวอย่างสามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา และมีความตระหนักรู้มากขึ้นเมื่อต้องเจอกลุ่มคำที่มีเสียงเหล่านี้ในประโยค ทำให้การออกเสียงมีความคล่องแคล่วมายิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน กลุ่มเสียงที่ยังคงเป็นปัญหาได้แก่ เสียง th, s, -tion, v, และ z เสียงเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งที่ไม่คุ้นชินสำหรับผู้เรียนชาวไทย กลุ่ม

ตัวอย่างมีความเข้าใจในตำแหน่งของเสียงแต่ในทางปฏิบัติยังขาดความคล่องแคล่วและความต่อเนื่องในการออกเสียงเหล่านั้น จากการนำกระบวนการสอนการออกเสียง 5 ขั้นตอนของ แคทฟอร์ด (2001) โดยในขั้นตอนที่ 3 การฝึกฝนแบบควบคุม (Controlled Practice) ขั้นนี้ผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมคู่เทียบเสียง (Minimal pairs) เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักเสียงที่ใกล้เคียงกันและสามารถแยกความแตกต่างของเสียง การออกเสียงภาษาอังกฤษที่ไม่มีในภาษาไทยนั้นค่อนข้างยากและสับสนสำหรับผู้เรียนคนไทย จึงทำให้ต้องมีการฝึกฝนการออกเสียงอยู่บ่อยครั้ง ผู้วิจัยได้มีการฝึกออกเสียงเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน โดยการใช้คู่เทียบเสียง (Minimal pairs) และการฝึกตามแอปพลิเคชัน ELSA speak เพื่อให้เกิดความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้นในการออกเสียง อีกทั้งจะทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ถึงเสียงที่เปล่งออกมาว่ามีความถูกต้องชัดเจนมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเข้มงวดในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความถูกต้องในการสื่อสารในระดับต่อไป และในขั้นที่ 5 การนำไปใช้ในการสื่อสารจริงของ แคทฟอร์ด (2001) กลุ่มตัวอย่างได้นำความรู้ที่ได้เรียนในหลักสูตรการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ไปใช้ในรายวิชาอื่น พบว่าการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ถือเป็นการพัฒนาการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมและพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นำการกิจกรรมหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ไปใช้ในกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใหม่ เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาควรศึกษา

2. ศึกษาแนวทางการจัดทำหลักสูตรในรูปแบบอื่นที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ จัดทำเพื่อให้ใช้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อให้นักศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สามารถเพิ่มความมั่นใจในการออกเสียงภาษาอังกฤษ ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้และเข้าใจตำแหน่งของเสียงมากยิ่งขึ้น และทำให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาเสียงอื่นเพิ่มเติม ดังนั้นสามารถนำไปพัฒนากับรายวิชาอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการพูดได้

2. จากผลการจัดกิจกรรมหลักสูตรส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และผู้วิจัยควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

กมลกัลย์ สตารัตน์ และสิทธิพล อาจอินทร์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการศึกษาไทย*, *17*(2), 125-140.

ชฎาพร โพคัยสวรรค์, นภธีรา จวอรรถ, พิเชฐ สัตย์วินิจ และขวัญชนก หนูสง. (2567). ปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษของคนไทยและเทคนิคการสอนเสียงที่เป็นปัญหา. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8*(2), 391-408.

พลเรือเอกชุมศักดิ์ มัธยมจันทร์. (2547). *แนวทางการพัฒนาการออกเสียงภาษาอังกฤษสำหรับคนไทย.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2544). *การพูดภาษาอังกฤษตามหลักภาษาศาสตร์.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนนท์รัฐ นาคทั่ง, สุทธิรักษ์ สุวรรณเดชา และชนาภา ตรีวรรณกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการออกเสียงภาษาอังกฤษและทัศนคติต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 7.* (น. 257-266). คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2565). การสร้างและพัฒนาหลักสูตรความเป็นเลิศด้านภาษาอังกฤษ (แผนการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อบ่มเพราะผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศด้านภาษาอังกฤษ). *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *10*(2), 145-163.

Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., & Goodwin, J. M. (2010). *Teaching pronunciation: A course book and reference guide* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Gilakjani, A. P. (2016). English pronunciation instruction: A literature review. *International Journal of Research in English Education, 1*(1), 1–6.

Harris, D. P. (1990). *Testing English as a Second Language*. McGraw-Hill.

Kenstowicz, M. (1994). *Phonology in generative grammar*. Blackwell.

Roach, P. (2009). *English phonetics and phonology: A practical course*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yates, Linda. (2002). Fact Sheet—*What is pronunciation*. AMEP Research Centre.

ผล การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ชนิตตา โชติช่วง[1*]

รับบทความ: 2 เมษายน 2569 แก้ไขบทความ 29 พฤษภาคม 2569 ตอบรับบทความ: 5 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และ 3) เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 หมู่เรียน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) บอร์ดเกม Spyfall 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall 3) แบบวัดความสามารถในการสื่อสาร มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 4) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และ 5) แบบวัดเจตคติแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน บอร์ดเกม Spyfall ความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

[1] สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

[*] อีเมล: Chanitta.c@lawasri.tru.ac.th

The Effects of Game-Based Learning Management via Spyfall Board Game to Enhance Communication Skills in GE 0011701 Thai for Communication Course for Undergraduate Students at Thepsatri Rajabhat University

Chanitta Chotchuang [1*]

Abstract

This research aimed to: 1) examine students' communication abilities before and after learning through a game-based learning approach using the Spyfall board game; 2) compare students' learning achievement in the course TH 0011701 Thai for Communication before and after the intervention; and 3) investigate students' attitudes toward game-based learning through the Spyfall board game.

The sample consisted of undergraduate students at Thepsatri Rajabhat University enrolled in the course TH 0011701 Thai for Communication during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected through cluster sampling from two class sections. The research instruments included: 1) the Spyfall board game, 2) game-based learning lesson plans using the Spyfall board game, 3) a communication ability assessment with a reliability coefficient of 0.88, 4) a learning achievement test with reliability coefficients of 0.89 and 0.90, and 5) a 15-item attitude questionnaire based on a five-point rating scale. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent-samples t-test.

The findings revealed that: 1) students' communication abilities after participating in the game-based learning activities were significantly higher than those before the intervention at the .05 level; 2) students' learning achievement in the course TH 0011701 Thai for Communication after the intervention was significantly higher than before the intervention at the .05 level; and 3) students' attitudes toward game-based learning through the Spyfall board game were at the highest level overall.

Keywords: Game-Based Learning, Spyfall Board Game, Communication Skills, Thai For Communication

[1] Thai Language Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University
[*] Email: Chanitta.c@lawasri.tru.ac.th

บทนำ

ภาษาไทยมิใช่เพียงเครื่องมือในการสื่อสารในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมและวิชาชีพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของบัณฑิตในยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลที่มีการเชื่อมโยงทั่วโลก (Globalization) กอปรกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีความก้าวกระโดดอย่างยิ่ง ส่งผลให้ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกลายเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่บัณฑิตที่จบการศึกษาไปทุกคนต้องสามารถที่ใช้ภาษาไทยอย่างชำนาญ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและโอกาสทางวิชาชีพ (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) เป็นหนึ่งในทักษะที่มีความสำคัญที่สุด ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงการส่งผ่านข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อนซึ่งครอบคลุมทั้งการเป็น ผู้รับสารและการเป็นผู้ส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำลัง จะก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น การใช้ปฏิภาณไหวพริบในการเจรจาต่อรอง ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงเป็นสมรรถนะหลักที่ตัดสินความสำเร็จในวิชาชีพและการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นักศึกษา ที่มีทักษะการสื่อสารที่โดดเด่นจะมีโอกาสได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานในตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูงกว่า และมีอัตราการเติบโตในอาชีพที่รวดเร็วกว่านักศึกษาที่ขาดทักษะนี้อย่างเห็นได้ชัด การขาดทักษะการสื่อสารจึงไม่เพียงแต่เป็นความบกพร่องทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นการสูญเสียโอกาสทางอาชีพและความก้าวหน้าในชีวิตของนักศึกษาเองด้วย (Trilling & Fadel, 2009) ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี วิชานี้จึงมุ่งเน้นการบูรณาการทักษะทางภาษาเพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มีความรู้ความเข้าใจที่จะใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารในวิชาชีพต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นกลุ่ม Generation Z ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารผ่านหน้าจอเป็นหลักกลับมีข้อจำกัดที่สำคัญในทักษะการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face – to - Face) งานวิจัยของ Twenge (2017) พบว่า นักศึกษารุ่นใหม่มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์อย่างมาก แต่ขาดทักษะการอ่านภาษากาย และความสามารถในการโต้ตอบแบบต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ความวิตกกังวลในระหว่างการพูด และความไม่มั่นใจเมื่อต้องสื่อสารในที่สาธารณะหรือ ต่อหน้าผู้อื่น ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นชัดเจนในบริบทของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งนักศึกษามักแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ขาดความกล้าในการนำเสนอผลงาน และมีทักษะการโต้วาทีหรือการแสดงเหตุผลที่อ่อนแอ สอดคล้องการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยในระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมามักเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีและการท่องจำ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารในสถานการณ์จริงอย่างเพียงพอ ด้งนั้นด้วยปัญหาด้านทักษะการสื่อสารในปัจจุบัน

รูปแบบการเรียนที่ไม่เน้นแค่ไวยากรณ์แต่เน้นการนำไปใช้จริงจะช่วยสร้างความมั่นใจในการโต้ตอบในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาโกศล ธีรปญฺโญ และคณะ, 2568) แม้ว่าหลักสูตรจะกำหนดให้มีการพัฒนาทักษะการพูดและการฟัง แต่กิจกรรมส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบของการนำเสนอหน้าชั้นเรียนแบบดั้งเดิม ซึ่งสร้างความเครียดและความกดดันให้กับผู้เรียนมากกว่าจะเป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ (Safe Learning Space) ที่ผู้เรียนสามารถลองผิดลองถูกและพัฒนาทักษะได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น การใช้นวัตกรรมหรือเกมสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่สามารถลดความวิตกกังวลและกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสื่อสารอย่างแท้จริง

แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริง (Concrete Experience) และมีการสะท้อนคิด (Reflective Observation) จากประสบการณ์นั้น ซึ่งนำไปสู่ การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) และการทดลองในสถานการณ์ใหม่ (Active Experimentation) การเรียนรู้ผ่านเกม (Game - Based Learning) จึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบอร์ดเกมซึ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง ช่วยให้ผู้เรียนหลุดออกจากกรอบการเรียนแบบท่องจำและเข้าสู่กระบวนการลองผิดลองถูกในสถานการณ์ที่สนุกสนานแต่ท้าทาย นอกจากนี้ บอร์ดเกมยังช่วยลดความวิตกกังวลในการสื่อสารเนื่องจากผู้เรียนไม่รู้สึกว่าตนเองกำลังถูกประเมินหรือตัดสินในลักษณะเดียวกับการสอบหรือการนำเสนอหน้าชั้นเรียนแบบเดิม บอร์ดเกม Spyfall เป็นเกมที่มีกลไกการเล่นที่เรียบง่ายแต่ซับซ้อนในเชิงกลยุทธ์ โดยผู้เล่นแต่ละคนจะได้รับบทบาทและข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ยกเว้นผู้เล่นหนึ่งคนที่เป็นสายลับ (Spy) ซึ่งไม่ทราบว่าสถานที่นั้นคืออะไร เป้าหมายของเกมคือผู้เล่นทั่วไปต้องพยายามเปิดโปงสายลับโดยใช้คำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงแต่ไม่เปิดเผยข้อมูลมากเกินไป ในขณะที่สายลับต้องพยายามอำพรางตนเองด้วยการตอบคำถามที่กำกวมและพยายามสังเกตเพื่อเดาสถานที่ที่ถูกต้อง กลไกของเกมนี้บังคับให้ผู้เล่นต้องใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การวิเคราะห์สาร (Message Analysis) และการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical Reasoning) ในการตัดสินใจว่าควรถามคำถามอย่างไร ควรตอบอย่างไร และควรสังเกตพฤติกรรมของผู้เล่นคนอื่นอย่างไร ทักษะเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในรายวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะการใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจ การแสดงเหตุผล และการโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ งามวิริยะประเสริฐ (2568) ยังสนับสนุนว่า การเรียนรู้ ผ่านเกมช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีความแปลกใหม่แตกต่างจากการเรียนการสอนแบบบรรยายทั่วไป และมีความสนุกสนาน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทั้งทักษะการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การใช้กลยุทธ์ และการตัดสินใจร่วมกัน จึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานกับบรรยากาศของการแข่งขันที่เกิดขึ้นภายในเกม

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมามักทำกับกลุ่มนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาหรือผู้เรียนภาษาต่างประเทศ ยังไม่มีการศึกษาอย่างลึกซึ้งในบริบทของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะที่สื่อสารจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง เกิดการเรียนรู้ระหว่างเล่นเกม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการสื่อสาร หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน Pro & Dinscore (2015) ได้ให้ความหมายของคำว่าการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) คือเป็นการนำหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจมาใช้เป็นฐานของเกม โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับสื่อทางการศึกษาด้วยการเล่นและมีรูปแบบที่ไม่ตายตัว การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไม่ได้เป็นการสร้างเกมเพื่อให้ผู้เรียนได้เล่น แต่เป็นการนำองค์ประกอบของเกมมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเพิ่มแนวคิด แนะนำแนวทางและเป้าหมายสุดท้ายให้กับผู้เรียน ซึ่ง Bado (2019) ได้นำเสนอการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นก่อนใช้เกม (Pre-Game) เป็นการอธิบาย การสาธิต การทดลองเล่น เพื่ออธิบายให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ หรือการประเมินความรู้พื้นฐานสำหรับกิจกรรมของผู้เรียน

2) ขั้นระหว่างใช้เกม (Game) ผู้เรียนจะทำกิจกรรม ทั้งนี้สามารถทำกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่มขนาดเล็กได้ ซึ่งผู้จะให้การสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของเกม อีกทั้งยังเป็นผู้กำหนดเวลาเมื่อเริ่มเกมและจบเกม และเป็นผู้แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในขณะนักเรียนทำกิจกรรม

3) ขั้นหลังใช้เกม (Post-Game) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะรวมกลุ่มกันแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและอภิปรายความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมโดยการตอบคำถามตามประเด็นที่กำหนด

บอร์ดเกม Spyfall พัฒนาโดย Jumping Turtle Games (2019) เป็นเกมที่ผู้เล่นไม่ทราบว่าใครคือสายลับ ผู้เล่นทุกคนจะได้รับบทบาทและพยายามค้นหาว่าใครคือผู้ต้องสงสัย โดยในแต่ละรอบผู้เล่นส่วนใหญ่จะได้รับการ์ดที่ระบุสถานที่เดียวกัน ขณะที่ผู้เล่นหนึ่งคนจะได้รับบทเป็นสายลับ (Spy) ซึ่งไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ดังกล่าว ผู้เล่นจะผลัดกันตั้งคำถามและตอบคำถามเพื่อสังเกตพฤติกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลของกันและกัน ผู้เล่นที่ได้รับบทเป็นสายลับจะต้องอาศัยการสังเกตและการตีความข้อมูลจากคำถามและคำตอบของผู้เล่นคนอื่นเพื่อคาดเดาสถานที่ให้ถูกต้อง ขณะเดียวกันผู้เล่นที่ไม่ได้เป็นสายลับต้องร่วมกันวิเคราะห์และระบุตัวสายลับให้ได้โดยไม่เปิดเผยข้อมูลของสถานที่มากจนเกินไป เมื่อสิ้นสุดรอบการเล่น ผู้เล่นทุกคนจะลงคะแนนเสียงเพื่อระบุผู้ที่คาดว่าเป็นสายลับ หากสามารถระบุตัวสายลับได้ถูกต้อง ผู้เล่นฝ่ายปกติจะได้รับคะแนน แต่หากสายลับสามารถคาดเดาสถานที่ได้ถูกต้องก่อนหรือหลังการลงคะแนน สายลับจะได้รับคะแนนแทน การเกมเล่นนี้จะดำเนินไปตามจำนวนรอบที่กำหนด และเมื่อสิ้นสุดการแข่งขันผู้ที่มีคะแนนสะสมสูงสุดจะเป็นผู้ชนะ

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร Vorwerg (2015) กล่าวว่า ความสามารถในการสื่อสารเป็นศักยภาพของบุคคลในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบท โดยครอบคลุมทั้งด้านประสิทธิผลของการสื่อสารและความสอดคล้องเหมาะสมกับบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ ความสามารถในการสื่อสารยังได้รับอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกระบวนการทางสังคม โดยมิได้จำกัดอยู่เพียงทักษะด้านภาษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้ เจตคติ ทักษะทางสังคม ความสามารถในการอ่าน และความรู้ที่จำเป็นต่อการสื่อสาร จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่านักวิชาการได้อธิบายองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารจากหลากหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการที่ส่งผลต่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

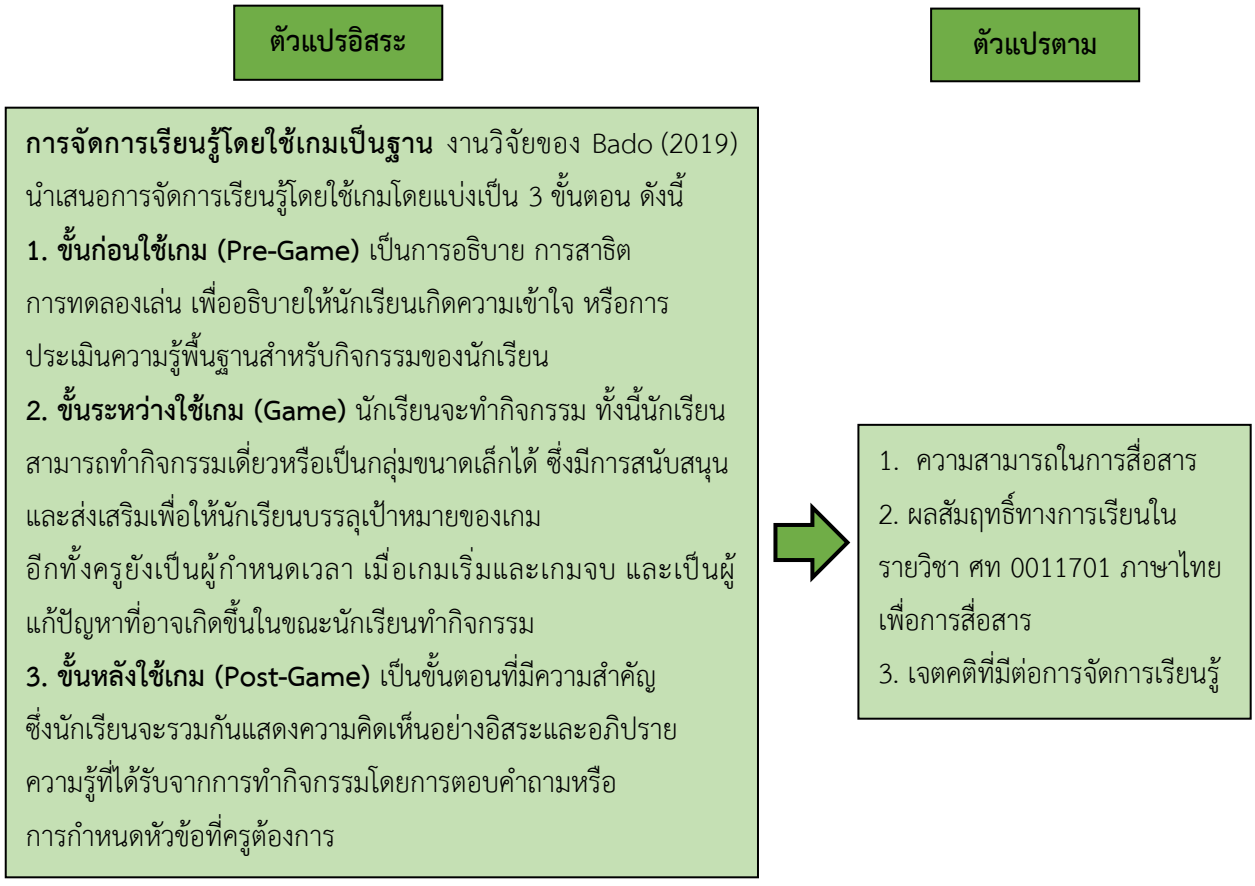
แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ Sax (1980) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกหรือการประเมินของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในทางบวก ทางลบ หรือเป็นกลาง โดยเจตคติมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ทิศทาง (Direction) แสดงระดับความรู้สึกในเชิงบวกหรือเชิงลบ 2) ความเข้มข้น (Intensity) แสดงระดับความรุนแรงของความรู้สึก 3) ความแพร่หลาย (Pervasiveness) แสดงขอบเขตของการแสดงออกทางเจตคติ 4) ความคงเส้นคงวา (Consistency) แสดงความมั่นคงของเจตคติที่ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย และ 5) ความเด่นชัด (Salience) แสดงระดับความสำคัญของเจตคติที่มีต่อบุคคล ทั้งนี้เจตคติเป็นความรู้สึกหรือการประเมินที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบวก ลบ หรือเป็นกลาง และมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความเข้มข้น ความสำคัญ และความคงทนของความรู้สึกดังกล่าว

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน พบว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำองค์ประกอบและกลไกของเกมมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีส่วนร่วม และเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นผ่านประสบการณ์ตรง ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย กติกา และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน ทั้งนี้ เกมสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็น

ฐานจึงนับเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสนุกสนาน และบรรลุผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ได้อย่างดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อน - หลัง (One - Group Pretest – Posttest Design) โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 12 หมู่เรียน รวม 408 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 80 ซึ่งได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 หมู่เรียน จากสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการตลาด ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย เนื่องจากทั้งสองสาขาวิชาล้วนเป็นสายงานที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเชิงธุรกิจเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติงาน สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ เป็นสายงานที่ต้องอาศัยการประสานงานอย่างต่อเนื่องกับบุคคลหลายฝ่าย และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการตลาด หัวใจสำคัญของงานการตลาด คือ การสื่อสารเพื่อสร้างมูลค่าและจูงใจ นักศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการใช้ภาษาไทยในระดับที่สามารถโน้มน้าวใจ นำเสนอแผนงาน เขียนเนื้อหาเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดทำการทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน การจัดกิจกรรม โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัด จำนวน 5 และ 30 ข้อ ตามลำดับ

2. ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และบอร์ดเกม Spyfall จำนวน 10 แผน ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 10 ชั่วโมง

3. ภายหลังการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการจัดกิจกรรม อีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรม โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัด จำนวน 5 และ 30 ข้อ ตามลำดับ

4. เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนตอบแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการใช้บอร์ดเกม “Spyfall” จำนวน 15 ข้อ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3 ด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บอร์ดเกม Spyfall เป็นเกมกระดานที่เน้นการใช้ทักษะการสื่อสารและไหวพริบในการตั้งคำถามและตอบคำถาม โดยรูปแบบของเกมจะกำหนดให้ผู้เล่นทุกคนทราบว่าตนเองกำลังอยู่ในสถานที่ เดียวกัน (เช่น โรงพยาบาล หรือ คลังสินค้า) ยกเว้นผู้เล่นหนึ่งคนที่ได้รับบทเป็นสายลับ ซึ่งจะไม่รู้ว่าสถานที่ดังกล่าวคือที่ใด เป้าหมายของผู้เล่นทั่วไปคือการสลับกันถามตอบด้วยประโยคที่ไม่ชัดเจนจนเกินไป เพื่อสังเกตและจับผิดว่าใครคือ สายลับจากการตอบคำถามที่ไม่สอดคล้องกับบริบท ในขณะเดียวกัน ผู้ที่รับบทเป็นสายลับก็ต้องใช้ทักษะการฟังเพื่อเก็บข้อมูล คาดเดาสถานที่ และต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในการพูดจาเอาตัวรอดให้กลมกลืนไปกับผู้เล่นคนอื่นเพื่อไม่ให้ถูกจับได้ เกมนี้จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การจับใจความ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าผ่านการใช้ความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของ Bado (2019) นำเสนอการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นก่อนใช้เกม (Pre - Game) 2) ขั้นระหว่างใช้เกม (Game) และ 3) ขั้นหลังใช้เกม (Post - Game) จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าอยู่ในระดับ 4.63 โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

3. แบบวัดความสามารถในการสื่อสาร เป็นแบบปรนัย จำนวน 5 ข้อ 20 คะแนน โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนภาษาไทย และด้านการวัดผลและการประเมินผล จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่าระหว่าง 0.80 –1.00 จากนั้นนำไป Tryout กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 80 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40 – 0.60 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23 – 0.51

4. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เป็นข้อสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ จำนวน 30 คะแนน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ภายหลังปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจึงนำไปทดลองใช้ Tryout กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 80 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ 0.89 วิเคราะห์คุณภาพรายข้อพบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ในช่วง 0.40 – 0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.38 – 0.56

5. แบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการใช้บอร์ดเกม “Spyfall” ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบของเกม 2) ด้านการพัฒนาความสามารในการสื่อสาร 3) ด้านประโยชน์และการนำไปประยุกต์ใช้วิชาชีพ เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของรายการประเมิน (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก หลังปรับแก้ตามข้อเสนอแนะได้นำจากนั้นนำไป Tryout กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 80 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถในการสื่อสาร ตรวจให้คะแนน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Dependent Samples t-test

2. คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตรวจให้คะแนน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Dependent Samples t-test

3. คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการสื่อสาร หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall

(n=80)

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	9.66	2.334	11.022	.000*
หลังเรียน	16.02	1.235		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการสื่อสารหลังการการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall

(n=80)

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	14.52	2.457	10.485	.000*
หลังเรียน	25.55	1.124		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หลังการการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบของเกม	**4.60**	**0.44**	**มากที่สุด**
1. กติกาและวิธีการเล่นบอร์ดเกม Spyfall	4.71	0.50	มากที่สุด
2. รูปแบบของเกมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและการมีส่วนร่วม	4.67	0.55	มากที่สุด
3. บรรยากาศในการเรียนโดยใช้เกมเป็นฐานมีความสนุกสนาน	4.61	0.54	มากที่สุด
4. การรับบทบาทสมมติ ช่วยสร้างความท้าทายในการเรียน	4.58	0.87	มากที่สุด
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมและจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.47	0.59	มาก
ด้านการพัฒนาความสามารในการสื่อสาร	**4.51**	**0.51**	**มากที่สุด**
6. กิจกรรมนี้ช่วยฝึกทักษะการตั้งคำถาม	4.47	0.89	มาก
7. กิจกรรมนี้ช่วยฝึกทักษะการฟัง การวิเคราะห์ และการจับใจความสำคัญ	4.50	0.77	มากที่สุด
8. กิจกรรมนี้ช่วยพัฒนาไหวพริบและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	4.49	0.88	มาก
9. ผู้เรียนมีความมั่นใจในการพูดสื่อสารและการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น	4.55	0.53	มากที่สุด
10. ผู้เรียนรู้จักเลือกใช้คำพูดหรือรูปประโยคได้เหมาะสมกับสถานการณ์จำลองในเกม	4.42	0.55	มาก
ด้านประโยชน์และการนำไปประยุกต์ใช้วิชาชีพ	**4.53**	**0.41**	**มากที่สุด**
11. ทักษะการสื่อสารที่ได้จากเกมนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.49	0.57	มาก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
12. ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลจากการฟัง มีประโยชน์ต่อการเจรจาต่อรอง และการประสานงานทางธุรกิจ	4.50	0.64	มากที่สุด
13. ทักษะการพูดโน้มน้าวใจในเกม สามารถนำไปต่อยอดในการนำเสนองานหรือการสื่อสารการตลาดได้	4.48	0.55	มาก
14. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน	4.51	0.67	มาก
15. การนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพในภาพรวม	4.58	0.54	มากที่สุด
ในภาพรวม	**4.57**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.40) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบของเกม ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.44) รองลงมา ด้านประโยชน์และการนำไปประยุกต์ใช้วิชาชีพ ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.41) และด้านการพัฒนาความสามารในการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความสามารถในการสื่อสาร หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า คะแนนความสามารถในการสื่อสารหลังการการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้มาจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้

กลไกของเกม Spyfall สร้างสถานการณ์จำลองที่ท้าทายและต้องใช้ความสามารถการสื่อสารหลากหลายมิติ บอร์ดเกม Spyfall มีโครงสร้างที่เอื้อให้ผู้เล่นต้องฝึกฝนความสามารถการสื่อสารอย่างครบถ้วนในเวลาเดียวกัน ได้แก่ ความสามารถด้านการฟัง ผู้เล่นต้องตั้งใจฟังคำตอบของผู้อื่นอย่างละเอียดเพื่อจับความไม่สอดคล้องหรือข้อมูลที่บ่งชี้ว่าใคร เป็นสายลับ ความสามารถด้านการพูด ผู้เล่นต้องตอบคำถามอย่างมีไหวพริบโดยให้ข้อมูลที่เพียงพอแต่ไม่เปิดเผยมากเกินไป ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ผู้เล่นต้องประมวลผลข้อมูลจากการสนทนาเพื่อตัดสินใจว่าใครน่าสงสัย และความสามารถในการโน้มน้าวใจ ผู้เล่นต้องสร้างความน่าเชื่อถือหรือหลอกล่อผู้อื่นให้เชื่อ กลไกเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ที่เน้นว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการ ลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ ซึ่งบอร์ดเกม Spyfall สร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความสามารถเหล่านี้ในบริบทที่ปลอดภัย สนุกสนาน และมีแรงจูงใจสูง

บรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการช่วยลดความวิตกกังวลในการสื่อสาร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความมั่นใจในการพูดและแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น ($\bar{X}$ = 4.55) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Twenge (2017) ที่ระบุว่า นักศึกษา Generation Z มักประสบปัญหาความวิตกกังวลในการพูด เมื่อต้องสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นทางการการใช้เกมเป็นสื่อกลางช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าการพูดผิดหรือการลองผิดลองถูกเป็นส่วนหนึ่งของเกม ไม่ใช่ความล้มเหลวทางวิชาการ นอกจากนี้ การมีบทบาทสมมติยังช่วยให้นักศึกษาสามารถแยกตัวตนจริงออกจากตัวละครในเกม ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้นโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตัดสินหรือประเมินผลในแง่ลบ ดังที่ Bado (2019) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและลดความกดดันทางจิตใจของผู้เรียน

การฝึกทักษะการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบท จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารู้จักเลือกใช้คำพูดหรือรูปประโยคได้เหมาะสมกับสถานการณ์จำลองในเกม ($\bar{X}$ = 4.42) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในเกม Spyfall ผู้เล่นต้องปรับกลยุทธ์ทางภาษาตามบทบาทที่ได้รับ หากเป็นพลเมืองทั่วไปต้องใช้คำพูดที่เฉพาะเจาะจงแต่ไม่เปิดเผยข้อมูลมากเกินไป ในขณะที่หากเป็นสายลับต้องใช้ภาษาที่กำกวมเพื่อที่จะหลอกลวงแต่ฟังดูน่าเชื่อถือ การฝึกความสามารถนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาโกศล ธีรปญฺโญ และคณะ (2568) ที่เน้นว่าการเรียนภาษาไทยควรเน้นการนำไปใช้จริง ไม่ใช่แค่การท่องจำไวยากรณ์ เกม Spyfall จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาปฏิภาณไหวพริบซึ่งเป็นความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมตามบริบทและจุดประสงค์ของการสื่อสาร

ทั้งนี้ การพัฒนาความามารถการสื่อสารแบบองค์รวม ตามผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม Spyfall ไม่เพียงแต่พัฒนาความสามารถด้านการพูดและการฟังเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสามารถในการตั้งคำถาม ($\bar{X}$ = 4.47) ซึ่งเป็นความสามารถสำคัญในการสืบค้นข้อมูลและการคิดเชิงวิพากษ์ ความสามารถในการวิเคราะห์และจับใจความสำคัญ ($\bar{X}$ = 4.50) ซึ่งจำเป็นในการประมวลผลสารที่ได้รับและไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ($\bar{X}$ = 4.49) ซึ่งเป็นความสามารถที่นายจ้างต้องการมากที่สุดในบัณฑิตยุคใหม่ การพัฒนาความสามารถแบบองค์รวมนี้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ที่เน้นการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเกม Spyfall สร้างสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องบูรณาการความสามารถเหล่านี้เข้าด้วยกันในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทนถาวรมากกว่าการฝึกความสามารถแยกส่วน

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผ่านบอร์ดเกม Spyfall สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารหลังการการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของ Bado (2019) มาใช้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นก่อนใช้เกม (Pre - Game) ขั้นระหว่างใช้เกม (Game) และขั้นหลังใช้เกม (Post - Game) โดยเฉพาะในขั้นหลังใช้เกม (Post - Game) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม ประการแรก ความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานอย่างเป็นระบบการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้บอร์ดเกมเป็นเพียงกิจกรรมนันทนาการ แต่ได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน กล่าวคือ ในขั้นก่อนใช้เกม (Pre - Game) ผู้วิจัยได้ปูพื้นฐานและอธิบายเป้าหมายให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนรู้ว่าเป้าหมายของการเล่นคือ การประยุกต์ใช้หลักการใช้ภาษาไทย ในขั้นระหว่างใช้เกม (Game) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงภายใต้สถานการณ์จำลองที่ต้องใช้ทักษะภาษาอย่างเต็มศักยภาพ และขั้นหลังใช้เกม (Post - Game) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นักศึกษาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและอภิปรายความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม การที่ผู้สอนได้เชื่อมโยงประสบการณ์ที่เกิดจากความสนุกสนานในเกมกลับเข้าสู่เนื้อหาทฤษฎีตามรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถจดจำเนื้อหาบทเรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบบรรยายเพียง อย่างเดียว ประการที่สอง การแปรเปลี่ยนประสบการณ์ให้เป็นองค์ความรู้เชิงนามธรรม การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีการสะท้อนคิด (Reflective Observation) บอร์ดเกม Spyfall ทำหน้าที่เปรียบเสมือนประสบการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลองผิดลองถูกในการตั้งคำถาม ตอบคำถาม และใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เมื่อจบเกมกระบวนการถอดบทเรียนได้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสร้างแนวคิดเชิงวิพากษ์ ที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในการเรียนรู้เรื่องการใช้คำ รูปแบบประโยค หรือกลวิธีการโน้มน้าวใจแบบใดที่มีประสิทธิภาพหรือล้มเหลว กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นนี้ช่วยเกิดความรู้ทางการสื่อสารที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้คะแนนสูงขึ้นจากเดิมอย่างมาก และประการสุดท้าย ความสอดคล้องของกิจกรรมกับบริบททางวิชาชีพของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นนักศึกษาในสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการตลาด ซึ่งล้วนเป็นสายงานที่ต้องอาศัยความสามารถการสื่อสารเชิงธุรกิจเพื่อการประสานงานลดข้อผิดพลาด และการจูงใจลูกค้าเป็นหัวใจสำคัญ กลไกของเกม Spyfall ที่บังคับให้ผู้เล่นต้องวิเคราะห์สารและใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิง ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของเนื้อหารายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารว่าสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและโอกาสทางวิชาชีพในอนาคตได้จริง เมื่อผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่เรียน จึงเกิดแรงจูงใจ มีความตั้งใจเรียนรู้ ส่งผลสะท้อนออกมาในรูปของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับพิมพ์สิรี พุ่มพิษ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร โดยใช้บอร์ดเกม Ultimate Werewolf ในรายวิชา ท 21101 ภาษาไทย 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกลางดงปุณณวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อธิบายว่า หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบอร์ดเกม Ultimate Werewolf มีทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา ท 21101 ภาษาไทย 1 ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารผ่านการใช้บอร์ดเกม Ultimate Werewolf เข้ามาช่วยในการจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ในการพูดสื่อสารกับผู้อื่น โดยให้นักเรียนได้ฝึกในการใช้

ทักษะในการพูด ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการในการสื่อสาร โน้มน้าวใจผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การวิเคราะห์การพูดของผู้อื่นเพื่อการตัดสินใจที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่คนอื่นพยายามจะสื่อสาร

3. ผลการศึกษาเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนผ่านจากผู้รับสารสู่ผู้สร้างสรรค์การเรียนรู้ การนำบอร์ดเกม Spyfall มาใช้เป็นฐานในการเรียนรู้ เป็นการทลายกรอบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางไปสู่การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยกลไกของเกมแนวสืบสวนซ่อนบทบาทบังคับให้ผู้เล่นทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างตื่นตัวตลอดเวลา ทั้งการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการตอบคำถาม ความท้าทายในการค้นหาสายลับหรือการปกปิดสถานะของตนเอง ช่วยสร้างสภาวะลื่นไหลทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จดจ่ออยู่กับกิจกรรมตรงหน้าจนลืมความรู้สึกเบื่อหน่ายในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Prensky (2001) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่สอดแทรกความสนุก (Fun) และกฎกติกาที่ท้าทาย (Rules & Goals) จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าถูกบังคับ และสอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทย และความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า ความสุขในการเรียนรู้รายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษา มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.61, SD = 0.517)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านบอร์ดเกม Spyfall เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร ในรายวิชา ศท 0011701 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สรุปได้ดังนี้

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ผ่านการนำบอร์ดเกมแนวสืบสวนและซ่อนบทบาทอย่าง Spyfall มาประยุกต์ใช้ในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และการตลาด จำนวน 80 คน การวิจัยนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อประเมินและยกระดับความสามารถในการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงสำรวจเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ถูกออกแบบอย่างเป็นระบบผ่าน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นก่อนเล่น (Pre-Game) ขั้นระหว่างเล่น (Game) และขั้นถอดบทเรียนหลังเล่น (Post-Game) ซึ่งผลการทดลองพบว่า

ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากนักศึกษามีความสามารถในการสื่อสารและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังมีเจตคติต่อการเรียนด้วยบอร์ดเกมในระดับมากที่สุด ปัจจัยแห่งความสำเร็จนี้เกิดจากการที่กลไกของเกม Spyfall ช่วยสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" (Safe Learning Space) ที่ทลายความตื่นตระหนกและความวิตกกังวลในการสื่อสารแบบเผชิญหน้าของนักศึกษา ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น นอกจากนี้ เกมยังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการทักษะทางภาษาแบบองค์รวม ทั้งทักษะการฟัง การจับใจความ การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการโน้มน้าวใจภายใต้สภาวะกดดันด้านเวลา ซึ่งถือเป็นการจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับการทำงานในชีวิตจริง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ตามงานวิจัยนี้ คือขั้นตอนการถอดบทเรียน (Post-Game) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ข้อผิดพลาด และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ลงมือทำในเกมเข้ากับทฤษฎีการสื่อสาร สรุปได้ว่า การใช้บอร์ดเกม Spyfall ไม่ได้ให้เพียงแค่ความสนุกสนาน แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยเปลี่ยนประสบการณ์การเล่นให้กลายเป็นองค์ความรู้ ซึ่งนักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและต่อยอดในการประกอบวิชาชีพในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับขั้นหลังใช้เกม (Post - Game) หรือการถอดบทเรียนให้มากที่สุด โดยไม่ควรปล่อยให้เกมจบลงที่ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและเชื่อมโยงสิ่งที่ทำในเกม กลับเข้าสู่ทฤษฎีในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

2. ผู้สอนสามารถนำบอร์ดเกม Spyfall ไปประยุกต์ใช้โดยปรับเปลี่ยนสถานที่ (Locations) ในเกมให้เข้ากับบริบททางวิชาชีพของผู้เรียน เช่น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาสาขาโลจิสติกส์และการตลาด อาจปรับการ์ดสถานที่ให้เป็น คลังสินค้า ท่าเรือ ห้องประชุมบอร์ดบริหาร หรืองานจัดแสดงสินค้า เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความสมจริงและมองเห็นประโยชน์ในการนำทักษะการสื่อสารไปประยุกต์ใช้ในการทำงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้บอร์ดเกมประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากเกมประเภทซ่อนบทบาท เช่น บอร์ดเกมประเภทการเจรจาต่อรองหรือบอร์ดเกมประเภทความร่วมมือ เพื่อศึกษาว่ากลไกเกมแบบใดที่ส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาไทยเชิงวิชาชีพได้ครอบคลุมที่สุด

2. ควรมีการวิจัยแบบติดตามผลระยะยาว เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้และทักษะการสื่อสารของผู้เรียนว่าหลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไปแล้ว 1 ภาคเรียน หรือเมื่อนักศึกษาออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (สหกิจศึกษา) นักศึกษายังคงสามารถนำทักษะการวิเคราะห์สาร การตั้งคำถาม และไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไปใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

บรรณานุกรม

กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2568). *หลักสูตรที่เปิดสอน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568.* https://reg.tru.ac.th/registrar/class_info.asp?backto=instructor&avs266756126=80.

กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล. (2562). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทย และความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). SWU Thesis. http://thesis.swu.ac.th/swufac/Hum/Kingkarn_B_R440865.pdf

จักรพงษ์ งามวิริยะประเสริฐ. (2568). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม “Secret Hitler” โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในรายวิชา การป้องกันการทุจริต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,* 1(2), 65-112. https://so10.tci-thaijo.org/index.php/HSEdutrujo/article/view/3049/1889

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565. (2565, 9 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง. หน้า 11 - 20.

พระมหาโกศล ธีรปญฺโญ,พระมหาสันทัศน์ โสตถิวโสและ พิธพิบูลย์ ทองเกลี้ยง. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนิสิตชาวต่างชาติในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 12*(2), 577 - 594. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/download/281185/189002

พิมพ์สิรี พุ่มพิษ. (2564). การพัฒนาทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร โดยใช้บอร์ดเกม Ultimate Werewolf ในรายวิชา ท 21101 ภาษาไทย 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกลางดงปุณณวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพัฒนาทักษะทางวิชาการอย่างยั่งยืน*, *3*(3) 14 – 24. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JASD/article/download/252104/169440/

Bado, N. (2019). Game - based learning pedagogy: A review of the Literature. *Interactive Learning Environments, 30*(5), 936 - 948. Doi:10.1080/10494820.2019.1683587.

Jumping turtle games. (2019). Spyfall 2: Double trouble. https://www.jumpingturtlegames.be/spel.php?naam=spyfall2&lang=en

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Prentice Hall.

Prensky, M. (2001). *Digital Game-based Learning*. McGraw-Hill.

Pro, A. & Dinscore, A. (2015). Game-based learning. Instruction Technologies Committee members.

Sax, G. (1980). Principles of education and psychological measurement and evaluation. Wadsworth.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century skills: Learning for life in our times.* Jossey - Bass/Wiley.

Twenge, J. M. (2017). *iGen: Why Today's Super - Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy and Completely Unprepared for Adulthood and What That Means for the Rest of Us.* Atria.

Vorwerg, C. (2015). Communicative competence: Linguistic aspects. In J. D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (pp. 294–301). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.53042-6

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับเพื่อประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)

ตรงกมล พรมอ่วม[1*] ปัญญวิชญ์ ใบกุหลาบ[2]

รับบทความ: 8 เมษายน 2569 แก้ไขบทความ: 25 พฤษภาคม 2569 ตอบรับบทความ: 29 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับเพื่อประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 2,264 คน 1) กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบอย่างง่าย ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มวิเคราะห์คุณภาพตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม 30 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.47 ถึง 0.73 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.85 จำนวน 18 ข้อ โดยจากข้อสอบ 18 ข้อได้พัฒนาเป็นแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ และปรับลดเหลือ 15 ข้อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาสอบ และ 2) กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบหลายขั้นตอน เป็นกลุ่มวิเคราะห์คุณภาพตามแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ 306 คน เครื่องมือคือแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ 15 ข้อ ผลการวิจัยพบว่าแบบทดสอบมีความเป็นมิติเดียว โดยองค์ประกอบหลักแรกอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 36.40 และมีความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดล 2PLM ข้อสอบทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนก (a) ระหว่าง 1.81 ถึง 3.94 ผ่านเกณฑ์สากล ค่าความยาก (b) ระหว่าง -1.30 ถึง 0.50 ฟังก์ชันสารสนเทศให้สารสนเทศสูงสุดเท่ากับ 21 ณ ระดับความสามารถระหว่าง (θ) 0.0 ถึง 0.5 แสดงว่าเครื่องมือมีความแม่นยำสูงในการวัดผู้เรียนกลุ่มความสามารถปานกลาง ผลการศึกษามโนทัศน์ พบว่า กลุ่มมโนทัศน์คลาดเคลื่อนเป็นร้อยละ 22.18 เมื่อจำแนกตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา จะได้ ด้านการตีความโจทย์ปัญหา ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยาม และด้านการคิดคำนวณ ตามลำดับ

คำสำคัญ: แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน โจทย์ปัญหาเศษส่วน ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)

[1-2] มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
[*] อีเมล: tpromouam8@gmail.com

Development of a Three-Level Diagnostic Test to Assess Misconceptions in Solving Fraction Word Problems of Sixth-Grade Students Using Item Response Theory (IRT)

Trongkamon Promouam [1*]
Punnawit Baikularb [2]

Abstract

This research and development aimed to construct and validate a three-tier diagnostic test for assessing misconceptions in solving fraction word problems among sixth-grade students, and to examine their specific misconceptions. The population consisted of 2,264 sixth-grade students under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1. The sample was selected using two sampling methods 1) a sample of 30 students obtained via simple random sampling for quality analysis based on Classical Test Theory (CTT); the results showed that 18 items met the criteria, with difficulty (p) ranging from 0.47 to 0.73, discrimination (r) from 0.40 to 0.60, and a total-test reliability (KR-20) of 0.85; these 18 items were then developed into a three-tier diagnostic test and subsequently reduced to 15 items based on expert recommendations to fit the testing time limit; and 2) a sample of 306 students obtained via multi-stage random sampling for quality analysis based on Item Response Theory (IRT). The research instrument was the 15-item three-tier diagnostic test.The research findings revealed that the test was unidimensional, with the first principal component accounting for 36.40% of the total variance, and demonstrated local independence. Based on the two-parameter logistic model (2PLM) analysis, all test items met international standards, with discrimination parameters (a) ranging from 1.81 to 3.94, and difficulty parameters (b) from -1.30 to 0.50. The test information function provided the maximum information value of 21 at ability levels (θ) between 0.0 and 0.5, indicating high measurement precision for students with moderate ability levels. Regarding the investigation of misconceptions, it was found that 22.18% of the students held misconceptions. When classified by word problem-solving processes, the highest prevalence of misconceptions was found in problem interpretation, followed by problem-solving verification, application of theorems or definitions, and computation, respectively.

Keywords: Three-Level Diagnostic Test, Misconceptions, Fraction Word Problems, Item Response Theory (IRT)

[1-2] Pibulsongkram Rajabhat University
[*] Email: tpromouam8@gmail.com

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยเนื้อหาเรื่องเศษส่วน เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนขึ้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบของแบบทดสอบที่ช่วยชี้ให้เห็นชัดถึงเรื่องที่นักเรียนเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในด้านใดด้านหนึ่งได้ชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้สอนปรับปรุง ซ่อมเสริมความรู้ให้ผู้เรียนได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า แบบการทดสอบที่ช่วยให้ผู้สอนทราบถึงสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจคลาดเคลื่อนควรใช้แบบทดสอบที่สามารถทำให้ทราบถึงเรื่องที่ผู้เรียนไม่เข้าใจได้อย่างตรงประเด็น ซึ่งพบว่าแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับนั้นสามารถทำได้ และจากการศึกษามาตรฐาน ตัวชี้วัดรายวิชาคณิตศาสตร์ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ ป.5 - ป.6 และหนังสือแบบฝึกหัดรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ ป.5 - ป.6 ผู้วิจัยจึงแบ่งเนื้อหาการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนออกเป็น 3 เรื่อง ได้แก่ 1) การแก้โจทย์ปัญหาที่ใช้เศษส่วนเป็นค่าของข้อมูล 2) การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนที่มีการแก้แบบหนึ่งขั้นตอน 3) การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนที่มีการแก้แบบสองถึงสามขั้นตอน ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีรูปแบบการตอบในแต่ละข้อแบ่งออกเป็น 3 ระดับ อันได้แก่ 1) ระดับที่ 1 ระดับคำตอบเป็นข้อสอบแบบตัวเลือก 3 ตัวเลือก โดยแต่ละตัวเลือกจะมีการคำนวณค่าความคลาดเคลื่อนของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในระดับที่ต่างกันเอาไว้ในแต่ละข้อ 2) ระดับที่ 2 ระดับเหตุผล เป็นข้อสอบแบบตัวเลือก 3 ตัวเลือก ซึ่งเป็นเหตุผลที่สอดคล้องกับแนวการคิด กระบวนการคิด หรือวิธีการคิดที่ทำให้เกิดคำตอบในระดับที่ 1 3) ระดับที่ 3 เป็นระดับความมั่นใจหรือระดับความเชื่อมั่นในการตอบคำตอบของระดับที่ 1 และระดับที่ 2 เป็นการแสดงความมั่นใจในการตอบของนักเรียนคือมั่นใจ และไม่มั่นใจ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการตรวจให้คะแนนแบบค่าคู่ (Dichotomous Scoring) คือ 1 และ 0 คะแนน โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ของการตอบในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 เพื่อให้สามารถวินิจฉัยผู้ที่มีมโนทัศน์ที่ถูกต้องได้อย่างแม่นยำ

เนื่องจากการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ จะเริ่มจากการสร้างแบบทดสอบและหาคุณภาพของแบบทดสอบปกติก่อนผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (Classical Test Theory: CTT) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดความรู้ของผู้ทดสอบที่ใช้อย่างแพร่หลาย โดยเพื่อให้การทดสอบมีความแม่นยำและความเชื่อมั่นเพียงพอ ข้อสอบจะถูกเรียงลำดับไว้ตามเนื้อหาที่ต้องการทดสอบและมักจะประกอบด้วยข้อสอบที่มีความยากระดับปานกลางถึงยากเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถโดยรวมของผู้สอบ (ทิพยเกสร พรหมภักดี, 2560) เมื่อสร้างแบบทดสอบข้อที่มีคุณภาพเหมาะสมแล้ว จึงนำแบบทดสอบดังกล่าวมายกระดับเป็นแบบวินิจฉัยสามระดับ และวิเคราะห์โดยใช้โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นสำคัญ 3 ประการคือ 1) ความเป็นเอกมิติ (unidimensionality) 2) ความเป็นอิสระ (local independence) และ 3) การเป็นฟังก์ชันต่อเนื่อง (continuous function) สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะแฝงกับความน่าจะเป็นในการตอบข้อสอบได้อย่างถูกต้อง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2555) ทั้งนี้โมเดล IRT มีการพัฒนาขึ้นมาหลายรูปแบบอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปโมเดล IRT จะแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลักได้แก่ 1) โมเดล IRT

ที่มีการตรวจให้คะแนนสองค่า (dichotomous scoring IRT) 2) โมเดล IRT ที่มีการตรวจให้คะแนนหลายค่า (polytomous scoring IRT) และ 3) โมเดล IRT ที่มีการตรวจให้คะแนนแบบต่อเนื่อง (continuous scoring IRT) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการพิจารณาจากความสัมพันธ์ของการตอบทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ คำตอบ เหตุผล และความมั่นใจ ผู้วิจัยเลือกใช้โมเดล IRT ที่มีการตรวจให้คะแนนสองค่า (Dichotomous Scoring IRT) แล้วได้ทำการรวมผลการตอบจากระดับที่ 1 และ 2 เพื่อจำแนกสถานะความรู้ของผู้เรียนเป็นรอบรู้จริง หรือ เข้าใจคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ งานวิจัยนี้เลือกใช้โมเดลโลจิสติกสองพารามิเตอร์ (Two-parameter logistic model : 2PLM) เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ รายละเอียดเชิงเทคนิคของโมเดลจะนำเสนอไว้ในส่วนนิยามศัพท์เฉพาะและระเบียบวิธีวิจัยต่อไป โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่มุ่งเน้นการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ โดยดำเนินการพัฒนาเครื่องมืออย่างเป็นระบบตั้งแต่การสร้างข้อสอบ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การทดลองใช้ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม และการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ สามารถใช้วินิจฉัยมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนได้อย่างแม่นยำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตีความ ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยามด้านการคิดคำนวณ และด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา โดยใช้แบบวินิจฉัยสามระดับที่พัฒนาขึ้น

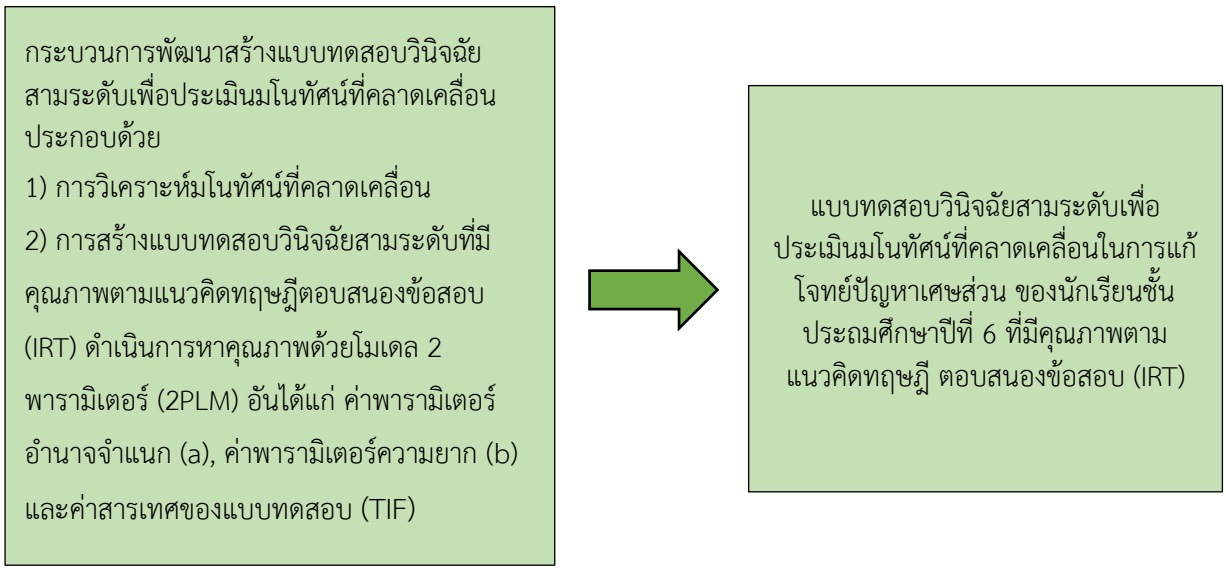
วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและการแก้ปัญหาในชีวิตจริง, อย่างไรก็ตาม เรื่อง เศษส่วน เป็นเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมสูงและซับซ้อนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมักนำไปสู่การเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (Misconceptions), โดยนิยามของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนคือ ความเข้าใจหรือความเชื่อที่ผิดแผกไปจากหลักการทางวิชาการที่ยอมรับกันในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและฝังลึกในโครงสร้างความคิดของผู้เรียน จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าความคลาดเคลื่อนนี้ปรากฏใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการตีความจากโจทย์ ด้านการใช้ทฤษฎีบท สูตร นิยาม ด้านการคิดคำนวณ และด้านการตรวจสอบ การแก้ปัญหา

แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ (Three-Tier Diagnostic Test) การวินิจฉัยจุดบกพร่องรายบุคคลมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ซ่อมเสริม, ผู้วิจัยจึงเลือกพัฒนา แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของแบบทดสอบปกติและแบบทดสอบสองระดับที่ไม่สามารถแยกแยะระหว่างผู้ที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน กับผู้ที่ไม่มีความรู้ (เดา) ได้ชัดเจน โดยโครงสร้างของข้อสอบประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ระดับที่ 1 (Content Tier) ประเมินความรู้เชิงเนื้อหา 2) ระดับที่ 2 (Reason Tier) ประเมินเหตุผลเบื้องหลังการเลือกคำตอบ โดยใช้ตัวลวงเชิงวินิจฉัยที่สร้างจากคำตอบผิดจริงของนักเรียน และ 3) ระดับที่ 3 (Confidence Tier) ประเมินความเชื่อมั่นในการตอบเพื่อยืนยันว่านักเรียนมีความเข้าใจผิดที่ฝังลึกหรือเพียงแค่เดาคำตอบ

การวิเคราะห์คุณภาพด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory : IRT) เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีมาตรฐานสากล การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ซึ่งมีข้อดีคือค่าพารามิเตอร์ของข้อสอบจะเป็นอิสระจากกลุ่มผู้สอบ โดยใช้โมเดลโลจิสติก 2 พารามิเตอร์ (2-Parameter Logistic Model : 2PLM) ในการวิเคราะห์ค่าคุณภาพ ได้แก่ ค่าอำนาจจำแนก (a) คือ ความชันของเส้นโค้งลักษณะข้อสอบที่บ่งบอกประสิทธิภาพในการจำแนกผู้สอบ ค่าความยาก (b) คือ ระดับความสามารถที่ทำให้มีโอกาสตอบถูกร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) เพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจในปีการศึกษา 2568 พบว่ามีประชากรทั้งหมด 2,264 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (Classical Test Theory: CTT) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลผลการสอบมาใช้วิเคราะห์ หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อในขั้นการทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างแบบทดสอบเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพตามแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 306 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการตอบแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับมาใช้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นและประมาณค่าพารามิเตอร์รายข้อด้วยโมเดลโลจิสติกส์แบบ 2 พารามิเตอร์ (2PLM)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มี 1 ฉบับ 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่ 1 เป็นแบบทดสอบโดยการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน จำนวน 1 ฉบับ และ 2) รูปแบบที่ 2 แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับเพื่อประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ที่ถูกพัฒนามาจากแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง มีรายละเอียดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน คณิตศาสตร์ เล่ม 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพื่อเป็นแนวทางวางแผนการสร้างแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน

3. วิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบโจทย์ปัญหาเศษส่วนออกมาได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 โจทย์ปัญหาที่ใช้เศษส่วน เป็นตัวบอกค่าของข้อมูลที่ใช้ถาม ลักษณะที่ 2 เป็นโจทย์ปัญหาแบบ 1 ขั้นตอน ลักษณะที่ 3 เป็นโจทย์ปัญหาแบบ 2-3 ขั้นตอน

4. ศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์จากการสังเคราะห์งานวิจัยของ เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2546) ที่สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งสรุปไว้ว่ามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ 4.1) ด้านการตีความจากโจทย์ 4.2) ด้านการใช้ทฤษฎีบท สูตร กฎ บทนิยาม และสมบัติ 4.3) ด้านการคิดคำนวณ 4.4) ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา

5. วิเคราะห์ด้านทั้ง 4 ของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน แล้วสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทั้ง 4 ด้าน

6. สร้างแบบทดสอบที่สอดคล้องตามการวิเคราะห์ที่ดำเนินการมาแล้ว

7. นำแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและให้คำปรึกษา เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ผลว่า จากข้อสอบ 30 ข้อ มีข้อสอบ 27 มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์

8. นำแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย 30 คน

9. นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น

10. นำแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) มายกระดับเป็นแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ โดยออกแบบตัวเลือกในระดับที่ 2 ระดับเหตุผล ให้เป็นตัวลวงเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Distractors) ที่สะท้อนมโนทัศน์คลาดเคลื่อนใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตีความโจทย์ 2) ด้านการใช้ทฤษฎีบท สูตร กฎ บทนิยาม และสมบัติ 3) ด้านการคิดคำนวณ และ 4) ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา และระดับที่ 3 เป็นระดับความมั่นใจ มีคำตอบคือ มั่นใจ และไม่มั่นใจ

11. นำแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับที่พัฒนาขึ้น เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องของตัวลวงเชิงวินิจฉัยกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทั้ง 4 ด้าน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-bjective Congruence : IOC)

12. การนำแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับฉบับสมบูรณ์ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 306 คน ซึ่งแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน

13. นำผลการทดสอบทั้งหมดมาหาผลการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (a) ค่าความยาก (b) และค่าสารเทศของแบบทดสอบ (TIF) และนำผลคำตอบที่ได้ไปแปลผลเพื่อจัดกลุ่มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนตามด้านทั้ง 4 ด้านต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูลเพื่อส่งเอกสารขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเป็นผู้ชี้แจงการใช้เครื่องมือ และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกันครูประจำวิชา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) และแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) ของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้ 1.1) ผู้วิจัยตรวจแบบทดสอบโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ โดยวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร Kuder-Richardson (KR-20) 1.2) ผู้วิจัยตรวจแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) 1.3) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกตามระดับ เพื่อให้สามารถจำแนกมโนทัศน์ของนักเรียนได้อย่างละเอียด ดังนี้ 1.3.1) การให้รหัสคะแนนรายระดับในแต่ละข้อคำถาม นักเรียนจะได้รับรหัสคะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้ระดับที่ 1 (การเลือกคำตอบ) ตอบถูกรหัสคะแนน 1 ตอบผิดรหัสคะแนน 0ระดับที่ 2 (การเลือกเหตุผล) เลือกเหตุผลถูกต้องรหัสคะแนน 1 เลือกเหตุผลผิดแต่สอดคล้องกับระดับคำตอบรหัสคะแนน 0* เลือกเหตุผลผิดและไม่สอดคล้องกับระดับคำตอบรหัสคะแนน 0 ระดับที่ 3 (ความมั่นใจ) ระบุว่ามั่นใจ รหัสคะแนน 1 คะแนน ระบุว่าไม่มั่นใจ รหัสคะแนน 0 คะแนน 1.3.2) การให้คะแนนเพื่อการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ (Scoring for IRT) เนื่องจากโมเดลโลจิสติก 2 พารามิเตอร์ (2PLM) กำหนดให้ใช้คะแนนค่าฐานสอง (Dichotomous Scoring) ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนดังนี้ได้ 1 คะแนน เมื่อนักเรียนตอบได้รหัสคะแนนทั้งระดับที่ 1 (เลือกคำตอบ) และระดับที่ 2 (เลือกเหตุผล) เป็น 1 ได้ 0 คะแนน เมื่อนักเรียนได้มีรหัสคะแนนระดับที่ 1 (เลือกคำตอบ) หรือระดับที่ 2 (เลือกเหตุผล) เป็น 0 หรือ 0* สำหรับระดับ

ที่ 3 (ความมั่นใจ) จะไม่นำมาคำนวณเป็นคะแนนในการวิเคราะห์พารามิเตอร์ของข้อสอบ แต่จะใช้เพื่อการจำแนกสถานะมโนทัศน์ของผู้เรียนในขั้นตอนการวินิจฉัยเท่านั้น 1.4) ผู้วิจัยนำผลการตรวจแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การวิเคราะห์ตามทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) มาวิเคราะห์ค่าความยาก อำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ 1.5) ผู้วิจัยนำผลการตรวจแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การวิเคราะห์ตามทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) มาแปลผลวิเคราะห์มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน โดยผู้วิจัยจำแนกมโนทัศน์ของนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามแนวคิดของ Pesman & Eryilmaz (2010) ซึ่งมีการให้รหัสคะแนน ตามข้อ 1.3.1 ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบการตอบได้ทั้งหมด 10 รูปแบบ และจำแนกตามกลุ่มมโนทัศน์ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบผลการตอบที่สอดคล้องกับกลุ่มมโนทัศน์ของนักเรียนตามแนวคิดของ Pesman & Eryilmaz (2010)

กลุ่มสถานะมโนทัศน์	ระดับที่ 1 (คำตอบ)	ระดับที่ 2 (เหตุผล)	ระดับที่ 3 (ความมั่นใจ)	การแปลความหมาย
1. มโนทัศน์ถูกต้อง	1	1	1	มีความรู้ถูกต้องสมบูรณ์
2. มโนทัศน์คลาดเคลื่อน	0	1	1	มีความเข้าใจผิดอย่างมั่นใจ
	0	0*	1	
3. ไม่มีความรู้	1	0	1	ไม่มีความรู้ในเนื้อหา/เดา
	1	0	0	
	0	1	0	
	0	0	1	
	0	0*	0	
	0	0	0	
4. ข้อผิดพลาด	1	1	0	มีความรู้แต่ไม่มั่นใจ/สะเพร่า

การจำแนกมโนทัศน์ของนักเรียนได้แบ่งเป็น 4 กลุ่มตามแนวคิดของ Pesman & Eryilmaz (2010) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ระดับเหตุผลที่นักเรียนเลือก โดยพิจารณาตามรหัสการตอบที่ได้จากรหัสของตัวลวงเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Distractors) ทั้ง 2 ตัวเลือกที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งแต่ละตัวเลือกจะสะท้อนความเข้าใจผิดในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการตีความโจทย์ 2) ด้านการใช้ทฤษฎี สูตร กฎ นิยาม 3) ด้านการคิดคำนวณ 4) ด้านการตรวจสอบเมื่อได้รหัสตัวลวงเชิงวินิจฉัยที่สอดคล้องกันแล้ว ผู้วิจัยจะพิจารณาการตอบระดับที่ 3 ใน การพิจารณาการจัดกลุ่มนักเรียนว่าอยู่ในกลุ่มมโนทัศน์ถูกต้อง (SK), กลุ่มมโนทัศน์คลาดเคลื่อน

(MC), กลุ่มไม่มีความรู้ (LK) หรือกลุ่มข้อผิดพลาด (ER) แล้วพิจารณาผลการจัดกลุ่มมาวิเคราะห์นักเรียนมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทาง สำหรับการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ซึ่งแบ่งเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และใช้สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ แบ่งการหาคุณภาพเครื่องมือออกเป็น 2 แนวคิดหลัก ดังนี้ 1) สถิติที่ใช้กับการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) ใช้สำหรับวิเคราะห์แบบทดสอบในขั้นต้นกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 เพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ในการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ ผู้วิจัยใช้โมเดลโลจิสติก 2 พารามิเตอร์ (2 PLM) โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้ ค่าอำนาจจำแนก (a) ค่าความยาก (b) และค่าฟังก์ชันสารสนเทศ(TIF) นอกจากนี้ ได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎี IRT ประกอบด้วย 1) ความเป็นมิติเดี่ยว (Unidirectionality) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พิจารณาจากค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบ 2) ความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น (Local Independence) โดยใช้ดัชนี Q_3 ของ Yen ซึ่งค่าสหสัมพันธ์คะแนนส่วนเหลือของคู่ข้อสอบต้องต่ำกว่า 0.20 และ 3) ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model-Data Fit) โดยใช้สถิติทดสอบ $S-\chi^2$ ของ Orlando และ Thissen ซึ่งข้อสอบที่สอดคล้องกับโมเดลต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

ผลการวิจัย

ผลการสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถแสดงผลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม (CTT) พบว่า จากข้อสอบทั้งหมด 30 ข้อ มีข้อสอบผ่านเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จำนวน 27 ข้อ และเมื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 พบว่ามีข้อสอบที่มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.47 ถึง 0.73 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์คัดเลือกจำนวน 20 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อสอบที่มีประสิทธิภาพทั้ง 20 ข้อ ไปพัฒนาต่อยอดเป็นแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินค่าความสอดคล้องอีกครั้ง พบว่ามีข้อสอบจำนวน 18 ข้อที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 ถึง 0.80 ซึ่งผ่านเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะให้ปรับลดจำนวนข้อสอบลง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีเวลาจำกัดเพียง 1 ชั่วโมง หากคงข้อสอบไว้ทั้ง 18 ข้อ นักเรียนจะต้องตอบคำถามถึง 54 ครั้ง ซึ่งอาจเกิดความล้าและส่งผลต่อความเที่ยงตรงของการวัด ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกข้อสอบวินิจฉัยสามระดับ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วนที่มีความเหมาะสมที่สุดเหลือจำนวน 15 ข้อ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การตรวจสอบรายงานผลข้อตกลงเบื้องต้น IRT ความเป็นมิติเดียว สามารถแสดงผลได้ ดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นมิติเดียวของแบบทดสอบ

ข้อสอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ)	ค่าความร่วม (Communality: h^2)
ข้อที่ 1	0.420	0.176
ข้อที่ 2	0.630	0.397
ข้อที่ 3	0.716	0.513
ข้อที่ 4	0.578	0.334
ข้อที่ 5	0.679	0.461
ข้อที่ 6	0.607	0.368
ข้อที่ 7	0.680	0.463
ข้อที่ 8	0.702	0.492
ข้อที่ 9	0.536	0.288
ข้อที่ 10	0.720	0.519
ข้อที่ 11	0.516	0.266
ข้อที่ 12	0.592	0.350
ข้อที่ 13	0.493	0.243
ข้อที่ 14	0.488	0.238
ข้อที่ 15	0.595	0.354
ค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบที่ 1	**5.461**	
ค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบที่ 2	**2.205**	
ร้อยละของความแปรปรวน	**36.40%**	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นมิติเดียวของแบบทดสอบ พบว่า ค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบหลักแรกมีค่าเท่ากับ 5.461 และองค์ประกอบหลักที่สองมีค่าเท่ากับ 2.205 โดยองค์ประกอบแรกเพียงองค์ประกอบเดียวสามารถอธิบายร้อยละความแปรปรวน

ของคะแนนรวมได้ร้อยละ 36.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ยอมรับได้ตามแนวคิดของ Carmines และ Zeller (1979) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) รายข้อ พบว่าข้อสอบทั้ง 15 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์มาตรฐานรายข้อ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.420 ถึง 0.720 และมีค่าความร่วม (Communality) อยู่ระหว่าง 0.176 ถึง 0.519 ข้อสอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือ ข้อที่ 10 มีค่า λ = 0.720 รองลงมาคือ ข้อที่ 3 มีค่า λ = 0.716

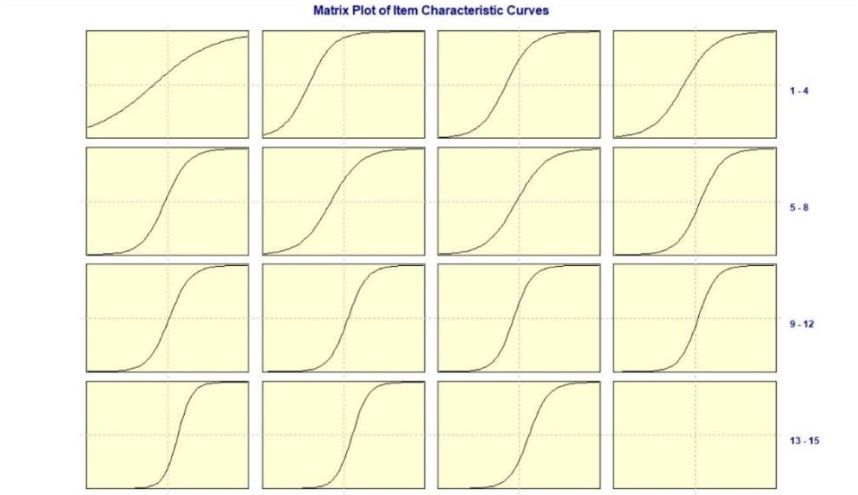
เมื่อพิจารณาดัชนีความกลมกลืนเชิงโครงสร้าง M_2 ของโมเดลการวัดมิติเดียว พบว่าค่า Comparative Fit Index (CFI) เท่ากับ 0.89 และ Tucker-Lewis Index (TLI) เท่ากับ 0.87 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์สากลขั้นสูงเล็กน้อย และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.15 ซึ่งค่อนข้างสูง เครื่องมือวัดชุดนี้ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามกรอบแนวคิดมิติเดียวอย่างเป็นระบบ (AERA, 2014) และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (a) ทุกข้อตามเกณฑ์ของ Baker (2001) นอกจากนี้ เมื่อทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นอิสระ เชิงท้องถิ่น (Local Independence) ด้วยค่าสหสัมพันธ์ส่วนเหลือ Yen's Q_3 ระหว่างคู่ข้อสอบ พบว่า มีค่าสูงสุดไม่เกินเกณฑ์ 0.20 และฟังก์ชันการตอบสอบข้อสอบมีลักษณะเป็นฟังก์ชันทางเดียว ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ช่วยสนับสนุนมิติหลักในการวัด ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเป็นมิติเดียวในระดับที่ยอมรับได้ และมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำข้อมูลคะแนนจากแบบทดสอบชุดนี้ไปวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์รายข้อ ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ในขั้นตอนต่อไป

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อ ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (a) และค่าความยาก (b) ของแบบทดสอบวินิจฉัยรายข้อ (N = 306)

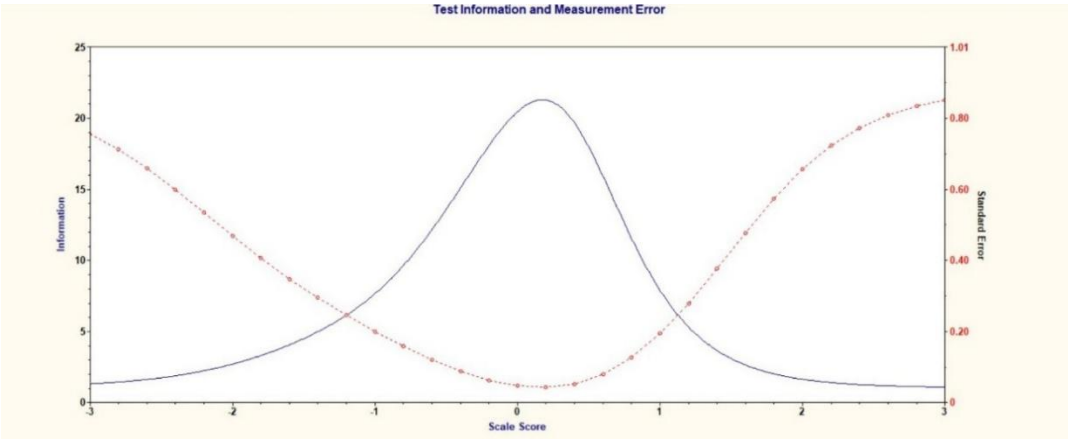
ข้อสอบ (Item)	ค่าอำนาจจำแนก (a)	ค่าความยาก (b)	ข้อสอบ (Item)	ค่าอำนาจจำแนก (a)	ค่าความยาก (b)
item1	2.53	0.50	item9	2.69	0.02
item2	2.19	-1.30	item10	2.99	0.13
item3	2.19	-0.51	item11	3.14	-0.23
item4	1.81	-0.43	item12	3.12	0.08
item5	2.39	-0.12	item13	3.94	0.34
item6	1.87	-0.48	item14	3.48	0.28
item7	1.84	-0.12	item15	2.85	0.33
item8	2.46	0.17			
ภาพรวม	**1.81 - 3.94**	**-1.30 - 0.50**			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ของแบบทดสอบวินิจฉัยจำนวน 15 ข้อ ภายใต้โมเดล 2PL พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (a) อยู่ระหว่าง 1.81 ถึง 3.94 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์สากล 1.70 ทุกข้อ และมีค่าความยาก (b) อยู่ระหว่าง -1.30 ถึง 0.50 จากผลวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถเขียนแสดงเป็นกราฟ ได้ผลแสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กราฟแสดงผลค่าฟังก์ชันการตอบสนองข้อสอบ

จากภาพที่ 2 เส้นโค้งลักษณะข้อสอบ (Item Characteristic Curve: ICC) ของข้อสอบทั้ง 15 ข้อ มีลักษณะทอดตัวสูงขึ้นจากซ้ายไปขวาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความพร้อมสำหรับการประมาณค่าพารามิเตอร์ภายใต้โมเดลโลจิสติกส์แบบ 2 พารามิเตอร์ (2PL) และจากผลการวิเคราะห์สามารถแสดงผลฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบ (Test Information Function : TIF) และเส้นความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (Standard Error) ได้ดังกราฟต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบและเส้นความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด

เมื่อพิจารณาฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบในภาพรวม (Test Information Function: TIF) ดังแสดงในภาพที่ 3 พบว่า เส้นโค้งสารสนเทศของแบบทดสอบ (เส้นทึบสีน้ำเงิน) มีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำ โดยให้ค่าสารสนเทศสูงสุด (Maximum Information) อยู่ที่ประมาณ 21.00 ณ ระดับความสามารถ (θ) ระหว่าง 0.00 ถึง 0.50 ในขณะที่เส้นความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (Standard Error: SEM) (เส้นประสีแดง) มีค่าต่ำที่สุดในช่วงระดับความสามารถเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับพารามิเตอร์ความยากรายข้อที่กระจายตัวอยู่รอบค่า 0 เป็นหลัก จากผลการวิเคราะห์นี้ ทำให้ทราบว่าแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับจำนวน 15 ข้อ ชุดนี้มีความแม่นยำในการวัดและให้สารสนเทศในระดับสูงเมื่อนำไปใช้ประเมินผู้เรียนที่มีระดับความสามารถ (θ) ปานกลางถึงค่อนข้างยาก และสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือวัดผลที่มีความเที่ยงตรง เชิงโครงสร้างในช่วงระดับความสามารถ (θ) ตั้งแต่ -1.0 ถึง +1.0 ได้

จากนั้นผู้วิจัยนำผลการศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาจัดกลุ่มข้อมูล ดังแสดงในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการจัดกลุ่มมโนทัศน์และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนจากการวิเคราะห์ด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ (N = 306, จำนวนรวม คือ 306 คน * 45 ตัวเลือก = 4,590 ข้อ)

กลุ่มมโนทัศน์และพฤติกรรม	อักษรย่อ	จำนวนครั้งที่ถูกเลือก	ร้อยละ (%)
1. กลุ่มมโนทัศน์ถูกต้อง (Sound Knowledge)	SK	2,326	50.68
2. กลุ่มมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (Misconception)	MC	1,018	22.18
3. กลุ่มไม่มีความรู้ (Lack of Knowledge)	LK	1,148	25.01
4. กลุ่มข้อผิดพลาดทั่วไป (Error)	ER	98	2.14
รวม		**4,590**	**100.00**

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มมโนทัศน์ในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ พบว่า จากจำนวนคำตอบทั้งหมด 4,590 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มมโนทัศน์ถูกต้อง (SK) พบว่ามีจำนวนข้อที่ถูกเลือกเป็น 2,326 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 50.68 เมื่อพิจารณาในส่วนของกลุ่มที่ตอบคำตอบไม่ถูกต้อง พบว่า มีนักเรียนจัดอยู่ในกลุ่มไม่มีความรู้ (LK) สูงที่สุดเป็นอันดับสอง มีจำนวนข้อที่ถูกเลือกเป็น 1,148 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 25.01 รองลงมาคือกลุ่มมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (MC) มีจำนวนข้อที่ถูกเลือกเป็น 1,018 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 22.18 และพบกลุ่มข้อผิดพลาดหรือกลุ่มนักเรียนผู้มีความสะเพร่าในการคำนวณ (ER) น้อยที่สุดมีจำนวนข้อที่ถูกเลือกเป็น 98 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 2.14

จากผลการวิเคราะห์ในภาพรวมนี้สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเชิงมโนทัศน์อย่างเป็นระบบ หรือกลุ่มที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (MC) ออกจากนักเรียนที่ตอบผิดเนื่องจากไม่มีความรู้เชิงเนื้อหาหรือใช้วิธีการเดาคำตอบ (LK) ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เจาะลึกกลุ่มมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (MC) จำแนกตามลักษณะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ 4 ด้าน ซึ่งปรากฏผลดังแสดงในตารางถัดไป

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน จำแนกตามรายด้าน (N = 306)

ด้านมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน	จำนวนตัวเลือก	จำนวนครั้งของตัวเลือกที่ถูกเลือก	ร้อยละ
1. ด้านการตีความโจทย์ปัญหา	9	316	31.04
2. ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยาม	7	295	28.98
3. ด้านการคิดคำนวณ	7	102	10.02
4. ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา	7	305	29.96
รวม	**30**	1,018	**22.18**

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากกลุ่มตัวอย่าง 306 คน โดยใช้แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (MC) คิดเป็นร้อยละ 22.18 ของการตอบทั้งหมด เมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน ตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สามารถเรียงลำดับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านการตีความโจทย์ปัญหา เป็นด้านที่นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนสูงที่สุด ถูกเลือกจำนวน 316 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.04 ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนสูงเป็นอันดับสองถูกเลือกจำนวน 305 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.96 ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยาม มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน ถูกเลือกจำนวน 295 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.98 และ ด้านการคิดคำนวณ เป็นด้านที่นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ถูกเลือกจำนวน 102 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.02

อภิปรายผล

จากการพัฒนาและประยุกต์ใช้แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับในการศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ ผลการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน พบว่าได้แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์จำนวน 15 ข้อ เป็นเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพเพียงพอและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจาก

เครื่องมือผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบมาตราฐานเดิม (CTT) โดยมีค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถจำแนกผู้สอบที่มีระดับความรู้ต่างกันได้ดี และได้ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) 0.85 ซึ่งแสดงถึงความเสถียรและความคงเส้นคงวาในการวัด นอกจากนี้ ได้ทำการปรับลดจำนวนข้อสอบจาก 18 ข้อ เหลือ 15 ข้อตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านเวลาและระดับพัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ถือเป็นสิ่งที่ช่วยลดความล้าในการทำข้อสอบ (Test Fatigue) เพื่อให้ผลการวัดสะท้อนความรู้และมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนที่แท้จริงของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และช่วยคงไว้ซึ่งความเที่ยงตรงในการวัด (Validity) ของเครื่องมือวิจัยฉบับนี้ แล้วจากผลการหาคุณภาพเครื่องมือ พบว่า คุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบภายใต้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) ของทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) พบว่า แบบทดสอบชุดนี้มีความเป็นมิติเดียวและความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น ในระดับที่ยอมรับได้และมีความเหมาะสมเพียงพอ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ เกี่ยวกับ ความเป็นมิติเดียว

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า องค์ประกอบแรกเพียงองค์ประกอบเดียวสามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนรวมได้ร้อยละ 36.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำร้อยละ 20.00 ตามแนวคิดของ Carmines and Zeller (1979) และ Reckase (1979) มีองค์ประกอบแรกที่เด่นชัดเพียงพอ ย่อมยืนยันได้ว่าเครื่องมือวัดชุดนี้มุ่งวัดคุณลักษณะหรือความสามารถหลักเพียงมิติเดียวเป็นสำคัญสอดคล้องกับผลการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) รายข้อที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.420 ถึง 0.720 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานรายข้อ และมีค่าความร่วมกัน (Communality) อยู่ในระดับที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าข้อสอบทั้ง 15 ข้อมีความเป็นเอกพันธ์ (Homogeneity) และร่วมกันวัดในสิ่งเดียวกันอย่างเป็นระบบบนส่วนของดัชนีความกลมกลืนเชิงโครงสร้าง (M_2) ของโมเดลการวัดมิติเดียว แม้จะพบว่าค่า Comparative Fit Index (CFI = 0.89) และ Tucker-Lewis Index (TLI = 0.87) มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์สากลขั้นสูงเล็กน้อย และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.15 ซึ่งค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ เครื่องมือวัดชุดนี้ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตามกรอบแนวคิดมิติเดียวอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานของ American Educational Research Association (AERA, 2014) ประกอบกับข้อสอบทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (a) อยู่ในเกณฑ์ดีตามเกณฑ์ของ Baker (2001) จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ช่วยลดทอนความกังวลเกี่ยวกับดัชนีความกลมกลืนที่เบี่ยงเบนไปเล็กน้อยดังกล่าว และลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่นด้วยค่าสหสัมพันธ์ส่วนเหลือ Yen's Q_3 ระหว่างคู่ข้อสอบ พบว่ามีค่าสูงสุดไม่เกินเกณฑ์ 0.20 และฟังก์ชันการตอบสอบข้อสอบมีลักษณะเป็นฟังก์ชันทางเดียว (Monotonicity) ตามทฤษฎี IRT ของ Lord (1980) นั้นข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นมิติเดียวและความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขที่เกื้อหนุนและเป็นเหตุเป็น

ผลซึ่งกันและกัน (Condition of Local Independence) หมายความว่า เมื่อควบคุมความสามารถของผู้สอบแล้วคะแนนจากการตอบสนองในข้อสอบแต่ละข้อต้องเป็นอิสระต่อกัน การที่ค่า Yen's Q_3 ผ่านเกณฑ์อย่างสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งยืนยันว่าไม่มีอิทธิพลปนเปื้อนจากปัจจัยภายนอกอื่นใดที่ส่งผลต่อการตอบข้อสอบของผู้สอบนอกเหนือจากความสามารถในมิติหลักที่ต้องการวัด

จากเหตุผลเชิงทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ข้างต้น ทั้งในด้านสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้กระบวนการพัฒนาตามมาตรฐาน AERA (2014) ค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ Baker (2001) และค่า Yen's Q_3 จึงมีความสมเหตุสมผลเพียงพอที่จะสรุปได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเป็นมิติเดียวในระดับที่ยอมรับได้และมีความเหมาะสมในการนำข้อมูลคะแนนจากแบบทดสอบชุดนี้ไปวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์รายข้อตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ในขั้นต่อไป ผลการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ของแบบทดสอบวินิจฉัยจำนวน 15 ข้อ ภายใต้โมเดล 2 พารามิเตอร์ (2PLM) พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (a) อยู่ระหว่าง 1.81 ถึง 3.94 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์สากล 1.70 ทุกข้อ แสดงว่าแบบทดสอบวินิจฉัยชุดนี้ทำหน้าที่วัดตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้อย่างมีเอกภาพ และเป็นเครื่องมือที่มีความสอดคล้องภายใน และมีค่าความยาก (b) อยู่ระหว่าง -1.30 ถึง 0.50 อยู่ในช่วงเกณฑ์มาตรฐานสากลที่ยอมรับได้ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวินิจฉัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อบกพร่องในส่วนที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจดังนั้น ข้อสอบจึงไม่ควรยากเกินไปการที่ค่าความยากเกาะกลุ่มอยู่ที่ระดับง่ายถึงปานกลาง จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ เยาวดี วิบูลย์ศรี (2548) ที่กล่าวว่า ธรรมชาติของแบบทดสอบวินิจฉัยมุ่งเน้นการค้นหาจุดบกพร่องเฉพาะจุดของนักเรียน ดังนั้นข้อสอบวินิจฉัยจึงถูกออกแบบมาเพื่อวัดทักษะย่อย ๆ ระดับความยากจึงต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้พื้นฐาน ไม่ควรยากเกินไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาธิป ทุ้ยแป (2553) ที่พบว่า ค่าความยากที่เกาะกลุ่มในระดับปานกลางจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนและช่วยให้สามารถวินิจฉัยแนวคิดที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น แล้วเมื่อพิจารณาฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบในภาพรวม (Test Information Function : TIF) พบว่า เส้นโค้งสารสนเทศให้ค่าสารสนเทศสูงสุดอยู่ที่ประมาณ 21.00 ณ ระดับความสามารถ (θ) ระหว่าง 0.0 ถึง 0.5 ในขณะที่เส้นความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (SEM) มีค่าต่ำที่สุดในช่วงระดับความสามารถเดียวกัน ลักษณะของกราฟที่ปรากฏนี้มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) สอดคล้องกับแนวคิดของ Lord (1980) และ Hambleton et al. (1991) ที่ระบุว่า ค่าสารสนเทศของแบบทดสอบในภาพรวมเกิดจากการรวมกันของค่าสารสนเทศรายข้อ ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับค่าพารามิเตอร์ความยาก (b) และอำนาจจำแนก (a) การที่แบบทดสอบชุดนี้ให้ค่าสารสนเทศสูงในช่วงระดับความสามารถ (θ) ตั้งแต่ -1.0 ถึง +1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวินิจฉัยชุดนี้มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและมีความแม่นยำในการวัดสูงที่สุดเมื่อนำไปใช้ประเมินผู้เรียนที่มีระดับความสามารถปานกลาง ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับแบบทดสอบวินิจฉัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชัย กาญจนวาสี

(2556) ในเรื่องทฤษฎีการทดสอบแนวใหม่ ที่อธิบายว่าเครื่องมือวัดผลที่ดีไม่จำเป็นต้องให้สารสนเทศสูงครอบคลุมผู้สอบทุกระดับความสามารถ แต่ควรมุ่งให้สารสนเทศสูงสุดสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการวัด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2557) ที่พบว่า แบบทดสอบวินิจฉัยที่สร้างขึ้นตามกรอบพารามิเตอร์ที่เหมาะสมจะให้ค่าสารสนเทศสูงสุดรอบ ๆ ระดับความสามารถปานกลาง ซึ่งช่วยให้ผู้สอนสามารถจำแนกและระบุข้อบกพร่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ นำไปสู่การวางแผนจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและข้อตกลงเบื้องต้นของเครื่องมือวัดผลและให้สารสนเทศสูงในการประเมินผู้เรียนกลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบนี้ ไปดำเนินการจัดกระทำข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อจำแนกพฤติกรรมการเรียนรู้และระดับมโนทัศน์ในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 306 คน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการตอบจากคำตอบทั้งหมด 4,590 คำตอบ พบประเด็นสำคัญที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มโมทัศน์และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วน ดังนี้ ประเด็นแรก นักเรียนกลุ่มที่มีความเข้าใจที่ถูกต้อง (Sound Knowledge : SK) คิดเป็นร้อยละ 50.68 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มีนักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งที่มีความรู้ความเข้าใจเชิงมโนทัศน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ในขณะที่นักเรียนอีกเกือบครึ่งหนึ่งยังคงประสบปัญหาในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vamvakoussi and Vosniadou (2004) ที่ระบุว่า มโนทัศน์เรื่องเศษส่วนและโจทย์ปัญหาเป็นเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมสูงและมีความซับซ้อน นักเรียนจึงมักประสบความยากลำบากในการสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องสมบูรณ์ ประเด็นที่สอง เมื่อพิจารณากลุ่มนักเรียนที่ตอบไม่ถูกต้อง พบว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้ (Lack of Knowledge : LK) มีสัดส่วนสูงที่สุดเป็นอันดับสอง คิดเป็นร้อยละ 25.01 ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สาเหตุหลักที่ทำให้นักเรียนไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนได้ เกิดจากการขาดความรู้พื้นฐานหรือทักษะที่จำเป็นในการคำนวณ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดประเภทข้อผิดพลาดทางคณิตศาสตร์ของ Radatz (1979) ที่ระบุว่า ความบกพร่องในความรู้พื้นฐานเป็นเรื่องสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาในขั้นต่อไป ประเด็นที่สาม นักเรียนที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (Misconception : MC) มีสัดส่วนถึงร้อยละ 22.18 ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัยเชิงวินิจฉัยครั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้มิได้ขาดความรู้ แต่มีความเข้าใจในกฎเกณฑ์หรือหลักการที่ผิดพลาดและฝังลึกในระบบความคิด เช่น การนำหลักการของจำนวนนับไปใช้กับเศษส่วนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาธิป ทุ้ยแป (2553) ที่พบว่า เรื่องเศษส่วนเป็นเนื้อหาที่นักเรียนเกิดมโนทัศน์คลาดเคลื่อนสูงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสับสนระหว่างกระบวนการบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน การที่แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสามารถแยกแยะกลุ่มที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (MC) ออกจากกลุ่มที่ไม่มีความรู้

(LK) ได้อย่างชัดเจน ย่อมช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ให้แก่นักเรียนได้ตรงตามประเด็นข้อบกพร่องที่แท้จริง สอดคล้องกับประโยชน์ของเครื่องมือวัดผลเชิงวินิจฉัยตามแนวคิดของ เยาวดี วิบูลย์ศรี (2556)

สำหรับกลุ่มข้อผิดพลาดหรือนักเรียนที่มีความสะเพร่าในการคำนวณ (ER) มีสัดส่วนน้อยที่สุดคิดร้อยละ 2.14 แสดงให้เห็นว่าความผิดพลาดของนักเรียนส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ เกิดจากความบกพร่องทางปัญญาและมโนทัศน์เป็นหลัก มิใช่เกิดจากความไม่ใส่ใจหรือความสะเพร่าในขณะทำแบบทดสอบ เมื่อพิจารณาไปที่กลุ่มผู้มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (MC) ซึ่งพิจารณาจำแนกรายด้านตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงลักษณะมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียน ดังนี้ ด้านการตีความโจทย์ปัญหา เป็นด้านที่นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.04 จากผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า อุปสรรคสำคัญที่สุดในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือการขาดความสามารถในการแปลความหมายจากภาษาตัวอักษรไปสู่แนวคิดทางคณิตศาสตร์ นักเรียนมักสับสนกับคำสำคัญในโจทย์ เช่น คำว่าของ หรือของที่เหลืออยู่ ซึ่งต้องใช้การคิดขั้นสูงในการหาส่วนสัมพันธ์ ลักษณะข้อผิดพลาดนี้สอดคล้องกับขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาของ Polya (1957) ที่ระบุว่า ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ (Understanding the Problem) เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร ทิพย์คง (2545) ที่พบว่า ข้อบกพร่องส่วนใหญ่ของเด็กไทยในการทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เกิดจากการตีความโจทย์ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของ มะนิวรรณ แก้วดวงดี (2567) ที่ทำการศึกษาและชี้ให้เห็นว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามักมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการอ่านและการวิเคราะห์โจทย์ปัญหามากที่สุด เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ในโจทย์เข้ากับสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Verschaffel, Greer, and De Corte (2000) ที่ระบุว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะละเลยบริบทจริงของโจทย์ปัญหา และมุ่งหาเฉพาะตัวเลขเพื่อนำมาคำนวณด้วยวิธีการที่ตนคุ้นเคยโดยปราศจากการตีความที่แท้จริง สำหรับด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา เป็นด้านที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนสูงเป็นอันดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 29.96 ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนไทยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมละเลยการตรวจทานคำตอบ เมื่อคำนวณเสร็จสิ้นแล้วมักจะยอมรับ และใช้คำตอบนั้นทันทีโดยไม่พิจารณาความสมเหตุสมผลของผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2557) ที่พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมักมองข้ามขั้นตอนการประเมินและตรวจสอบความถูกต้อง ส่งผลให้เกิดมโนทัศน์คลาดเคลื่อนแบบถาวรเนื่องจากเข้าใจว่าคำตอบที่ตนหาได้นั้นถูกต้องแล้ว ในด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยาม คิดเป็นร้อยละ 28.98 และด้านการคิดคำนวณ คิดเป็นร้อยละ 10.02

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนในด้านการคิดคำนวณน้อยที่สุด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจมากว่า นักเรียนมิได้มีปัญหาที่ทักษะการคำนวณ แต่ปัญหากลับไปอยู่ที่หลักการเชิงนิยามหรือทฤษฎี กล่าวคือ นักเรียนไม่เข้าใจกฎเกณฑ์เฉพาะของเศษส่วน เช่น มโนทัศน์คลาดเคลื่อนว่าการ

บวกเศษส่วนสามารถนำตัวเศษบวกตัวเศษ และตัวส่วนบวกตัวส่วนได้เลย หรือจำสับสนระหว่างเกณฑ์การบวกและการคูณเศษส่วน ซึ่งจุดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อณันริกา เนียมแก้ว (2565) ที่พบว่า นักเรียนมักมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับข้อตกลงและหลักการพื้นฐานของเศษส่วน โดยเฉพาะเรื่องการเปรียบเทียบและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ต้องอาศัยนิยามทางคณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Ni and Zhou (2005) ที่อธิบายปรากฏการณ์นี้ว่าเกิดจากการนำกฎเกณฑ์ของระบบจำนวนนับ (Whole number bias) ที่ตนเองคุ้นเคยมาใช้ตัดสินและแก้โจทย์ปัญหาในระบบเศษส่วน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้ค้นพบข้อเท็จจริงที่ว่า ปัญหาที่แท้จริงในการเรียนเรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน เกิดจากความบกพร่องที่เริ่มมาจากด้านการตีความภาษาและการยึดติดกับนิยามเดิม การที่แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสามารถระบุข้อบกพร่องตามกระบวนการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน ย่อมสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริเดช สุชีวะ (2538) ที่ระบุว่า เครื่องมือวัดผลเชิงวินิจฉัยที่ดีจะต้องมีความสามารถในการจำแนกรูปพรรณของข้อผิดพลาดหรือจุดบกพร่องเฉพาะตัวของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้สอนใช้เป็นสารสนเทศเชิงลึกในการช่วยเหลือและออกแบบการเรียนการสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับรื้อระบบความคิดของผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพเหมาะสม สอดคล้องกับประโยชน์ของเครื่องมือวัดผลเชิงวินิจฉัยตามแนวคิดของ เยาวดี วิบูลย์ศรี (2556)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตีความ ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยามด้านการคิดคำนวณ และด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา โดยใช้แบบวินิจฉัยสามระดับที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับสำหรับประเมินมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพเพียงพอและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง ทั้งยังสามารถใช้ในการจัดกลุ่มลักษณะมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนรายด้านอันประกอบไปด้วย 1) ด้านการตีความโจทย์ปัญหา 2) ด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหา 3) ด้านการใช้ทฤษฎีบทหรือนิยาม และ 4) ด้านการคิดคำนวณ ได้ด้วย

สำหรับข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัย จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบไม่ถูกต้อง หรือตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วนไม่ถูกต้อง มิได้แสดงว่าผู้เรียนขาดความรู้ในเรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วนกรณีเดียว เนื่องจากการที่ผู้เรียนอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกับผู้เรียนที่ทำให้เกิดการเข้าใจผิด หรือเกิดมโนทัศน์ควาดเคลื่อนขึ้นได้ตามที่เป็นผลในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งยังได้ค้นพบแบบทดสอบที่แตกต่าง

จากที่เคยใช้มา นั้นคือแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับที่สามารถวัดได้มากกว่าแค่การตอบคำถามของโจทย์ข้อนั้น ๆ แต่ยังสามารถมีการเพิ่มระดับเหตุผลและระดับความมั่นใจ ที่สะท้อนผลที่ระเอียด และเป็นผลดีต่อการวิเคราะห์ผู้รียนรายบุคคลที่ครอบคลุมยิ่งขึ้นได้

โดยสรุป งานวิจัยในครั้งนี้มีส่วนเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการสร้างแบบทดสอบที่ครอบคลุมการวิเคราะห์ที่ละเอียด และตรงจุดเหมาะสมต่อการนำผลไว้วิเคราะห์เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงประเด็นยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อประเด็นที่ผู้เรียนควรพัฒนาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนในด้านการตีความโจทย์ปัญหา และด้านการตรวจสอบการแก้ปัญหาสูงที่สุด ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาจึงควรเปลี่ยนจุดเน้นจากการฝึกฝนทักษะการคิดคำนวณเพียงอย่างเดียวไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการถอดรหัสภาษาคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เช่น การใช้วิธีการวาดรูปบาร์โมเดล (Bar Model) หรือการฝึกใช้ขั้นตอนของโพลยา (Polya) ให้มากขึ้นโดยเฉพาะขั้นตอนการวิเคราะห์สิ่งที่โจทย์กำหนดและการตรวจทานความสมเหตุสมผลของคำตอบก่อนส่งงาน

2. ด้านการนำเครื่องมือไปใช้จำแนกผู้เรียน สำหรับสถานศึกษา สามารถนำแบบทดสอบวินิจฉัยสามระดับจำนวน 15 ข้อชุดนี้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นมิติเดียว และมีฟังก์ชันสารสนเทศ (TIF) สูงในช่วงความสามารถปานกลางไปใช้เป็นเครื่องมือคัดกรอง (Screening Tool) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในช่วงต้นปีการศึกษา หรือก่อนการทดสอบระดับชาติ (O-NET) เพื่อระบุและจำแนกรูปแบบของข้อผิดพลาดของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อทำให้โรงเรียนสามารถจัดกลุ่มเด็กเพื่อทำสอนซ่อมเสริมได้ตรงตามความไม่เข้าใจอย่างตรงจุด

3. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นสัดส่วนของกลุ่มมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (Misconception) ที่สูงถึงร้อยละ 22.18 ซึ่งเด็กกลุ่มนี้เข้าใจว่าตัวเองทำถูกแต่ใช้หลักการที่ผิด ครูผู้สอนจึงไม่ควรใช้วิธีสอนซ่อมเสริมแบบดั้งเดิมที่เน้นการให้ทำโจทย์ซ้ำ ๆ แต่ควรใช้กลยุทธ์การเผชิญหน้าทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือการตั้งคำถามย้อนกลับ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความขัดแย้งในความคิดของตนเองและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นในขั้นของการวินิจฉัย และจำแนกประเภทความเข้าใจคลาดเคลื่อนรายด้านตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนแล้ว ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรม หรือชุดกิจกรรมซ่อมเสริมเฉพาะทาง เพื่อนำมาทดลองใช้แก้ปัญหากับกลุ่มนักเรียนที่ถูกระบุว่าเป็นกลุ่ม MC หรือ LK จากงานวิจัยชิ้นนี้ แล้วประเมินผลสัมฤทธิ์ในลักษณะการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

2. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โมเดลพารามิเตอร์โลจิสติก 2 พารามิเตอร์ (2PL Model) ในทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) มิติเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายผลโดยการประยุกต์ใช้โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบหลายมิติ (Multidimensional IRT) หรือการวิเคราะห์ด้วยโมเดลการวินิจฉัยทางปัญญา (Cognitive Diagnosis Models: CDMs) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ทักษะย่อยที่ซ่อนอยู่ในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนได้อย่างละเอียดและจำเพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

3. สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีมโนทัศน์คลาดเคลื่อน (MC) การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการให้นักเรียนใช้วิธีการคิดออกเสียงขณะแก้โจทย์ปัญหา (Think-Aloud Protocol) กับนักเรียนกลุ่มนี้ เพื่อถอดรหัสกระบวนการคิดและหาสาเหตุที่แท้จริงว่าเหตุใดนักเรียนจึงเกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2557). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนาธิป ทุ้ยแป. (2553). *คู่มือการประเมินคุณภาพผู้เรียนและเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____ . (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ทิพยเกสร พรหมภักดี. (2560). *การสร้างระบบสอบวัดมาตรฐานความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ในมหาวิทยาลัยรังสิตด้วยทฤษฎีทดสอบแบบมาตรฐานเดิมและทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต). คลังปัญญา มหาวิทยาลัยรังสิต. https://rsuir-library.rsu.ac.th/handle/123456789/1056

มะนิวรรณ แก้วดวงดี. (2567). *การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักศึกษาครูประถมศึกษาในเขตภาคใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). iThesis Srinakharinwirot University. *https://ir-ithesis.swu.ac.th/server/api/core/bitstreams/ea8dcc00-e2b9-4321-ad23-13a38fd11387/content*

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2546). *การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). คลังปัญญาจุฬาฯเพื่อประเทศไทย (Chula ETD). *https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/33212/*

ศิริเดช สุชีวะ. (2538). *การวินิจฉัยมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน*. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2555). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2555). *ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____ (2556). *วิธีการวิทยาการประเมิน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). *การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

_____ (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2548). *การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____ (2556). *การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อณันริกา เนียมแก้ว. (2565). *การศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และยุทธวิธีในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับทศนิยมและเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม). คลังสารสนเทศดิจิทัลพิบูลสงคราม. https://psruir.psru.ac.th/handle/123456789/384

American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (2014). *Standards for educational and psychological testing*. American Educational Research Association.

Baker, F. B. (2001). *The basics of item response theory* (2nd ed.). Heinemann.

Carmines, E. G., & Zeller, R. A. (1979). *Reliability and validity assessment*. SAGE Publications.

Hambleton, R. K., Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1991). *Fundamentals of item response theory*. SAGE Publications.

Lord, F. M. (1980). *Applications of item response theory to practical testing problems*. Routledge.

Ni, Y., & Zhou, Y.-D. (2005). Teaching and learning fraction and rational numbers: The origins and implications of whole number bias. *Educational Psychologist*, *40*(1), 27–52. https://doi.org/10.1207/s15326985ep4001_3

Pesman, H., & Eryilmaz, A. (2010). Development of a three-tier test to assess misconceptions about introductory mechanics. *The Journal of Educational Research*, *103*(3), 208–222. https://doi.org/10.1080/00220670903383126

Radatz, H. (1979). Error analysis in mathematics education. *Journal for Research in Mathematics Education*, *10*(3), 163–172. https://doi.org/10.2307/748804

Reckase, M. D. (1979). Unifactor latent trait models applied to multifactor tests: Results and implications. *Journal of Educational Statistics*, *4*(3), 207–230. https://doi.org/10.2307/1164671

Vamvakoussi, X., & Vosniadou, S. (2004). Understanding the structure of the set of rational numbers: A conceptual change approach. *Learning and Instruction*, *14*(5), 453–467. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2004.06.013

Verschaffel, L., Greer, B., & De Corte, E. (2000). *Making sense of word problems*. Swets & Zeitlinger.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

นวลระหงส์ ศรีจันทร์[1]* นิวัตต์ น้อยมณี[2] กัมปนาท วัชรธนาคม[3]

รับบทความ: 8 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูจากโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 210 คน จากประชากร 447 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า จำแนกตามเพศและระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างความเข้าใจร่วมในการใช้หลักสูตร พัฒนาระบบนิเทศการสอน และสนับสนุนสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ

[1-3] มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

* อีเมล: hugnamnual@gmail.com

Academic Leadership of School Administrators for Special Disabilities Office for Special Education Administration, Group 2

Nualrahong Srichan [1*]
Niwat Noymanee [2]
Khampanart Watcharathanakhom[3]

Abstract

The purposes of this study were: (1) to investigate the level of academic leadership of school administrators in special education schools under the Bureau of Special Education Administration, Group 2; and (2) to compare the levels of academic leadership as classified by gender, educational level, age, and work experience. The sample consisted of 210 teachers selected through stratified random sampling from a population of 447 teachers working in special education schools under the Bureau of Special Education Administration, Group 2.

The research instrument was a questionnaire employing a five-point Likert scale, comprising four dimensions: curriculum and instructional management, instructional supervision, evaluation and monitoring of students' progress, and the promotion of an academic atmosphere. The overall reliability coefficient of the instrument was .91. Data were analyzed using descriptive statistics, independent samples t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA).

The findings indicated that the overall level of academic leadership of school administrators was high. Among the four dimensions, the promotion of an academic atmosphere demonstrated the highest mean score. Comparative analysis revealed no statistically significant differences in academic leadership levels when classified by gender and educational level. However, statistically significant differences were found when classified by age and work experience at the .05 level.

Keywords: Academic Leadership, Administrators, Disabilities Special School

[1-3] Bangkok Suvarnabhumi University
*Email: hugnamnual@gmail.com

บทนำ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและบริบททางการศึกษา โดยมุ่งยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถสร้างแรงบันดาลใจ สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา การสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ ขวัญกำลังใจ และความสำเร็จของสถานศึกษา ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเต็มศักยภาพ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนา

จากการศึกษาสภาพปัญหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 พบว่ายังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา จากการสัมภาษณ์ วิมล คำขจร พบว่า การจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอน และการประเมินผลผู้เรียน ยังขาดความเป็นระบบ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงขาดการสนับสนุนด้านเวลา ทรัพยากร และแรงจูงใจ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร การนิเทศการสอนขาดความต่อเนื่อง และผลการนิเทศไม่ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่การประเมินผลผู้เรียนยังเน้นการสอบแบบดั้งเดิม ครูขาดความมั่นใจในการประเมินตามสภาพจริง และมีภาระงานด้านเอกสารจำนวนมาก การจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และการนิเทศการสอนยังขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากภายนอก และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งด้านแสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ ความเป็นระเบียบ และการจัดมุมแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้บรรยากาศทางวิชาการไม่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการบริหารงานวิชาการ และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจครูและบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนางานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ร่วมกับครูวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและนำหลักสูตรไปใช้ในทิศทางเดียวกัน สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อและแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการกำกับติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเวลาเรียน และการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร พร้อมทั้งมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ

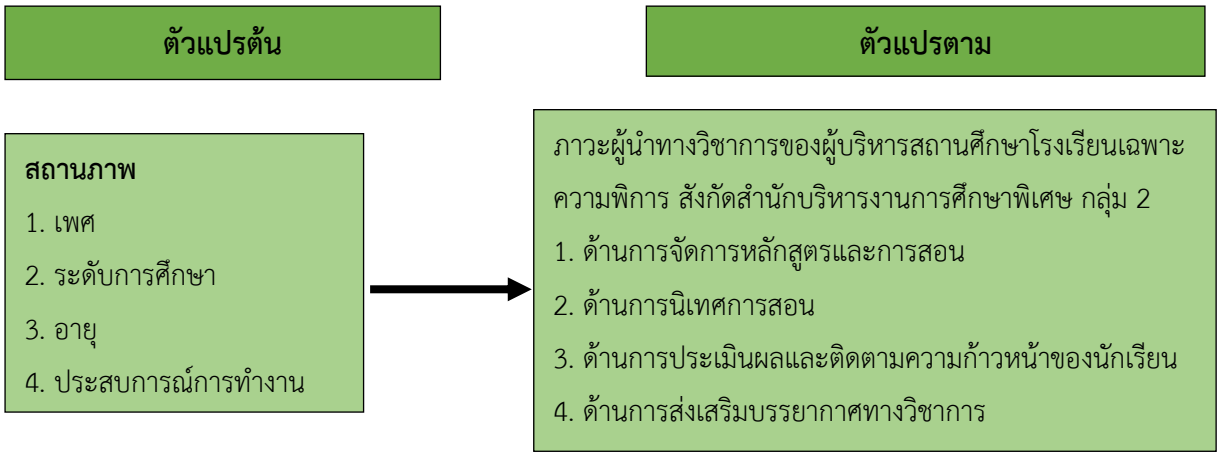
2. ด้านการนิเทศการสอน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการนิเทศ โดยมีการวางแผนและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบตามระยะเวลาที่เหมาะสม ให้คำแนะนำ สนับสนุน ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาผลงานทางวิชาการของครู รวมถึงนำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการกำกับติดตามคุณภาพและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยร่วมกับครูวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ส่งเสริมการประเมินตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ติดตามและรายงานผลการประเมินตามพัฒนาการของนักเรียน ตลอดจนให้การสนับสนุนทั้งนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำและนักเรียนที่มีศักยภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมตลอดปีการศึกษา

4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเสริมปัจจัยที่ส่งผลดี ลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรค จัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย เป็นระเบียบ และมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สนับสนุนสื่อและเทคโนโลยี

ทางการศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งจัดระบบเสริมแรงและอำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 447 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

การรวบรวมข้อมูล

ภาวะผู้นำทางการวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อคณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เพื่อขอเก็บข้อมูลจากครู และขอนัดวัน เวลาในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามวัน และเวลาที่ได้นัดหมายไว้กับโรงเรียน โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถามแบบออนไลน์จนครบทั้งหมด 210 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถาม ตั้งแต่วันที่18 พฤษภาคม 2568 ถึง 10 สิงหาคม 2568

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาพิจารณาและตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ขั้นแรกจะวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นจะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples T-Test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้การสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) ผ่าน Google Forms แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1987) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ให้พิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : index of item objective congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ซึ่งให้ระดับความคิดเห็นในแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามมากกว่า .50 ทุกข้อ และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 210 คน ส่วนใหญ่เป็นครูเพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 66.19 ครูเพศชาย จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 33.81 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 60.95 และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 39.05 ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 43.81 อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 31.43และอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 24.76 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 38.09 มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 31.43 และมีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 30.48

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	4.08	.63	มาก	4
2. ด้านการนิเทศการสอน	4.15	.71	มาก	3
3. ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน	4.16	.58	มาก	2
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.28	.48	มาก	1
รวม	**4.17**	**.38**	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = .38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = .48) รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = .58) อันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = .63)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2	เพศ				t	P
	ชาย (n = 71)		หญิง (n = 139)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	3.87	.68	4.19	.58	-3.594	.115
2. ด้านการนิเทศการสอน	4.15	.70	4.15	.72	.057	.451
3. ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน	4.09	.67	4.19	.54	-1.197	.122
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.27	.53	4.29	.46	-.303	.390
รวม	**4.09**	**.42**	**4.20**	**.35**	**-2.011**	**.264**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09 และ 4.20) ครูเพศชายมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.09, S.D.=.42) และครูเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =

4.20, S.D.=.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.29, S.D.=.46) รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.19, S.D.=.54) และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการสอน ($\bar{x}$ = 4.15, S.D.=.72)

เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2	ระดับการศึกษา				t	P
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n = 128)		สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n = 82)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	4.11	.66	4.04	.59	.856	.393
2. ด้านการนิเทศการสอน	4.12	.76	4.19	.62	-.731	.466
3. ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า	4.20	.54	4.09	.65	1.254	.211
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.26	.48	4.31	.49	-.731	.427
รวม	**4.17**	**.39**	**4.16**	**.36**	**.243**	**.808**

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16 และ 4.17) ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.17, S.D.=.39) และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.16, S.D.=.36) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.=.48) รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.20, S.D.=.54) และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{x}$ = 4.11, S.D.=.66)

เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	.095 84.978 85.073	.047 .411	.116	.891
2. ด้านการนิเทศการสอน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	4.467 102.677 107.144	2.233 .496	4.503*	.012
3. ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	1.469 71.104 72.573	.735 .343	2.139	.120
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	2.343 47.568 49.911	1.172 .230	5.098*	.007
รวม	**ระหว่างกลุ่ม** **ภายในกลุ่ม** **รวม**	**2** **207** **209**	**1.331** **29.004** **30.335**	**.666** **.140**	**4.750***	**.010**

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้ทราบว่ามีรายคู่ใดบ้างแตกต่างกัน จึงนำไปหาค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
1. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	.094 84.978 85.073	.047 .411	.115	.892
2. ด้านการนิเทศการสอน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	5.952 101.192 107.144	2.976 .489	6.088*	.003
3. ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	.049 72.524 72.573	.025 .350	.070	.932
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	3.548 46.363 49.911	1.774 .224	7.921*	.000
รวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 207 209	1.421 28.914 30.335	.711 .140	5.088*	.007

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการนิเทศการสอน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้ทราบว่ามีรายคู่ใดบ้างแตกต่างกัน จึงนำไปหาค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน และอภิปรายผล ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการ โดยมุ่ง

พัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ ครู และสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ครูผู้สอนจึงเห็นว่าผู้บริหารควรมีคุณสมบัติและมาตรฐานตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนดควบคู่กับการมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย กุลพรพันธ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องจากงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูทุกเพศอย่างเท่าเทียม ภายใต้การกระจายงานและมอบหมายความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจและมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะไซดี อับดุลกอเดร์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านวุฒิการศึกษา เช่น การส่งเสริมการอบรมและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ครูมีทัศนะต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาโอะ บาฮี (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร จำแนกตามอายุ แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากผู้บริหารในช่วงอายุต่างกันมีประสบการณ์ แนวคิด และทัศนคติด้านการบริหารที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อรูปแบบการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยข้าราชการครูที่มีอายุน้อยมักให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้บริหารมากกว่า เนื่องจากอยู่ในช่วงพัฒนาตนเองและต้องการผู้นำที่เป็นแบบอย่างด้านนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการไม่เท่ากัน ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องช่วยให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย กุลพรพันธ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน อันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจร่วมกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภายหลังการนิเทศ โดยให้คำแนะนำ ติดตาม และประเมินผลการสอนของครูอย่างเป็นระบบ รวมทั้งดำเนินการนิเทศตามกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ รวมถึงสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ครอบคลุม และสามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารงานวิชาการได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ณรงค์ชัย กุลพรพันธ์. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ). ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/ browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=681556

ดาโอะ บาฮี. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา). คลังปัญญามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. http://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/7154

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

มะไซดี อับดุลกอเดร์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานราธิวาส* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา). คลังปัญญามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. http://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/6658

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Likert, R. (1987). *New patterns of management.* McGraw-Hill.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

มาลัย สีนา[1*] สรรชัย ชูชีพ[2] ธันยนันท์ ทองบุญตา[3]

รับบทความ: 20 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 2 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.956 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำรายงาน ผลการประเมินตนเอง และ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และ 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา และไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน ปัญหาการดำเนินงาน การบริหารสถานศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
[*] อีเมล: MalaiSeena4459@gmail.com

Problems in the implementation of internal quality assurance in school under the Lopburi Primary Educational Service Area Office 1.

Malai Seena[1*]
Sunchai Chucheep[2]
Thunyanun Thongboonta[3]

Abstract

The purpose of this article 1) 1) study the level of problems in the implementation of internal quality assurance in school and 2) compare the problems in the implementation of internal quality assurance in school classified by position, work experience, and school size. The sample group consisted of 316 school administrators and teachers under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 1. The data collection instrument was a questionnaire with a content validity index of 0.80-1.00 and a reliability coefficient of 0.956. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, Analysis of Variance, and pairwise comparisons using the Scheffé method.

The results showed that 1) the overall problems in the implementation of internal quality assurance in school were at a low level. When considering each aspect, the mean values from highest to lowest were as follows: implementation according to the school's educational management development plan and monitoring. The results of the implementation to develop quality school according to educational standards showed statistically significant differences at the .05 level in several areas: setting educational standards for the institution, developing an educational management development plan focused on quality according to educational standards, preparing self-assessment reports, and evaluating and monitoring the quality of education within the institution. Furthermore, a comparison of problems in implementing internal quality assurance in school, categorized by work experience and institution size, revealed overall statistically significant differences at the .05 level. However, when categorized by position, there were no differences.

Keywords: Internal Quality Assurance, Operational Issues, School Administration Educational Quality Assessment

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
E-mail: MalaiSeena4459@gmail.com

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่างๆ รวมไปถึงเทคโนโลยี และการสื่อสารในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของมนุษยชาติ แต่ในขณะเดียวกันกระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นทั้งโอกาส และภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศมีระบบที่ซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การแข่งขัน เพื่อความอยู่รอดของประเทศต่างๆ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่อีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ ประชากรต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง การสร้างคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565– 2569) ซึ่งจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศในอนาคตให้ต่อยอด ผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามกรอบยุทธศาสตร์ ชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่จะต้องเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ และการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับ ความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) กล่าวในมาตรา 4 ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสาน ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาประเทศ ในด้านต่างๆ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ และยังได้กล่าวถึง หลักการสำคัญข้อหนึ่ง คือ ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยที่กำหนดให้ “มาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษา” เป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นกระบวนการบริหารเพื่อให้ได้คุณภาพผู้เรียนเป็นไป ตามมาตรฐานที่กำหนดจนเป็นที่เชื่อถือศรัทธาและยอมรับของสังคมก็ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่อย่างเด่นชัด และเมื่อพิจารณาตามสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวดที่ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ย่อมจะเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษากล่าวคือ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทำหน้าที่ตรวจสอบ คุณภาพของสถานศึกษาโดยมุ่งหวังให้สถานศึกษาดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ และให้มีการจัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เมื่อพบว่าผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นกลไกการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในระบบการศึกษา การประกัน คุณภาพการศึกษาจึงเป็นระบบที่มีการดำเนินการโดยบุคลากรในสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ควบคู่กับการดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลจากหน่วยงานภายนอก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และถือว่าการประเมินคุณภาพภายในถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเพื่อที่จะได้ทราบขีดความสามารถในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จุดมุ่งหมายของการประเมินคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ต้องทำให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและไม่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติ ของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน มีการทำตามแผนมีการตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงานเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ได้สรุปการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดไว้ว่า ความเข้าใจในตัวชี้วัดของบุคลากรยังไม่ชัดเจน บุคลากรยังเข้าใจวิธีการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับน้อย อีกทั้งยังขาดการสร้างความรู้ในงานประกันคุณภาพส่งผลให้มีปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ที่สำคัญคือมีการวางแผน การปฏิบัติการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ยังไม่ชัดเจน ขาดการนิเทศติดตาม บุคลากรส่วนใหญ่ยังกลัวการประเมินผลโดยเฉพาะการประเมินตนเองและสถานศึกษายังไม่เปิดเผยผลการประเมินที่เป็นจริง ด้วยมีความเข้าใจว่าอาจทำให้ชื่อเสียงของสถานศึกษาลดลง จึงไม่ได้นำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงงานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลการนิเทศติดตามของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาในสังกัด ที่เข้ารับ

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมตัวบ่งชี้มาตรฐาน มีค่าร้อยละระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งนี้ผลมาจากการประกันคุณภาพภายในซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารและครูของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน ให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 อีกทั้งยังเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เป็นระบบที่โรงเรียนสร้างความมั่นใจแก่ ผู้รับบริการด้วยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมบุคลากรในโรงเรียน ตระหนักถึง เป้าหมายคือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุข้อมูลเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า“เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และหมวด 6 เรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพทาง การศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับตามระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2553) ระบุข้อมูลเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนโดยยึดหลักการ 3 ประการ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจ (decentralization) โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัว ในการบริหารทั้งด้านการบริหารงานวิชาการงบประมาณบุคลากรและทรัพยากรการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและผู้สอนทำบทบาทหน้าที่ในการสอนการจัดกิจกรรมและพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความต้องการของสังคมและชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน (participation) แนวคิดนี้เป็นการมุ่งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยมีส่วนร่วมกันคิดตัดสินใจสนับสนุน ส่งเสริมและติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของโรงเรียน

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability) มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเป็นเป้าหมายที่ต้องรับรู้ร่วมกันเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินการของโรงเรียนว่าสามารถนำพานักเรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้โรงเรียนต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเลือกกลวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมมีการประชาสัมพันธ์เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้เพื่อเป็นสัญญาประชาคมเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2563) ระบุข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ไว้ดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, หน้า 17) ดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถาน ศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

เมอร์กาทรอยด์, และมอร์แกน (Murgatroyd, & Morgan, 2004) ได้จำแนกขอบข่ายของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึงวัตถุประสงค์
3. มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย

4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร

5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน

ฮาร์ทแมน (Hartman, 2006) ได้กล่าวถึงขอบข่ายในการส่งเสริมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. ร่วมกับบุคลากรกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. ร่วมกับบุคลากรจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
3. ร่วมกับบุคลากรจัดทำระบบบริหารสารสนเทศ
4. กำกับ ติดตามการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
5. กำกับ ติดตามตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา
6. จัดทำรายานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ฮ็อพคินส์ (Hopkins, 2007) กล่าว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีขอบข่าย 5 ประการ ต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินที่เชื่อมโยงกับการทำงานของสถานศึกษา
2. ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินต้องเข้าใจบทบาทการประเมินและกระบวนการประเมิน
3. การประเมินจะต้องได้รับการสนับสนุนจากภายนอก
4. เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการรู้สึกเป็นเจ้าของ
5. เป็นการประเมินที่มีการใช้วิธีการและจะต้องมีความตระหนักในการประเมิน

สรุปได้ว่า การศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตัวแปรที่ศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและ

ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผล การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 จำนวน 1,483 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 157 คน และ ครู 1,326 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 5 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วนประมาณค่า (numerical rating scale) มี 5 ระดับ โดยกำหนดระดับการดำเนินงาน ดังนี้

5 หมายถึง ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.956

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และการหาค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) ส่วนจำแนกตามประสบการณ์การทำงานและ ขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของฟิชเชอร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ด้านภาพรวม

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	2.33	0.44	น้อย	3
2	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	2.32	0.41	น้อย	4
3	ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	2.40	0.38	น้อย	1

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
4	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	2.29	0.42	น้อย	6
5	ด้านการติดตาม ผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	2.35	0.44	น้อย	2
6	ด้านการจัดทำรายงาน ผลการประเมินตนเอง	2.31	0.37	น้อย	5
	รวมเฉลี่ย	2.33	0.37	น้อย	

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ด้านภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.33,S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$= 2.40,S.D.= 0.38) ด้านการติดตาม ผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$= 2.35,S.D.= 0.44) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$= 2.33, S.D.= 0.44) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$= 2.32,S.D.= 0.41) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{x}$= 2.31,S.D.= 0.37) และ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$= 2.29,S.D.= 0.42)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่ง	0.106	.916	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการทำงาน	3.756	.024*	แตกต่าง
ขนาดของสถานศึกษา	18.037	.000*	แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา พบว่า ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ด้านภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูมีการวางแผน พัฒนา และตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและหลักฐานรองรับ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดซึ่งกระบวนการประเมินคุณภาพเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งช่วยให้เกิดความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิวัฒน์ น้อยพิทักษ์ (2563) ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนครผลการวิจัย พบว่าปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นระบบบริหารจัดการเชิงคุณภาพซึ่งช่วยให้สถานศึกษามีเครื่องมือในการตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของแนวคิดนี้คือการให้ความสำคัญกับ การประเมินตนเองซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้สถานศึกษารู้สถานะตนเองว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนใดบ้าง และสามารถวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของตนเองซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิศมัย นิติศักดิ์, และสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2564) ทำการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกรอบสามในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกรอบสามในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามตำแหน่งมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 10 – 20 ปีมีความคิดเห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ การพัฒนาครู บุคลากร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการวัดและประเมินผล โดยเน้นว่า กระบวนการนี้ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โปร่งใส มีระบบ และตรวจสอบได้ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพรรษา มีหลง (2560) ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถ ตอบสนอง” ต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และรัฐ ซึ่งการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สถาบันมีข้อมูลสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเกิดความรับผิดชอบ ต่อคุณภาพที่จัดให้ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอารยา อ่อนงาม (2564) ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ผลการการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็น โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษามีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบทุกๆ ภาคเรียนโดยการจัดประชุมชี้แจงให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา

1.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษานั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาและคณะทำงานมีการกำหนดแผนการใช้

งบประมาณที่ชัดเจนและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษาและคณะทำงานควรมีการกำหนดแผนการใช้งบประมาณที่ชัดเจนและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเร่งด่วนของสถานศึกษา ทั้งในด้านการเรียนการสอน อาคารสถานที่ บุคลากร และผู้เรียน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการใช้งบประมาณ

1.3 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่หลากหลายดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่หลากหลายด้วยการส่งเสริมให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผล เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพ

1.4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การวางแผน การกำหนดกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายในกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การวางแผน การกำหนดกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายในกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้บุคลากรเข้าใจแนวทางการประเมินคุณภาพภายใน เช่น การจัดทำ SAR (Self-Assessment Report), การเก็บรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ และการใช้เกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน

1.5 ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษานั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินงานประกันคุณภาพดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามผลการดำเนินงานประกันคุณภาพ โดยการจัดประชุมคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน หรือคณะทำงานคุณภาพการศึกษา เพื่อติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละช่วง (รายเดือน/รายไตรมาส) และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

1.6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองนั้นรายการที่มีปัญหาสูงที่สุดคือบุคลากรในสถานศึกษามีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาทุกปีการศึกษาดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรในสถานศึกษามีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาทุกปีการศึกษาโดยการผู้บริหารและคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในจัดประชุมวางแผน กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ พร้อมกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลและเขียนรายงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาพบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษามีปัญหามากที่สุด ดังนั้นควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Act) ตามหลักการวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ให้มีความเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา.* คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2563). *กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา.* คุรุสภาลาดพร้าว.

พิศมัย นิติศักดิ์ และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2564). สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกรอบสามในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9*(1), 59-68.

วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์. (2563). *สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1.

_____. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2553). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษาด้านการเรียนรู้*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุพรรษา มีหลง. (2560). ศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*, 4(2), 27–36.

อารยา อ่อนงาม. (2564). *ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์). ThaiLis. https://dcms.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=627395

Hartman, J.J. (2006). *Urban sociology: A systematic introduction*. F.E. Peacock.

Hopkins, D. (2007). *Evaluation for school development*. Biddle.

Murgatroyd, S., & Morgan, C. (2004). *Quality management and the school*. Open University Press.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

เมธี ปักสังขาเนย์[1*] วานิช ประเสริฐพร[2]

รับบทความ: 16 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น และ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ ครูจำนวน 335 คน โดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ (1973) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามทั้งฉบับเท่ากับ1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์องค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับดีมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.41 และเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ 1) ด้านการคิดเชิงระบบ 2) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) ด้านการมีรูปแบบความคิด 4) ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาครู โรงเรียนเอกชน สำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

[1-2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

[*] อีเมล: methee.th1976@gmail.com

The Needs for Developing Learning Organization of Teachers in Private Schools under the Office of Khon Kaen Provincial Education Office Abstract

Methee Paksangkhane[1*]
Vanich Prasertphorn[2]

Abstract

The purposes of this research were: (1) to investigate the current and desirable conditions of learning organization among teachers in private schools under the Khon Kaen Provincial Education Office, and (2) to assess the priority needs for the development of learning organization among teachers in private schools under the Khon Kaen Provincial Education Office. The sample group consisted of 335 teachers, determined by using Yamane's (1973) formula with a margin of error of .05. Multi-stage stratified random sampling was employed. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. The index of item-objective congruence (IOC) for the entire instrument was 1.00, and the reliability coefficient was .97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_modified).

The results indicated that the current condition of learning organization among teachers in private schools under the Khon Kaen Provincial Education Office was at a moderate level, whereas the desirable condition was at the highest level. The overall priority needs index for the development of learning organization was 0.41. The priority needs, ranked in descending order, were as follows: (1) systems thinking, (2) team learning, (3) mental models, (4) personal mastery, and (5) shared vision.

Keywords: Priority Needs, Learning Organization, Teacher Development, Private Schools, Khon Kaen Provincial Education Office

[1-2] Faculty of Education, Northeastern University
[*] methee.th1976@gmail.com

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้ก่อให้เกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและความอยู่รอดในระยะยาว โดยเฉพาะผลกระทบจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมถึงผลจากการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ประเทศไทยยังเผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การเข้าสู่สังคมสูงวัย ปัญหาการติดกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชาชนซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุทญา อร่ามรัตน์, 2562) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาไทย ซึ่งยังประสบปัญหาด้านคุณภาพของผู้เรียนในทุกช่วงวัย มาตรฐานการจัดการศึกษา และข้อจำกัดในการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกหนึ่งในการพัฒนาองค์การให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายดังกล่าว สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย เพื่อให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายและมุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยแนวคิดสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาอย่างมีเหตุผลและพอประมาณ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” การพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยยึดหลัก “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” และการส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งล้วนต้องอาศัยองค์ความรู้ นวัตกรรม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นฐานสำคัญ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดการพัฒนาองค์การที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้องค์การสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์การ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานและสร้างสมรรถนะหลักขององค์การ (อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, 2562) และตามแนวคิดของ Senge (2006) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การพัฒนารูปแบบทางความคิด และการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งลักษณะของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องมีโครงสร้างแบบยืดหยุ่นหรือผสมผสาน มีความเป็นเอกภาพในองค์การ โดยบุคลากรควรมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อให้การเรียนรู้ภายในองค์การนั้นมีรูปแบบของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมองค์การและการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ภายในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ เพื่อให้องค์การดำรงอยู่ได้และสามารถไปถึงเป้าหมายร่วมกันโดยไม่ใช่ให้ความสำคัญแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเท่านั้น การจะเข้าถึงเป้าหมายร่วมกันต้องเน้นการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ บุคลากรจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกันและนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาศักยภาพองค์การให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูงสุด (มรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษดา เชียรวัฒสุข. 2562)

โรงเรียนในฐานะองค์การทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม จำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, 2562; ชาญวุฒิ รำไพ, 2562)

วัฒนธรรมองค์การแห่งการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษาว่า เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับความผูกพันในงานของบุคลากรทางการศึกษา โดยความสำคัญอยู่ที่การสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ (Teamwork) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

โรงเรียนเอกชนเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และสนับสนุนสถานศึกษาในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการศึกษา วางแผนเชิงกลยุทธ์ และพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีหน้าที่กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน จำเป็นต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และแนวทางการดำเนินงานให้ทันสมัย พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคธุรกิจการศึกษา และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของโรงเรียนเอกชน ดังนั้น ครูโรงเรียนเอกชน เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่ถือว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยมีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ผู้ร่วมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และผู้พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น,2568)

อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนเอกชนจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและมีครูเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ แต่จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษายังประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ครูบางส่วนยังขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูภายในสถานศึกษายังไม่เป็นระบบ การทำงานยังเน้นการปฏิบัติงานตามหน้าที่เป็นรายบุคคลมากกว่าการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อีกทั้งการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษายังไม่ชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยใช้แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI Modified) จึงมีความสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (Priority Needs) ในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้

วิมลรัตน์ พลหาญ และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการศึกษาพบว่า1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 23 ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนากับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืน ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน เรียงลำดับค่า

อิทธิพลจากมากไปหาน้อย เป็นดังนี้ อิทธิพลทางตรง ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยด้านการจูงใจอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ อิทธิพลรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านการจูงใจเมื่อพิจารณาค่าอำนาจการพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ด้านการจูงใจ และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ สามารถร่วมกันอธิบายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ได้ร้อยละ 64 ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ สามารถอธิบายโครงสร้างองค์การ ได้ร้อยละ 56 ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ และด้านภาวะผู้นำสามารถร่วมกันอธิบายการจูงใจได้ร้อยละ 45 ตามลำดับ

เฉลิมชัย ส่งศรี (2559) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้และประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลโรงเรียนและวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r=.13, p<.05) ประสิทธิผลโรงเรียนและองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันในระดับสูงมากมีนัยสำคัญทางสถิติ (r=.91, p<.01)3) วัฒนธรรมองค์การการมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (y=.14, p<.05) และองค์การแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (y=.91, p<.01) เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย วัฒนธรรมองค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลโรงเรียนในระดับสูงมากได้ร้อยละ 83.10 (R2=.831)

อมรา โพธิ์ทอง (2559) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านแบบแผนความคิด และด้านการคิดเชิงระบบ 2) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามเพศและขนาดสถานศึกษา ไม่พบความแตกต่างกัน

ฐิติ เรืองฤทธิ์ (2560) ที่ศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้สถานศึกษาจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและ

รายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการมีแบบแผนความคิด และด้านการรอบรู้แห่งตน ตามลำดับ2) การเปรียบเทียบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้สถานศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ และจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการคิดเชิงระบบ และด้านการมีแบบแผนความคิด

ราตรี พาลาด (2560) ได้ทำการศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมด้านบุคคลมีความรอบรู้ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการมีรูปแบบการคิด 2) การเปรียบเทียบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31พบว่าครูที่มีตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาญวุฒิ รำไพ (2562) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ลำดับแรก คือ ด้านรูปแบบทางความคิด รองลงมา คือด้านการคิดเชิงระบบ และด้านการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสามารถส่วนตน ตามลำดับ 2) ข้าราชการครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยภาพรวม ด้านการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสามารถส่วนตน ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการเรียนรู้เป็นทีมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยข้าราชการครูที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสูงกว่าข้าราชการครูที่อยู่โรงเรียนขนาดกลางและเล็ก 3) แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มศักยภาพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการคิดเชิงระบบ และด้านการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสามารถส่วนตนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อันส่งผลให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

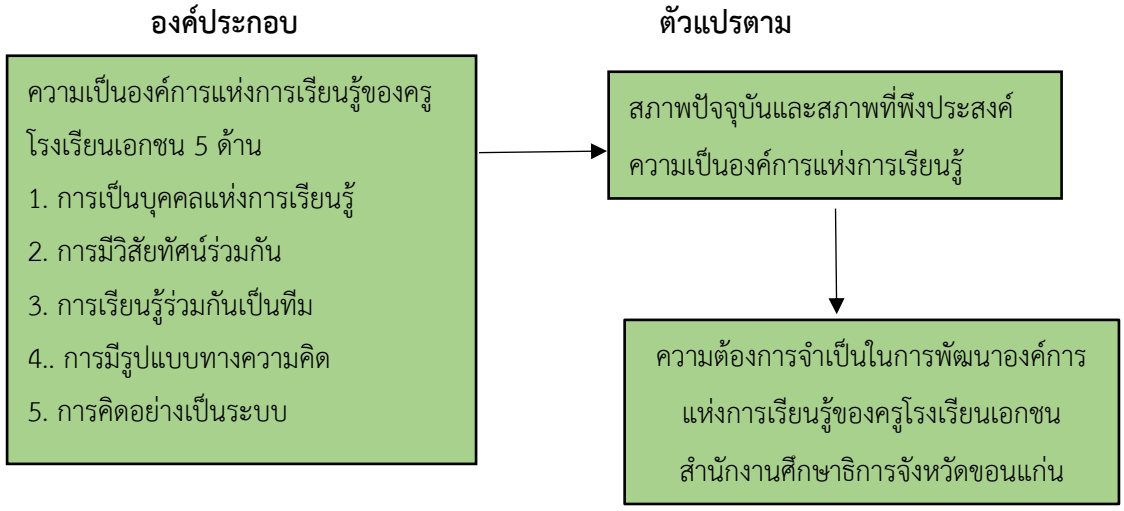
Hesbol (2019) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองของผู้บริหารกับการรับรู้การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า 1) การรับรู้ความสามารถตนเองของผู้บริหารกับการรับรู้การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง (r= .584) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้บริหารที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองสูงจะสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรในโรงเรียนของตนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

Sahin and Cemaloglu (2015) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่สามารถสนับสนุนและขัดขวางการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศตุรกี โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน12 คน จาก 4 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สามารถสนับสนุนและขัดขวางการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ได้แก่ โครงสร้างองค์การภายในโรงเรียนและวัฒนธรรมของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้ผู้วิจัยทราบว่าองค์การนั้นสามารถปรับตัวและอยู่รอดในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะบุคลาการในองค์การมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาศักยภาพของตนเองตลอดเวลาและนำไปสู่การประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ จากแนวคิดที่นักการศึกษาและนักวิจัยได้เสนอแนวทางในการสร้างสรรค์ให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยกำหนดกรอบการวิจัย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Senge (2014) ซึ่งมีองค์ประกอบของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 4) การมีรูปแบบทางความคิด 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,625 คน จากโรงเรียนเอกชนจำนวน 124 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 335 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน (Multi-stage Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Google Forms) และจัดส่งทางไปรษณีย์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ตามแนวคิดของ Senge (1990) จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2) รูปแบบความคิด 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) การคิดเชิงระบบ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และนำไปทดลองใช้

(Try-out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency)

2. วิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ตามสูตร $PNI_{modified} = (I - D) / D$

โดยที่ I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์

D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

ผลการวิจัย

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน

องค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน	สภาพที่เป็นปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	
การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	3.37	0.55	ปานกลาง	4.71	0.46	มากที่สุด	0.39
การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.39	0.60	ปานกลาง	4.72	0.47	มากที่สุด	0.39
การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.32	0.56	ปานกลาง	4.74	0.48	มากที่สุด	0.42
การมีรูปแบบทางความคิด	3.34	0.54	ปานกลาง	4.77	0.44	มากที่สุด	0.42
การคิดเชิงระบบ	3.29	0.51	ปานกลาง	4.71	0.46	มากที่สุด	0.43
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.34**	**0.55**	**ปานกลาง**	**4.73**	**0.46**	**มากที่สุด**	**0.41**

จากตารางที่ 1 สภาพที่เป็นปัจจุบันของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.34, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.55) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการคิดเชิงระบบ ($\bar{x}$ = 3.29, S.D. = 0.51)

สภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีรูปแบบทางความคิด ($\bar{x}$ = 4.77, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x}$ = 4.74, S.D. = 0.48) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 2 ด้าน คือ ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และด้านการคิดเชิงระบบ ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = 46)

ดัชนีความต้องการจำเป็น(PNI $_{modified}$) พบว่า ความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูของครูของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ (PNI modified = 0.41) โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ด้านการคิดเชิงระบบ (PNI $_{modified}$ = 0.43)
2. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (PNI $_{modified}$ = 0.42)
3. ด้านการมีรูปแบบทางความคิด (PNI $_{modified}$ = 0.42)
4. ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (PNI $_{modified}$ = 0.39)
5. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (PNI $_{modified}$ = 0.39)

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ นำไปสู่การอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนเอกชนมีพื้นฐานด้านโครงสร้างและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ได้ ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร กระบวนการสื่อสารภายในโรงเรียนและปฏิบัติงานไปในคนละทิศทาง มีกลไกหรือกิจกรรมที่ช่วยสร้างความผูกพันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรต่อเป้าหมายร่วมกันน้อยเกินไป และครูยังขาดทักษะในการมองปัญหาเชิงองค์รวมและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบโรงเรียน อีกทั้งอาจมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการ

เรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge, P. M. (2014). ที่ระบุว่า การคิดเชิงระบบเป็นวินัยที่ซับซ้อนและพัฒนาได้ยากที่สุด เนื่องจากต้องเปลี่ยนวิธีคิดจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่การมองโครงสร้างของปัญหาในระยะยาวผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ครูจะมีเป้าหมายและทิศทางร่วมกันที่ชัดเจน แต่ยังขาดทักษะกระบวนการคิดและการทำงานเชิงระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับองค์กรจากระดับ “ปานกลาง” ไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้สอดคล้องกับวิจัยของ สุวิมล ว่องวาณิช (2558) ที่ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชน มีความชัดเจนด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน แต่ยังขาดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความต้องการอยากให้มีการสร้างความตระหนักรู้และความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพครูควรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืนและจำเป็น เพื่อจะได้นำมาปรับเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ในการทำงานให้มีกิจกรรมที่เปิดใจยอมรับความแตกต่างและลดอคติเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมที่สื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสวนา และการคิดร่วมกัน มากกว่าการทำงานแบบต่างคนต่างทำ แต่ต้องอาศัยพลังของการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (2006) ที่มองว่า Mental Models เป็นจุดคานงัดสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญวุฒิ รำไพ (2562) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี พาลาด (2560) ได้ทำการศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการศึกษา พบว่า 1) ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมด้านบุคคลมีความรอบรู้ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการมีรูปแบบการคิด

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (**$PNI_{modified}$**) พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับ 0.41 โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการคิดเชิงระบบ แสดงให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญของการมองปัญหาเชิงองค์รวมและการเข้าใจความเชื่อมโยงของระบบโรงเรียน ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน ให้มีกระบวนการสื่อสารภายในโรงเรียนและปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรเพื่อสร้างความมั่นใจในการทำงาน และเมื่อทำงานทดแทนกันในกรณีที่มีความ

จำเป็นก็สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ มีการการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากร และแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันในระยะยาว มีแนวทางการปฏิบัติหรือขั้นตอนในการทบทวนไตร่ตรอง และวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี ครูมีความสามารถในการมองเห็นสาเหตุและผลลัพธ์ของปัญหาอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างมากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สอดคล้องกับแนวคิดของ บทความวิชาการ Rowley, J., & Gibbs, P. (2014 แนวคิดสำคัญบทความนี้อธิบายว่าแนวคิดของ Peter Senge เป็นพื้นฐานสำคัญของทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยนิยามว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ องค์การที่บุคลากรสามารถพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างรูปแบบการคิดใหม่ และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการ Senge เสนอว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องประกอบด้วย 5 วินัย (Five Disciplines) ได้แก่ Personal Mastery – การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง Mental Models – การทบทวนกรอบความคิดหรือสมมติฐานเดิม Shared Vision – การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในองค์กร Team Learning – การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม Systems Thinking – การคิดเชิงระบบเพื่อมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหมดแนวคิดนี้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายในองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อมรา โพธิ์ทอง (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านแบบแผนความคิด และด้านการคิดเชิงระบบ และในขระเดียวกัน ความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดในการวิจัยนี้คือ ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การที่สองด้านนี้อยู่ในลำดับท้าย ไม่ได้แปลว่าไม่สำคัญ แต่แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนเดิมมีอยู่แล้วในระดับที่ดีพอสมควร ทำให้ช่องว่างในการพัฒนาน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีว่าครูมีใจรักในการเรียนรู้และมีเป้าหมายร่วมกันอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องเติมเต็มเรื่องกระบวนการคิดและระบบงานคือ ผลการประเมินถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาทำงานให้ดียิ่งขึ้น ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่นมีความต้องการพัฒนาในทุกด้านขององค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงระบบและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรกเรียนควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ครูได้ฝึกการคิดเชิงระบบ เช่น การวิเคราะห์ปัญหาเชิงบูรณาการ หรือการใช้แผนภาพระบบ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะช่วยตอบโจทย์ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การอบรมเชิงสะท้อนคิด (reflection) และการสร้างกรอบความคิดเชิงบวก จะช่วยพัฒนาด้านรูปแบบทางความคิด ส่วนด้านอื่น ๆ แม้จะมีช่องว่างน้อยกว่า แต่ก็ยังต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยัต วุฒิรงค์ (2565) พบว่าองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่มีการมุ่งเน้นในการกระตุ้นเร่งเร้า และจูงใจให้สมาชิกทุกคนมีความ

กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนา ตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อขยายศักยภาพของตนเองและองค์การให้พัฒนายิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน และ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนเอกชน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา รวมทั้งวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ (PNImodified) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันขององค์การแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานที่สะท้อนแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในบางประเด็น เช่น การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบและต่อเนื่องในทุกมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้

ในขณะที่ สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความคาดหวังให้โรงเรียนพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยการเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และคำนวณค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ (PNImodified) พบว่า ทุกด้านมีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนา แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น

เมื่อพิจารณาการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) และ

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู และการสร้างเป้าหมายร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เสนอ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบของครู เนื่องจากเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยให้ครูสามารถมองปัญหาเชิงองค์รวม เห็นความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบโรงเรียน และเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่การแก้ปัญหาที่โครงสร้างของระบบ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในระยะยาว

1.2 โรงเรียนควรส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอย่างจริงจัง โดยการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานประจำของครู การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน การคิดร่วมกันเพื่อพัฒนานวัตกรรม และการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เพื่อเสริมสร้างพลังการทำงานเป็นทีมและลดการทำงานแบบแยกส่วน

1.3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น หรือหน่วยงานต้นสังกัดควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเอกชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน และจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เพื่อยกระดับโรงเรียนเอกชนให้ก้าวสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงในระดับจังหวัด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของครูสถานศึกษาเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการคิด ประสบการณ์ และบริบทจริงของครู รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับบทบาทเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อร่วมกันสร้างรูปแบบหรือนวัตกรรมในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยให้ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

เฉลิมชัย ส่งศรี. (2559). วัฒนธรรมองค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สงผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences, 17*(2), 343-352. https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/psru/article/view/71366

ชาญวุฒิ รำไพ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฐิติ เรืองฤทธิ์. (2560). *ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

มรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษดา เชียรวัฒสุข. (2562). *องค์การแห่งการเรียนรู้: ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2*(3), 1-15.

ราตรี พาลาด. (2560). *กระบวนการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิมลรัตน์ พลหาญ, ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร และอนุสิทธิ์ นามโยธา. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13*(62), 38-49.

สุทญา อร่ามรัตน์. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. (2568). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

อมรา โพธิ์ทอง. (2559). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า. (2562). *รูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือตอนล่าง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Hesbol, K. A. (2019). Principal self-efficacy and learning organizations: Influencing school improvement. *International Journal of Educational Leadership Preparation, 14*(1), 33-51.

Rowley, J. & Gibbs, P. (2014). Conceptualising the learning organisation: Creating a maturity framework to develop a shared understanding of the library's role in literacy and learning. *Australian Library Journal*, *63*(1), 19–33. https://doi.org/10.1080/00049670.2014.898235

Sahin, F. & Cemaloglu, N. (2015). In-school Variables Supporting and Inhibiting Organizational Learning in Secondary Education Institutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 174*, 2912-2919. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1028

Senge, P. M. (2014). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday.*

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization* Doubleday.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

พงศธร สิงห์บูรณ์[1*] ภูวดล จุลสุคนธ์[2] เฉลิมชัย หาญกล้า[3]

รับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ 2 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี และ 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 291 คน ได้มาโดยการใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.987 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรียงลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกและบุคลากร และ 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า จำแนกตามตำแหน่งและจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการจำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
[*] อีเมล: art.tidtee99@gmail.com

School Administration towards the Sufficiency Economy Philosophy Education School Center of The Secondary Educational Service Area Office Lopburi

Pongsatron Singboon [1*]
Phuwadon Chulasukhont [2]
Chalermchai Hankla

Abstract

The purpose of this article1) study the current status of educational institution administration towards becoming a learning center based on the Sufficiency Economy Philosophy of educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Lopburi, and 2) compare the educational institution administration towards becoming a learning center based on the Sufficiency Economy Philosophy of educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, classified by position, educational level, work experience, and size of educational institution. The sample consisted of 2 9 1 educational institution administrators and teachers, obtained by stratified random sampling. The data collection tool was a questionnaire with a reliability value of 0 . 9 8 7 . The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance, and Scheffe's paired t-test.

The results of the study revealed that 1) The administration of educational institutions towards becoming learning centers according to the philosophy of sufficiency economy of educational institutions under the Office of Secondary Education, Lopburi, had the highest overall mean. When considering the order of the mean from highest to lowest, they were physical environment management, relationship with external agencies, and personnel. 2) A comparison of educational institution administration towards becoming a learning center based on the Sufficiency Economy Philosophy Of the educational institutions under the Office of the Secondary Education Area, Lopburi, it was found that classification by position and classification by size of the educational institution in the overall picture and in each aspect were significantly different at the .0 5 level, and classification by education level and classification by work experience in the overall picture were not significantly different.

Keywords: School Administration Education School Sufficiency Economy Philosophy

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
Email: art.tidtee99@gmail.com

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความพออยู่พอกินและมีความสงบสุข ต่อมาเมื่อประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 พระองค์ได้พระราชทานแนวทางแก้ไขโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทรงอธิบายว่าเป็นแนวคิดและหลักการดำเนินชีวิตที่มุ่งให้ประชาชนรู้จักความพอประมาณ ยึดทางสายกลาง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งนี้ หลักดังกล่าวมิได้หมายถึงการอยู่อย่างขาดแคลน หากแต่คือการใช้เหตุผลและสติในการดำเนินชีวิตอย่างพอดี โดยต่อมาแนวพระราชดำริดังกล่าวได้ถูกบูรณาการเข้าสู่การจัดการศึกษาของชาติ เพื่อสร้างคุณลักษณะและทักษะชีวิต “อยู่อย่างพอเพียง” ให้กับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบด้านและครอบคลุมทุกมิติ โดยมีจุดเริ่มต้นสำคัญคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม การศึกษาจึงเป็นกลไกหลักที่รัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกคนได้รับอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตั้งแต่ระดับภาคบังคับโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ รัฐยังต้องเปิดโอกาสให้เกิดการบูรณาการการจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้บริการทางการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างวัตถุและจิตใจ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม สามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืนในสังคมได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 โดยได้จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาและปลูกฝังคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ให้กับครู บุคลากร นักเรียน และนักศึกษา ผ่านโครงการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงทั่วประเทศ (สำนักงานศึกษาธิการภาค 1, 2561) ปัจจุบันมีสถานศึกษาพอเพียงทั่วประเทศกว่า 27,509 โรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาฯ จำนวน 590 ศูนย์ฯ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยในจังหวัดลพบุรีมีการดำเนินงาน

อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม โรงเรียนปิยะบุตร์ โรงเรียนหนองม่วงวิทยา โรงเรียนโคกกะเทียมวิทยาลัย และโรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567)

จากเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา เพราะเป็นหลักคิดและหลักการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ด้านที่ 1 บุคลากร ด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีและเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีจำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

เจมส์ (Jesse, 1999) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาทุกขนาดผู้ที่เป็นผู้บริหารต้องมีความตระหนักถึงหลักการในการบริหาร ที่มุ่งเน้นถึงเรื่องของคุณภาพร่วมกับประสิทธิภาพที่มีผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญต้องมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการวิธีการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาผ่านการกลั่นกรองในรูปแบบของคณะกรรมการ ส่งผลให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ฉะนั้นขนาด ของสถานศึกษาจึงไม่ใช้เหตุผลหรือข้อจำกัดที่จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการบริหารสถานศึกษา แต่สิ่งสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่มีความเหมาะสม

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) มีการกล่าวถึงความสำคัญของการบริหาร ไว้ว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลทางตรงกับภาพความสำเร็จของการดำเนินงานของผู้บริหาร โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษาอย่างไรให้ประสบความสำเร็จสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและสมรรถนะที่มีในการยำ

ตลอดพจนการมีภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานหรือกระบวนการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวถึง กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาไว้ว่าควรต้องพัฒนาองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญ ของตนเองและบุคลากรให้ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดสถานการณ์ต่างๆที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารสถานศึกษา สิ่งสำคัญคือต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานเป็นระยะ ทั้งยังมีการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานเพื่อการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามเป้าหมาย โดยต้องมีการกำหนดผลสัมฤทธิ์ของการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ดังนั้นการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำเพื่อให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสารข้อมูลในวงกว้างผ่านระบบที่มีประสิทธิภาพ

2. การประมวลผลความรู้ครอบคลุมทุกมิตินำมาสู่การบูรณาการเพื่อการปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. การส่งเสริมเพื่อพัฒนาความรู้สู่การเติมเต็มความสามารถ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างมีคุณธรรม

4. การสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการแรกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สู่การพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนหลักการบริหารที่มุ่งเน้นคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรกำหนดขั้นตอน วิธีการ และกระบวนการบริหารที่ชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วน ร่วมผ่านกลไกคณะกรรมการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยขนาดของสถานศึกษาไม่ใช่ข้อจำกัดของการบริหาร หากแต่ความสำคัญอยู่ที่การกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานที่เหมาะสม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

วรวิทย์ วิรุฑธแวรกุล (2552) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารงานของภาครัฐในส่วนของหลักการทั้ง 3 ประการ คือ ด้านความพอประมาณ มุ่งเน้นไปที่การจำสรรงบประมาณตามแผนงานหรือโครงการต่างๆที่มีอยู่ โดยใช้กระบวนการบริหารทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ตามความจำเป็น ด้านความมีเหตุมีผล มุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการคิดบนพื้นฐานแห่งข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ผ่านการเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มุ่งเน้นไปที่การมีกระบวนการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ควบคู่กับการมีแบบในการบริหารความเสี่ยงในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถที่จะรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ด้านความรู้ มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ โดยการสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงกับการพัฒนาความหลักของวิชาชีพและหลักกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ ด้านคุณธรรม มุ่งเน้นกระบวนการสร้างสรรค์แผนงานและโครงการต่างๆที่เป็นประโยชน์ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในทุกมิติ

เน้นหลักการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และเท่าเทียม มีความซื่อสัตว์ต่อตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้การมีคุณธรรมขั้นพื้นฐาน

อรวรรณ ป้อมดำ (2561) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักปรัชญาทางความคิด ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสเพื่อการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับพสกนิกรปวงชนชาวไทยนับตั้งแต่ก่อนการเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเตือนถึงการพัฒนาที่ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลและมีความพร้อม ที่จะรับมือกับผลกระทบในมิติจากปัจจัยต่าง ๆทั้งภายในและภายนอกจนเมื่อประเทศชาติต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ดังกล่าวพระองค์ทรงเน้นย้ำให้เห็นถึงแนวทางแห่งการนำพาประเทศให้พ้นจากวิกฤติและความสามารถดำรงตนและองค์กรให้ยืนหยัดได้อย่างมั่งคงและยั่งยืนภายใต้กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัฒน์

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกรอบแนวคิดที่สำคัญคือการชี้แนะแนวทาง ในการดำรงตนที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตของสังคมไทยในอดีต ที่สามารถนำมาปรับและประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับยุคสมัยได้ตลอดเวลา เป็นกระบวนการคิดเชิงระบบที่จะทำให้ตนเองมีความพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสแห่งโลกยุคโลกาภิวัฒน์ ที่จะนำพาให้เราสามารถรอดพ้น และฝ่าฝันวิกฤติการณ์ต่างๆรวมถึงการพัฒนาตน พัฒนาตน และพัฒนาองค์กรได้อย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

หลักการสำคัญที่สามารถปรับและนำมาบูรณาการสู่การพัฒนาอยู่ที่ความพอเพียงที่ประกอบไปด้วยคุณลักษณะทั้ง 3 ประการที่เกิดขึ้น กล่าวคือ

1. ความพอประมาณ คือ รู้จักพอดี พอเหมาะ พอควร ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือนร้อน

2. ความมีเหตุผล คือ การกระทำใด ๆ ที่มีกระบวนการคิดเชิงระบบอันจะนำไปสู่กระทำที่ต้องไตร่ตรองถึงความพอเพียงที่เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล มีกระบวนการพิจารณาจากปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายนอกและภายในตลอดจนการนำข้อมูลต่าง ๆ มาเข้ากระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ตลอดเพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจสู่การปฏิบัติอย่างรอบคอบและระมัดระวัง

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การมีกระบวนการบริหารความเสี่ยงและการเตรียมตัวเตรียมตนในมิติต่างๆให้มีความพร้อมที่จะรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนความเป็นไปได้ของปัจจัยและสถานการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในส่วนของระยะสั้นและระยะยาว

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ เงื่อนไข ที่จะใช้ในการประกอบการตัดสินหรือพิจารณาในการดำเนินการต่างๆ ให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับความพอเพียงนั้นต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 2 ประการ ประกอบด้วยการอาศัยปัจจัยตั้งต้นคือความรู้ ควบคู่กับปัจจัยพื้นฐานคือคุณธรรม อธิบายได้ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ หมายถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ในทางวิชาการแขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนสู่การปฏิบัติการตามแผนอย่างระมัดระวัง

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่ต้องมีการปลูกฝังและเสริมสร้างให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และองค์กร อันประกอบไปด้วย ความตระหนักในคุณธรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมพื้นฐานกล่าวคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียรพยายาม และการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จากแนวทางแห่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปอย่างสมดุลที่อยู่บนพื้นฐานของบริบทแห่งตนเองและกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ส่งผลให้ตนเองและองค์กรสามารถที่จะยืนหยัดและดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างมั่งคงและยั่งยืน

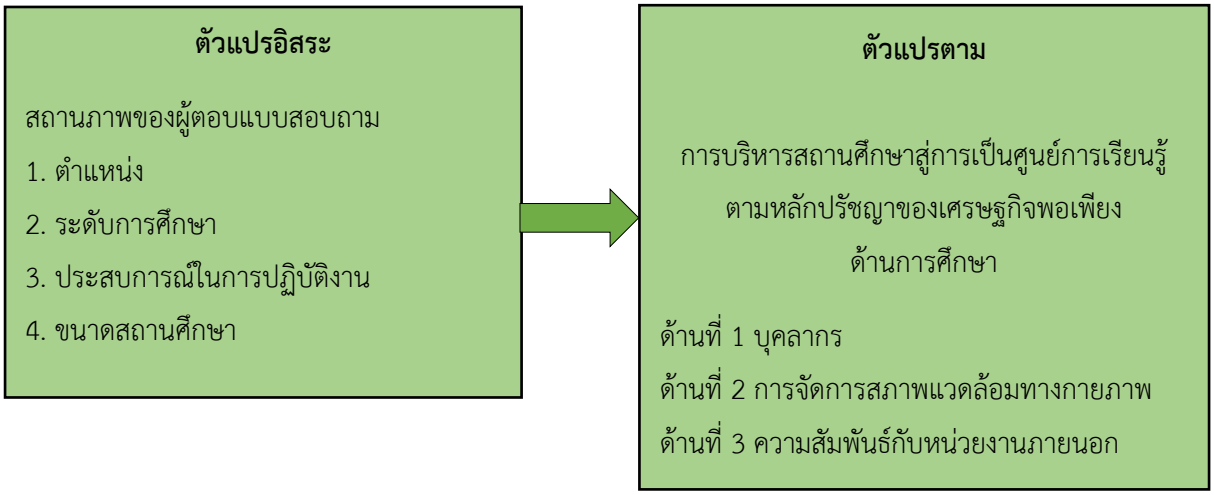
บุญยืน งามเปรี่ยม และเกษม ประอาง (2563) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการคิดที่มุ่งเน้นการชี้แนะแนวทางที่ประชาชนตลอดจนองค์กรต่างๆ สามารถ ที่จะไปปรับประยุกต์ใช้ได้โดยการพัฒนาจากหลักคิดสู่หลักการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานแห่งการพึ่งพาตนเองสู่การนำไปปฏิบัติอย่างมีแบบแผนขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 3 ระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับของการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ระดับของการสร้างกลุ่มหรือการรวมกลุ่มกันภานในชุมชน และระดับของการสร้างเครือข่ายที่มีการเชื่อมโยงหรือการผสานความร่วมมือกับหน่วยการหรือองค์กรต่าง ๆ จากภายนอก ที่มีหลักการมาจากความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีองค์ความรู้ มีสติปัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนการมีความรักความสามัคคี อันเป็นแนวทางที่สำคัญของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆนั้น จุดสำคัญอยู่ที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นปรัชญาแห่งหลักการคิดที่ประกอบไปด้วย 3 ห่วง กล่าวคือความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ 2 เงื่อนไขที่สำคัญกล่าคือ ความรู้ที่ต้องมีให้พร้อมควบคู่กับความมีคุณธรรม และใส่ใจกับผลที่จะเกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้การนำไปประยุกต์ใช้ขึ้นอยู่กับบริบทและองค์ความรู้สู่การนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาคน พัฒนาองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่งคงและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแนวทางการพัฒนาและเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2565 ซึ่งมีความสอดคล้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังทำการศึกษา จึงได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาลพบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นกรอบในการศึกษาดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำนวนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,061 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 68 คน และครู 993 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำนวนทั้งสิ้น 25 โรงเรียนได้มาจากการการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน (Taro Yamane , 1973) ที่มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เมื่อกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าที่ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 291 คน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีจำนวนน้อยกว่าครู ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 20 : 80 โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 58 คน จาก 25 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง และครูจำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามขนาดของสถานศึกษาเป็น 4 ชั้นภูมิ ประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ นำมาคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ปรับปรุง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคริ์ท (Likert, 1967) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0. 987 รวบรวมข้อมูลโดยการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยนำส่ง

แบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเองภายใน 30 วัน ระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	$\bar{x}$	S.D	ระดับ	
1. ด้านที่ 1 บุคลากร	4.57	0.38	มากที่สุด	3
2. ด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	4.63	0.43	มากที่สุด	1
3. ด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก	4.63	0.44	มากที่สุด	2
รวม	**4.60**	**0.37**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.60, S.D = 0.37) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{x}$ = 4.63, S.D = 0.43) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ($\bar{x}$ = 4.63, S.D = 0.44) และ บุคลากร ($\bar{x}$= 4.57, S.D = 0.38)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี และ จำแนกตามระดับการศึกษากับจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่ง	-3.810	.000*	แตกต่าง
ระดับการศึกษา	-1.684	.093	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	0.967	.381	ไม่แตกต่าง
ขนาดสถานศึกษา	3.763	.011*	แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตาราง 2.1 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า จำแนกตามตำแหน่งกับจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ จำแนกตามระดับการศึกษากับจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลให้ความสำคัญกับการบริหารประเทศโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นต้นมาเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืดหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญของการจัดการศึกษา จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษา และนักเรียนนักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอนตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาภายในสังกัดทั้ง 25 สถานศึกษาจนเกิดผลสำเร็จกล่าวคือ สถานศึกษาทั้ง 25 สถานศึกษาได้รับการพัฒนาเป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบทั้งหมดและได้รับการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 5 สถานศึกษา ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดมีอยู่ 3 ด้านใหญ่กล่าวคือ ด้านที่ 1 บุคลากร ด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาให้สถานศึกษาไปสู่การ

เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ นันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์ และศาลินา บุญเกื้อ (2558) ได้ศึกษาภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 5 ด้าน คือ 1. ด้านการบริหารจัดการ 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4. ด้านกิจกรรมพัฒนาบุคลากร 5. ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล พบว่า สถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ มีผลการดำเนินการตามกระบวนการอยู่ในระดับมาก ส่วนสถานศึกษาพอเพียงมีผลการดำเนินการอยู่ระดับมากที่สุด นอกจากนี้ อรวรรณ ป้อมดำ (2561) ได้ศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาเป็น 2 แนวทาง 1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและบริหารจัดการศึกษาในทุกมิติ มอบหมายให้คณะครูน้อมนำ มาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งให้เกิดการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กิจกรรมในสถานศึกษา พัฒนาสู่การเป็นสถานศึกษาพอเพียงและดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างมีระบบทั้งโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกด้าน 2) การดำเนินการโครงการอื่นๆ แล้วนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษาเป็นสถานศึกษาพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อพิจารณาด้านที่ 1 บุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากองค์ประกอบที่ 1 ผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 2 ด้านครู โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 3 ด้านนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่ 4 คณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ เชาวรัช ศิริอำมาต (2560) ที่ได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า สถานศึกษาได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอยู่ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษามีแผนงาน หรือโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับภูวดล จุลสุคนธ์ (2562) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามศาสตร์พระราชา กรณีศึกษา “สถานศึกษาพอเพียง” ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี โดยพบว่าในภาพรวมอยู่ระดับมาก สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปประธรรม โดยมีแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของ

สถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 อาคาร สถานที่และ สิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับอาคาร สถานที่ของสถานศึกษาที่ต้องมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย และเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสมควบคู่กับกับชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่นสามารถใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมดูแลรักษา และพัฒนาอาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อาคาร และสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ และ องค์ประกอบที่ 2 แหล่งเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ทั้งนี้สถานศึกษาทุกแห่งมีแหล่งเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคมของสถานศึกษา เหมาะสมในการเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง และการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณสมบัติของคนไทยที่พึงประสงค์ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของรัชกาลที่ 10 อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสถานศึกษามีวิทยากรรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ที่สามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและมีการประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 20) ได้กำหนดหลักการในการบริหารงานทั่วไปว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายทีกำหนดไว้ สอดคล้องกับ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษกิจพอเพียง ที่ได้กล่าวถึง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล คือ การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาต้องใช้หลักความพอประมาณที่มีเหตุผล เพื่อใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างสมดุล สอดคล้องกับ ราษฎร์ธานี กิมเสาร์ (2561) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎรธานี เขต 3 พบว่า ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ข้อที่มีคาเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อปองกันอันตรายและอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และบุคลากร

เมื่อพิจารณาด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ 1. ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีเครือข่ายการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งสถานศึกษาเป็นแกนนำของสถานศึกษาอื่นหน่วยงาน ชุมชน องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม และสถานศึกษา

สามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง หรือ พัฒนาหน่วยงาน ชุมชน องค์กร ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และองค์ประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ชุมชน)โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีความสัมพันธ์อันดี มีการประสานความร่วมมือ และสามารถบริหารจัดการความสัมพันธ์ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ก่อให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ได้กล่าวถึงศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ว่าหมายถึง สถานศึกษาพอเพียงที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพที่จะเป็นพี่เลี้ยงขยายผลไปสู่แก่สถานศึกษาอื่นๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงานเกี่ยวการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากรที่สามารถเป็นวิทยากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนแกนนำ เป็นพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาอื่นๆ ที่สนใจได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ว่าสามารถเป็นพี่เลี้ยงช่วยพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างน้อย 1 แห่ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 **การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา**

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้บริการแล้วครูต่างมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต่างกัน ย่อมมีมุมมองหรือทัศนคติที่แต่กต่างกัน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษา คือผู้ที่นำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นหลักในการพัฒนาตามด้วยนโยบายต่างๆ อีกทั้งการนำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มาขับเคลื่อนผสมผสานกับบริบทของสถานศึกษา นำมาสู่การกำหนดเป้าหมายระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น ก่อให้เกิดแผนพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติกับตนเองและบุคลากรภายในองค์กร ส่วนครูคือบุคลากรภายในสถานศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งหรือตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการให้ความร่วมมือ ร่วมใจ และการใช้ความรู้ความสามารถของตนมาใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนางานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ ฉะนั้นมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรหรือผู้บังคับบัญชาย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับกับครูในฐานะผู้ปฏิบัติหรือผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับ ราษฎร์ธานี กินเสาร์ (2561) ที่ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารสถานศึกษาจำแนกสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านตำแหน

งต่างกัน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ผู้บริหารและครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนโยบายที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการที่มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนสถานศึกษาภายในสังกัดพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสถานศึกษาทุกสถานศึกษามีการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นกลยุทธสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา จึงทำให้บุคลากรภายในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาอยู่เป็นระยะ ๆ ส่งผลให้เกิดการฝึกฝน การได้ปฏิบัติเป็นกิจจะลักษณะในการทำงาน จนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญและส่งผลให้ระดับการศึกษาในภาพรวมของความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สำหรับรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 บุคลากร เนื่องจากระดับการศึกษาในแต่ละระดับต่างมีองค์ความรู้ที่ไม่เท่ากัน ผู้ที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าก็ยอมมีการสั่งสมซึ่งองค์ความรู้ในระดับที่มีเนื้อหาค่อนข้างกว้าง ส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษาอยู่ในช่วงปริญญาโทหรือสูงกว่าย่อมมีการสั่งสมองค์ความรู้ที่เป็นไปในด้านเฉพาะวิชามากกว่า อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ยังเป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ในระดับปริญญาตรี จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมนำมาซึ่งผลการเปรียบเทียบที่แตกต่าง สอดคล้องกับนพรัตน์ คำสุทธี (2564) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะบุคลากรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติติงานอยู่ที่ 6-10 ปี รองลงมาคือ 10 ปีขึ้นไป และ 0-5 ปี จากข้อมูลจะเห็นได้ถึงจะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน แต่ด้วยการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเป็นทั้งงานที่เป็นนโยบายและเป็นงานที่ต้องขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติในสถานศึกษา จึงทำให้เกิดการตกผลึกและการส่งต่อองค์ความรู้ที่ได้รับมาหรือมีมาอยู่เป็นระยะๆและต่อเนื่อง อีกทั้งยังผูกพันกับการประเมินวิทยฐานะ และการประเมินต่างๆที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอาจส่งผลให้ในภาพรวมไม่แตกต่างกันสำหรับรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับ สุภัสสรา ภูศรีโสม (2563) ได้ทำการศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2 พบว่าการเปรียบเทียบการบริหาร

สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามประสบการณ์ ในการบริหารสถานศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

ผู้บริหารและครูที่มีขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็น ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากปัจจุบันการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนรัฐนั้นผูกพันธ์กับจำนวนนักเรียนที่จะนำมาซึ่งการจัดสรรงบประมาณตามรายหัวนักเรียน การนำจำนวนนักเรียนเข้ามาเป็นเกณฑ์สำคัญในการจำแนกขนาดสถานศึกษา ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา ทำให้สถานศึกษาแต่ละขนาดต่างมีความได้เปรียญเสียเปรียบ หรือเกิดความเหลื่อมล้ำกัน สถานศึกษาขนาดเล็กต้องเผชิญหน้ากับปัญหาด้านงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด สถานศึกษาขนาดกลางมีทรัพยากรเท่าที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษกับได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสมดุจและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และด้วยการผูกพันทั้งสถานศึกษา นักเรียนและงบประมาณ อาจนำมาซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สำหรับรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 บุคลากร และด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับ มานิตย์ พานแสง (2561) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 พบว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรียงลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก และ ด้านบุคลากร ส่วนการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า จำแนกตามตำแหน่งกับจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ จำแนกตามระดับการศึกษากับจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านที่ 1 บุคลากร มีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นจึงควรที่จะต้องมีการศึกษาในส่วนของการพัฒนาบุคลากรเพื่อการการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งบุคลากรถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการพัฒนาเพราะบุคลากรคือต้นทุนที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถจนเกิดความเชี่ยวชาญในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายขั้นสูงสุด

1.2 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร และครูมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้ควรมีการศึกษาตัวแปรตามคือการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านที่ 1 บุคลากร ด้านที่ 2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกในเชิงลึก หรืออาจวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านเพื่อที่จะได้ข้อมูลว่าสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบมีสาเหตุหรือมีปัจจัยใดที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาต่างๆไม่สามารถที่จะก้าวข้ามขีดจำกัดเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาของต้นเองไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะได้นำไปใช้ในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายในรูปแบบของแผนพัฒนาทั้งในระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น และขับเคลื่อนลงไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาภายใต้สังกัดที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนเกิดการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายตัวแปรหรือกรอบแนวคิดในการศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยในระดับสูงมากในทุกด้าน การวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มตัวแปรใหม่ เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำเชิงพอเพียง สมรรถนะผู้บริหาร หรือผลลัพธ์เชิงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์หรืออิทธิพลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ขยายขอบเขตประชากรหรือพื้นที่ศึกษา การวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายไปยังโรงเรียนสังกัดพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและระดับประถมศึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มความกว้างและความเป็นสากลของผลการวิจัย

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *หลักการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษา*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

_____. (2564). *คู่มือครู “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”*. กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2565). *คู่มือการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา*. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

เชาวรัช ศิริอำมาต.(2560). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

นันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์ และศาลินา บุญเกื้อ. (2558). *ภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

บุญยืน งามเปรี่ยม และเกษม ประอาง (2563). *พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารมหาจุฬาคชสาร, 11*(1), 13–24. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252693

ภูวดล จุลสุคนธ์. (2562). *รายงานการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามศาสตร์พระราชา กรณีศึกษา “สถานศึกษาพอเพียง” ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. https://library.tru.ac.th/thesis/uploadspdflocal/2024-02-16-15-44-19-1479209669tt109471.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ราษฎร์ธานี กิมเสาร์. (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วรวิทย์ แอวิรุทธแวรกุล. (2552). รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 46(2), 22-32.

วิจารณ์ พานิช. (2555). การจัดการความรู้. สืบค้น มีนาคม 22, 2566, จาก http://qa.siam.edu/KM/KM_Article4.pdf. 9 พฤษภาคม 2560.

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2567). *รายงานการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานศึกษาธิการภาค 1. (2561). *รายงานผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

อรวรรณ ป้อมดำ. (2561). *การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). Education and Administration Theory, Research, and Practice. 6 th ed. New York: McGraw Hill.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Jesse, B. (1999). Essentials of Paychological Testing. New York: Harper & Row.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี

ยุทธพล โสวัตร์[1*] ภัสยกร เลาสวัสดิกุล[2] สรรชัย ชูชีพ[3]

รับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 5 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 15 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี และ 2) เปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การในปฏิบัติงานและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 223 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ที่เพศต่างกันมีสมรรถนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่อายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาต่างกันมีสมรรถนะในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

* อีเมล: tumyuttapol@hotmail.com

Competency of Educational Administrators under the Office of Vocational Education, Saraburi Province

Yuttapol Sowat[1*]
Phatsayakorn Laosawatdikul [2]
Sunchai Chucheep[3]

Abstract

The purpose of this article 1) study the competence of educational administrators under the Office of the Vocational Education, Saraburi Province, and 2) compare the competence of educational administrators under the Office of the Vocational Education, Saraburi Province, classified by gender, age, work position, and work experience. The sample consisted of 223 educational administrators and teachers under the Office of the Vocational Education, Saraburi Province, for the 2023 academic year, selected by stratified random sampling. The instrument used was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The results of the research revealed that: 1) The overall competence of educational administrators under the Office of Vocational Education, Saraburi Province, was at a high level When considering each aspect, ranked from highest to lowest mean values as follows: 1) Conduct of modern vocational education administrators; 2) Educational administration towards excellence; 3) Change leadership; and 4) Internationalization of educational administrators, respectively. 2) The comparison results showed that educational administrators of different genders had different competencies with statistical significance at the .05 level, while age, work position, and work experience. The overall competencies of different educational institution administrators are not different.

Keywords: Competency, Educational Administrators, Vocational Education

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
* Email: tumyuttapol@hotmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งด้านความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพคนโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งสร้างคนให้มีสมรรถนะสูงและสามารถใช้ความรู้ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้เน้นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยต้องมีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะด้านการบริหารที่ครอบคลุมทุกมิติ เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ และการมีวิสัยทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2553) การพัฒนาผู้บริหารจึงต้องดำเนินการตามหลักสูตรของสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของยุคดิจิทัล (สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา, 2565) ทั้งนี้ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าผู้บริหารอาชีวศึกษาที่ได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์ดังกล่าวมีสมรรถนะในระดับสูง และมีผลต่อความสำเร็จขององค์กรในภาพรวม (จตุรภุช เวียงสมุทร และพรทิวา ชนะโยธา, 2566)

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบในการจัดบริการการศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี วิทยาลัยเทคนิคมวกเหล็ก วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี วิทยาลัยสารพัดช่างสระบุรี วิทยาลัยการอาชีพสระบุรี และวิทยาลัยการอาชีพหนองแค ตามภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตาม การจัดการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และมีความเป็นเลิศทางวิชาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่เร่งรัดพัฒนาทักษะวิชาชีพ เพื่อลดภาระของผู้เรียนและผู้ปกครอง ส่งเสริมการเรียนรู้อาชีวศึกษาทุกที่ทุกเวลา ยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง พัฒนาระบบการเทียบระดับการศึกษาและคลังหน่วยกิจการอาชีวศึกษา (Credit Bank) พัฒนาทักษะทางภาษาเพื่อการศึกษาและทำงาน สร้างช่างชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีอาชีพเสริม (1 วิทยาลัย 1 ช่างชุมชน) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลและการบริหารจัดการ และเสริมสร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษายุคใหม่ จากการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีการใช้หลักการบริหารจัดการด้านนำองค์กร ด้านวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านมุ่งเน้นผู้รับบริการและมีผู้ส่วนได้เสีย ด้านการวัดการวิเคราะห์และ การจัดการ

ความรู้ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ด้านการจัดการกระบวนการและด้านผลลัพธ์การดำเนินการโดยการบริหารงานดังกล่าว มีผลต่อด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล คุณภาพการให้บริการและการพัฒนาองค์กร ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง หรือ HPR (High performance rechew) Model ประกอบด้วย นโยบายที่ดี (Good policy) บุคลากร (Personnel) การปฏิบัติงาน (Operational) การประเมินผล (Evaluation) (วรพิชญ์ ลิขิตายน, 2560) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะผู้บริหารให้เกิดประสิทธิผลในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Sydanmaanlakka (2003) กล่าวว่า ความสำคัญของแนวคิดสมรรถนะและการพัฒนาสมรรถนะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากองค์กรต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาการดำเนินงานขององค์กรจึงขึ้นกับสมรรถนะขององค์กร แนวคิดการบริหารงาน ที่จะต้องเน้นการบริหารสมรรถนะ จึงเป็นการสร้างสมรรถนะขององค์กร ซึ่งหมายถึงว่า จะต้องมีการกำหนดสมรรถนะของบุคคล สมรรถนะของทีมงานแล้วรวมเป็นสมรรถนะขององค์กรนั้น คือ สมรรถนะของบุคคลที่จะสอดคล้องกับสมรรถนะขององค์กร สมรรถนะในที่นี้ หมายถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติ ประสบการณ์ และคุณลักษณะ โดยคำนึงถึงข้อมูลสารสนเทศ กระบวนการดำเนินงานขององค์กร วัฒนธรรมและรูปแบบการปฏิบัติงาน การบริหารสมรรถนะจึงเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้องค์กร ประสบความสำเร็จ หากบุคลากรแต่ละคนมีเป้าหมายเชิงการแข่งขันร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกันในการปฏิบัติงานจะนำไปสู่การกำหนดเป็นสมรรถนะ ซึ่งเป็นความสามารถที่จะทำงานนั้นให้เกิดผลสำเร็จ บุคคลต้องมีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ มีประสบการณ์ และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์กร โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม จะทำให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้นในบุคคลและองค์กร จึงเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลาจากการปฏิบัติงานที่มีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะ หรือการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2558) กล่าวว่า ความสำคัญของสมรรถนะมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและองค์การ สมรรถนะมีประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน ต่อตัวองค์กรหรือหน่วยงาน และต่อการบริหารงานบุคคลโดยรวม ดังนี้

1. ช่วยให้การคัดสรรบุคคลที่มีลักษณะดีทั้งความรู้ ทักษะและความสามารถ ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงาน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง

2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตนเองว่าอยู่ในระดับใด และจะต้องพัฒนาในเรื่องใด ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

3. ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาฝึกอบรมแก่พนักงานในองค์กร

4. ช่วยสนับสนุนให้ตัวชี้วัดหลักของผลงาน (KPIs) บรรลุเป้าหมาย เพราะ Competency จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่า ถ้าต้องการให้บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดหลักแล้วจะต้องใช้ Competency ตัวใดบ้าง

5. ป้องกันไม่ให้ผลงานเกิดจากโชคชะตาเพียงอย่างเดียว เช่น ยอดขายของพนักงานชายเพิ่มสูงกว่าเป้าที่กำหนด ทั้ง ๆ ที่พนักงานขายคนนั้นไม่ค่อยตั้งใจทำงานมากนัก แต่เนื่องจากความต้องการของตลาดสูง จึงทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นเองโดยไม่ต้องลงแรงอะไรมาก แต่ถ้ามีการวัดสมรรถนะแล้ว จะทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่า พนักงานคนนั้นประสบความสำเร็จเพราะโชคช่วย หรือด้วยความสามารถของเขา

6. ช่วยให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะขององค์กรที่ดีขึ้น เพราะถ้าทุกคนปรับสมรรถนะของตัวเองให้เข้ากับผลงานที่องค์กรต้องการอยู่ตลอดเวลาแล้ว ในระยะยาวก็จะส่งผลให้เกิดเป็นสมรรถนะเฉพาะขององค์กรนั้น ๆ เช่น เป็นองค์กรแห่งการคิดสร้างสรรค์เพราะทุกคนในองค์กรมีสมรรถนะในเรื่องการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

อเนกลาภ สุทธินันท์ (2558) กล่าวว่า สมรรถนะ มีทั้งส่วนที่เหมือนและมีทั้งส่วน ที่แตกต่างจากความสามารถทั่วไป คือ ในส่วนที่เหมือนประกอบไปด้วยความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติและทักษะความชำนาญในการทำงาน แต่ในส่วนที่แตกต่างกัน คือ ศักยภาพส่วนบุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน อำนาจการตัดสินใจเหมาะสมที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้บรรลุผลงานตามเป้าหมาย ดังนั้น เหตุผลที่ต้องมีการกำหนดสมรรถนะในการทำงาน ก็คือ

1. สมรรถนะ คือ คุณสมบัติที่สำคัญ ที่ทำให้บุคคลในแต่ละตำแหน่งงานสามารถทำงานให้บรรลุผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ

2. เป็นแนวทางการคัดเลือก พัฒนา โยกย้ายบุคลากร

3. เป็นแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน

4. ประเมินผลงานพนักงานอย่างเป็นธรรม

5. ป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดจากการทำงาน

6. สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562) ได้ให้ความหมายของความสำคัญของสมรรถนะไว้ว่า ความสำคัญของสมรรถนะ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา (2565) กำหนดมาเป็นแนวทางในการกำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย ดังต่อไปนี้

1. การดำรงตนของผู้อำนวยการสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ (New Era Vocational Director Living) ผู้อำนวยการสถานศึกษา ต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ความรัก ศรัทธา ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และความภาคภูมิใจในองค์กร มุ่งมั่นในการบริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สร้างวัฒนธรรมคุณภาพและวัฒนธรรมประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม มีเจตคติที่ดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ประพฤติตนและการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่ง

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leader) มุ่งพัฒนาให้ผู้ผ่านการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นนักคิดนักพัฒนา ที่ทันต่อโลก เป็นผู้บริหารจัดการองค์กรให้เกิดความคุ้มค่าในการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จในยุคศตวรรษที่ 21 (21st Century) จัดการสถานศึกษาให้เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เชิงนวัตกรรมสู่ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้การปฏิบัติงาน ด้านการบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (Academy Administrative for Excellent School Model) การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย สามารถนำความรู้หลักการบริหารสถานศึกษา กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการบริหารงาน ความสามารถบริหารจัดการตามภารกิจของสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหางบประมาณ การบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

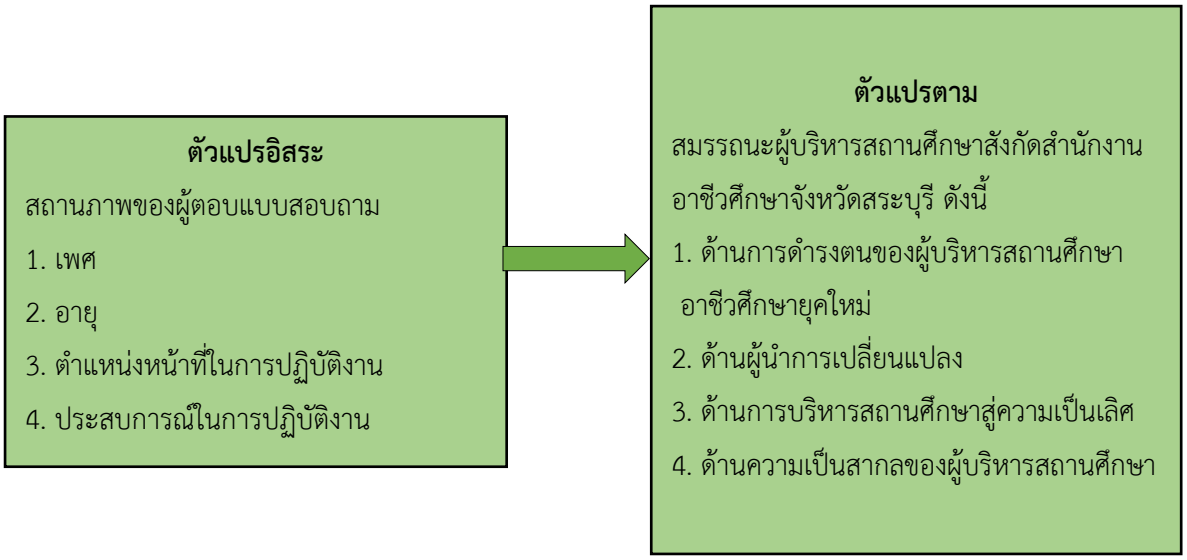
4. ความเป็นสากลของผู้อำนวยการสถานศึกษา (International Director) ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีสมรรถนะในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษมาตรฐาน CEFR ระดับ B1 หรือเทียบเท่า และภาษาต่างประเทศอื่นได้ มีทักษะพื้นฐานการใช้งานคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมประมวลผลและการสื่อสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์พื้นฐาน อาทิ E-mail Facebook Line ผ่านการพัฒนาสมรรถนะทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) จากหลักสูตร ICDL Workforce Basics มีความรอบรู้ในเรื่องวัฒนธรรมข้ามชาติ สามารถเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติได้อย่างสง่างาม

สรุปได้ว่า สมรรถนะ มีความสำคัญต่อบุคลากรสถานศึกษา และสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานและความสำเร็จของสถานศึกษา ดังนั้น หากสถานศึกษาใดมีผู้มีสมรรถนะ สถานศึกษานั้นย่อมเป็นสถานศึกษาที่มีสมรรถนะไปด้วย และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่น ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การพัฒนาฝึกอบรม การเลื่อนระดับ ปรับตำแหน่งงาน การโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่งาน การประเมินผลการปฏิบัติงานและการบริหารผลตอบแทน เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาแนวคิดสมรรถนะหลักของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) การดำรงตนของผู้อำนวยการสถานศึกษายุคใหม่ 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และ 4) ความเป็นสากลของผู้อำนวยการ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2563 และคู่มือผู้เข้ารับการพัฒนา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา, 2565) ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 507 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน และครู จำนวน 478 คน (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ประจำปีการศึกษา 2566 เนื่องจาก

ประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) ผู้วิจัย จึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้มีความคาดเคลื่อน .05 (Yamane Taro, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 223 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงและดัดแปลงจากคู่มือผู้เข้ารับการพัฒนา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคริ์ท (Likert, 1967) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 รวบรวมข้อมูลโดยการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการนำส่งแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเองภายใน 30 วัน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีสำหรับตัวแปร เพศและตำแหน่ง การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสำหรับตัวแปรอายุและประสบการณ์การทำงาน ในกรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธีของฟิชเชอร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ระดับมาก แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ในภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา		ระดับสมรรถนะ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.	ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่	4.48	0.49	มาก
2.	ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.45	0.51	มาก
3.	ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	4.46	0.49	มาก
4.	ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา	4.42	0.45	มาก
ภาพรวม		4.45	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x}$= 4.45, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ ($\bar{x}$= 4.48, S.D. = 0.49) 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ($\bar{x}$= 4.46, S.D. = 0.49) 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$= 4.45, S.D. = 0.51) และ 4) ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{x}$= 4.42, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี เมื่อจำแนกตาม เพศ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สวนเมื่อจำแนกตามอายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่งและประสบการณ์

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
เพศ	-2.706	.007*	แตกต่าง
อายุ	-0.511	.610	ไม่แตกต่าง
ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	0.044	.988	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	1.112	.331	ไม่แตกต่าง

* $p \leq .05$

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง มีทักษะพื้นฐานการใช้งานคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโปรแกรมประมวลผล จึงสามารถสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้หลากหลายช่องทาง รวมถึงสามารถใช้ภาษาอังกฤษช่วยในการสื่อสารได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สมรรถนะด้านมีความสามารถใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รับ ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และมีทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพร สะสมผลสวัสดิ์ (2567) ที่ศึกษาเรื่องศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้นำที่เสริมสร้างศักยภาพทางเทคโนโลยี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งด้านความรู้ ความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้ครู บุคลากรและนักเรียน รักในสถาบันการศึกษา ตลอดจนเกิดเป็นค่านิยมและความเชื่อมั่นที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย และบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงาน ก.ค.ศ. (2563) ที่ได้กำหนดขอบข่ายการพัฒนา โดยระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีเจตคติที่ดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ประพฤติตนและดำรงตนให้เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของนาวิน พินิจอภิรักษ์ และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2564) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านการมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ ทิพบุญชู และวานิช ประเสริฐพร(2566) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมา คือ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม และด้านการสื่อสารและการจูงใจ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำ

1.2 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ และกำหนดทิศทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชา และสามารถส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นนักคิดนักพัฒนาที่ทันต่อโลก สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลดีต่อการศึกษา สังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิกานดา จิรพุทธกร และมัทนา วังถนอมศักดิ์ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ ด้านเปลี่ยนแปลงทันการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสามารถโน้มน้าวให้ผู้ปฏิบัติงานกระตือรือร้นที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถรับมือกับแรงต่อต้านจากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยท่าทีที่เหมาะสม

และผู้บริหารมีมุมมองด้านบวกต่อการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพีรพงษ์ สิงห์สุขสวัสดิ์ และคณะ. (2566) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สมรรถนะด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้ ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร ผู้บริหารพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลกว่าความสนใจเดิมไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม องค์กรหรือสังคม และผู้บริหารมีกระบวนการชี้นำผู้ร่วมงาน โดยเสริมศักยภาพของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง

1.3 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีความมุ่งมั่น และรับผิดชอบต่อการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวิทยาลัยฯ ได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา กำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี หมอแพทย์ (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ด้านศักยภาพเพื่อนำการปรับเปลี่ยน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก เป็นเลิศทางวิชาการ ล้ำหน้าทางความคิด สื่อสารสองภาษา และผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริยา บุญเย็น และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย แสนดวง (2565) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2.1 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน คือ 1) ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ 2) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการบริหาร สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และ 4) ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีเพศที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีทัศนคติต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน และผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานวิทยาลัย ฯ ที่แตกต่างกัน จึงทำให้การบริหารงานของวิทยาลัย ฯ ในแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ กำเลิศทอง (2560) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีความเชื่อมั่นในสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอยู่เพื่อการทำงาน หรือหลักการบริหารที่ทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ 2) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และ 4) ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรภุช เวียงสมุทร และพรทิวา ชนะโยธา (2566) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามตำแหน่งการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

2.3 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามอายุ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีศักยภาพ การบริหารงานสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน อีกทั้ง บุคคลผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษานั้น ต้องผ่านการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และมีภาวะผู้นำสูง ผ่านการอบรมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีองค์ความรู้เพียงพอที่จะบริหารสถานศึกษารวมถึงการประเมินผู้บริหารสถานศึกษา จากเหตุผลเหล่านี้ จึงทำให้ผู้บริหาร

สถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาพร ธารีแดน และระติกรณ์ นิยมะจันทร์ (2567) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.4 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้กำหนดกรอบมาตรฐานการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องผ่านการอบรมและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติ และสามารถสร้างศักยภาพการบริหารงานผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จึงทำให้ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีสมรรถนะการบริหารงานสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกัญญา ลีแสน และชนมณี ศิลานุกิจ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2) สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี เมื่อจำแนกตาม เพศ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามอายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการดำรงตนของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดให้มีโครงการอบรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทำให้บุคลากรเกิดการยอมรับ นับถือด้วยความจริงใจ ย่อมทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.2 ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาทุกรูปแบบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้ทักษะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมวางแผนการทำงาน จึงจะก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกันในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้ง ควรส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้พัฒนาตนเองในทุกด้าน อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับตัวและพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

1.3 ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสื่อสารและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้สถานศึกษาเดินหน้าสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านความเป็นสากลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถใช้ภาษาอังกฤษช่วยในการสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เนื่องจากการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยเสริมความเป็นสากล และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเครือข่ายระดับนานาชาติได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นไปอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความเหมาะสมต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ให้ทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

กิตติศักดิ์ ทิพบุญชู และวานิช ประเสริฐพร. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11*(43), 308-317.

จตุรภุช เวียงสมุทร และพรทิวา ชนะโยธา. (2566). สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, *3*(3), 158-169.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. https://etheses.rbru.ac.th/showthesis.php?theid=429&group=20

ธันยพร สะสมผลสวัสดิ์. (2567). สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, *15*(1), 198-211.

นาวิน พินิจอภิรักษ์ และไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 8(2), 328-342.

ประเสริฐ กำเลิศทอง. (2560). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรียาพร ธารีแดน และระติกรณ์ นิยมะจันทร์. (2567). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา: การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา, 3*(1), 65-76.

พิริยา บุญเย็น และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *19*(2), 1-2.

พีรพงษ์ สิงห์สุขสวัสดิ์, ธีรังกูร วรบำรุงกุล และพิฏา สมบูรณ์. (2566). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 19*(1), 40-52.

วรพิชญ์ ลิขิตายน. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 179-189.

วิกานดา จิรพุทธกร และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5*(2), 257–268.

สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ. (2558). *การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงาน ก.ค.ศ. (2563) *หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา*. สำนักงาน ก.ค.ศ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *สมรรถนะและการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษา*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). *สมรรถนะและการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. โรงพิมพ์พริกหวานกราฟิก.

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี. (2567). *ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี*. สำนักงาน.

สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา. (2565). *คู่มือผู้เข้ารับการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนตั้งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. สำนักงาน.

สิริกัญญา ลีแสน และชนมณี ศิลานุกิจ. (2566). สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการร่วมสมัยและสหวิทยาการ, 2*(1), 11-2

อเนกลาภ สุทธินันท์. (2558). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา*. บุ๊คพอยท์.

อัญชลี หมอแพทย์. (2559). *สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Sydanmaanlakka, P. (2003). *Intelligent Leadership and Leadership Competencies: Developing a Leadership Framework for Intelligent Organizations*. Helsinki University of Technology

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังสี จังหวัดปราจีนบุรี

ลลิตา พรมวัฒน์[1*] ทรงพล ผดุงพัฒนากูล[2] นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์[3]

รับบทความ: 7 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 4 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 6 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ กับเกณฑ์ร้อยละ 78 2) เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยกลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 23 คน ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ จำนวน 4 แผน 18 ชั่วโมง เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ และใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ และแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ฉบับก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78 ขณะที่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่ผลสัมฤทธิ์ยังสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 2) นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

[1] นักศึกษาปริญญาโท แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

* อีเมล: Lalita.gs029@gmail.com

[2-3] อาจารย์ แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

The Development of Scientific Learning Achievement and Scientific Problem Solving Skill by Using Problem-based Learning in Topic of Physical Properties of Materials for Grade 4 Students at Watradrungsi School in Prachin Buri

Lalita Promwat[1*]
Songpon Phadungphatthanakoon[2]
Nuanjid Chaowakeratipong[3]

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) compare the scientific learning achievement of Grade 4 students after learning through problem-based learning (PBL) in the topic of physical properties of materials with the 78 percent criterion, and 2) compare the students' scientific problem-solving skills before and after learning through PBL in topic of physical properties of materials. This research was a one group pre-post design. The participants were 23 Grade 4 students from Watradrungsi School in Prachin Buri Province. The research instruments were 1) 4 lesson plans based on PBL in the topic of physical properties of materials for 18 hours, 2) a science achievement test on physical properties of materials, 3) pre and post scientific problem solving skill test. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The most students, 73.91 percent, had higher science learning achievement after instruction than the 78 percent criterion, while the other remaining 26.09 percent did not pass the 78 percent criterion but they were still higher than the 75 percent criterion, and 2) all students had higher scientific problem solving skills after instruction than before instruction.

Keywords: Problem-Based Learning, Learning Achievement, Scientific Problem Solving Skill

[1] Master of Education Student, Master of Education Program in Department of Education, Major in Science Education, Sukhothai Thammathirat Open University
* Email: Lalita.gs029@gmail.com
[2-3] Master of Education Program in Department of Education, Major in Science Education, Sukhothai Thammathirat Open University

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญ อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Partnership for 21st Century Skills, 2019) การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะเหล่านี้ เนื่องจากการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้แค่เพียงความรู้หรือข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และจดจำเท่านั้น แต่ยังเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะการคิด และกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (National Research Council, 2012; กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในรายวิชาวิทยาศาสตร์นั้น การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการหลักในการศึกษาธรรมชาติ โดยที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการตั้งสมมติฐาน ออกแบบการทดลอง วิเคราะห์ผล และสรุปผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific process) การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นทักษะสำคัญหนึ่งในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้น (ประสาท เนืองเฉลิม, 2558) นักเรียนที่มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างเพียงพอจะสามารถเข้าใจเนื้อหาทางวิชาการได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2019) ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาทั้งทักษะการแก้ปัญหาวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ไปพร้อมกัน จึงมีความน่าจะเป็นค่อนข้างสูงที่จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะให้กับนักเรียนตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดไว้

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ในปี พ.ศ. 2566 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า สาระการเรียนรู้ที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ มีค่าเฉลี่ย 37.12 ซึ่งต่ำกว่าทั้งโรงเรียนในสังกัดเดียวกัน และโรงเรียนอื่น ๆ ในระดับประเทศ ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 42.31 และ 43.22 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) และจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนวัดราษฎร์รังษี พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2566 มีค่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ที่ร้อยละ 65 และค่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อยู่ที่ร้อยละ 62 (โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี, 2566) ซึ่งยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษาตั้งเป้าหมายไว้ คือ ร้อยละ 78 จึงทำให้ทราบว่านักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้ง ยังไม่สามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยนักเรียนกลุ่มดังกล่าวต้องอยู่ในความรับผิดชอบของผู้วิจัยต่อไป เมื่อนักเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้เกิด

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ดีขึ้น และเป็นไปตามเกณฑ์ ร้อยละ 78 ของโรงเรียน โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้รับความนิยมมากว่า 25 ปี และมีงานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนว่า สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง มองเห็นแนวทางที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และพัฒนาความใฝ่รู้ ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ตลอดจนพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ (บุญนำ อินทนนท์, 2551; กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2554; จิรัชญา นวนกระโทก, 2560; กนกกาญจน์ บุดดี, 2561; ชนิการ์ ผันผ่อน, 2562; เสาวรส งามเกลี้ยง และนฤมล ภูสิงห์, 2566) ดังนั้น เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี ให้เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 78 ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ซึ่งจุดประสงค์การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ของเรื่องนี้มีน้ำหนักพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในระดับการประยุกต์และการวิเคราะห์รวมกันถึงร้อยละ 80 จึงเหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของการวิจัยนี้

คำถามวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 78 หรือไม่ อย่างไร

2. ทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ กับเกณฑ์ร้อยละ 78

2. เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ทำให้นักเรียนสร้าง

ความรู้ใหม่จากการเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด และทักษะการแก้ปัญหา วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในบริบทของไทยนั้น เสนอโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกำหนดปัญหา 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ 5) สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) มาใช้ในการศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ามีขั้นตอนที่ชัดเจนครอบคลุมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียน ทั้งการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวของนักเรียนเอง

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่ใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) พบว่า ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า บุญนำ อินทนนท์ (2551) อุไร คำมณีจันทร์ (2552) สุฟิตรี ฮินนะ (2559) จิรัชญา นวนกระโทก (2560) และวราภรณ์ ไทยมิตร (2560) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนศึกษาจากใบความรู้ หนังสือเรียน อินเทอร์เน็ต และทำใบงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังไม่สอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์ที่ควรจะเป็นเนื่องจากขาดการสืบเสาะหาความรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยในขั้นนี้นักเรียนควรได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการสืบเสาะ ซึ่งมีลักษณะให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อหาหลักฐานมาสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนต้องศึกษา ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงลักษณะของกิจกรรมในแต่ละขั้นให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีขั้นตอนการสืบเสาะหาความรู้ นั่นคือ ในขั้นที่ 3 นักเรียนจะได้มีส่วนร่วมในประเด็นคำถามทางวิทยาศาสตร์ ให้ความสำคัญกับข้อมูลหลักฐานที่สอดคล้องกับคำถาม ได้อธิบายสิ่งที่ศึกษาจากหลักฐานหรือข้อมูล เชื่อมโยงคำอธิบายกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และสื่อสารให้เหตุผลเกี่ยวกับการค้นพบของตน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้เนื้อหาที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหาผ่านการสืบเสาะ และนำข้อค้นพบไปใช้ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่กำหนดให้ โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา ครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องระบุสิ่งที่เป็นปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

2. ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา นักเรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียนในการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องระบุความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะต้องใช้ในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ครูจะช่วยชี้แนะเพื่อนำไปสู่กิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาที่ครูเตรียมไว้

3. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ครูเตรียมไว้ โดยกิจกรรมมีลักษณะให้นักเรียนใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อรวบรวมหลักฐาน จนสามารถสร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้ นักเรียนในกลุ่มร่วมกันนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการสืบเสาะในขั้นที่ 3 มาใช้ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ในระหว่างที่นักเรียนลงมือแก้ปัญหานั้น ครูจะมีหน้าที่ให้คำปรึกษากับนักเรียน

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเองและประเมินผลว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยร่วมกันตรวจสอบและประเมินผลการแก้ปัญหาตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ จากนั้นอภิปรายร่วมกับครูสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม

6. นำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มอื่นได้สะท้อนผลและให้ผลย้อนกลับ ด้วยการซักถาม ติชมและให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป จากนั้นนักเรียนทุกกลุ่มและครูร่วมกันประเมินผลงาน

นิยามศัพท์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือมวลประสบการณ์ของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกมา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของ Bloom ในระดับความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์ โดยเป็นแบบทดสอบ ชนิด 4 ตัวเลือก

ทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการทำความเข้าใจในปัญหา หาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งคิดหาวิธีการในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งวัดโดยแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์แบบอัตนัย ที่ให้นักเรียนตอบคำถามในแต่ละขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นระบุปัญหา นักเรียนต้องระบุขอบเขตของปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดโดยสามารถระบุได้ว่าอะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นั้น

2. ขั้นวิเคราะห์ปัญหา นักเรียนต้องแยกแยะหาสาเหตุของปัญหา

3. ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนต้องเสนอวิธีการแก้ปัญหาจากสาเหตุของปัญหาได้

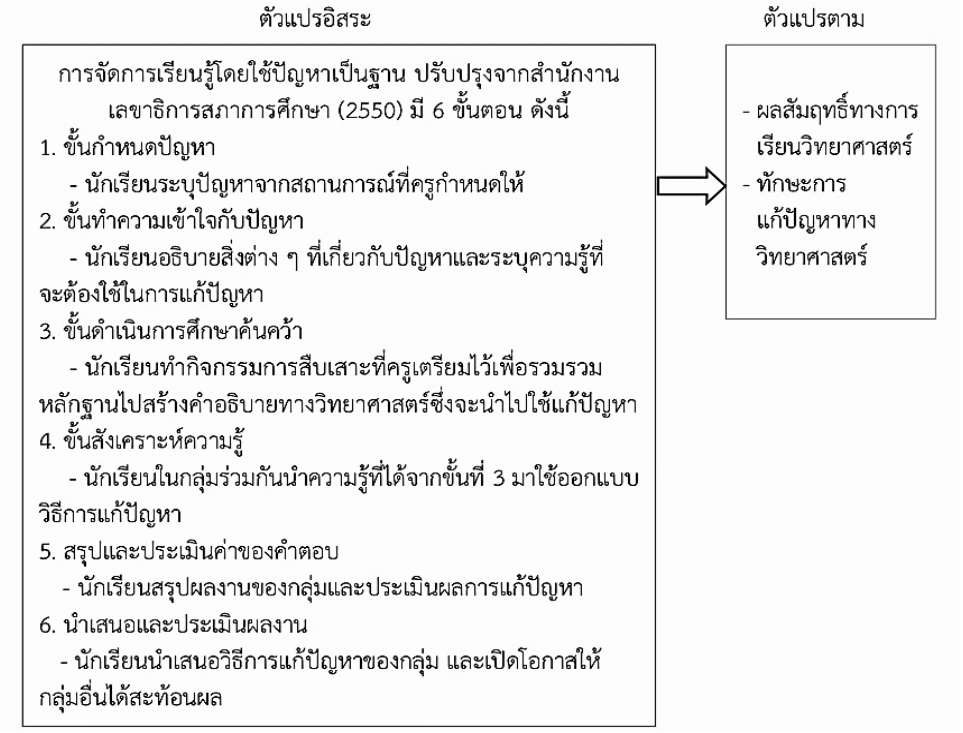
4. ขั้นตรวจสอบวิธีการ นักเรียนต้องตรวจสอบผลของการแก้ปัญหาจากวิธีการแก้ปัญหาในขั้นที่ 3 ได้ว่าเมื่อแก้ปัญหาแล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

เกณฑ์ร้อยละ 78 หมายถึง ร้อยละ 78 ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คือ 15.6 คะแนน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) โดยปรับขั้นตอนที่ 3 ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ที่ให้นักเรียนได้

สร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากกิจกรรมการสืบเสาะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง กลุ่มศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 23 คน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และ 3) แบบวัดทักษะในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ฉบับคู่ขนานก่อนและหลังเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ จำนวน 4 แผน เวลา 18 ชั่วโมง ระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.74 เมื่อเทียบกับเกณฑ์แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก โดยมีรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สาระการเรียนรู้ เวลาเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้/เวลาเรียน/ จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความแข็งของวัสดุ เวลา 5 ชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. อธิบายและเปรียบเทียบสมบัติด้านความแข็งของวัสดุต่าง ๆ ได้ 2. นำความรู้สมบัติด้านความแข็งไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดได้ 3. ทดลองสมบัติด้านความแข็งของวัสดุต่าง ๆ ได้ 4. การอภิปรายเกี่ยวกับสมบัติด้านความแข็งของวัสดุอย่างมีเหตุผล 5. มีความอยากรู้อยากเห็น ซื่อสัตย์ มีเหตุผล เพียรพยายามและมีความละเอียดรอบคอบก่อนการตัดสินใจ	**ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา**: ครูเสนอสถานการณ์ปัญหา “บ้านของสุนัขพิทบูล โดยจะต้องเลือกใช้วัสดุชนิดใดมาสร้างบ้านที่แข็งแรงให้สุนัขพิทบูล” ให้นักเรียนระบุปัญหาจากสถานการณ์ **ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา**: นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยครูใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน **ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า**: นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับสมบัติความแข็งของวัสดุ โดยทำการทดลองสมบัติความแข็งของวัสดุ **ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้**: นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำความรู้เรื่องสมบัติความแข็งของวัสดุ มาสร้างวิธีการแก้ปัญหาว่าควรใช้วัสดุใด โดยตอบคำถามต่อไปนี้ให้ครบถ้วน 1) ปัญหาที่สำคัญจากสถานการณ์ที่ครูเสนอ 2) สาเหตุของปัญหา 3) วัสดุที่ควรใช้และวิธีในการเลือกวัสดุที่แข็งแรงสังเกตได้อย่างไร 4) วิธีการตรวจสอบว่า วัสดุที่เลือกมานั้นมีความแข็งแรงเพียงพอ **ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ**: นักเรียนสรุป ตรวจสอบ และประเมินผลงานผลการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และอภิปรายร่วมกับครูเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่ม **ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน**: นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและรับฟังการสะท้อนผล ซักถาม และคำแนะนำ จากครูและเพื่อนร่วมชั้น
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สภาพยืดหยุ่นของวัสดุ เวลา 5 ชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. อธิบายและเปรียบเทียบสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุต่าง ๆ ได้ 2. นำความรู้สมบัติสภาพยืดหยุ่นไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดได้ 3. ทดลองสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุต่าง ๆ ได้	**ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา**: ครูเสนอสถานการณ์ปัญหา “รถของเล่นของลิปดา โดยจะต้องเลือกใช้วัสดุชนิดใดมาซ่อมรถของเล่นแทนสปริง” ให้นักเรียนระบุปัญหาจากสถานการณ์ **ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา**: นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยครูใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน **ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า**: นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุ โดยทำการทดลองสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุ **ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้:** นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำความรู้เรื่องสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุ มาสร้างวิธีการแก้ปัญหาว่าควรใช้วัสดุใด โดยตอบคำถามต่อไปนี้ให้ครบถ้วน 1) ปัญหาที่สำคัญจากสถานการณ์ที่ครูเสนอ 2) สาเหตุของปัญหา 3) วัสดุที่ควรใช้และวิธีในการเลือกวัสดุที่มีสภาพ

สาระการเรียนรู้/เวลาเรียน/ จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
4. อภิปรายเกี่ยวกับสมบัติสภาพยืดหยุ่นของวัสดุอย่างมีเหตุผล 5. มีความอยากรู้อยากเห็น ซื่อสัตย์ มีเหตุผล เพียรพยายาม และมีความละเอียดรอบคอบก่อนการตัดสินใจ	ยืดหยุ่นสังเกตได้อย่างไร 4) วิธีการตรวจสอบว่า วัสดุที่เลือกมานั้นมีสภาพยืดหยุ่น **ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ**: นักเรียนสรุป ตรวจสอบ และประเมินผลงานผลการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และอภิปรายร่วมกับครูเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่ม **ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน**: นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและรับฟังการสะท้อนผล ซักถาม และคำแนะนำ จากครูและเพื่อนร่วมชั้น
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การนำความร้อนของวัสดุ เวลา 4 ชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. อธิบายและเปรียบเทียบสมบัติการนำความร้อนของวัสดุต่าง ๆ ได้ 2. นำความรู้สมบัติการนำความร้อนไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดได้ 3. ทดลองสมบัติการนำความร้อนของวัสดุต่าง ๆ ได้ 4. อภิปรายเกี่ยวกับสมบัติทางกายภาพของวัสดุอย่างมีเหตุผล 5. มีความอยากรู้อยากเห็น ซื่อสัตย์ มีเหตุผล เพียรพยายาม และมีความละเอียดรอบคอบก่อนการตัดสินใจ	**ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา:** ครูเสนอสถานการณ์ปัญหา “ด้ามจับกระทะของสมชาย โดยจะต้องเลือกใช้วัสดุชนิดใดมาซ่อมด้ามจับกระทะเพื่อไม่ให้ร้อนมือขณะทำอาหาร” ให้นักเรียนระบุปัญหาจากสถานการณ์ **ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา**: นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยครูใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน **ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า**: นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับสมบัติการนำความร้อนของวัสดุ โดยทำการทดลองการนำความร้อนของวัสดุ **ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้:** นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำความรู้เรื่องสมบัติการนำความร้อนของวัสดุ มาสร้างวิธีการแก้ปัญหาว่าควรใช้วัสดุใด โดยตอบคำถามต่อไปนี้ให้ครบถ้วน 1) ปัญหาที่สำคัญจากสถานการณ์ที่ครูเสนอ 2) สาเหตุของปัญหา 3) วัสดุที่ควรใช้และวิธีในการเลือกวัสดุที่ไม่นำความร้อนสังเกตได้อย่างไร 4) วิธีการตรวจสอบว่า วัสดุที่เลือกมานั้นไม่นำความร้อน **ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ**: นักเรียนสรุป ตรวจสอบ และประเมินผลงานผลการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และอภิปรายร่วมกับครูเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่ม **ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน**: นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและรับฟังการสะท้อนผล ซักถาม และคำแนะนำ จากครูและเพื่อนร่วมชั้น
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การนำไฟฟ้าของวัสดุ เวลา 4 ชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้	**ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา:** ครูเสนอสถานการณ์ปัญหา “สายไฟที่ชำรุดของปอโต้ โดยจะต้องเลือกใช้วัสดุชนิดใดมาใช้แทนสายไฟเพื่อต่อวงจรไฟฟ้าให้หลอดไฟสว่าง” ให้นักเรียนระบุปัญหาจากสถานการณ์ **ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา**: นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยครูใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน

สาระการเรียนรู้/เวลาเรียน/ จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
1. อธิบายและเปรียบเทียบสมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุต่าง ๆ ได้ 2. นำความรู้สมบัติการนำไฟฟ้าไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดได้ 3. ทดลองสมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุต่าง ๆ ได้ 4. อภิปรายเกี่ยวกับสมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุอย่างมีเหตุผล 5. มีความอยากรู้อยากเห็น ซื่อสัตย์ มีเหตุผล เพียรพยายาม และมีความละเอียดรอบคอบก่อนการตัดสินใจ	**ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า**: นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับสมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุ โดยทำการทดลองการนำไฟฟ้าของวัสดุ **ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้:** นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำความรู้เรื่องสมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุ มาสร้างวิธีการแก้ปัญหาว่าควรใช้วัสดุใด โดยตอบคำถามต่อไปนี้ให้ครบถ้วน 1) ปัญหาที่สำคัญจากสถานการณ์ที่ครูเสนอ 2) สาเหตุของปัญหา 3) วัสดุที่ควรใช้และวิธีในการเลือกวัสดุที่นำไฟฟ้าสังเกตได้อย่างไร 4) วิธีการตรวจสอบว่า วัสดุที่เลือกมานั้นนำไฟฟ้าได้ **ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ**: นักเรียนสรุป ตรวจสอบ และประเมินผลงานผลการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และอภิปรายร่วมกับครูเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่ม **ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน**: นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและรับฟังการสะท้อนผล ซักถาม และคำแนะนำ จากครูและเพื่อนร่วมชั้น

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ แบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี ซึ่งเคยผ่านการเรียนเรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุแล้ว โดยมีค่าความยากระหว่าง 0.35-0.70 อำนาจจำแนกมีค่าระหว่าง 0.29-0.88 และค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.94

3. แบบวัดทักษะในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์แบบอัตนัยฉบับคู่ขนานก่อนและหลังเรียน โดยจะมีฉบับละ 2 สถานการณ์ และมีข้อคำถามย่อยสถานการณ์ละ 4 ข้อ ผู้วิจัยนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี ซึ่งเคยผ่านการเรียนเรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุแล้ว ซึ่งฉบับก่อนและหลังเรียน ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.42 – 0.75 และ 0.45 – 0.80 ตามลำดับ ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00 และ 0.40 – 1.00 ตามลำดับ และความเชื่อมั่นมีค่า 0.85 และ 0.81 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักเรียนทำแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ฉบับก่อนเรียน จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับหลังเรียนและแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ฉบับหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มที่ศึกษาเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 78 โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและอนุทินสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของครู มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสร้างข้อสรุปเพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผลที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีผลการวิจัยเป็นดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ กับเกณฑ์ร้อยละ 78 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ กับเกณฑ์ร้อยละ 78

กลุ่มตัวอย่าง	n	เกณฑ์	M	SD	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์
หลังเรียน	23	15.6	16.61	1.41	17	73.91	6	26.09

จากตาราง พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 16.61 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78 โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 โดยนักเรียน 6 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 78 นั้น มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 75

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง	n	M	SD	ความต่าง
ก่อนเรียน	23	7.04	1.33	6.66
หลังเรียน	23	13.70	1.29	

จากตาราง พบว่า ก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เท่ากับ 7.04 และหลังจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 13.70 เมื่อเปรียบเทียบ พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพิ่มขึ้นจากก่อนจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 6.66 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ตามทักษะย่อยทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะระบุปัญหา ทักษะวิเคราะห์ปัญหา ทักษะการเสนอวิธีการแก้ปัญหา ทักษะการตรวจสอบวิธีการนั้น พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยตามทักษะย่อยเพิ่มขึ้นทุกทักษะ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และอนุทินหลังการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนสามารถสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และสมบูรณ์ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ขณะที่ทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั้น นักเรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาทักษะย่อยได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

อภิปรายผล

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี จังหวัดปราจีนบุรี โดยอภิปรายผลของงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริงอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์ (2554) กนกกาญจน์ บุดดี (2561) วัฒนาพร ดวงดีวงศ์ (2561) ชนิการ์ ผันผ่อน (2562) และเสาวรส งามเกลี้ยง และนฤมล ภูสิงห์ (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ได้ ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่น่าจะอธิบายการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของการวิจัยในครั้งนี้ อาจเป็นผลจากขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็น “ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า” ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของงานวิจัยนี้ ที่ผู้วิจัยได้ปรับให้นักเรียนได้ฝึกการสืบเสาะหาหลักฐานและสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสภาการศึกษา (2550) ที่งานวิจัยส่วนใหญ่ของไทยนำไปใช้นั้น ได้ออกแบบเพียงแค่ให้นักเรียนทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจากใบความรู้ด้วยตนเอง (บุญนำ อินทนนท์, 2551;

อุไร คำมณีจันทร์, 2552; สุฟิตรี ฮินนะ, 2559; จิรัชญา นวนกระโทก, 2560 และวราภรณ์ ไทยมิตร, 2560) โดยผลจากการให้นักเรียนได้สร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจากการสืบเสาะหาหลักฐานอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ แผนการจัดการเรียนรู้นั้น แสดงให้เห็นได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้หากวิเคราะห์จากจุดประสงค์การเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จะพบว่า จุดประสงค์การเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในระดับการประยุกต์ใช้และการวิเคราะห์ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้นักเรียนได้รับการฝึกฝนในทุก ๆ ขั้นของการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น เหตุผลที่น่าจะสนับสนุนได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของงานวิจัยนี้ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78 นั้น เกิดจากการฝึกให้นักเรียนได้สร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจากการสืบเสาะหาหลักฐาน รวมถึงการที่นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหา ระบุสาเหตุ และใช้คำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่ตนเองสร้างขึ้นมาใช้ในการเสนอวิธีการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงปัญหา และสามารถวางแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง โดยแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (ชิสา กันยาวิริยะ และสิรินทร์ กันยาวิริยะ, 2566) โดยผลการวิเคราะห์พฤติกรรมในระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาทักษะย่อยทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีการแก้ปัญหา และการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 นั้น ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่ครอบคลุมทักษะย่อย ๆ ทั้ง 4 ทักษะ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์ได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากผลการวิจัยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มเล็ก ครูควรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในทุกกระบวนการ เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการเรียนรู้ และบริบทของนักเรียนที่จะนำไปใช้

2. ครูควรมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงออกแบบสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์ของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการค้นคว้าและแก้ไขปัญหา

3. ครูควรศึกษาลักษณะและศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน รวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำเฉพาะรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูควรเพิ่มเทคนิคที่ใช้ในการเสริมแรงเชิงบวกเพื่อช่วยให้การจัดการบรรยากาศชั้นเรียนมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ได้เพิ่มกิจกรรมการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์จากการสืบเสาะหาความรู้ในขั้นตอนขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ แต่ไม่ได้ศึกษาความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปว่ากิจกรรมการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับเพิ่มในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น เป็นอย่างไร

2. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการศึกษาผลด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น เพราะเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนต่อไป

3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ว่าหากเพิ่มระยะเวลาการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนยังคงเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

กนกกาญจน์ บุดดี. (2561). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.) SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/26308

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560*). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564).* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีเมตาคอคนิชันในการแก้โจทย์ปัญหาวิทยาศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). SWU IR. https://hdl.handle.net/20.500.14740/263

จิรัชญา นวนกระโทก. (2560). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). Burapha University Research Information. https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/7295

ชนิการ์ ผันผ่อน. (2562). *การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมดุลเคมี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชิสา กันยาวิริยะ และสิรินทร์ กันยาวิริยะ. (2567). แรงจูงใจตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(5), 10-17.

บุญนำ อินทนนท์. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโยธินบำรุงที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา.*

วราภรณ์ ไทยมิตร. (2560). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วัฒนาพร ดวงดีวงศ์. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคิดวิจัยเรื่องของวัสดุและสมบัติของวัสดุด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *คู่มือการจัดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* สถาบันทดสอบทาง การศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุฟิตรี ฮินนะ. (2559). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้ผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา การคิดวิเคราะห์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เสาวรส งามเกลี้ยง และ นฤมล ภูสิงห์. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ ผจญภัยไปด้วยกัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 . *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, 14(2), 93–106.

อุไร คำมณีจันทร์. (2552). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Education Objectives: The Classification of Education Goal.* New York: Longman.

National Research Council. (2012). *A Framework for K 12 Science Education: Practices, Crosscutting Concepts, and Core Ideas.* Washington, DC: The National Academies Press.

OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume I)*: What students know and can do. OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning: Definitions [PDF]*. Battelle for Kids.

ความ สัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

วีระ ประดิษฐสุวรรณ [1*]
ผุสดี กลิ่นเกสร [2]

รับบทความ: 28 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 12 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ กลุ่มเป้าหมายคือข้าราชการครู 75 คน และครูอัตราจ้าง 9 คน รวม 84 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีค่าเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์มีค่าสูงสุด รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล 2) สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทักษะชีวิตและอาชีพมีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์สูงสุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

[1] โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2
* อีเมล : weera.prad@gmail.com
[2] ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

The Relationship Between Transformational Leadership of School Administrators and 21 st Century Teacher Competencies at TriamudomSuksa Suwinthawong School

Weera Praditsuwan[1*]
Phussadee Klinkesorn[2]

Abstract

This research aimed to study (1) the level of transformational leadership of school administrators, (2) the level of 21st-century teacher competencies, and (3) the relationship between administrators' transformational leadership and 21st-century teacher competencies at Triam Udom Suwintha Wongse School. This quantitative research employed a correlational research design. The sample consisted of 75 government teachers and 9 contract teachers, totaling 84 teachers in the first semester of the 2025 academic year. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with IOC values ranging from 0.80-1.00 and reliability of 0.95. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The findings revealed that (1) administrators' transformational leadership was at a high level, with idealized influence showing the highest mean, followed by inspirational motivation, intellectual stimulation, and individualized consideration;(2) 21st-century teacher competencies were at a very high level, with life and career skills showing the highest mean, followed by information, media, and technology skills, and learning and innovation skills; (3) transformational leadership showed a significant positive correlation with teacher competencies at the .01 level (r=0.72), with intellectual stimulation demonstrating the highest correlation (r=0.75).

Keywords: Transformational Leadership, Administrators, 21 st Century Teacher Competencies

[1] Triamudomsuksa Suwinthawong School, The secondary Educational Service Area Office Bangkok 2
[*] Email: weera.prad@gmail.com
[2]Master of Education (Educational Administration), Sripratum University

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกยุคใหม่ (Trilling & Fadel, 2009) ที่สำคัญคือ หากครูไม่สามารถปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนที่จะขาดทักษะสำคัญในการแข่งขันและดำรงชีวิตในอนาคต สมรรถนะของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะครูไม่สามารถเกิดขึ้นได้เองหากขาดการสนับสนุนและการนำที่เหมาะสม ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กระตุ้นการคิดเชิงปัญญา และให้การสนับสนุนรายบุคคลแก่บุคลากรจึงเป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญ (Bass & Riggio, 2006) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรนี้จึงมีความจำเป็น เพราะจะช่วยยืนยันว่าการพัฒนาสมรรถนะครูต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564)

สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันพบว่าการบริหารสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาภาวะผู้นำที่ขาดความเป็นผู้นำเชิงรุก ผู้บริหารบางส่วนยังใช้รูปแบบการบริหารแบบสั่งการมากกว่าการสร้างการมีส่วนร่วม ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ทำให้ครูขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง แต่ยังสร้างบรรยากาศการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม ในขณะเดียวกัน ครูผู้สอนยังประสบข้อจำกัดด้านสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ขาดความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (สัญญา สดประเสริฐ, 2562) โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตนักเรียนเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา กำลังเผชิญความท้าทายเฉพาะคือการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและแนวทางการพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้ครูขาดแรงจูงใจและทิศทางที่ชัดเจนในการปรับปรุงการสอน หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการแข่งขันของนักเรียนในระยะยาว (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาเพื่อหาข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีคำถามวิจัยว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง และอยู่ในระดับใด และมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร การทราบระดับและความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองจะช่วยให้สามารถวางแผนการพัฒนาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหารระดับ

นโยบายในการปรับปรุงระบบการคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหาร รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนในการสร้างความต่อเนื่องของนโยบายพัฒนาครู อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์
2. เพื่อศึกษาระดับของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ เนื่องจากบทบาทของครูได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้สู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้สร้างแรงบันดาลใจ และผู้พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะครูให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ แต่ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กระตุ้นการคิดเชิงปัญญา และให้การสนับสนุนรายบุคคลแก่บุคลากร งานวิจัยต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการพัฒนาสมรรถนะของครู

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะครู โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการยกระดับผู้ตามให้ก้าวข้ามความคาดหวังเดิมๆ ไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ทั้งในด้านแรงจูงใจ ศีลธรรม ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เหมือนภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) Bass และ Riggio (2006) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 4 ด้าน หรือที่เรียกว่า Four I's ประกอบด้วย (1) การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (Idealized Influence) ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับความเคารพนับถือ มีพฤติกรรม

ที่สอดคล้องกับค่านิยมและหลักการที่ประกาศไว้ (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ผู้นำสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ตาม สื่อสารความคาดหวังอย่างชัดเจนและแสดงความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายร่วมกัน (3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) ผู้นำส่งเสริมให้ผู้ตามคิดนอกกรอบและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นให้ตั้งคำถามกับสมมติฐานเดิมและมองหาวิธีการใหม่ๆ และ (4) การให้ความสนใจเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration) ผู้นำให้การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล คำนึงถึงความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของแต่ละคน งานวิจัยของอรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) สนับสนุนแนวคิดนี้โดยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาและประสิทธิภาพของครู

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่ทรงพลังและเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับบริบทของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พัฒนาศักยภาพบุคคล และขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่สูงกว่าความคาดหวัง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบตามแนวคิดของ Bass และ Riggio (2006) เป็นตัวแปรที่ 1 และสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นตัวแปรที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองว่ามีความเชื่อมโยงกันหรือไม่ อย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นชุดของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ครูต้องมีเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ยุคใหม่ ที่เน้นการพัฒนาทักษะหลากหลาย การใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง มากกว่าการเน้นเฉพาะวิชาการแบบเดิม Trilling และ Fadel (2009) ได้พัฒนากรอบแนวคิด P21 Framework (Partnership for 21st Century Learning) ที่ผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความเชี่ยวชาญ และความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยแบ่งทักษะออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ที่เน้นการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน (4C's) (2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) ที่เน้นการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT literacy) และ (3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ที่เน้นความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ประสิทธิภาพการผลิตและความรับผิดชอบ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

จากการศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นมากกว่าความรู้ในวิชาที่สอนหรือทักษะการสอนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่หลากหลาย ครูในยุคปัจจุบันต้องเป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา นักออกแบบการเรียนรู้ นักเทคโนโลยีการศึกษา นักวิจัย และผู้สร้างแรงบันดาลใจให้

ผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครูจึงต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในบริบทของไทยที่ต้องพิจารณาทั้งมาตรฐานสากลและความเหมาะสมกับวัฒนธรรมและบริบทท้องถิ่น

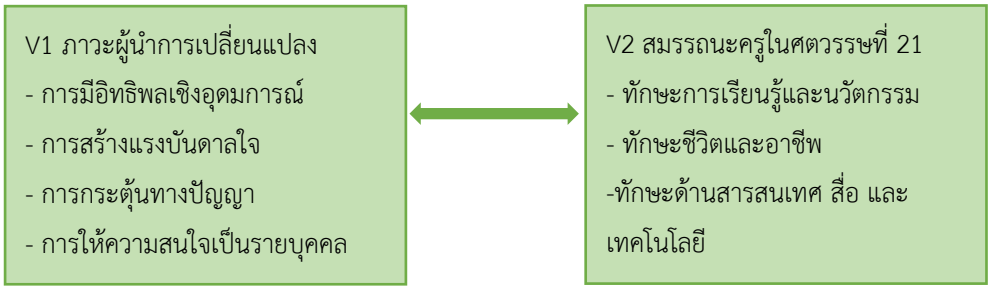
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะครู

ความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 Mon และ Ye (2021) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครู (Teacher Empowerment) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้ครูมีส่วนร่วม ตัดสินใจ และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ผลการวิจัยยืนยันว่าภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ครูรู้สึกมีพลังและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นให้ครูกล้าคิด กล้าทำ และกล้านำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว แต่เป็นกระบวนการที่ผู้นำและครูต่างพัฒนาและยกระดับซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาองค์กรและคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน การทำความเข้าใจความสัมพันธ์นี้จะช่วยให้ออกแบบแนวทางการพัฒนาบุคลากรและบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Riggio (2006) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล และกรอบแนวคิด P21 Framework ของ Trilling และ Fadel (2009) เกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3 กลุ่มทักษะ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ การบูรณาการกรอบแนวคิดทั้งสองช่วยให้สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 75 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 9 คน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ เขตหนองจอก จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 84 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (สารสนเทศโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์, 2568)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งออกแบบมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มเป้าหมายครูผู้สอน องค์ประกอบของแบบสอบถาม แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการอธิบายลักษณะของประชากร รายการคำถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ

ส่วนที่ 2 แบบมาตรวัดระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา วัตถุประสงค์ เพื่อวัดการรับรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน รูปแบบ ใช้มาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ โดยมี ตัวเลือก

5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับ มากที่สุด (Highly Agree / Very High)

4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับ มาก (Agree / High)

3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับ ปานกลาง (Moderately Agree / Moderate)

2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับ น้อย (Slightly Agree / Low)

1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด (Disagree / Very Low)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หมายถึง รูปแบบการนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อพัฒนาองค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration)

ส่วนที่ 3 แบบมาตรวัดระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 วัตถุประสงค์ เพื่อวัดการรับรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 รูปแบบ ใช้มาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ โดยมีตัวเลือกเช่นเดียวกับส่วนที่ 2 มี 3 ทักษะ

5 หมายถึง ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับ มากที่สุด (Highly Agree / Very High)

4 หมายถึง ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับ มาก (Agree / High)
3 หมายถึง ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับ ปานกลาง (Moderately Agree / Moderate)
2 หมายถึง ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับ น้อย (Slightly Agree / Low)
1 หมายถึง ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับ น้อยที่สุด (Disagree / Very Low)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของแบบสอบถามโดยใช้แบบประเมินมาตรส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ จากเกณฑ์การประเมินของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งผลการประเมินพบว่าแบบสอบถามมีค่า M = 4.60 และ SD = 0.49 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ปรับคำถามในแบบสอบถามให้สอดคล้องกับหัวข้อหรือนิยามศัพท์เฉพาะ และ 2) ปรับคำถามในการใช้ถามให้เป็นภาษาทางวิชาการ

ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามรายข้อ (Index of Item-Objective Congruency-IOC) โดยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่า ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ ดังนี้ +1 หมายถึง สอดคล้อง 0 หมายถึงไม่แน่ใจ และ -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง (สุพจน์ อิงอาจ, 2559) ซึ่งพบว่าข้อสอบทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้ง 40 ข้อ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การหาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

ตารางที่ 1 ผลการหาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

รายการประเมิน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	M	SD	ระดับภาวะผู้นำ
การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	4.48	0.72	มาก
การสร้างแรงบันดาลใจ	4.36	0.83	มาก
การกระตุ้นทางปัญญา	4.36	0.88	มาก
การให้ความสนใจเป็นรายบุคคล	4.33	0.99	มาก
รวม	**4.38**	**0.81**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก

มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.48,SD=0.72) การสร้างแรงบันดาลใจ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.36,SD =0.83) การกระตุ้นทางปัญญา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.36,SD =0.88) การให้ความสนใจเป็นรายบุคคล มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.33,SD =0.99)

2. การหาระดับของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

ตารางที่ 2 ผลการหาระดับของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

รายการประเมิน สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21	M	SD	ระดับสมรรถนะ
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.56	0.73	มากที่สุด
ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.62	0.59	มากที่สุด
ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	4.61	0.74	มากที่สุด
รวม	**4.60**	**0.71**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.56,SD =0.73) ทักษะชีวิตและอาชีพ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.62,SD =0.59) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (M=4.61,SD =0.74)

3. การหาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

ตารางที่ 3 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (r)	ระดับความสัมพันธ์
การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (X1)	0.70**	สูง
การสร้างแรงบันดาลใจ (X2)	0.68**	สูง
การกระตุ้นทางปัญญา (X3)	0.75**	สูง
การให้ความสนใจเป็นรายบุคคล (X4)	0.66**	สูง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (รวม)	**0.72 ****	**สูง**

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าการแปลผลสำหรับค่า 0.616 ค่านี้อยู่ในช่วง (0.60 – 0.79) ระดับความสัมพันธ์สูง (High) หมาย ถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงหมายความว่า เมื่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกันอย่างชัดเจน แต่ยังไม่ถึงขั้นเกือบสมบูรณ์ (Perfect Correlation)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Riggio ที่เน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความศรัทธาให้ผู้ตาม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและการกระตุ้นทางปัญญามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์เสนอแนวคิดใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ด้านการให้ความสนใจเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด สะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาครูตามความต้องการเฉพาะตัวในองค์กรขนาดใหญ่ ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับด้านนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญต่อความพึงพอใจและการพัฒนาศักยภาพของครู

2. ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านทักษะชีวิตและอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่น และบริหารจัดการตนเองได้ดี สอดคล้องกับกรอบแนวคิด 21st Century Skills ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบริบทของโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับสอง แสดงให้เห็นว่าครูสามารถใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้ดี ส่วนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมแม้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าครูมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อย่างไรก็ตาม ควรมีการส่งเสริมด้านนี้เพิ่มเติม เพื่อให้ครูสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวม 0.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bass ที่ระบุว่าผู้นำสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงกว่าความคาดหวังได้ ผ่านกระบวนการสร้างความศรัทธา การสื่อสารวิสัยทัศน์ การกระตุ้นทางปัญญา และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์สูงสุด (0.75) สะท้อนให้เห็น

ว่าเมื่อผู้บริหารส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์และเสนอแนวคิดใหม่จะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะมากที่สุด รองลงมาคือการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (0.70) การสร้างแรงบันดาลใจ (0.68) และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล (0.66) ตามลำดับ สรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการกระตุ้นทางปัญญาที่ส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.48 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงคุณธรรมจริยธรรม และได้รับความศรัทธาจากครูและบุคลากร โดยการสร้างความศรัทธาและความเคารพจากผู้ร่วมงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.60 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการกระตุ้นทางปัญญามีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.36 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้ชัดเจน สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์ เสนอแนวคิดใหม่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ดี ด้านการให้ความสนใจเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ย 4.33 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสนใจความต้องการของครูแต่ละคน รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา และพัฒนาศักยภาพของครูตามความถนัด รวมถึงทำหน้าที่เป็นผู้โค้ชและพี่เลี้ยงเพื่อช่วยให้ครูเติบโตทางวิชาชีพ

2. ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านทักษะชีวิตและอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.62 แสดงให้เห็นว่าครูมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่นในการปรับวิธีการสอน แสดงบทบาทผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ และสามารถบริหารจัดการตนเองได้ดี โดยการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.66 ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ย 4.61 แสดงให้เห็นว่าครูสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้คล่องแคล่ว ประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.56 แสดงให้เห็นว่าครูสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหา ออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ นำนวัตกรรมมาใช้ในการสอน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ

3. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวม 0.72 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในแต่ละด้านพบว่า การกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์สูงสุดกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.75 รองลงมาคือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.70 การสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.68 และการให้ความสนใจเป็นรายบุคคล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.66 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหาร

แสดงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้บริหารส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์ เปิดโอกาสให้เสนอแนวคิดใหม่ และกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ควรพัฒนาด้านการกระตุ้นทางปัญญาและการให้ความสนใจรายบุคคล โดยจัดกิจกรรม PLC ต่อเนื่อง สร้างระบบพี่เลี้ยงและแผนพัฒนารายบุคคลให้ครูได้รับการส่งเสริมอย่างทั่วถึง

2. สำหรับครู ควรพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมผ่าน Active Learning และ Project-based Learning พร้อมรักษาจุดแข็งด้านทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อเป็นแบบอย่างในการปรับตัวและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3. นโยบาย โรงเรียนควรกำหนดนโยบายพัฒนาภาวะผู้นำและสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ มีงบประมาณ ตัวชี้วัด และระบบติดตามประเมินผล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรระยะยาวและขยายผลสู่เครือข่ายโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ระหว่างสถานศึกษาที่มีบริบทต่างกัน เช่น โรงเรียนในเขตเมืองกับโรงเรียนในชนบท หรือโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ที่กว้างขึ้นและสามารถนำไปใช้ได้หลากหลายบริบท

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น วัฒนธรรมองค์กร ระบบสนับสนุน แรงจูงใจในการทำงาน หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูอย่างครบถ้วน

3. ควรศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการและกลไกที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำไปพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมได้

บรรณานุกรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, *17*(2), 89–104.

วนิดา ภูชำนิม. (2564). การพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, *8*(2), 178–192.

สัญญา สดประเสริฐ. (2562). ศตวรรษที่ 21: ทักษะการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพ. วารสารสหวิทยาการ, 2(1), 1-12.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *กรอบสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21.* สำนักงาน

สุพจน์ อิงอาจ. (2563, 1 พฤษภาคม). การศึกษา 5.0 ภาพอนาคตของประเทศไทย. MATICHON ONLINE. https://www.matichon.co.th/education/news_2162785

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20*(1), 1-15.

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/26556

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum

Mon, N. E., & Ye, Y. (2021). A Study of the Relationship Between Transformational School Leadership and Teacher Empowerment. Scholar: Human Sciences, 13(1), 84-98.

Partnership for 21st Century Skills. (2019). Framework for 21st century learning. *Public Administration Quarterly, 17*, 112-121.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times.* Jossey-Bass.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ศศิธร โชติอ่ำ[1] นิวัตต์ น้อยมณี[2] ธัญมัย แฉล้มเขตต์[3]

รับบทความ: 18 ธันวาคม 2568 แก้ไขบทความ: 9 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 12 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่าย ที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 108 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามรายโรงเรียน แล้วสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวบข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วย ค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก และ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ การปฏิบัติงานของครู กรุงเทพมหานคร

[1] สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

* อีเมล: sasiton141414@gmail.com

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

Working Motivation of Teachers in School Network 36 Lat Krabang District

Sasiton Chotum [1*]
Niwat Noymanee [2]
Tanyamai Chalamkate [3]

Abstract

The purposes of this research were to (1) Study working motivation of teachers in School Network 36 Lat Krabang District Bangkok Metropolis. (2) Compare working motivation of teachers in School Network 36 Lat Krabang District Bangkok Metropolis. By gender educational background, age and work experience. The sample of this research were teachers in School Network 36 Lat Krabang District Bangkok Metropolis of 108 people. By stratified random sampling, comparing the population proportion and sample groups by school then using simple random sampling. The instruments used in this study was a 5 – level rating scale questionnaire with the reliability of the whole edition at the level .98. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. Differences between groups were examined using t-tests and one-way analysis of variance (ANOVA). The results were as follows (1) Working motivation of teachers in School Network 36 Lat Krabang District Bangkok Metropolis the overall and a high level. (2) Level comparison results work motivation of teachers in School Network 36 Lat Krabang District Bangkok Metropolis found that classified by gender educational background found that overall were not statistical significance classified by age work experience found that overall, significantly different at the statistical level of .05

Keywords: Motivation Working of teacher Bangkok

[1] Educational Administration Graduate School Bangkok Suvarnabhumi University
[*] E-mail: sasiton141414@gmail.com
[2] Lecturer Dr. Department of Educational Administration Graduate School Bangkok Suvarnabhumi University

บทนำ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นกระบวนการที่สามารถเพิ่มศักยภาพในการทำงานของครู ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันให้คนมีพฤติกรรมและยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูงจะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรมหรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารองค์กรต้องสามารถเข้าใจความต้องการของบุคลากรในองค์กรและผสมผสานความต้องการนั้นให้เข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์กร เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตสูงขึ้น เกิดความเต็มใจที่จะนำความรู้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่มาสร้างประโยชน์ให้กับองค์กร ทำให้องค์กรมีความเจริญและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ กมลทิพย์ รักวงษ์ภัทร์ (2560) กล่าวว่า แรงจูงใจ เป็นกระบวนการของการใช้ปัจจัยทั้งหลายที่ทำให้เกิดความต้องการเพื่อสร้างแรงขับและแรงจูงใจ ซึ่งจะไปกระตุ้นต่อร่างกายให้แสดงพฤติกรรมตามจุดเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยปัจจัยดังกล่าวนั้นอาจเป็นสิ่งเร้าภายนอกกับสิ่งเร้าภายใน หรือได้ทั้ง 2 ประเภท และสิ่งเร้าภายนอกหรือสิ่งเร้าภายในจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความต้องการและความต้องการนั้นจะสร้างแรงขับและแรงจูงใจ เพื่อจะกระตุ้นร่างกายของบุคคลนั้นให้เกิดพฤติกรรมในการมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

โรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนแสงหิรัญวิทยา โรงเรียนวัดราชโกษา โรงเรียนประสานสามัคคี โรงเรียนวัดขุมทอง โรงเรียนตำบลขุมทอง (ประชาอุทิศ) และ โรงเรียนขุมทอง (เพชรทองคำอุปถัมภ์) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จาก ธนาวดี ธานีปกรณ์ (2568) กล่าวว่า ด้านความก้าวหน้า อัตราเงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับอาจไม่สอดคล้องหรือเพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ภาระงานที่มีปริมาณมากเกินสมควร ส่งผลให้ครูมีเวลาไม่เพียงพอในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และด้านความรับผิดชอบ ครูต้องรับผิดชอบภาระงานนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังขาดการกระจายงานที่เหมาะสม นโยบายด้านการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว สอดคล้องกับ กาญจนา ทับทิมศรี (2568) กล่าวว่า ด้านความก้าวหน้า ครูขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้บริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในด้านแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ รวมถึงการจัดเตรียมผลงานเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ด้านความรับผิดชอบ ครูต้องรับผิดชอบงานหลักในการสอน รวมถึงงานอื่นที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ด้านลักษณะงาน ครูได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความถนัดของตน ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล และลดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านการยอมรับนับถือ ครูเกิดความรู้สึกหมดกำลังใจในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดความผิดพลาดและได้รับการตำหนิ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2568–2570) ระบุว่าเพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องมีการ “สร้างแรงจูงใจแก่ครูควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน” โดยรวมถึงการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ

อย่างต่อเนื่อง และการติดตามประเมินผลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์พัฒนาทรัพยากรบุคคลในระบบการศึกษากรุงเทพมหานคร

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงจูงใจในการทำงานของครู เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมในทางบวกที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความก้าวหน้า หมายถึง ได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือระดับที่สูงขึ้น ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทำให้เกิดทักษะจากการอบรม ศึกษาต่อ ดูงาน ได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา ได้รับเกียรติ ศักดิ์ศรี จากตำแหน่งหน้าที่ ได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาในการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ มีแรงจูงใจในการทำงานทำให้เกิดความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต ได้รับการขึ้นเงินเดือนควบคู่กับความก้าวหน้า ได้รับโอกาสแสดงความคิดเห็นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Herzberg, 1959; Alderfer, 1972; บุญธิชา โพธิศรี, 2564; สิทธิพงษ์ หมั่นมาก, 2564; อำนาจ เปาจีน, 2564; ภัทราลี แน่นอน, 2565; ณัฐวุฒิ พรมเสน, 2566)

2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง มีการทำงานเสร็จสิ้นตามเป้าหมาย สามารถทำงานได้เสร็จสิ้นตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย สามารถแก้ไขปัญหาโดยรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน มีความภาคภูมิใจในผลงานที่ทำสำเร็จ ใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมาย ผลงานที่สำเร็จมีผลต่อแรงจูงใจพึงให้เกิดกำลังใจในการทำงานต่อไป ได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน (Herzberg, 1959; จิดาภา ศรีสังข์, 2564; บุญธิชา โพธิศรี, 2564; สิทธิพงษ์ หมั่นมาก, 2564; อำนาจ เปาจีน, 2564; ภัทราลี แน่นอน, 2565; ณัฐวุฒิ พรมเสน, 2566)

3. ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง มีอิสระในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาอย่างตั้งใจ มีความรู้สึกท้าทายในความสามารถของตนเองใน

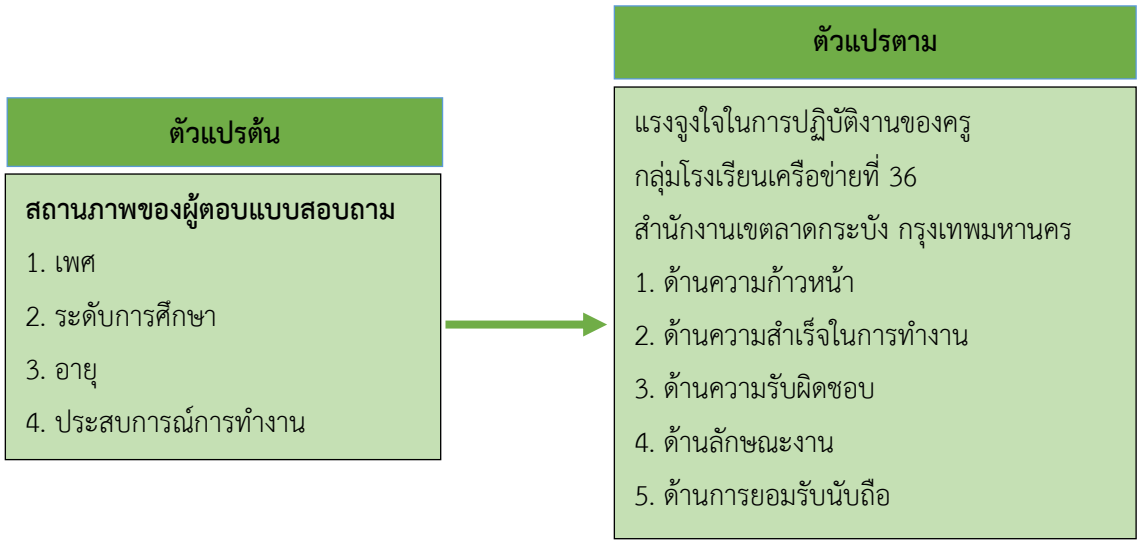
การรับผิดชอบงานที่มากขึ้น ปฏิบัติงานตามหน้าที่หรือภาระงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจ เอาใจใส่ อดทนต่อปัญหา อุปสรรคจนงานสำเร็จตามเป้าหมาย มีอำนาจตัดสินใจ แก้ไขปัญหาโดยดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ปราศจากการแทรกแซง ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานในการมอบหมายงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ต้องมีการควบคุมหรือตรวจสอบอย่างใกล้ชิด (Herzberg, 1959; จิดาภา ศรีสังข์, 2564; บุญธิชา โพธิศรี, 2564; สิทธิพงษ์ หมั่นมาก, 2564; อำนาจ เปาจีน, 2564; ภัทราลี แน่นอน, 2565; ณัฐวุฒิ พรมเสน, 2566)

4. ด้านลักษณะงาน หมายถึง มีความยืดหยุ่นในการทำงาน มีการกำหนดเวลาในการทำงานที่เหมาะสม เป็นงานที่ส่งเสริมต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ งานที่ตรงตามความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานมีความท้าทายกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน งานที่ทำได้ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ มีความชัดเจนในหน้าที่สามารถทำให้เสร็จในเวลาที่กำหนด งานที่มีกรอบการปฏิบัติชัดเจนตามโครงสร้างตามมาตรฐานของสถานศึกษา งานที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Herzberg, 1959; จิดาภา ศรีสังข์, 2564; บุญธิชา โพธิศรี, 2564; สิทธิพงษ์ หมั่นมาก, 2564; อำนาจ เปาจีน, 2564; ภัทราลี แน่นอน, 2565; ณัฐวุฒิ พรมเสน, 2566)

5. ด้านการยอมรับนับถือ หมายถึง ได้รับการยอมรับกับความสำเร็จจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ได้รับการชมเชย ยกย่อง และชื่นชมในผลงานหรือการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อถือ ไว้วางใจจากผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหาร ได้รับการให้เกียรติจากผู้อื่นในสถานศึกษา ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ได้รับการยกย่องจากผลงานที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน ได้รับการยอมรับเป็นผลจากการทำงานที่มีคุณภาพและความรู้ความสามารถ (Herzberg, 1959; บุญธิชา โพธิศรี, 2564; สิทธิพงษ์ หมั่นมาก, 2564; อำนาจ เปาจีน, 2564; ภัทราลี แน่นอน , 2565; ณัฐวุฒิ พรมเสน, 2566)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจากการศึกษาเอกสารของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) จิดาภา ศรีสังข์ (2564) บุญธิชา โพธิศรี (2564) สิทธิพงษ์ หมั่นมาก (2564) อำนาจ เปาจีน (2564) ภัทราลี แน่นอน (2565) และ ณัฐวุฒิ พรมเสน (2566) ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความก้าวหน้า 2) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านลักษณะงาน และ 5) ด้านการยอมรับนับถือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 143 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน จากนั้นสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามรายโรงเรียนแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) ผ่าน Google Forms แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 4 ข้อ คือ เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 5 ด้าน จำนวน 40 ข้อ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1987) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ให้พิจารณาความสมบูรณ์ความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : index of item objective congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ การวิเคราะห์ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert, 1987) และวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis- of Variance) เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 108 คน ส่วนใหญ่เป็นครูเพศหญิง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 ครูเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 68.52 และครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 31.48 ส่วนใหญ่ อายุตั้งแต่ 30-40 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 37.96 อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 35.19 และอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 26.85 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 36.11 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 26.85

2. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (n=108)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความก้าวหน้า	4.43	.71	มาก	4
2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.41	.62	มาก	5
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.47	.60	มาก	3
4. ด้านลักษณะงาน	4.49	.71	มาก	2
5. ด้านการยอมรับนับถือ	4.49	.66	มาก	1
รวม	**4.47**	**.62**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = .62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = .66) รองลงมา คือ ด้านลักษณะงาน ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = .71) อันดับสุดท้าย คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = .62)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ตารางที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน (n=108)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	เพศ				t	P
	ชาย (n = 45)		หญิง (n = 63)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความก้าวหน้า	4.52	.66	4.36	.75	1.107	.271
2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.47	.56	4.37	.65	.839	.404
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.50	.54	4.45	.65	.468	.640
4. ด้านลักษณะงาน	4.63	.62	4.38	.75	1.843	.068
5. ด้านการยอมรับนับถือ	4.56	.59	4.44	.71	.928	.356
รวม	**4.56**	**.54**	**4.42**	**.66**	**1.144**	**.255**

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากและมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านลักษณะงาน รองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ความสำเร็จในการทำงาน และเมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนก ตามเพศ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับการศึกษา				t	P
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n = 74)		สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n = 34)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความก้าวหน้า	4.47	.75	4.34	.64	.843	.401
2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.43	.64	4.38	.58	.374	.709
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.50	.62	4.42	.58	.609	.544
4. ด้านลักษณะงาน	4.52	.73	4.41	.67	.742	.460
5. ด้านการยอมรับนับถือ	4.52	.68	4.43	.61	.664	.508
รวม	**4.50**	**.63**	**4.41**	**.58**	**.696**	**.488**

จากตารางที่ 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการยอมรับนับถือ รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน และเมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	อายุ						F	P
	น้อยกว่า 30 ปี (n = 29)		ตั้งแต่ 30 – 40 ปี (n = 31)		มากกว่า 40 ปีขึ้นไป (n = 48)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความก้าวหน้า	4.12	1.16	4.53	.37	4.55	.46	3.921*	.023
2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.11	.95	4.60	.34	4.44	.42	5.658*	.005
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.20	.97	4.64	.30	4.49	.40	4.931*	.009
4. ด้านลักษณะงาน	4.19	1.15	4.65	.36	4.54	.46	3.854*	.024
5. ด้านการยอมรับนับถือ	4.24	1.00	4.68	.39	4.48	.50	3.955*	.022
รวม	**4.18**	**1.02**	**4.64**	**.25**	**4.52**	**.38**	5.251*	.007

จากตารางที่ 4 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามอายุ น้อยกว่า 30 ปี ตั้งแต่ 30 – 40 ปี และมากกว่า 40 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการยอมรับนับถือ รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน และเมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ประสบการณ์การทำงาน						F	P
	น้อยกว่า 5 ปี (n = 29)		ตั้งแต่ 5 – 10 ปี (n = 39)		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป (n = 40)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความก้าวหน้า	4.12	1.16	4.53	.37	4.55	.46	2.860	.062
2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.15	.98	4.71	.27	4.52	.39	4.316*	.016
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.20	.97	4.64	.30	4.49	.40	4.299*	.016
4. ด้านลักษณะงาน	4.19	1.15	4.65	.36	4.54	.46	5.477*	.005
5. ด้านการยอมรับนับถือ	4.24	1.00	4.68	.39	4.48	.50	4.648*	.012
รวม	**4.18**	**1.02**	**4.64**	**.25**	**4.52**	**.38**	**4.775***	**.010**

จากตารางที่ 5 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี ตั้งแต่ 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านความก้าวหน้า และเมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามประสบการณ์ การทำงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความก้าวหน้า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เป็นไปตามสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูนั้นมีมากขึ้น การปฏิรูปการบริหารจัดการ รวมถึงบุคลากรในโรงเรียนได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงด้านสวัสดิการและการตอบแทน นอกจากนี้ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาจากสถาบันการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับ Maslow (1970) กล่าวว่า บุคคลจะเกิดแรงจูงใจในการทำงานเมื่อความต้องการในแต่ละระดับได้รับการ

ตอบสนองอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะความต้องการด้านความมั่นคง การได้รับการยอมรับ และการพัฒนาศักยภาพตนเอง การที่ครูได้รับการสนับสนุนด้านสวัสดิการและการพัฒนาวิชาชีพ ย่อมส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิต สุขรัตน์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ทั้งเพศชายและเพศหญิงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในสังคมเท่าเทียมกัน ต่างทุ่มเทมุ่งมั่นในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในหน้าที่ให้ความสำคัญต่อหน้าที่ตนเอง มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมีความพึงพอใจ ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งไม่ว่างานที่ได้รับมอบหมายจะยากเพียงใด ก็สามารถทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การยอมรับนับถือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาที่ดี ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงขับในการทำงาน ตลอดจนนโยบายในหน่วยงานที่มีการพัฒนาด้านการเรียนการสอน มีการพัฒนาความสามารถเฉพาะบุคคล จัดส่งครูเข้ารับการอบรมต่าง ๆ เสริมสร้างความสามารถรอบด้าน เพื่อไปสู่ความก้าวหน้า และโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ Herzberg (1959) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลเกิดจากปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ความภาคภูมิใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคล มิได้ขึ้นอยู่กับเพศ หากบุคลากรได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม ย่อมส่งผลให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวรินทร์ พัฒนโชติ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้โอกาสและให้ความสำคัญกับทุกคนในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกครูตามระดับการศึกษา ต่างได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา มีอิสระในการสร้างสรรค์งานตามที่ได้รับมอบหมาย มีการโน้มน้าวจิตใจให้ครูปฏิบัติงานจนงานประสบความสำเร็จ มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของครู ทำให้ครูรู้สึกอุ่นใจ

ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้บริหารให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานให้สำเร็จและกล่าวชื่นชมบุคลากรทุกระดับ ไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาระดับใด ต่างก็ได้รับคำชื่นชมเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ สอดคล้องกับ Maslow (1970) กล่าวว่า บุคคลจะเกิดแรงจูงใจในการทำงานเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการ ด้านการได้รับการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ศาลาคาม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เป็นไปตามสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูในแต่ละช่วงอายุมีความต้องการและแรงจูงใจในการทำงานที่แตกต่างกัน ทั้งจากประสบการณ์ทำงาน ภาระหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับ จันทร์จิรา พลเทียร (2566) กล่าวว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวัง ทัศนคติ ความประพฤติและการปฏิบัติตนต่างกันในการปฏิบัติงานจึงทำให้เกิดแรงจูงใจแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา ปักษาสวย (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จำแนกตามอายุ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เป็นไปตามสมมติฐาน เป็นเช่นนี้เนื่องจากงานที่ได้รับมอบหมายนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเป็นอย่างมากเพราะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่างานที่รับผิดชอบนั้นจะอาศัยประสบการณ์มากหรือน้อย ก็ต้องการให้งานที่ทำบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ สิทธิพงษ์ หมั่นมาก (2564) กล่าวว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ต่างก็มีหน้าที่ในการทำงาน ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกัน มีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในการทำงานที่ดีแตกต่างกันไป ไม่เพียงเท่านั้นในเรื่องของเงินเดือน ค่าตอบแทน และเงินสวัสดิการอื่น ๆ ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิดาภา ศรีสังข์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากที่ได้รับจากการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างของครูในแต่ละช่วงวัย และประสบการณ์การทำงาน โดยควรออกแบบนโยบาย การมอบหมายงาน และการพัฒนาวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของครูแต่ละกลุ่ม เพื่อรักษาและยกระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น ๆ

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพในการทำงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น ๆ

3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

กมลทิพย์ รักวงศ์ภัทร. (2560). *แรงจูงใจในการทำงานและความเครียดจากการทำงานของนักกายภาพในโรงพยาบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณิต สุขรัตน์. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(4), 114-132.

จันทร์จิรา พลเทียร. (2566). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

จิดาภา ศรีสังข์. (2564). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ณัฐวุฒิ พรมเสน. (2566). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

นฤมล ศาลาคาม. (2564). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารร้อยแก่นสาร*, 6(3), 42-55.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุรีวิทยาสาส์น.

บุญธิชา โพธิศรี. (2564). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

บัวรินทร์ พัฒนโชติ. (2566). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด*. คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา.

ภัทราลี แน่นอน. (2565). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยครูสุริยเทพ.

สิทธิพงษ์ หมั่นมาก. (2564). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนพื้นที่เกาะ จังหวัดตราด*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สุนันทา ปักษาสวย. (2564). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยนครราชสีมา.

อำนาจ เปาจีน. (2564). *การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Herzberg. (1959). *The motivation to work*. McGraw- Wiley.

Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1987). *New patterns of management*. McGraw-Hill.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). Harper & Row.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

พระครูสถิตรัตนบรรพต (ณพฤทธิ์ ขินจากพรรดิ์)[1*] กันตภณ หนูทองแก้ว[2]

รับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 10 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 11 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2) เปรียบเทียบการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และ 3) ศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และแม่ชีจากวัดในสังกัดมหานิกาย จำนวน 144 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า ด้านการปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปโภค ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ สถานภาพทางสมณเพศ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ ระดับการศึกษาสามัญ และระดับความรู้สายนักธรรมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา ควรเน้นการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชน พัฒนาการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ ส่งเสริมความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษา สนับสนุนทุนช่วยเหลือสังคม ตลอดจนพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางศาสนา

คำสำคัญ: การปกครอง พระสังฆาธิการ การบริหารกิจการคณะสงฆ์

[1] รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
*อีเมล: Kantaphon_27@hotmail.com
[2]อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

The Role of the Sangha Administrative officer in the Administration the Sangha Mueang Songkhla District Songkhla Province

Phrakrusathidrattanabunpot (Nopparit Khinjakphat)[1*]

Kantaphon Nuthongkaew[2]

Abstract

The objectives of this study are to: 1) Study the administrative role of ecclesiastical governors in managing Sangha affairs, 2) Compare the administrative roles of ecclesiastical governors in managing Sangha affairs, and 3) Explore approaches to promoting the administrative roles of ecclesiastical governors in managing Sangha affairs in Mueang Songkhla District. The study employed a quantitative research design, with the sample consisting of 144 monks, novices, and nuns from temples under the Mahanikaya Sect. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.86. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance (ANOVA), and LSD post hoc comparison.

The findings revealed that: 1) The overall administrative role of ecclesiastical governors in managing Sangha affairs in Mueang Songkhla District was at a high level When considered by aspect, the highest mean score was in governance followed by public utilities, religious propagation, educational support, religious education, and public welfare, respectively. 2) The comparison revealed that the respondents' age, monastic status, participation in Sangha activities, level of general education, and level of knowledge in Buddhist studies significantly influenced their opinions regarding the administrative roles of ecclesiastical governors, with statistical significance at the 0.05 level. 3) The suggested approaches for promoting the administrative roles of ecclesiastical governors consist of encouraging the participation of monks and local communities, enhancing education through online systems, fostering cooperation with governmental, private, and educational institutions, supporting social assistance and scholarship programs, and developing temples as centers for religious activities.

Keywords: Administration, Sangha Executive, Administration of Monastic Affairs

[1] Faculty of Social sciences Mahamakut Buddhist University.
[2] Instructor of Mahakut Buddhist University

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันประสบปัญหาสำคัญสองประการ ได้แก่ โครงสร้างการปกครอง และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ แม้ระบบการปกครองมีลำดับชั้นชัดเจนตั้งแต่ส่วนกลางจนถึงระดับท้องถิ่น แต่การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคมทำให้การดำเนินงานในพื้นที่ล่าช้า ขาดความคล่องตัว และมีแนวโน้มก่อให้เกิดลักษณะอำนาจนิยม (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560) ขณะเดียวกัน ปัญหาด้านประสิทธิภาพก็ปรากฏชัดจากกรณีพระสงฆ์กระทำผิดพระธรรมวินัยบ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชน โดยการแก้ไขปัญหายังไม่ทันต่อสถานการณ์ เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 55–65 ปี ขาดความคล่องตัว และมีภารกิจด้านพิธีกรรมมาก จึงไม่สามารถทุ่มเทเวลาในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างเพียงพอ (พระไพศาล วิศาโล, 2546) แนวทางการปรับปรุงการบริหารคณะสงฆ์จึงควรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่รวดเร็ว โดยพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืน

ทั้งนี้ “พระสังฆาธิการ” หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ครอบคลุมตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล จนถึงเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งล้วนมีหน้าที่สำคัญในการกำกับดูแลให้คณะสงฆ์ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม และข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อรักษาความเรียบร้อยและความศรัทธาของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์เป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครอง โดยกำหนดให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่ง มติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยในขอบเขตความรับผิดชอบตามกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2541 ว่าด้วยกฎระเบียบการปกครองคณะสงฆ์, หมวดที่ 3 ส่วนที่ 1 ข้อที่ 10 ให้พระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบ 6 ประการ คือ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี 3) ระงับอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล 4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุม บังคับ บัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุ สามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตการปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย 6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (วัดโมลีโลกยาราม, 2564) ตามที่กล่าวมา 6 ประการข้างต้นนี้ ทำให้พระสังฆาธิการนั้น มีบทบาทหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย อีกทั้งพระสังฆาธิการยังต้องรู้จักปรับบทบาทในการปกครองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาภาวะผู้นำให้กับตนเอง คือ การรับรู้ จดจำ สร้างวินัย ศึกษาหาความรู้ (พระมหาอภิชาต ชยเมธี

(ถาวร), 2566) พร้อมใช้ทักษะของศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อจรรโลงศาสนา สืบสานและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ก้าวหน้าอยู่คู่กับประเทศไทยตราบนานเท่านาน

อำเภอเมืองสงขลาเป็นเมืองท่าสำคัญที่ตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตกของอ่าวไทย มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีในศตวรรษที่ 13 ซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่าสมัยอยุธยา แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนโบราณและเมืองเก่าแก่ที่มีศิลปะ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา การละเล่นพื้นเมือง และศิลปะพื้นเมืองที่สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา พื้นที่อำเภอเมืองสงขลาครอบคลุมกว่า 171.90 ตารางกิโลเมตร มีประชากรมากกว่า 150,000 คน และมีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บริบททางกายภาพและสังคมดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการบริหารคณะสงฆ์ในพื้นที่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของประชาชนและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้การบริหารที่ยึดติดกับรูปแบบเดิมอาจไม่สอดคล้องกับยุคสมัย พระสังฆาธิการจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวคิดและทักษะให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อสามารถนำหลักธรรมและหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิผล ในบริบทของจังหวัดสงขลา คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และการศึกษาสงเคราะห์ โดยเฉพาะการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อันเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (อธิกรณ์) ได้แก่ ปัญหาโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ยังคงรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้การดำเนินงานในพื้นที่ล่าช้าและขาดความคล่องตัว (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560) ปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ที่ปรากฏกรณีพระสงฆ์กระทำผิดพระธรรมวินัยบ่อยครั้ง ส่งผลต่อความศรัทธาของประชาชน และการแก้ไขปัญหายังไม่ทันต่อสถานการณ์ เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 55–65 ปี ขาดความคล่องตัวและมีภารกิจด้านพิธีกรรมมาก จึงไม่สามารถทุ่มเทเวลาในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างเพียงพอ และปัญหาการปรับตัวต่อสังคมพหุวัฒนธรรม ของอำเภอเมืองสงขลา ที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้การบริหารคณะสงฆ์ต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาถึงบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และนำผลการศึกษามาใช้เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสงขลา ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การทำนุบำรุงและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2. เปรียบเทียบการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

3. ศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

บทบาทหรือหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หน้าที่หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยปกติเป็นสิ่งที่สังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานที่หนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลอื่น ๆ (สนธยา พลศรี, 2556) เป็นการตอบสนองหน้าที่งานต่อบทบาทที่บุคคลกระทำจริงอาจไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลนั้น (ประเสริฐ ไชยเชื้อ, 2554) หรืออาจเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นต้องทำอะไรบ้าง หรืออาจถูกคาดหวังจากบุคคลอื่น ๆ ก็ได้ (ชัยยงค์ ขามรัฐ, 2551)

คำว่า “พระสังฆาธิการ” มาจาก “สังฆะ” (คณะสงฆ์) และ “อธิการ” (การงานหรืออำนาจ) แปลว่า “ภิกษุผู้มีอำนาจเต็มในการบริหารงานคณะสงฆ์” ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่, เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค, เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ, เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล, เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส (พระมหาสมชาย สนฺติกโร (ชุ่มจิต), 2555; พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต, 2554)

กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พุทธศักราช 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการ เป็นจริยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด โดยมีหลักจริยาดังนี้

1. เคารพกฎหมายและพระธรรมวินัย ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์และพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

2. เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ให้ทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วัน และต้องปฏิบัติตามหากคำสั่งไม่ผิดพระวินัย

3. ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหาย และห้ามละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

4. ใช้อำนาจโดยชอบธรรม ห้ามใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม

5. สุภาพเรียบร้อย ต้องมีความสุภาพต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้ปกครอง

6. ส่งเสริมความสามัคคี ต้องรักษาความสามัคคีและช่วยเหลือกันในทางที่ชอบ

7. อำนวยความสะดวกต่อกิจสงฆ์ ต้องสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์และพระศาสนา

8. รักษาความลับ ต้องรักษาข้อมูลที่ยังไม่ควรเปิดเผยเกี่ยวกับคณะสงฆ์

ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์นับเป็นปัจจัยสำคัญทำให้การปกครองพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีความมั่นคง แบ่งงาน กระจายอำนาจ เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยอย่างยาวนานและมั่นคง

แนวคิดเกี่ยวกับกิจการงานคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีพันธกิจหรือภารกิจธุระในการบริหารงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 (พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท), 2564; พระมหาสุวิทย์ โนนงาม, 2556; สำนักงานพระพุทธศาสนา, 2554) ประกอบด้วย

1. ด้านการปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ ในการดูแล คุ้มครอง และบริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยมีสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นประธานสูงสุดในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคมซึ่งเปรียบเสมือนคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่กำหนดนโยบายและระเบียบตามพระธรรมวินัย (พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ) และคณะ, 2564; ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย), 2564) การปกครองในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการศึกษา มิใช่อำนาจเพื่อป้องกันความขัดแย้งและธำรงความสงบเรียบร้อย (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), 2550) พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการควบคุม ดูแล และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรดำรงตนอยู่ในหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และกฎมหาเถรสมาคมอย่างถูกต้องเหมาะสม (มนตรี แก้วไพฑูรย์, 2564; พระมหาสุวิทย์ โนนงาม, 2556)

2. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรมพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ ภายใต้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ซึ่งระบุให้ “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ) และคณะ, 2564; พระสมุห์กำพร สุชาโต, 2554) ศาสนศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาตนและหมู่คณะ การอบรมสั่งสอน การพัฒนาชาติด้วยคุณธรรม การสร้างศาสนทายาท และการเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและประเทศชาติ ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี การอบรมก่อนสอบ การสอบนักธรรม–บาลี การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา (พระเทพปริยัติสุธี, 2550; สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, 2559) โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลกเพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้เท่าทันยุคสมัยและสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคง (มนตรี แก้วไพฑูรย์, 2564) ทั้งนี้ ศาสนศึกษายังเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความเชื่อ พฤติกรรม และสถาบันทางศาสนา เพื่อให้เกิดปัญญาในหลักธรรมและตระหนักถึงอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น เทวดาหรือพระผู้เป็นเจ้า (ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์, 2564)

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ขาดแคลน เช่น เด็กยากจน ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ทั้งในรูปแบบโรงเรียนการกุศลของวัด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการสนับสนุนสถาบันการศึกษา (พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, 2564; ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์, 2564; พระครูวินัยธรถวิล เรียบร้อย, 2557; พระมหาสมชาย สนฺติกโร, 2555; มนตรี แก้วไพฑูรย์, 2564) คณะสงฆ์ได้ดำเนินการด้านนี้มาแต่โบราณ ถึงแม้สภาพบ้านเมืองเปลี่ยนไป บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาทางโลกลดลง แต่ยังคงดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง มหาเถรสมาคมจึงให้ความสำคัญโดยออกประกาศสนับสนุนการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ตามเจตนารมณ์ของวัดที่มีศักยภาพ โดยไม่บังคับให้ดำเนินการ

4. ด้านการเผยแผ เป็นภารกิจสำคัญของพระสงฆ์และคณะสงฆ์ ที่มุ่งให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าถูกเผยแพร่อย่างกว้างขวางมั่นคง (พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ) และคณะ, 2564) และมุ่งให้ธรรมะซึมซาบอยู่ในจิตใจผู้ฟังและขยายไปสู่สังคม ผ่านการเทศนา ปาฐกถา การบรรยายธรรม การใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อดิจิทัล ตลอดจนการสอนสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน (มนตรี แก้วไพฑูรย์, 2564; ชนะชัย นิราศโศรก, 2558) อีกทั้งยังรวมถึงการอบรมและสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจศาสนพิธีและการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมให้ดำรงชีวิตด้วยศีลธรรม (ชนะชัย นิราศโศรก, 2558) ดังนั้น พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่จึงควรมีความรู้ทั้งด้านพุทธธรรมและทักษะการสื่อสาร เพื่อให้การเผยแผ่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ (ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์, 2564) ทั้งนี้ การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถจำและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง

5. ด้านการสาธารณูปการ เป็นในการดูแลและพัฒนาวัดให้เหมาะสมกับยุคสมัย (พระธรรมกิตติวงศ์, 2551; พระเทพปริยัติสุธี, 2550) ครอบคลุม 3 เรื่องหลัก คือ การบูรณะและพัฒนาวัด การก่อสร้างเสนาสนะ และการดูแลศาสนสมบัติ ยึดหลัก “สัปปายะ” 4 ประการ ได้แก่ อาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ และธรรมสัปปายะ เพื่อให้วัดเป็นสถานที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยและปฏิบัติธรรม (พระครูวินัยธรถวิล เรียบร้อย, 2557) เน้นดูแลการรักษาของเก่าให้คงอยู่ และการสร้างสิ่งใหม่ให้เจริญงอกงาม และพัฒนาสิ่งที่ยังไม่มีให้เกิดขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม การพัฒนาชุมชน และการธำรงพระพุทธศาสนา และเป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาความเหมาะสมของพระสังฆาธิการในการได้รับสมณศักดิ์หรือตำแหน่งหน้าที่ (ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์, 2564)

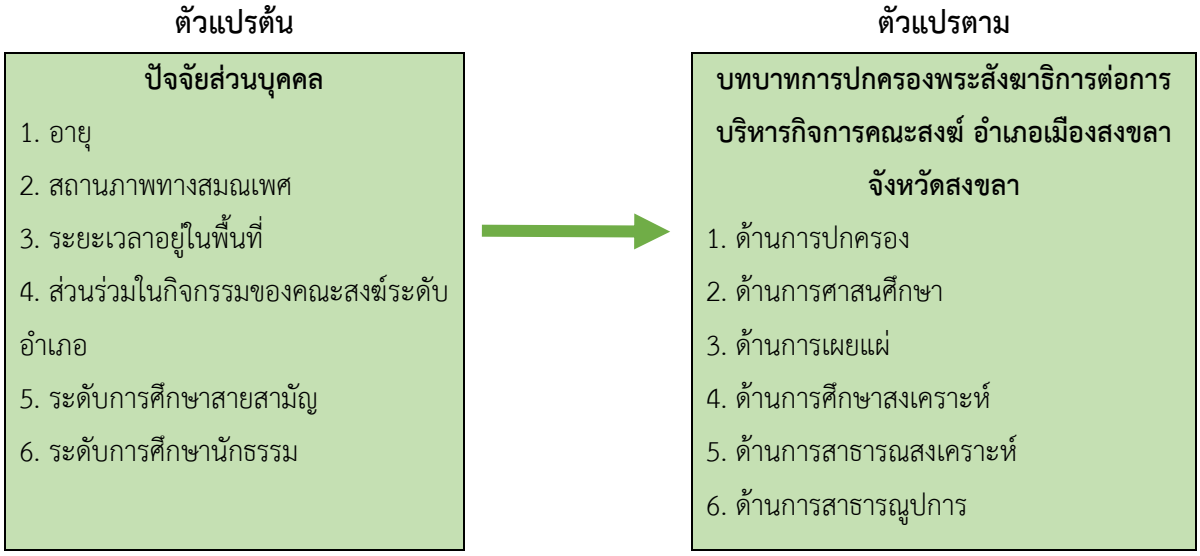
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจสำคัญที่สะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะที่พึ่งทางสังคมและจิตใจ เช่น ทุนการศึกษา การสอนศีลธรรมในสถานศึกษา การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมอาชีพ การใช้พื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือให้ที่พักพิง การพัฒนาท้องถิ่น จัดหาทุนพัฒนาหมู่บ้าน และป้องกันยาเสพติด โดยดำเนินการภายใต้กรอบพระธรรมวินัยและความสงบเรียบร้อยของสังคม (มนตรี แก้วไพฑูรย์, 2564; พีระศิลป์ บุญทอง, 2557; พระมหาดนัย วงศ์พรหม, 2556)

สรุปได้ว่า บทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลาครอบคลุมทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการ

สาธารณสงเคราะห์ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระธรรมวินัย ควบคู่กับการพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นศูนย์กลางแห่งคุณธรรม พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทสำคัญในการประสานศาสนกิจและสาธารณประโยชน์ เพื่อธำรงพระพุทธศาสนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดเกี่ยวกับกิจการงานคณะสงฆ์ ของ พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม (2561), พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) (2564), พระมหาสุวิทย์ โนนงาม (2556) และสำนักงานพระพุทธศาสนา (2554) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานเชิงปริมาณ ประชากร คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี และศิษย์วัด (สังกัดมหานิกาย) ในเขตอำเภอเมืองสงขลา จำนวน 224 รูป/คน (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา บัญชีจำนวนวัด ที่พักสงฆ์ พระภิกษุ สามเณร ชี และศิษย์วัด ประจำปี 2567 ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี และศิษย์วัด (สังกัดมหานิกาย) จำนวน 144 รูป/คน ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T. ,1967)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ ระดับการศึกษาสายนักธรรม ข้อคำถามเป็นลักษณะของการตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Questionnaires) ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระดับคะแนน (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบคำถาม 5 ระดับ (มากที่สุด 5 คะแนน, มาก 4 คะแนน, ปานกลาง 3 คะแนน, น้อย 2 คะแนน และน้อยที่สุด 1 คะแนน) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ปัญหาและแนวทางส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยแล้วพบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 37 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เครื่องมือดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference: LSD

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการปกครอง	3.96	0.44	มาก	1
2.	ด้านการศาสนศึกษา	3.55	0.26	มาก	5
3.	ด้านการเผยแผ่	3.83	0.46	มาก	3
4.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.61	0.44	มาก	4
5.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.34	0.57	ปานกลาง	6
6.	ด้านการสาธารณูปการ	3.89	0.59	มาก	2
	โดยรวม	**3.70**	**0.28**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.70, SD= 0.28) พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการ

ปกครองมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =3.96, SD= 0.44) รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปโภค ($\bar{X}$ =3.89, SD= 0.59), ด้านการเผยแผ่ ($\bar{X}$=3.83, SD= 0.26), ด้านการศึกษาสงเคราะห์($\bar{X}$ =3.61, SD= 0.44), ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X}$=3.55, SD= 0.26) และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X}$=3.34, SD= 0.57) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

สมมติฐาน	โดยรวม	ด้านการปกครอง	ด้านการศาสนศึกษา	ด้านการเผยแผ่	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ด้านสาธารณสงเคราะห์	ด้านการสาธารณูปการ
1. อายุ (F-test)	57.872*	3.339*	31.889*	43.296*	60.188*	33.120*	13.825*
2. สถานภาพทางสมณเพศ (F-test)	14.638*	69.439*	5.061*	127.965*	5.540*	69.174*	14.638*
3. ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ (F-test)	8.610*	45.667*	28.861*	8.964	39.979*	1.978	8.610*
4. ส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ระดับอำเภอ (F-test)	5.353*	3.972	75.658	43.228	59.349	131.212	3.987
5. ระดับการศึกษาสายสามัญ (F-test)	65.696*	.449	9.172	176.259	15.710	2.659	50.968
6. ระดับความรู้สายนักธรรม (F-test)	630.055*	138.193*	78.507*	94.032*	86.487*	30.874*	33.926*

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ สถานภาพทางสมณเพศ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ระดับอำเภอ ระดับการศึกษาสายสามัญ และระดับความรู้สายนักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ลำดับ	แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	ความถี่
1	ด้านการปกครอง: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชนในการกำหนดแนวทางการบริหารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	5
2	ด้านการศาสนศึกษา: ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของสังคมและส่งเสริมให้มีหลักสูตรออนไลน์และการเรียนรู้ทางไกลให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายขึ้น	3
3	ด้านการเผยแผ่: ผลิตสื่อการสอนที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน โซเชียลมีเดีย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเข้าใจง่าย น่าสนใจ และเข้าใจได้ทุกเพศทุกวัย	4
4	ด้านการศึกษาสงเคราะห์: ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาสงฆ์ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ที่ต้องการศึกษาต่อให้ทั่วถึง	2
5	ด้านสาธารณสงเคราะห์: ประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม สนับสนุนกิจกรรมบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชน	8
6	ด้านการสาธารณูปการ: การสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถาน	6
	รวม	**26**

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 6 ด้าน มีความถี่รวมทั้งสิ้น 26 ครั้ง โดยสามารถจัดลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ปรากฏความถี่สูงสุด 8 ครั้ง สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทพระสังฆาธิการในด้านการช่วยเหลือสังคมเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังมากที่สุด ทั้งการประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน การจัดกิจกรรมบรรเทาสาธารณภัย และการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชน 2)ด้านการสาธารณูปการ พบความถี่ 6 ครั้ง ซึ่งเน้นการสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาศาสนสถาน เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชน 3) ด้านการปกครอง พบความถี่ 5 ครั้ง โดยมีข้อเสนอให้ส่งเสริมการมีส่วน

ร่วมของพระสงฆ์และชุมชนในการกำหนดแนวทางการบริหาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงระบบการบริหารให้ทันสมัยและมีส่วนร่วมมากขึ้น 4) ด้านการเผยแผ่ พบความถี่ 4 ครั้ง โดยเน้นการผลิตสื่อการสอนที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าใจง่าย 5) ด้านการศาสนศึกษา พบความถี่ 3 ครั้ง โดยเสนอให้ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์และการเรียนทางไกล เพื่อให้พระสงฆ์เข้าถึงการศึกษาได้สะดวกและทั่วถึง และ 6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบความถี่ 2 ครั้ง โดยเสนอให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาสงฆ์ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ต้องการศึกษาต่อ

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และแม่ชีจากวัดในสังกัดมหานิกาย จำนวน 144 รูป/คน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมบทบาทอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญของพระสังฆาธิการในการขับเคลื่อนและบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปกครองได้รับการประเมินสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบการบริหารภายในคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นและโครงสร้างที่มีอยู่ ด้านสาธารณูปการและการเผยแผ่ก็ได้รับการประเมินในระดับมากเช่นกัน บ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมทางศาสนาให้เข้าถึงประชาชน และสอดคล้องกับบทบาทเชิงสังคมของคณะสงฆ์ นอกจากนี้ ด้านการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษา ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนทางวิชาการแก่พระภิกษุและสามเณร รวมถึงการให้ความรู้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตาม ด้านสาธารณสงเคราะห์กลับได้รับการประเมินในระดับปานกลาง ซึ่งอาจสะท้อนถึงความจำกัดด้านทรัพยากร หรือความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในสังคมที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์” พบว่า ทักษะการบริหารที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิผล และประสิทธิภาพกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณูปการให้มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย) และคณะ (2565, หน้า ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกัน สามารถอภิปรายสรุปภาพรวมได้ว่า บทบาทการปกครองพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีความสำคัญและอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการปกครอง

การสาธารณูปการ และการเผยแผ่ที่มีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับบทบาทเชิงสังคมของคณะสงฆ์ ขณะที่ด้านการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาเป็นกลไกสนับสนุนที่ช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร และชุมชน ส่วนด้านสาธารณสงเคราะห์ยังเป็นจุดที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสมบูรณ์รอบด้านมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญและควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพทางสมณเพศ ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ ระดับการศึกษาสายสามัญ และระดับความรู้สายนักธรรม ล้วนมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างด้านประสบการณ์ การรับรู้และความคาดหวังที่หลากหลายของกลุ่มสงฆ์แต่ละกลุ่ม กลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่ยาวนานมักมีมุมมองรอบด้านและเข้าใจบทบาทเชิงโครงสร้างของพระสังฆาธิการมากกว่า ขณะที่กลุ่มวัยหนุ่มหรือผู้ที่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่สั้นอาจยังขาดประสบการณ์ตรง จึงมีการรับรู้ที่แตกต่างไป ส่วนสถานภาพทางสมณเพศ เช่น พระภิกษุ สามเณร และแม่ชี มีความแตกต่างด้านหน้าที่และการมีส่วนร่วมในกิจการคณะสงฆ์ ทำให้มุมมองต่อบทบาทของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านการปกครองและการศึกษาสงเคราะห์ นอกจากนี้ ระดับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายนักธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการวิเคราะห์ วิพากษ์และการเข้าใจบทบาทเชิงลึกของพระสังฆาธิการ ผู้ที่มีระดับนักธรรมสูงกว่ามักเข้าใจหลักธรรมและโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ได้ชัดเจนกว่า จึงสามารถประเมินบทบาทของผู้นำทางศาสนาได้อย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุริโย รุ่งเรือง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ” พบว่า แนวทางที่จะบริหารงานคณะสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพ คือ การนำหลักธรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชีวิตและสังคม สร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางวิชาการและกิจการพระพุทธศาสนาโลก การอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาพัฒนาส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ให้เข้มแข็ง อุปถัมภ์การพัฒนากิจการศาสนาให้เผยแผ่ศีลธรรมได้กว้างขวาง ให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางด้านพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปิยปราชญ์ อาจารสุโภ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พระสงฆ์ อายุพรรษา วุฒิสายสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคาดหวังต่อการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน

สรุปภาพรวมได้ว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นตามปัจจัยส่วนบุคคลชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างด้านอายุ สมณเพศ ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ และระดับการศึกษา ล้วนส่งผลต่อการรับรู้และการประเมินบทบาทพระสังฆาธิการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมและตอบสนองต่อความหลากหลายของกลุ่มสงฆ์และชุมชนในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชน พร้อมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร 2) ด้านศาสนศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและจัดการเรียนรู้ทางไกลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3)การเผยแผ่ ผลิตสื่อผ่านแอปพลิเคชันและโซเชียลมีเดียให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงทุกวัย 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ และจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาพระภิกษุสามเณร 5) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการประสานกับภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือสังคมและดูแลผู้สูงอายุ-ผู้พิการ และ 6) ด้านสาธารณูปการ มีการบูรณะวัดให้มีความเหมาะสมสามารถเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมวัฒนธรรมได้ พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุริโย รุ่งเรือง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ” ได้เสนอว่าการบริหารคณะสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการนำหลักธรรมมาสร้างความเข้มแข็งแก่ชีวิตและสังคม รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21” ผลการวิจัย สะท้อนถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้รู้เท่า เข้าถึง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยผสมผสานหลักการบริหารของพระพุทธเจ้ากับศาสตร์การบริหารสมัยใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานทั้ง 6 ด้านมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

สรุปภาพรวมได้ว่า แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสงขลา มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเน้นการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสงเคราะห์ และการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนในสังคมไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

พระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะด้านการปกครองที่โดดเด่นที่สุด สะท้อนถึงความเข้มแข็งของโครงสร้างและระบบการบริหาร ขณะเดียวกันด้านสาธารณูปการ การเผยแผ่ และการศึกษา ก็ช่วยเสริมสร้างความรู้และการเข้าถึงประชาชน แม้ด้านสาธารณสงเคราะห์ยังมีข้อจำกัดจากทรัพยากรและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย บทบาทของพระสังฆาธิการมีความแตกต่างตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบ เช่น อายุ สมณเพศ ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ ระดับการศึกษา และความรู้ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายทางมุมมองและประสบการณ์ การบริหารจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้เพื่อสร้างแนวทางที่ครอบคลุมและยั่งยืน แนวทางส่งเสริมบทบาทการปกครองควรมุ่งบูรณาการทุกด้าน ทั้งการบริหาร การศึกษา การเผยแผ่ และการมีส่วนร่วมทางสังคม โดย

เน้นความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับพระสังฆาธิการจากผู้บริหารองค์กรศาสนาไปสู่ผู้นำทางจิตวิญญาณและสังคมในยุคใหม่ อันจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความเข้มแข็ง ทันสมัย และตอบสนองต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. พระสังฆาธิการดำเนินการส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง บริหารด้วยความโปร่งใส ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของพระภิกษุ สามเณร แม่ชี รวมถึงประชาชนในการวางแผนและร่วมตัดสินใจ

2. พระสังฆาธิการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานคณะสงฆ์ เช่น ระบบฐานข้อมูลพระสงฆ์ รวมถึงการผลิตสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเข้าใจง่าย สอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน และต้องสามารถเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย

3. พระสังฆาธิการประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการบูรณาวัดและส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมทางศาสนา และจิตอาสา

4. พระสังฆาธิการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมวิชาการพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชนในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา เรื่อง การบูรณาการบทบาทพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนเชิงสังคมและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการคณะสงฆ์กับการสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเชิงสถิติที่ครอบคลุมหลายกลุ่มเป้าหมาย เช่น พระภิกษุ สามเณร แม่ชี เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างทางมุมมอง

2. ควรศึกษา เรื่อง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานคณะสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการนำฐานข้อมูลพระสงฆ์ สื่อดิจิทัล และแอปพลิเคชันต่อการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการวิจัยแบบผสาน (Mixed Methods): ผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

3. ควรศึกษา เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการกับการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคมยุคใหม่ เพื่อศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงจากผู้บริหารองค์กรศาสนาไปสู่ผู้นำทางสังคมที่ผสมผสานหลักธรรมกับนวัตกรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research): ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเข้าใจประสบการณ์จริงและความหมายเชิงสังคม

บรรณานุกรม

ชนะชัย นิราศโศรก. (2558). *บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชนตามหลักมรรคมีองค์ 8: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการ ตำบลบ้านกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชัยยงค์ ขามรัตน์. (2551). *ศักยภาพชุมชนหมู่บ้านอีสาน: กรณีศึกษาบ้านตะแบก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. ม.ป.ท.

ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย). (2564). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสารคาม.

ประเสริฐ ไชยเชื้อ. (2554). *ศักยภาพผู้นำในการบริหารงานพัฒนา*. เจพีแอล ปริ้นส์.

พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท). (2564). ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์. *วารสารวิจัยวิชาการ, 4*(2), 235-250.

พระครูวินัยธรถวิล เรียบร้อย. (2557). *การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต). (2554). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6*(1), 27-40.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2550). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาอธิบายศัพท์และแปลความหมายคำวัด*. ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2550). *การพัฒนาพระสังฆาธิการภาค 2 ภาคปฏิบัติการ*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปิยปราชญ์ อาจารสุโภ. (2561). การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 1(2), 1-15.

พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ (ผมไผ). (2564). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development, 6*(6), 371-383.

พระมหาชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย). (2565). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองขอนแก่น* [บทความวิชาการ]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระมหาดนัย วงศ์พรหม. (2556). *ความสัมพันธ์ของธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลในการบริหารวัด ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม (ดีสุรกุล). (2561). *การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมชาย สนฺติกโร (ชุ่มจิต). (2555). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุวิทย์ โนนงาม. (2556). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสิงห์บุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.

พระมหาอภิชาต ชยเมธี (ถาวร). (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 4*(1), 108-120.

พระสมุห์กำพร สุชาโต (พิเชฐสกุล). (2554). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุริโย รุ่งเรือง. (2561). บริหารจัดการคณะสงฆ์อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7*(2), 101-115.

พีระศิลป์ บุญทอง. (2557). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5*(1), 20-35.

มนตรี แก้วไพฑูรย์. (2564). *บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วัดโมลีโลกยาราม. (2564). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535*. https://www.watmoli.com/wittaya-one/1192/

สนธยา พลศรี. (2556). *การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โอเดียนสโตร์.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ). (2007). *พุทธวิธีในการบริหาร*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row

ทักษะ

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

อภิวัตร ดาษดา[1*] กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ [2]

รับบทความ: 16 กุมภาพันธ์ 2569แก้ไขบทความ: 9 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 18 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 2) ความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นเลิศของครู และ 4) ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นเลิศของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม กับความเป็นเลิศของครู ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด ได้แก่ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผลประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด ได้ร้อยละ 97.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในคะแนนดิบ Y = 0.349 + 0.354X5 + 0.293X3 + 0.265X4 สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในคะแนนมาตรฐาน Z = 0.391Z5 + 0.335Z3 + 0.314Z4

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ความเป็นเลิศของครู

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[*] อีเมล: s64561802072@ssru.ac.th

Managerial Academic Skills of School Administrators Affecting Excellence of Teachers in Educational Quality Development School Network Group PakKret District Under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2

Apiwat Datsada[1*]

Ganratchakan Lertamornsak[2]

Abstract

This research aims to 1) study the academic administration skills of school administrators in the educational quality development network under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, 2) study the excellence of teachers in the educational quality development network in Pak Kret District, 3) study the relationship between the academic administration skills of school administrators and the excellence of teachers, and 4) study the impact of the academic administration skills of school administrators on the excellence of teachers. This is a quantitative research using questionnaires as the data collection tool. Statistical analyses include frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics using Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression.

The research findings show that 1) the overall level of opinion regarding the academic administration skills of school administrators is high, 2) the overall level of opinion regarding the excellence of teachers is high, and 3) there is a relationship between the overall academic administration skills of school administrators and the excellence of teachers in the educational quality development network in Pak Kret District. The following factors were found to be significant: 1) The academic administration skills of school administrators that affect teacher excellence in the Pak Kret District educational quality development network, namely the development of educational media, innovation and technology (X5), assessment and evaluation of learning (X3), and educational supervision (X4), together can predict 97.40% of the variance in teacher excellence in the Pak Kret District educational quality development network, with statistical significance at the 0.01 level. The multiple regression analysis equation for raw scores was $Y = 0.349 + 0.354X5 + 0.293X3 + 0.265X4$, and the multiple regression analysis equation for standardized scores was $Z = 0.391Z5 + 0.335Z3 + 0.314Z4$.

Keywords: Academic Administration School Administrators Teacher Excellence.

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University

*Email : s64561802072@ssru.ac.th

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีความรู้ความสามารถ วิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสะท้อนมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม

แม้ว่านโยบายด้านการศึกษาจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและผู้เรียนอย่างรอบด้าน แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการในสถานศึกษา เช่น ภาระงานนอกเหนือจากการสอนที่มากเกินไป การสื่อสารภายในองค์กรที่ไม่ทั่วถึง ความไม่ชัดเจนของเป้าหมายร่วม และความขาดความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาความเป็นเลิศของครูและคุณภาพงานวิชาการ โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปีการศึกษา 2566 ยังสะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ลดลงในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้สำคัญว่างานบริหารวิชาการยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2, 2566)

แนวคิดด้านการบริหารการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การยกระดับคุณภาพการศึกษาและความเป็นเลิศของครู จำเป็นต้องอาศัยทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ งานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการ (ณัฐวุฒิ พุทธวงค์, 2564; วัชรีภรณ์ รัตนวงศ์, 2564) ขณะเดียวกัน ความเป็นเลิศของครูสะท้อนผ่านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สุริยา ฆ้องเสนาะ, 2558; ปุญณิศา ไทยช่วย, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยมีความคาดหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ การส่งเสริมความเป็นเลิศของครู และการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคม และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
2. ศึกษาความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นเลิศของครู
4. ศึกษาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครู

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะการบริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารองค์กร เพื่อให้ภารกิจบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงทักษะการบริหาร ไว้ดังนี้

จันทร์จิรา พรหมเมตตา (2562) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในด้านการมีความรู้ ความสามารถด้านศักยภาพ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญ โดยมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจออกมาในรูปของการกระทำให้งานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยทำได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง หรือเป็นความชำนาญในการทำกิจกรรมได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว และถูกต้อง

ทวีสันต์ วิชัยวงษ์ (2562) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และความชำนาญในการปฏิบัติจนเป็นที่เชื่อถือและยอมรับของบุคคลทั่วไป

ดำรง กำเร็ว (2563) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานและกิจกรรมต่างๆ ของผู้บริหาร ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรอย่างรวดเร็ว ถูกต้องโดยใช้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

สรุปได้ว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารจัดการอย่างมีระบบระเบียบ แบบแผน โดยใช้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่มีอยู่โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบ จัดการให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และก้าวทันเทคโนโลยีเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ

การบริหารเป็นศาสตร์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ การบริหารนอกจากจะใช้ความรู้ หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยบริหารแล้วจะต้องใช้ความสามารถส่วนตัวเพิ่มเติมเข้าไปในสัดส่วนที่เหมาะสมกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น ในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ การบริหารได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

นาซีฮะห์ ลาเตะ (2564) กล่าวถึง การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่บุคคลสองคนขึ้นไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อภารกิจขององค์การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้โดยอาศัยกระบวนการและมีการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม การติดตามและการประเมินผลโดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

เกศรา ตุ่มคำ (2562) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานการเรียนการสอน มีการดำเนินงาน ปรับปรุง และพัฒนางานการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ดวงแข มานะปรีชางามเลิศ (2562) กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมในสถานศึกษา เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดโดยสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

จิราวรรณ รินทรา (2562) กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา การดำเนินการทุกอย่างผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานและการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยอาศัยการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม ติดตาม และประเมินผล เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้การบริหารงานวิชาการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

3. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศของครู

ภาณุนี ดีมังกร (2566) กล่าวถึง ความเป็นเลิศมีความเกี่ยวข้องกับคำว่าคุณภาพ มีสภาพที่ยอดเยี่ยม มีความโดดเด่น ควรค่าแก่การยกย่อง เป็นที่พึงพอใจสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้ ความเป็นเลิศในการบริหารงานการศึกษาถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือความเป็นเลิศของสถานการศึกษา

Sentell (1994) กล่าวถึง คำว่า ความเป็นเลิศ (Excellent) เริ่มมีการใช้ในองค์กรที่ดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งหมายถึง องค์การที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการ มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ บริการและ

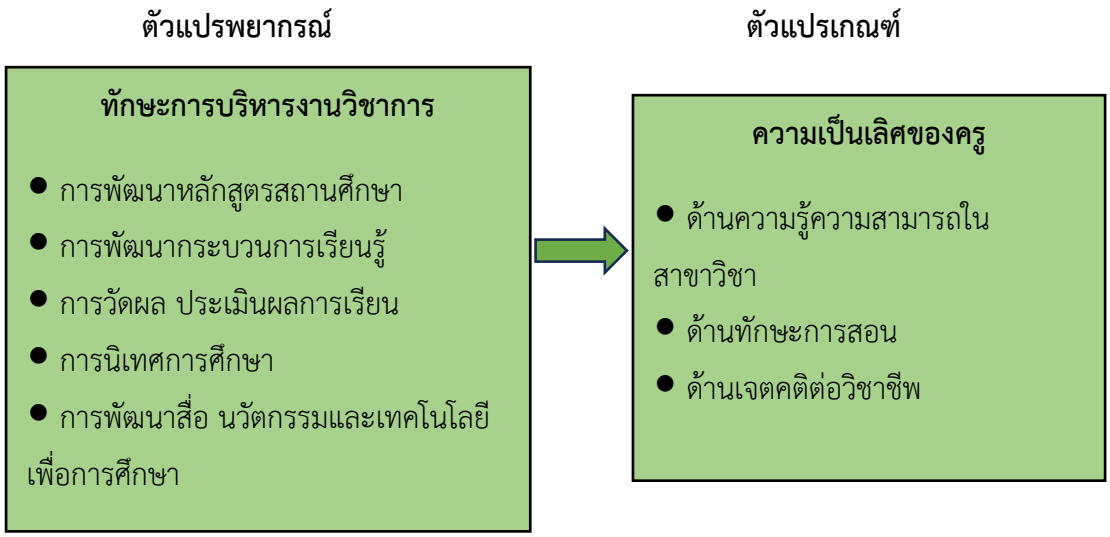
ผลผลิตขององค์กรมีคุณภาพและมาตรฐานสนองความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือผู้บริโภคมีเกณฑ์

Kao, Kao and Jing (2006) กล่าวว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง การเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จในด้านการเงิน สามารถให้ความช่วยเหลือสังคม และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตที่มีคุณค่าต่อการลงทุนได้ในระยะยาว

สรุปได้ว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง การดำเนินงานที่มีคุณภาพสูง มีสมรรถนะในการบริหารจัดการมีศักยภาพในการดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ทำให้ผลผลิตขององค์การมีคุณภาพและมาตรฐานจนสามารถสนองความต้องการ และมีความพึงพอใจของผู้รับบริการ อีกทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่น หรือองค์กรอื่น ๆ อีกต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของเทอดศักดิ์ จันทิมา (2560) ส่วนความเป็นเลิศของครูพิจารณาจากแนวคิดและทฤษฎีของ ยนต์ ชุ่มจิต (2553), และ The Training and Development Agency for School (2007) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 19 โรงเรียน จำนวน 448 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 210 คน ใช้วิธีการคัดเลือกจากตาราง (Krejcie & Morgan) ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ **ตอนที่ 1** เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยลักษณะคำถามเป็นแบบที่ปลายปิดแบบให้เลือกตอบ **ตอนที่ 2** เป็นคำถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้ตามมาตราวัดแบบลิเคิร์ท (Likert scale) **ตอนที่ 3** เป็นคำถามเกี่ยวกับความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า รวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถาม ระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2568 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผลประเมินผลการเรียนการนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	ทักษะการบริหารงานวิชาการ	n = 195		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.86	0.73	มาก	4
2	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.84	0.72	มาก	5
3	การวัดผล ประเมินผลการเรียน	3.88	0.70	มาก	2
4	การนิเทศการศึกษา	3.88	0.73	มาก	3
5	การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.89	0.68	มาก	1
	รวม	**3.87**	**0.66**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.87, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x}$ = 3.89, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ การวัดผล ประเมินผลการเรียน ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.70) ถัดมา คือ

การนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.73) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.84, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นเลิศของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการสอน ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นเลิศของครูโดยภาพรวม

ที่	ความเป็นเลิศของครู	n = 195		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	3.91	0.69	มาก	2
2	ด้านทักษะการสอน	3.85	0.72	มาก	3
3	ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ	3.91	0.57	มาก	1
	รวม	**3.89**	**0.62**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อความเป็นเลิศของครูโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.89, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.69) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการสอน ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม กับความเป็นเลิศของครู ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก (r = .975) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000					.860**	สูงมาก
X_2	.832**	1.000				.868**	สูงมาก
X_3	.809**	.879**	1.000			.930**	สูงมาก
X_4	.808**	.782**	.834**	1.000		.931**	สูงมาก
X_5	.839**	.815**	.854**	.864**	1.000	.948**	สูงมาก
X	-	-	-	-	-	**.975****	**สูงมาก**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .975 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง r = 0.860-0.948 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ คือ X_5 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.948, X_4 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.931, X_3 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.930, X_2 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.868 และX_1 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.860

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา X5 เป็นตัวพยากรณ์ สามารถพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ดีที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 89.90 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X3 เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 95.30 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 5.40 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X4 เข้าไป จะมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 97.40 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 2.10 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X5, X3 และ X4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.354, 0.293 และ 0.265 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.391, 0.335 และ 0.314 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์แปรปรวนของความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 97.40

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์				*t*	p-values
	b	SE_b	*β*		
ค่าคงตัว (a)	0.349	0.043		8.212	0.000
X_5	0.354	0.024	0.391	14.863	0.000
X_3	0.293	0.021	0.335	13.951	0.000
X_4	0.265	0.021	0.314	12.650	0.000
R = .987, R^2 = .974, a = .349					

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X5, X3 และ X4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.354, 0.293 และ 0.265 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.391, 0.335 และ 0.314 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์แปรปรวนของความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 97.40 และสามารถเขียนสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้คะแนนดิบ

Y = 0.349 + 0.354X5 + 0.293X3 + 0.265X4

สมการพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

Z = 0.391Z5 + 0.335Z3 + 0.314Z4

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าโดยภาพรวม ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งผลให้ภาพรวมของทักษะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพงษ์ เจริญศิริ (2564, น.102-105) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าความเป็นเลิศของครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการสอน ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ดมีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อความเป็นเลิศของครูทั้ง 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญธารา พุ่มพฤกษ์ (2565, น.64-72) ได้ศึกษา การศึกษาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติตนในวิชาชีพครู และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .975 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะทักษะการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลัก หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน และสะท้อนให้เห็นว่าทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการบริหารวิชาการในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรยุทธ วันทอง (2565, น.195-196) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบทีละขั้นตอนของทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอำนาจพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูจากตัวแปรทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กัน จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผล ประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็น

เลิศของครูทั้ง 3 ด้านล้วนมีความสำคัญต่อความเป็นเลิศของครูเป็นอย่างมาก ผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผล ประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา ซึ่งการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นสิ่งที่ปัจจุบันวงการการศึกษาจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลทำให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานและความรวดเร็วในบริหารจัดการการศึกษา การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์การทำงานที่เป้าหมายชัดเจนสามารถทำให้องค์กรขับเคลื่อนอย่างมีจุดหมาย รวมถึงการทำงานในปัจจุบันหากมีกระบวนการทำงานใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ การคิด วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียน ก็ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินภา อุปละวงศ์ (2567, น. 1487-1488) ได้ศึกษา ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนกับสมรรถนะของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ตัวแปรทักษะของผู้บริหารโรงเรียนที่ร่วมส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 มี 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะกระบวนการ ทักษะทางเทคโนโลยี นวัตกรรม และทักษะการทำงานเป็นทีม โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 44

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับความเป็นเลิศของครู โดยทักษะด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผลและประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถพยากรณ์ความเป็นเลิศของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศอย่างเหมาะสม มีระบบนิเทศและประเมินผลที่ชัดเจน จะสามารถส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ผลจากการวิจัยความเป็นเลิศของครู พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสอน ดังนั้น โรงเรียนควรมีการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีเอื้อต่อการเรียนรู้ การให้ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำนักเรียน จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำรายงานผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำผลการรายงานที่เป็นข้อมูลสารสนเทศมาวางแผนในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สูงขึ้น และควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและการรวบรวมจัดเก็บข้อมูลต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของครูของสถานศึกษาระดับอื่น ๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 และเขตอื่น ๆ ต่อไป

3. ควรมีการวิจัยทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะ/คุณลักษณะของครูด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).* สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

เกศรา ตุ่มคำ. (2562). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านแม่ขะปู อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการ PDCA* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ขวัญธารา พุ่มพฤกษ์. (2565). *การศึกษาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จันทร์จิรา พรหมเมตตา. (2562). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *พิฆเนศวร์สาร.* 15(1), 167-188.

จิราวรรณ รินทรา. (2562). *แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ณัฐวุฒิ พุทธวงค์. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ดวงแข มานะปรีชางามเลิศ. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ดำรง กำเร็ว. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลด้านวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทวีสันต์ วิชัยวงษ์. (2562). ภาวะผู้นำและทักษะในการบริหารงานในองค์การ.*วารสารวิชาการแสงอีสาน*,16(2), 667-680.

เทอดศักดิ์ จันทิมา. (2560). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยการใช้เครือข่ายของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ธีรยุทธ วันทอง. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*,*19*(37), 195-208.

ธีระพงษ์ เจริญศิริ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3.*Journal of Educational Innovation and Research*. 6(1), 101-110.

นาซีฮะห์ ลาเตะ. (2564). *การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสานักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนราธิวาส*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปุญณิศา ไทยช่วย. (2566). *การศึกษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ กับแนวคิด Education 4.0*. https://www.senate.go.th

ภาณุนี ดีมังกร. (2566). ความเป็นเลิศทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Sustainable Social Development*. 1(5), 1-12.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู*. โอเดียนสโตร์.

วัชรีภรณ์ รัตนวงศ์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.

สุริยา ฆ้องเสนาะ. (2558). *บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21*. http://www.parliament.go.th/ewtadmion/ewt/parliament_parcy/ewt_dlparcy/ewt_dl_link.php?nid=28182.

Kao, R. W., Kao, R. R., & Jing, Y. (2006). *An entrepreneurial approach to corporate management* (2nd ed.). Pearson Education South Asia.

Sentell, G. D. (1994). *Fast focused and flexible: Bold new imperatives for the high-performance organization*. Pressmark International.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

แนวทาง การส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วรรณวิภา ยุมังกูร[1*] มิตรภาณี พุ่มกล่อม[2]

รับบทความ: 1 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 27 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 28 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 2) แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 144 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร และความผูกพันด้านจิตใจ 2) แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ มีดังนี้ 2.1 ความผูกพันด้านจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้กับครูผู้สอน 2.2 ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างให้ครูผู้สอนมีความภาคภูมิใจวิชาชีพ และพัฒนาศักยภาพ มีการสนับสนุนด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ 2.3 ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบในวิชาชีพ ยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูผู้สอน ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร สถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา

[1-2] ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

[*] อีเมล: wanvipar.mypay@gmail.com

Guidelines For Promoting Organization Commitment Of School Administrators In Specia Areas Under The Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1

Wanvipar Yumungkoon [1*]
Mitparnee Pอumklom [2]

Abstract

This research aimed to : 1) study the organizational commitment of school administrators in special areas under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, and 2) examine the guidelines for promoting organizational commitment of school administrators in special areas under the same office. This was quantitative research. The samples consisted of school administrators and teachers in special-area schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, totaling 144 participants, selected through stratified random sampling according to educational zones. In addition, 8 key informants for group discussions were purposively selected. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings were as follows: 1) The organizational commitment of school administrators in special areas under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, overall and each individual aspect were the highest level ranking in the order of mean from high to low as normative commitment, continuance commitment and affective commitment. 2) Guidelines for promoting organizational commitment of school administrators in special areas under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1 were as follows; 1) affective commitment, school administrators should prioritize motivating teachers to dedicate themselves fully to the sustainable development of the school, 2) continuance commitment, school administrators should focus on fostering a sense of professional pride and commitment among teachers, encouraging them to perform their duties to the best of their abilities, continuously develop their potential, and support their quality of life and well-being, 3) school administrators, should emphasize instilling values of ethics and professional responsibility, as well as recognizing and honoring teachers who work with dedication and selflessness. They should also provide guidance, support, and encouragement to their staff.

Keywords: Organizational Commitment, Special areas under, Administrators

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
[*] Email: wanvipar.mypay@gmail.com

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของประเทศที่ต้องได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเพื่อเตรียมพร้อมกับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพโดยมีการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งสร้างคนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสร้างสังคมที่มีสภาพแวดล้อม ที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพมีพัฒนาการที่สมดุลทั้งทางสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, หน้า 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในภาพรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจากผลของการยกระดับสุขภาวะ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ด้วยการกระจายโอกาส สร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำ จะต้องมีการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 11-12)

สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการจัดการศึกษาแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัยให้พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม และประเทศชาติ บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งเป็นผู้ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1-3)

ปัจจุบันพบว่ามีสภาพอัตรากำลังครูอยู่ในภาวะขาดแคลน ในขณะที่ครูบรรจุใหม่มีจำนวนไม่ถึง 2 หมื่นคน ดังนั้นปัญหาการขาดแคลนบุคลากรครูในโรงเรียนจึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและความไม่ต่อเนื่องของครูทำให้ครูไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาบูรณาการในการสอนให้เด็กได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าในสภาวการณ์ปัจจุบันเกิดปัญหาครูย้ายบ่อย โดยมีสาเหตุการย้ายจากภาระงาน ครอบครัว ภาระงานครูมาก ครูขาดขวัญกำลังใจ ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อ ย้ายไปสู่องค์กรที่มีสิทธิภาพ และประโยชน์ที่ดีกว่า ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและการพัฒนาการศึกษา (รัตน์สินี รื่นนุสาน, 2561, หน้า 375) ปัจจัยที่จะทำให้ผู้บริหารและครูผูกพันต่อองค์กรการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรขึ้นอยู่กับบุคลากรภายในโรงเรียนว่ามีความผูกพันต่อองค์กรมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในด้านทักษะและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเพื่อสร้างความผูกพันภายในองค์กร เมื่อบุคลากรในองค์กรเกิดความรักและผูกพัน

ต่อองค์กรแล้วจะทำให้การทำงานร่วมกันเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย, 2561, หน้า 34-37)

ในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษอยู่ในอำเภอศรีสวัสดิ์ ซึ่งโรงเรียนพื้นที่พิเศษ มีลักษณะทางกายภาพเป็นภูเขาที่มีที่ราบสลับกับไหล่เขา ทำให้การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก ในด้านผู้เรียนประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ด้านประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่จึงมีความแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดผลการย้ายครู ย้ายเข้า ย้ายออก จากข้อมูลข้างต้นเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่า ปัญหาความผูกพันของครูต่อสถานศึกษาสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการย้ายกลับภูมิลำเนา ย้ายครอบครัว ย้ายตามคู่สมรส ย้ายเพื่อดูแลบิดามารดา คู่สมรสหรือบุตร รวมทั้งขาดแรงกระตุ้นจูงใจในการปฏิบัติงานจึงทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2567, หน้า 2-6)

จากศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างความผูกพันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งจะก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีมในการพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ เพื่อประโยชน์สูงสุดในพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

อรัญญา ออมสินสมบูรณ์ (2559, หน้า 19) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง การแสดงตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร มีความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรในองค์กร บุคลากรเหล่านี้พร้อมจะทุ่มเทแรงกายและแรงใจในการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชุติมา ทองคำพันธุ์ (2560, หน้า 2) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง เป็นการแสดงออกของบุคคลต่อองค์กรที่มากกว่าความจงรักภักดีที่เกิดขึ้นตามปกติ ซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อองค์กรอย่างแน่นแฟ้น และผลักดันให้บุคคลมีการอุทิศตนเองเพื่อที่จะสร้างสรรค์ให้องค์กรมีความเจริญเติบโตขึ้น

กรีนเบิร์กและบารอน (Greenberg & Baron, 2003, p. 147) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร เป็นความผูกพันที่บุคลากรมีต่อองค์กร ประกอบด้วย

1. ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร
2. ความเต็มใจทุ่มเทและพยายามอย่างเต็มที่เพื่อการปฏิบัติงานให้กับองค์กร
3. ความเชื่อและการยอมรับค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร

รอบบินส์ และ โคลเตอร์ (Robbins & Coulter, 2005, p. 120) ได้กล่าวถึง ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง สถานะซึ่งพนักงานผูกพันตนกับองค์กรและเป้าหมายขององค์กรหนึ่ง ๆ และปรารถนาที่จะรักษาความเป็นสมาชิกในองค์กรนั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมกับองค์กรสูง หมายถึง ความผูกพันกับงานหนึ่ง ๆ ในขณะที่ความผูกพันต่อองค์กรสูง หมายถึง ความผูกพันกับองค์กรซึ่งว่าจ้างตน

ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกของบุคลากรที่มองตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความสัมพันธ์ที่ดีและแน่นแฟ้น พร้อมทุ่มเทแรงกาย แรงใจ และความสามารถเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะมีความปรารถนาที่จะรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร ยอมรับค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร และอุทิศตนในการทำงานเพื่อพัฒนาและสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืน

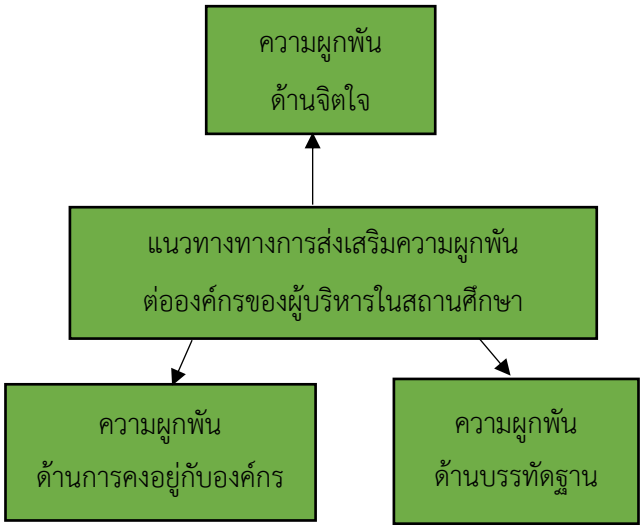
แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความผูกพันต่อองค์กร

อัลเลน และ เมเยอร์ (Allen & Meyer, 2015A, pp. 23-24) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกที่พนักงานมีต่อองค์กรโดยเป็นสิ่งที่เหนี่ยวรั้งให้คนยังอยู่ในองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ความผูกพันด้านจิตใจ ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร และความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ความผูกพันต่อองค์กร เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงพนักงานเข้ากับองค์กร โดยที่ความผูกพันด้านจิตใจจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์จากการทำงานที่ดีและตรงกับความคาดหวังของตนเอง ทำให้บุคคลมีความปรารถนาที่จะอยู่กับองค์กร ส่วนความผูกพันทางด้านการคงอยู่กับองค์กรเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการได้รับผลตอบแทนจากองค์กรและรับรู้ถึงการขาดทางเลือกหรือความยากลำบากในการทำงานใหม่ ทำให้บุคคลจำเป็นที่จะอยู่กับองค์กร ในขณะที่ความผูกพันด้านบรรทัดฐานเกิดขึ้นจากค่านิยมส่วนบุคคลและความรู้สึกรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร ทำให้บุคคลรู้สึกว่า เขาควรที่จะอยู่กับองค์กรแห่งนี้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของอัลเลนและเมเยอร์ (Allen & Meyer, 2015,

p. 34) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความผูกพันด้านจิตใจ 2) ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร และ 3) ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 230 คน จากสถานศึกษา จำนวน 18 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาพื้นที่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 144 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา ดังรายละเอียดตารางที่ 3.1 และผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมช้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน ทางออนไลน์ และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 144 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนหรือผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ คือ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ เกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากโรงเรียนพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4. การวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981, p. 195) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้วยการจัดสนทนากลุ่มโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยของความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม

ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความผูกพันด้านจิตใจ	4.62	0.33	มากที่สุด
2. ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร	4.63	0.33	มากที่สุด
3. ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	4.65	0.33	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.63**	**0.30**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ($\bar{x}$=4.65) รองลงมาคือ ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร ($\bar{x}$=4.63) และความผูกพันด้านจิตใจ ($\bar{x}$=4.62)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยของแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ผลการจัดสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนหรือผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

1. ความผูกพันด้านจิตใจ มีแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนควรปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น เต็มใจ โดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จและคำนึงคุณภาพของงานในการปฏิบัติงานทุกครั้ง

1.2 ผู้บริหารและครูควรพร้อมที่จะอุทิศแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของสถานศึกษาและปฏิบัติงานโดยคำนึงผลประโยชน์ของโรงเรียนก่อนผลประโยชน์ส่วนตนไม่ว่าจะเป็นงานหลักหรือภารกิจเพิ่มเติม โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

1.3 ผู้บริหารและครูควรสนใจและเอาใจใส่ต่อความเป็นไปของการปฏิบัติงาน โดยมอบหมายตามศักยภาพของครูอย่างเหมาะสม ยุติธรรม เพื่อให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุขและสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง

2. ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร มีแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถโดยให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่จูงใจ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรักและความผูกพันต่อองค์กรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้มีความเป็นกันเอง และคอยดูแลความปลอดภัยคุณภาพของชีวิตของครูในโรงเรียน

2.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อการเลื่อนตำแหน่งในหน้าที่การงานให้สูงขึ้นและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละรอบงบประมาณด้วยความเป็นธรรม

3. ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน มีแนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ ดังนี้

3.1 ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาให้ครูได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

3.2 ผู้บริหารและครูควรมีการกำหนดและปฏิบัติตนตามค่านิยม ของสถานศึกษาร่วมกันบนพื้นฐานหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี

3.3 ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ อย่างอิสระโดยผู้บริหารคอยให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่ครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ภาคภูมิใจ และศรัทธาในองค์กร จึงใช้ความรู้ ความสามารถ และศักยภาพอย่างเต็มที่ในการดำเนินงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและมีคุณภาพในทุกขั้นตอน ผู้บริหารให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหา พร้อมทั้งชี้แนะบุคลากรอย่างเหมาะสมและกำหนดบทบาทหน้าที่ด้วยความยุติธรรม นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับครู ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง เอื้ออาทร และคอยดูแลความปลอดภัยของบุคลากรในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น และมีความยุติธรรมในการพิจารณาผลตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผู้บริหารยังยึดถือและปฏิบัติตนตามค่านิยมของสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา กิจส่งเสริมกุล (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลภัสร์ อัญบุตร (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ โดยการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

2.1 ความผูกพันด้านจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้กับครูผู้สอน ให้มีความรู้สึกมีส่วนร่วม ความภูมิใจในตนเอง และความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เพื่อให้ผู้บริหารเกิดความรักและศรัทธาต่อองค์กร พร้อมที่จะอุทิศตนอย่างเต็มที่เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชานันทน์ ศิริกุลสถิตย์ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์มีความพยายามอย่างเต็มความสามารถให้กับการปฏิบัติงานเพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานในโรงเรียน มีการทุ่มเทให้งานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ทุกครั้ง และมีความเต็มใจที่จะทำงานต่อให้เสร็จ แม้ว่าจะเลยเวลางานไปแล้ว มีความสุขในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงทันเวลา ถึงแม้จะพบปัญหาและอุปสรรคในการทำงานบ้าง แต่ก็มีความภาคภูมิใจที่สามารถผลิตเยาวชนที่มีคุณภาพเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน

2.2 ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างให้ครูผู้สอนมีความภาคภูมิใจวิชาชีพ และมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสนับสนุนด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคลากรในสถานศึกษาพื้นที่พิเศษเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกว่า การปฏิบัติงานในองค์กรอย่างต่อเนื่องจะนำมาซึ่งผลตอบแทนทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายมากยิ่งขึ้นตามระยะเวลาที่ดำรงอยู่ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ เครือสา (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรโรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรโรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะบุคลากรของโรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานีมีความรู้สึกภูมิใจในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กรแห่งนี้ และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในองค์การแห่งนี้ต่อไป เนื่องจากองค์การแห่งนี้มีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบและผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม ตลอดจนมีสังคมของสมาชิกในองค์การที่มีความรักและความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้เกียรติซึ่งกันและ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีวัยวุฒิแตกต่างกันสามารถแสดงศักยภาพได้ตามโอกาสที่เหมาะสม และได้รับการสนับสนุนสวัสดิการจากผู้บริหารอย่างเหมาะสม

2.3 ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบในวิชาชีพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรม ตลอดจนการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและทุ่มเทอย่างต่อเนื่อง ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกิดแรงจูงใจภายในจากความรู้สึกว่าการคงอยู่ในองค์กรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สมควร และควรค่าแก่การกระทำไม่ใช่เพียงเพราะเป็นหน้าที่ หากแต่เป็นความรับผิดชอบเชิงคุณธรรมที่ควรยึดถือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชานันทน์ ศิริกุลสถิตย์ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์มีเป้าหมายกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษามอบอำนาจให้กับข้าราชการครูปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย เปิดโอกาสให้ข้าราชการครูได้เข้าร่วมประชุม เพื่อทราบผลการดำเนินงาน และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ข้าราชการครูมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนมีความก้าวหน้ามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และยังกล่าวชื่นชมโรงเรียนให้เพื่อนๆและบุคคลภายนอกฟังเสมอเมื่อได้พบกัน หากมีผู้กล่าวถึงโรงเรียนในทางเสียหาย ข้าราชการครูจะรีบชี้แจงข้อเท็จจริงทันทีทุกครั้ง

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน รองลงมา

คือ ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร และความผูกพันด้านจิตใจตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้เข้าร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ รองลงมาคือ ผู้บริหารจัดสถานศึกษาให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ครูอย่างเหมาะสม ผู้บริหารมีการบริหารงานของโรงเรียนเป็นการบริหารงานที่เหมาะสม และผู้บริหารให้อิสระแก่ครูในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารและครูมีการกำหนดและปฏิบัติตนตามค่านิยมของสถานศึกษาร่วมกัน

1.2 ด้านความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละรอบงบประมาณด้วยความเป็นธรรม รองลงมาคือผู้บริหารและครูตั้งใจและมุ่งมั่นในการรักษาความเป็นสมาชิกของโรงเรียน และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อการเลื่อนตำแหน่งในหน้าที่การงานให้สูงขึ้น ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารและครูเชื่อว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นองค์กรที่ดีที่สุด

1.3 ด้านความผูกพันด้านจิตใจ ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความเต็มใจ รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูพร้อมที่จะอุทิศแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของสถานศึกษา ผู้บริหารและครูรู้สึกสนใจและเอาใจใส่ต่อความเป็นไปและทิศทางของโรงเรียน และผู้บริหารและครูปฏิบัติงานโดยคำนึงผลประโยชน์ของโรงเรียนก่อนผลประโยชน์ส่วนตนตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารและครูคำนึงถึงชื่อเสียงของสถานศึกษาในการปฏิบัติงานทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรตระหนักถึงการกระทำและคำพูดในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรรับฟังความคิดเห็น เอาใจใส่ ร่วมกันตัดสินใจ และเสริมสร้างบรรยากาศที่เคารพซึ่งกันและกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันกำหนดค่านิยมหลักของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

3. ควรมีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของครูในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

บรรณานุกรม

ชุติมา ทองคำพันธุ์. (2560). *การเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในองค์กรบริหาร ส่วนตำบล เทศบาลตำบล และเทศบาลเมืองในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณิชานันทน์ ศิริกุลสถิต. (2562). *ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/24000

ยุพา กิจส่งเสริมกุล. (2561). *ความผูกพันต่อองค์กรของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

รัตน์สินี รื่นนุสาน. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chula ETD. 10.58837/CHULA.THE.2017.894

สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม (พ.ศ. 2566-2570).* สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา.* สำนักงาน.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. สำนักงาน.

อภิสิทธิ์ เครือสา. (2564). *ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/27034

อรัญญา ออมสินสมบูรณ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความผูกพัน ต่อองค์กรกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการทหารกรมแพทย์ทหารบก. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 7*(2), 87-97.

Allen, N. J, & Meyer, J. P., (2015A). Testing the side-bet theory of organizational commitment: Some methodological considerations. *Journal of Applied Psychology, 69*(3), 60-79.

_____. (2015B). Commitment in the workplace: Theory, research and application. Sage Publications.

Greenberg, J. & Baron, R. A. (2003). *Behavior in organizations: Understanding and managing the human side of work* (8th ed.). Pearson Education.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Robbins, S. P. & Coulter, M. K. (2005). Management (8th ed.). Prentice Hall.

การศึกษากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน

หลิว ยิน[1]* ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา [2] จำเริญ คังคะศรี [3] นิสากร ยินดีจันทร์ [4]

รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความต้องการด้านความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน และ 2) กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างตามวิธีที่กำหนดให้ครอบคลุมผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้บริหาร และบล็อกเกอร์หรือผู้พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินที่มีบทบาทหรือความรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำกับดูแลและการจัดการความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมุ่งศึกษาแนวทางและกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินมีความต้องการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน 5 กลยุทธ์ ดังนี้ (1) กลยุทธ์การกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศ (2) กลยุทธ์การกำหนดเป้าหมายความปลอดภัยระบบสารสนเทศ (3) กลยุทธ์การกำหนดนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัย (4) กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัยสารสนเทศ และ (5) กลยุทธ์การสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์

คำสำคัญ: การจัดการความปลอดภัย ระบบสารสนเทศ แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน

[1-4] คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

* อีเมล : liuyin.rbru@outlook.com

A Study on Information System Security Management Strategies of the Douyin Online Platform

Liu Yin[1]* Puripat Keawtathanawatthana [2]
Jamroen Kangsri [3] Nisakorn Yindeechan[4]

Abstract

This study aimed to: 1) investigate users' needs regarding information security management of the Douyin online platform; and 2) examine strategies for managing information security of the Douyin online platform. A mixed methods research design was employed, comprising quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, the sample consisted of 400 users of the Douyin online platform. The sample size was determined using Yamane's formula, and an appropriate sampling method was employed to obtain participants representing relevant platform users. Data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, 20 key informants, comprising government officials, executives, and bloggers or platform developers who were responsible for or involved in information security governance and management, were selected through purposive sampling. Data were collected using semi-structured interviews focusing on approaches and strategies for information security management. The qualitative data were analyzed using content analysis, and the credibility of the findings was established through triangulation.

The findings revealed that: 1) users of the Douyin online platform had an overall need for information security management at the highest level; and 2) five strategies for information security management of the Douyin online platform were identified: (1) establishing an information security management system; (2) defining information security objectives; (3) establishing security governance policies; (4) developing personnel competencies in information security; and (5) building user confidence in the online platform.

Keywords: Information Security Management; Online Platform Douyin

[1-4] Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat university
E-mail: liuyin.rbru@outlook.com

บทนำ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูล และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นซึ่งสามารถนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องผ่านระบบแนะนำเนื้อหาที่อาศัยอัลกอริทึม ข้อมูลพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ เช่น การกดถูกใจ การแสดงความคิดเห็น การแชร์ และระยะเวลาในการรับชม กลไกดังกล่าวทำให้แพลตฟอร์มสามารถคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้ใช้แต่ละราย และมีส่วนสำคัญต่อประสบการณ์การใช้งานและการมีส่วนร่วมบนแพลตฟอร์ม (Wu & Zhang, 2024) โดยเฉพาะแพลตฟอร์มโต่วยิน (Douyin) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นที่มีระบบแนะนำเนื้อหาเป็นกลไกสำคัญในการจัดลำดับและเผยแพร่เนื้อหาแก่ผู้ใช้ การขยายตัวของแพลตฟอร์มดิจิทัลดังกล่าวมิได้ก่อให้เกิดเพียงโอกาสด้านการสื่อสารและการสร้างสรรค์เนื้อหาเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งความท้าทายด้านการจัดการข้อมูลและความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ เนื่องจากการดำเนินงานของแพลตฟอร์มจำเป็นต้องรวบรวม ประมวลผล จัดเก็บ และใช้ข้อมูลผู้ใช้ในหลายรูปแบบ หากข้อมูลและระบบไม่ได้รับการป้องกันอย่างเหมาะสม ย่อมมีความเสี่ยงต่อการเข้าถึง การใช้ การเปิดเผย การเปลี่ยนแปลง การรบกวน หรือการทำลายโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ ตลอดจนความน่าเชื่อถือและความต่อเนื่องในการให้บริการของแพลตฟอร์ม ดังนั้น ความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศจึงต้องครอบคลุมทั้งการป้องกันข้อมูล ระบบ และทรัพยากรสารสนเทศจากภัยคุกคาม ตลอดจนการรักษาความลับ ความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมใช้งานของสารสนเทศ (National Institute of Standards and Technology [NIST], 2020) ในบริบทของแพลตฟอร์มโต่วยิน ประเด็นดังกล่าวมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากระบบแนะนำเนื้อหาด้วยอัลกอริทึมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้ ขณะที่การสร้างและเผยแพร่เนื้อหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีปริมาณสูง ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล อัลกอริทึม เนื้อหา และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้จึงทำให้การรักษาความปลอดภัยไม่สามารถพิจารณาเฉพาะมาตรการทางเทคนิคได้ แต่จำเป็นต้องครอบคลุมการบริหารความเสี่ยง นโยบาย กระบวนการ บุคลากร และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ การศึกษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มโต่วยินจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้และการกำหนดแนวทางการจัดการที่สามารถรองรับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

แม้แพลตฟอร์มออนไลน์จะมีระบบเทคโนโลยีและอัลกอริทึมสำหรับบริหารจัดการข้อมูลและกลั่นกรองเนื้อหา แต่ลักษณะการเผยแพร่ข้อมูลที่มีความรวดเร็วและมีปริมาณสูงยังสร้างความท้าทายด้านความปลอดภัยหลายประการ ได้แก่ การรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือทำให้เข้าใจผิด และความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ ทั้งนี้ แพลตฟอร์มดิจิทัลยังเผชิญความท้าทายด้านการกลั่นกรองและการคัดสรรเนื้อหา เนื่องจากระบบอัลกอริทึมสามารถขยายการเข้าถึงข้อมูลบางประเภทได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้การจัดการข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นอันตรายมีความซับซ้อน

มากขึ้น (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2023) นอกจากนี้ การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของแพลตฟอร์มไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะมาตรการทางเทคนิค แต่ควรครอบคลุมการกำกับดูแล การบริหารความเสี่ยง การกำหนดนโยบาย การควบคุม การตรวจจับ การตอบสนอง และการฟื้นฟูระบบอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง (Pascoe et al., 2024)

สำหรับประเทศจีน การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลบริการข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ของจีนกำหนดกรอบความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการเครือข่ายในการคุ้มครองข้อมูลผู้ใช้และการรักษาความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ (Cyberspace Administration of China [CAC], 2025) ขณะเดียวกัน ข้อกำหนดว่าด้วยการจัดการบริการแนะนำอัลกอริทึมสำหรับบริการข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของอัลกอริทึม จัดให้มีระบบการตรวจสอบเนื้อหา การคุ้มครองข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล การประเมินความปลอดภัย การติดตาม และการจัดการเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย รวมถึงต้องเพิ่มความโปร่งใสและความสามารถในการอธิบายหลักการทำงานของระบบแนะนำ (Cyberspace Administration of China et al., 2022) ดังนั้น ความซับซ้อนของระบบนิเวศดิจิทัล การพึ่งพาอัลกอริทึม และปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้การจัดการความปลอดภัยจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบและเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้เข้ากับระบบ นโยบาย บุคลากร การบริหารความเสี่ยง และกลไกการกำกับดูแลของแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

จากบริบทดังกล่าว การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินจำเป็นต้องบูรณาการการคุ้มครองข้อมูล การบริหารความเสี่ยง การพัฒนาบุคลากร และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้และสังเคราะห์กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัย เพื่อยกระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ลดความเสี่ยงจากการหลอกลวงและข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิด ตลอดจนสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์มอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน
2. ศึกษากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศตามกรอบ CIA Triad

แนวคิด CIA Triad เป็นกรอบพื้นฐานสำคัญในการอธิบายและประเมินความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรักษาความลับของข้อมูล (Confidentiality)

การรักษาความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล (Integrity) และการทำให้ข้อมูลและระบบพร้อมใช้งาน (Availability) แนวคิดดังกล่าวมองว่าความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศมิได้จำกัดอยู่เพียงการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ครอบคลุมถึงการป้องกันข้อมูลจากการถูกเปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือทำให้ไม่สามารถใช้งานได้ตามความจำเป็น ในบริบทของแพลตฟอร์มออนไลน์ ความลับของข้อมูลมีความสำคัญต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลบัญชีผู้ใช้ และข้อมูลพฤติกรรมการใช้งาน ขณะที่ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันการแก้ไขข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ตลอดจนการรักษาความน่าเชื่อถือของเนื้อหาและธุรกรรมบนแพลตฟอร์ม ส่วนความพร้อมใช้งานสะท้อนความสามารถของระบบในการให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (National Institute of Standards and Technology [NIST], 2020; International Organization for Standardization [ISO], 2022) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ CIA Triad สามารถใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน โดยพิจารณาว่าผู้ใช้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความถูกต้องของข้อมูล และความต่อเนื่องในการให้บริการในระดับใด ทั้งสามองค์ประกอบจึงเป็นฐานสำคัญสำหรับการกำหนดมาตรการและกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ

ระบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (Information Security Management System: ISMS) เป็นกรอบการบริหารจัดการที่มุ่งให้องค์กรสามารถจัดการความเสี่ยงด้านสารสนเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการใช้มาตรการทางเทคนิค แต่ครอบคลุมถึงบุคลากร กระบวนการนโยบาย การบริหารความเสี่ยง และมาตรการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO) กำหนดให้ ISO/IEC 27001:2022 เป็นมาตรฐานสำหรับระบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ ซึ่งครอบคลุมการจัดตั้ง การนำไปปฏิบัติ การดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบ การทบทวน การบำรุงรักษา และการปรับปรุง ISMS อย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการบริหารความเสี่ยงเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศ (International Organization for Standardization [ISO], 2022) สาระสำคัญของ ISMS จึงอยู่ที่การเชื่อมโยงความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเข้ากับกระบวนการบริหารขององค์กร โดยองค์กรต้องกำหนดบริบทและเป้าหมายด้านความปลอดภัย ระบุทรัพย์สินและความเสี่ยง ประเมินภัยคุกคามและช่องโหว่ กำหนดมาตรการควบคุม รวมทั้งกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน NIST Cybersecurity Framework 2.0 เสนอกรอบการจัดการความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยผ่าน 6 หน้าที่สำคัญ ได้แก่ Govern, Identify, Protect, Detect, Respond และ Recover ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดนโยบาย ระบุและจัดลำดับความเสี่ยง ป้องกัน ตรวจจับ ตอบสนอง และฟื้นฟูจากเหตุการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยได้อย่างเป็นระบบ (Pascoe et al., 2024)

แนวคิดการกำกับดูแลความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ

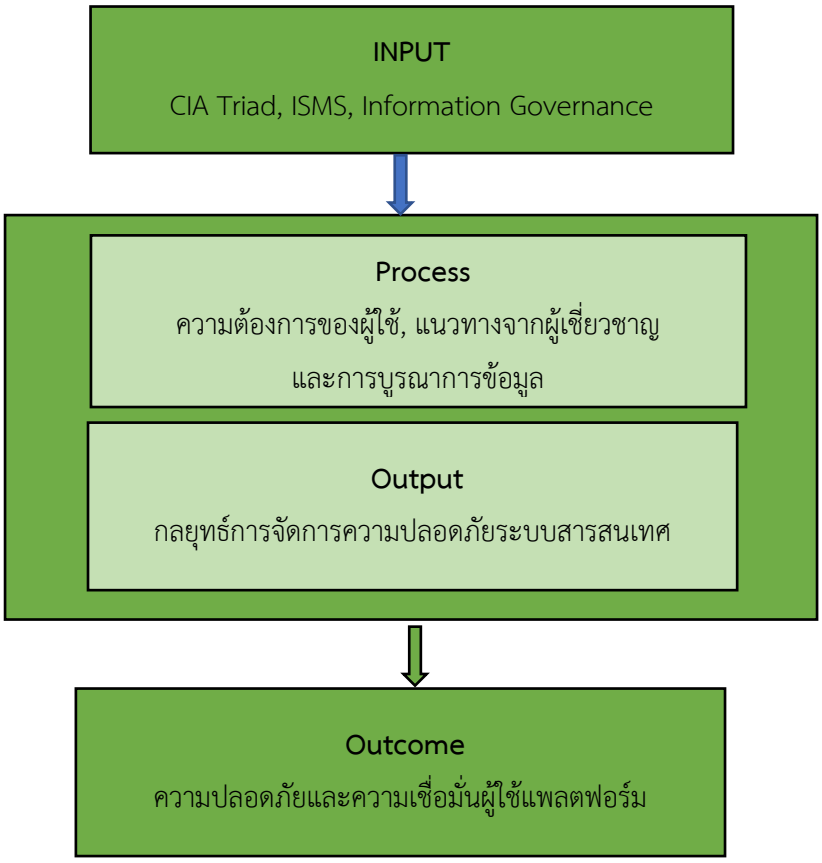
แนวคิดการกำกับดูแลความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (Information Security Governance) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทาง นโยบาย บทบาท ความรับผิดชอบ และกระบวนการตัดสินใจด้านความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศให้สอดคล้องกับพันธกิจ วัตถุประสงค์ และความเสี่ยงขององค์กร การกำกับดูแลจึงมิได้เป็นเพียงหน้าที่ของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความเสี่ยงระดับองค์กรที่ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีบทบาทร่วมกัน โดย NIST Cybersecurity Framework (CSF) 2.0 ได้ยกระดับการกำกับดูแลเป็นหนึ่งในหน้าที่หลักของกรอบการจัดการความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ โดยเน้นการกำหนดและสื่อสารกลยุทธ์ ความคาดหวัง และนโยบายด้านความมั่นคงปลอดภัย ตลอดจนการกำหนดบริบทขององค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บทบาท ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ และการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน (Pascoe et al., 2024) การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงปลอดภัยที่ได้รับการรับรองจากผู้บริหาร การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การกำหนดระดับความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ ตลอดจนการประเมินและติดตามความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ NIST ได้ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลควรเชื่อมโยงกับการบริหารความเสี่ยงขององค์กรโดยรวม และควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภารกิจ ภัยคุกคาม เทคโนโลยี และข้อกำหนดทางกฎหมายหรือสัญญาที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานคิดโดย CIA Triad, ISMS และ Information Security Governance มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดย CIA Triad เน้นสิ่งที่ต้องคุ้มครอง ได้แก่ ความลับ ความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมใช้งานของสารสนเทศ ขณะที่ ISMS มุ่งจัดระบบการบริหารความปลอดภัยผ่านนโยบาย การบริหารความเสี่ยง บุคลากร และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่วน Information Security Governance เน้นการกำกับทิศทาง บทบาท ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ทั้งสามแนวคิดจึงสามารถใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ความต้องการและพัฒนากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากเกี่ยวข้องทั้งการคุ้มครองข้อมูล การบริหารจัดการระบบ และการกำกับดูแลเชิงองค์กร โดยแนวคิด CIA Triad มุ่งรักษาความลับ (Confidentiality) ความถูกต้องครบถ้วน (Integrity) และความพร้อมใช้งาน (Availability) ของสารสนเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการประเมินความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้ ขณะที่แนวคิด Information Security Management System (ISMS) ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การบริหารความเสี่ยง กระบวนการควบคุม บุคลากร การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่วนแนวคิด Information Security Governance เน้นการ

กำหนดทิศทาง นโยบาย บทบาท อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกลไกการกำกับติดตาม เพื่อให้การจัดการความปลอดภัยสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงบูรณาการแนวคิดทั้งสามเข้ากับข้อมูลความต้องการของผู้ใช้งานและข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยแบบกระบวนระบบ Input–Process–Output (IPO) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินอย่างเป็นระบบ และพัฒนาได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน” เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในลักษณะการดำเนินงานต่อเนื่องจากการวิจัยเชิงปริมาณไปสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ (QUAN -QUAL) เพื่อศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้ และนำผลไปสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนชาวจีนที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินและอาศัยอยู่ใน 4 มณฑล ซึ่งเป็นตัวแทนของ 4 ภูมิภาค ได้แก่ มณฑลซานตง มณฑลเหลียวหนิง มณฑลเสฉวน และมณฑลกว่างตง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน .05

การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยกำหนดพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตเมืองของทั้ง 4 มณฑล และคัดเลือกผู้ที่เป็นผู้ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และบล็อกเกอร์หรือผู้พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการและกำกับดูแลความปลอดภัยระบบสารสนเทศ จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ครอบคลุมประเด็นระบบและนโยบายความปลอดภัย การบริหารความเสี่ยง การพัฒนาบุคลากร การกำกับดูแล และแนวทางสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่พัฒนาจากแนวคิด CIA Triad, Information Security Management System (ISMS), Information Security Governance และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) พฤติกรรมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน และ (3) ความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ **จำนวน 3 คน** และประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC โดยรวมเท่ากับ 0.95 จากนั้นปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตีความ และสังเคราะห์ประเด็นร่วม จากนั้นนำผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการร่วมกัน และใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดประเด็นเชิงกลยุทธ์ ก่อนจัดทำร่างกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน

การตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์ นำร่างกลยุทธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์เข้าสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของกลยุทธ์ จากนั้นปรับปรุงและสังเคราะห์เป็น กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถประสงค์ที่ 1 ความต้องการด้านความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 212 คน (ร้อยละ 53.00) มีอายุระหว่าง 20–29 ปี จำนวน 146 คน (ร้อยละ 36.50) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 231 คน (ร้อยละ 57.75) และประกอบอาชีพในภาคเอกชน จำนวน 126 คน (ร้อยละ 31.50) สำหรับพฤติกรรมการใช้งาน พบว่าส่วนใหญ่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินทุกวัน จำนวน 208 คน (ร้อยละ 52.00) และใช้เวลา 2–3 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 137 คน (ร้อยละ 34.25) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรับชมวิดีโอ จำนวน 163 คน (ร้อยละ 40.75)

1.2 ผลการศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศ

ประเด็น	ผลการศึกษา (n=400)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	4.43	0.59	มาก
2. การตรวจจับและป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์	4.36	0.63	มาก
3. ความโปร่งใสในการจัดการข้อมูล	4.35	0.64	มาก
4. การควบคุมสิทธิ์และความเป็นส่วนตัว	4.31	0.67	มาก
5. การบริหารจัดการและนโยบายความปลอดภัย	4.29	0.62	มาก
6. การพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัย	4.16	0.71	มาก
รวม	4.30	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศของผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.30, S.D. = 0.58) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยจากตารางพบว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$= 4.43, S.D. = 0.59) สะท้อนว่าผู้ใช้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลจากการรั่วไหล การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต และการนำข้อมูลไปใช้โดยปราศจากความยินยอม รองลงมา ได้แก่ การตรวจจับ

และป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ ($\bar{X}$= 4.36, S.D. = 0.63) และ ความโปร่งใสในการจัดการข้อมูล ($\bar{X}$= 4.35, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. **กลยุทธ์การกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศ** กำหนดโครงสร้างและกลไกการบริหารความปลอดภัยอย่างชัดเจน โดยจัดตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัย กำหนดระดับสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามบทบาทหน้าที่ จัดทำคู่มือและมาตรฐานการปฏิบัติงาน รวมถึงพัฒนาระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนความผิดปกติ เพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือใช้ข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

2. **กลยุทธ์การกำหนดเป้าหมายความปลอดภัยระบบสารสนเทศ** กำหนดเป้าหมายด้านความปลอดภัยบนพื้นฐานของการประเมินและบริหารความเสี่ยงทางไซเบอร์ โดยระบุภัยคุกคาม ช่องโหว่ และระดับความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ ตลอดจนติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

3. **กลยุทธ์การกำหนดนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัย** พัฒนานโยบายและมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยให้สอดคล้องกับบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ กฎหมาย และความต้องการของผู้ใช้ โดยกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบ และแนวทางการคุ้มครองข้อมูล แอปพลิเคชัน และผู้ใช้งานอย่างชัดเจน พร้อมมีกลไกติดตามและทบทวนนโยบายอย่างต่อเนื่อง

4. **กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัยสารสนเทศ** พัฒนาความรู้ ทักษะ และความตระหนักด้านความปลอดภัยของบุคลากรทุกระดับให้สอดคล้องกับมาตรฐาน นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ทั้งการฝึกอบรมออนไลน์และออนไซต์ รวมถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรสามารถป้องกัน ตรวจจับ และตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. **กลยุทธ์การสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์** มุ่งสร้างความไว้วางใจผ่านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความโปร่งใสในการเก็บและใช้ข้อมูล การสื่อสารมาตรการความปลอดภัย และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยอย่างรวดเร็วและรับผิดชอบ ทั้งนี้ ความเชื่อมั่นของผู้ใช้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับ การใช้งานอย่างต่อเนื่อง และความยั่งยืนของแพลตฟอร์ม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินไม่ได้ขึ้นอยู่กับมาตรการทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมทั้งระบบการบริหาร เป้าหมายและการบริหารความเสี่ยง นโยบายและการกำกับดูแล การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความเชื่อมั่นของผู้ใช้ ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มได้ช่วยยืนยันและขยายความหมายของกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้าน ดังปรากฏในคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไปนี้

“แพลตฟอร์มควรมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ชัดเจน กำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามหน้าที่ และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต”

(ผู้บริหารแพลตฟอร์ม, ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“การรักษาความปลอดภัยไม่ควรเน้นเฉพาะเทคโนโลยี แต่ต้องมีนโยบายที่ชัดเจน พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และประเมินความเสี่ยงให้ทันต่อรูปแบบภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลง”

(เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“ผู้ใช้จะเกิดความเชื่อมั่นเมื่อแพลตฟอร์มมีความโปร่งใสในการใช้ข้อมูล แจ้งให้ทราบเมื่อเกิดปัญหา และแสดงความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจริงจัง”

(ผู้พัฒนาแพลตฟอร์ม, ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินมีความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะแพลตฟอร์มมีการรวบรวม ประมวลผล และใช้ข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงข้อมูลพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ในปริมาณมาก จึงทำให้ผู้ใช้ตระหนักถึงความเสี่ยงจากการรั่วไหลของข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต และการนำข้อมูลไปใช้โดยขาดความโปร่งใส โดยเฉพาะด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนว่าผู้ใช้ให้ความสำคัญกับสิทธิในการควบคุมข้อมูลของตนเองและความปลอดภัยของข้อมูลที่อยู่ภายใต้การดูแลของแพลตฟอร์ม เนื่องจากการรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจและพฤติกรรมการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล สอดคล้องกับ Liu et al. (2024) ที่พบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ชาวจีน และสอดคล้องกับ Liu and Chen (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลข้อมูลส่วนบุคคลของแพลตฟอร์มดิจิทัลในจีนมีความสำคัญต่อการสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความไว้วางใจของผู้ใช้ ดังนั้น การจัดการความปลอดภัยของแพลตฟอร์มจึงควรดำเนินการอย่างบูรณาการ ทั้งการใช้มาตรการทางเทคนิค การกำหนดนโยบายคุ้มครองข้อมูล การบริหารความเสี่ยง และการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และสร้างความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์มได้อย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายสรุปได้ว่า ความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศของผู้ใช้สะท้อนความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความโปร่งใส และการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ ดังนั้น แพลตฟอร์มจึงควรบูรณาการมาตรการทางเทคโนโลยี นโยบาย และการกำกับดูแล เพื่อสร้างความปลอดภัยและความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้อย่างยั่งยืน

วัตถประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินประกอบด้วย **5** กลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัย การกำหนดเป้าหมายความปลอดภัย การกำหนดนโยบายการกำกับดูแล การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้ อาจเป็นเพราะการจัดการความปลอดภัยของแพลตฟอร์มดิจิทัลมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับทั้งเทคโนโลยี กระบวนการ บุคลากร และการบริหารจัดการระดับองค์กร จึงไม่สามารถพึ่งพามาตรการทางเทคนิคเพียงด้านเดียวได้ เนื่องจากภัยคุกคามทางไซเบอร์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น องค์กรจึงจำเป็นต้องประเมินและจัดลำดับความเสี่ยง กำหนดโครงสร้าง บทบาท และความรับผิดชอบที่ชัดเจน พัฒนานโยบายและมาตรการควบคุม ตลอดจนเสริมสร้างความรู้และทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ISO/IEC 27001:2022 ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดตั้งระบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศบนฐานการประเมินและจัดการความเสี่ยง การกำหนดกระบวนการควบคุม และการปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ Pascoe et al. (2024) ที่เสนอกรอบ NIST Cybersecurity Framework 2.0 ซึ่งประกอบด้วย Govern, Identify, Protect, Detect, Respond และ Recover เพื่อสนับสนุนการบริหารความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การสร้างความเชื่อมั่นของผู้ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยกับการยอมรับและการใช้งานแพลตฟอร์มในระยะยาว โดยเฉพาะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความโปร่งใสในการเก็บและใช้ข้อมูล การสื่อสารเมื่อเกิดเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย และความรับผิดชอบของแพลตฟอร์ม ซึ่งจะช่วยลดการรับรู้ความเสี่ยงและเสริมสร้างความไว้วางใจของผู้ใช้ ดังนั้น กลยุทธ์ทั้ง **5** ด้านจึงควรดำเนินการเชื่อมโยงกันเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการความปลอดภัยมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลง และสร้างความยั่งยืนให้แก่แพลตฟอร์มออนไลน์ได้

องค์ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยินไม่ควรพิจารณาเฉพาะมิติทางเทคนิค แต่ต้องเป็นระบบการจัดการเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการคุ้มครองข้อมูล การบริหารความเสี่ยง การกำกับดูแล บุคลากร และความเชื่อมั่นของผู้ใช้งานเข้าด้วยกัน โดยสามารถสังเคราะห์เป็น “Douyin Information Security Strategic Management Model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การคุ้มครองสารสนเทศ (Information Protection) บนฐาน CIA Triad ครอบคลุมความลับ ความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมใช้งานของข้อมูล 2) การบริหารจัดการความปลอดภัย (Security Management) ตามแนวคิด ISMS ครอบคลุมนโยบาย การบริหารความเสี่ยง มาตรการควบคุม บุคลากร และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3) การกำกับดูแลความปลอดภัย (Security Governance) โดยกำหนดทิศทาง บทบาท ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ และระบบติดตามประเมินผล และ 4) ความเชื่อมั่นของผู้ใช้ (User Trust) ซึ่งเกิดจากการคุ้มครองข้อมูล ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการศึกษา

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัยและพัฒนาแผนภาพโดยปัญญาประดิษฐ์ GEMINI

จากแผนภาพที่ 2 สาระสำคัญขององค์ความรู้จึงอยู่ที่ “การเปลี่ยนจากการป้องกันภัยคุกคามเชิงเทคนิคไปสู่การบริหารความปลอดภัยเชิงกลยุทธ์ที่ยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง” โดยผลการศึกษาความต้องการของผู้ใช้ควรถูกนำมาเชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบาย ระบบ บุคลากร และกลไกการกำกับดูแล เพื่อพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่สามารถลดความเสี่ยง ยกระดับความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์มได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. การคุ้มครองสารสนเทศ ควรประยุกต์ใช้หลัก CIA Triad เพื่อรักษาความลับ ความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมใช้งานของข้อมูลและระบบ อันเป็นพื้นฐานของความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ

2. การบริหารจัดการความปลอดภัย ควรนำแนวคิด ISMS มาใช้ในการกำหนดนโยบาย ประเมินและจัดการความเสี่ยง พัฒนาบุคลากร และติดตามปรับปรุงมาตรการให้สอดคล้องกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลง

3. การกำกับดูแลความปลอดภัย ควรกำหนดโครงสร้าง บทบาท ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลเพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

4. การสร้างความเชื่อมั่นของผู้ใช้ ควรให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การสื่อสารนโยบายอย่างโปร่งใส และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์มอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลได้ทำให้แพลตฟอร์มวิดีโอสั้นเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูล และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะแพลตฟอร์มโต่วยิน (Douyin) ที่ใช้ระบบแนะนำเนื้อหาด้วยอัลกอริทึมร่วมกับข้อมูลพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ ส่งผลให้สามารถเผยแพร่เนื้อหาได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองความสนใจของผู้ใช้แต่ละราย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศ ทั้งการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง การฉ้อโกงออนไลน์ และการละเมิดสิทธิของผู้ใช้ ความท้าทายดังกล่าวสะท้อนว่าการรักษาความปลอดภัยของแพลตฟอร์มไม่ควรจำกัดเฉพาะมาตรการทางเทคนิค แต่ต้องบูรณาการการบริหารความเสี่ยง นโยบาย บุคลากร กระบวนการ และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความต้องการด้านความปลอดภัยของผู้ใช้และกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์โต่วยิน โดยประยุกต์ใช้แนวคิด CIA Triad ซึ่งเน้นความลับ ความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมใช้งานของสารสนเทศ ร่วมกับแนวคิด ISMS ที่เน้นการบริหารความเสี่ยงและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ Information Security Governance ที่ให้ความสำคัญกับนโยบาย บทบาทความรับผิดชอบ และการกำกับติดตาม ผลการศึกษาจะนำไปสู่การสังเคราะห์กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยที่เหมาะสม สามารถยกระดับการคุ้มครองข้อมูล ลดความเสี่ยง และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ด้านนโยบายและระบบ ควรกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสารสนเทศที่ชัดเจน ครอบคลุมการคุ้มครองข้อมูล การควบคุมการเข้าถึง และการตอบสนองต่อภัยคุกคาม พร้อมปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบุคลากรและการกำกับดูแล ควรพัฒนาความรู้และทักษะด้านความปลอดภัยของบุคลากร กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และจัดให้มีระบบกำกับติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านผู้ใช้และความเชื่อมั่น ควรส่งเสริมให้ผู้ใช้สามารถควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม พร้อมสื่อสารนโยบายความปลอดภัยอย่างโปร่งใส และจัดช่องทางรับแจ้งเหตุเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์ม

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิผลของกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น โดยทดลองใช้ในบริบทจริงและประเมินผลก่อนและหลังการดำเนินงาน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและประสิทธิผลของกลยุทธ์

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความปลอดภัยของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นหลายแพลตฟอร์ม รวมถึงความคิดเห็นของผู้ใช้และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

Cyberspace Administration of China, Ministry of Industry and Information Technology, Ministry of Public Security, & State Administration for Market Regulation. (2022). *Provisions on the administration of algorithmic recommendation services in internet information services.* Official text of the provisions

Cyberspace Administration of China. (2025). *Cybersecurity Law of the People's Republic of China.* Cyberspace Administration of China

International Organization for Standardization. (2022). *ISO/IEC 27001:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection—Information security management systems—Requirements.* ISO.

Liu, L., & Chen, Y. (2024). A triple-layered comparative approach to understanding new privacy policy practices of digital platforms and users in China after implementation of the PIPL. *Social Media + Society, 10*(4). https://doi.org/10.1177/20563051241301265

Liu, X. Z., Ling, S., & Liu, Y. (2024). How internet use affects personal privacy risk perception: Empirical evidence from China. *Online Information Review, 48*(4), 676–693. https://doi.org/10.1108/OIR-02-2023-0078

National Institute of Standards and Technology. (2020). *Data integrity: Detecting and responding to ransomware and other destructive events (NIST Special Publication 1800-26).* National Cybersecurity Center of Excellence.

National Institute of Standards and Technology. (2020). Data integrity: Detecting and responding to ransomware and other destructive events. in NIST Special Publication 1800-26). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.SP.1800-26

Pascoe, C., Quinn, S., & Scarfone, K. (2024). *The NIST Cybersecurity Framework (CSF) 2.0 (NIST Cybersecurity White Paper 29). National Institute of Standards and Technology.* https://doi.org/10.6028/NIST.CSWP.29

Quinn, S., Eliot, D., Prebil, M., Witte, G., & Smith, M. (2026). *NIST Cybersecurity Framework 2.0: Cybersecurity, Enterprise Risk Management, and Workforce Management Quick-Start Guide (NIST Special Publication 1308). National Institute of Standards and Technology.* https://doi.org/10.6028/NIST.SP.1308

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2023). Guidelines for the governance of digital platforms: Safeguarding freedom of expression and access to information through a multistakeholder approach. UNESCO. https://doi.org/10.54676/UZID6630

Wu, B., & Zhang, Z. (2024). An inquiry into user perceptions of algorithmic recommendations in short video platforms: A case study of TikTok. *Journal of Hangzhou Dianzi University, 20*(2), 27–35. https://doi.org/10.13954/j.cnki.hduss.2024.02.003

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช

ศริญญา ขวัญทอง[1] ชนิกานต์ กู้เกียรติ[2*] จิตตาภา สารพัดนึก ไชยปัญญา[3]

รับบทความ: 14 มิถุนายน 2569 แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2569 ตอบรับบทความ 2 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากบทเพลงที่เขียนไขและวานิชเป็นผู้แต่งและขับร้องด้วยตนเอง ที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์ม YouTube ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561–2568 จำนวน 42 เพลง ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิคการอ่านอย่างพินิจ และนำเนื้อเพลงมาจำแนกหมวดหมู่ตามเกณฑ์กลวิธีทางภาษาและวรรณศิลป์ จากนั้นจึงนำมาตีความและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีการใช้ภาษาที่โดดเด่น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้คำสัมผัส พบทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ซึ่งช่วยสร้างจังหวะที่ไพเราะ สร้างจินตภาพ และสื่อสารความหมาย 2) การใช้การซ้ำคำ พบทั้งการซ้ำคำหนึ่งพยางค์และการซ้ำวลี ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดความไพเราะทางเสียงแล้วยังช่วยเน้นย้ำความหมายให้หนักแน่นขึ้น 3) การใช้อุปลักษณ์ เพื่อเปรียบเทียบชีวิตและความรัก ได้แก่ ชีวิตคือการเดินทาง ชีวิตคือธรรมชาติ ชีวิตคือวัตถุหรือสิ่งของ ชีวิตคือการต่อสู้แข่งขัน ชีวิตคือภาชนะหรือพื้นที่ปิดล้อม ความรักคือการเดินทาง ความรักคือธรรมชาติ ความรักคือวัตถุหรือสิ่งของ ความรักคือร่างกายมนุษย์ ความรักคือครู และความรักคือภาพความฝัน อุปลักษณ์นอกจากช่วยในการสื่อความหมายให้ง่ายและชัดเจนขึ้นแล้ว ยังสะท้อนโลกทัศน์และระบบความคิดของผู้แต่งด้วย และ 4) การใช้คำถามวาทศิลป์ เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกและกระตุ้นการคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ความรัก และความหมายที่แท้จริงของชีวิต กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของเขียนไขและวานิช นอกจากช่วยสร้างความงามทางวรรณศิลป์แล้ว ยังช่วยในการสื่อสารความหมาย และสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้แต่งด้วย

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา เพลงโฟล์กซอง เขียนไขและวานิช

[1-2] อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
[*] อีเมล: chanikant@buu.ac.th
[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Language Use Strategies in Folk Songs of Khiankhailaewanich

Sarinya Khwanthong [1]
Chanikant Kukeati [2]*
Chittapa Sarapadnuke Chaipunya[3]

Abstract

This study aimed to investigate language use strategies in folk songs of Khiankhailaewanich. The study employed a qualitative research approach. Data were collected from 42 songs composed and performed of Khiankhailaewanich, published on the YouTube platform between 2018 and 2025. . The study adopted a qualitative content analysis approach. Through close reading, all song lyrics were systematically examined and classified according to predefined categories of linguistic strategies and literary devices. The resulting data were then interpreted and presented using descriptive analysis. The findings revealed four prominent language use strategies: 1) the use of rhyme, including both alliteration and assonance, which helps create melodious rhythm, imagery, and convey meaning; 2) the use of repetition, including repetition of single-syllable words and repeated phrases, which not only contributes to phonetic aesthetics but also reinforces meaning; 3) the use of metaphor, involving comparisons related to life and love through various conceptual metaphors, namely life is a journey, life is nature, life is an object or thing, life is competition, life is a container or enclosed space, love is a journey, love is nature, love is an object or thing, love is the human body, love is a teacher, and love is a dream. Metaphors not only facilitate clearer and more accessible communication of meaning but also reflect the worldview and conceptual system of the songwriter; and (4) the use of rhetorical questions, employed to create emotions and encourage reflection on life, love, and the true meaning of life. The language use strategies found in the songs of Khiankhailaewanich not only contribute to literary aesthetics but also assist in communicating meaning and reflecting the distinctive identity of the songwriter.

Keywords: Language use strategies, Folk songs, Khiankhailaewanich

[1-2] Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
* Email: chanikant@buu.ac.th
[3] Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

บทนำ

บทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ผู้แต่งผสมผสานถ้อยคำและดนตรีเข้าด้วยกันเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนแนวคิดและโลกทัศน์ของตนไปยังผู้ฟัง บทเพลงมีบทบาทความสำคัญต่อผู้รับสารไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น ทั้งนี้เพราะเพลงเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าวรรณกรรมประเภทอื่นโดยไม่ต้องอ่าน เพียงฟังก็ให้ความสะเทือนอารมณ์ได้ นับวันวรรณกรรมเพลงก็ยิ่งมีบทบาทมากขึ้น (บุญยงค์ เกศเทศ, 2525) ประวัติเพลงในประเทศไทยมีพัฒนาการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม เริ่มจากเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและการใช้ชีวิตประจำวัน ต่อมาพัฒนาเป็นเพลงไทยเดิมที่มีทำนองและรูปแบบชัดเจน และเมื่อไทยรับอิทธิพลดนตรีจากตะวันตกจึงมีเพลงตามแนวตะวันตกซึ่งขับร้องด้วยภาษาไทยประกอบกับเครื่องดนตรีสากล มีหลายแนวเพลง เช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต เพลงป๊อป เพลงร็อก เพลงแจ๊ส เพลงฮิพฮอพ และเพลงโฟล์กซอง เป็นต้น

ในกระแสเพลงโฟล์กซองไทยชื่อของสาโรจน์ ยอดยิ่ง หรือในวงการเพลงรู้จักในชื่อ “เขียนไขและวานิช” เป็นหนึ่งในศิลปินเพลงที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ เขียนไขและวานิชเป็นศิลปินที่แต่งเพลง เล่นดนตรี และขับร้องเพลงด้วยตัวเอง เขาเริ่มต้นแต่งเพลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เริ่มเผยแพร่บทเพลงผ่านแพลตฟอร์ม YouTube เมื่อปี พ.ศ. 2561 และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเมื่อปี พ.ศ. 2563 จากเพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร สร้างปรากฏการณ์เพลงที่มียอดรับชมแบบถล่มทลายและมีคนนำมาร้อง cover มากมายหลากหลายเวอร์ชั่น (อธิวัฒน์ อุต้น, 2563) จากนั้นชื่อเขียนไขและวานิชก็ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีบทเพลงที่แต่งและขับร้องด้วยตนเองจำนวน 42 เพลง มีเพลงที่มียอดรับชมบนแพลตฟอร์ม YouTube เกิน 1 ล้านวิวมากกว่า 20 บทเพลง เช่น เพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร มียอดรับชมถึง 48 ล้านวิว เพลงภาพฝันในจักรวาล 29 ล้านวิว เพลงหนีห่าง 23 ล้านวิว เพลงบอกลา 11 ล้านวิว เพลงต่อไปนี้ 6 ล้านวิว และเพลงจดหมายจากใครคนหนึ่ง 4 ล้านวิว (เขียนไขและวานิช, 2568) สะท้อนให้เห็นความสำเร็จของเขียนไขและวานิชได้เป็นอย่างดี

การที่บทเพลงของเขียนไขและวานิชจะประสบความสำเร็จได้เช่นนี้นอกจากปัจจัยด้านท่วงทำนองดนตรีที่ไพเราะแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นคือภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเนื้อหาของบทเพลง จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าบทเพลงของเขียนไขและวานิชมีการใช้ถ้อยคำสัมผัส ภาษาความเปรียบ และกลวิธีทางภาษาอีกหลากหลายเพื่อสร้างความไพเราะ บอกเล่าเรื่องราว สร้างจินตนาการ และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้งกินใจ อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของเขียนไขและวานิชอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเด่นในด้านกลวิธีการใช้ภาษาอย่างชัดเจน และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาประเด็นนี้ในบทเพลงของผู้แต่งคนอื่นหรือแนวเพลงประเภทอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. เพลงโฟล์กซอง เพลงโฟล์กซอง (**Folk song**) มีที่มาจากเพลงพื้นบ้านที่ร้องกันเล่นในหมู่ชาวบ้าน ไม่มีแบบแผนตายตัว เป็นเพลงที่ร้องง่าย มีรูปแบบของทำนองและจังหวะไม่ซับซ้อน และมีเนื้อหาตรงไปตรงมา (ณัชชา โสคติยานุรักษ์, 2543) การเรียบเรียงแนวดนตรีมักใช้เมโลดีเรียบง่าย คอร์ดทางดนตรีไม่ซับซ้อน เพลงฟังสบาย เนื้อหามักกล่าวถึงสิ่งรอบตัว สภาพแวดล้อม หรือปรัชญาการใช้ชีวิต (Songtopia, 2568)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บทเพลงมักใช้กลวิธีทางภาษาหลายรูปแบบ อาทิ การใช้คำสัมผัส การใช้การซ้ำคำ การใช้อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ และการใช้คำถามวาทศิลป์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด และโลกทัศน์ของผู้ประพันธ์ให้เด่นชัด (อรทัย สุขจ๊ะ และกุลธิดา ทองเนตร, 2565; ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563)

2. การใช้คำสัมผัส คำสัมผัสเป็นองค์ประกอบสำคัญทางวรรณศิลป์ที่ช่วยสร้างความไพเราะ ความกลมกลืนของเสียง และจังหวะในการรับสาร คำสัมผัสแบ่งเป็น **2** รูปแบบ ได้แก่ สัมผัสอักษร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสัมผัสพยัญชนะ หมายถึง สัมผัสที่มีเสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และ สัมผัสสระ หมายถึง สัมผัสที่มีเสียงสระหรือเสียงสระกับตัวสะกดในมาตราเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) การใช้คำสัมผัสไม่เพียงช่วยสร้างความไพเราะทางเสียงเท่านั้น แต่ยังช่วยขับเน้นความหมาย สร้างจินตภาพ และทำให้สารที่ผู้แต่งต้องการสื่อมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น (ปนัดดา คำมาโฮม และสารภี ขาวดี, 2564)

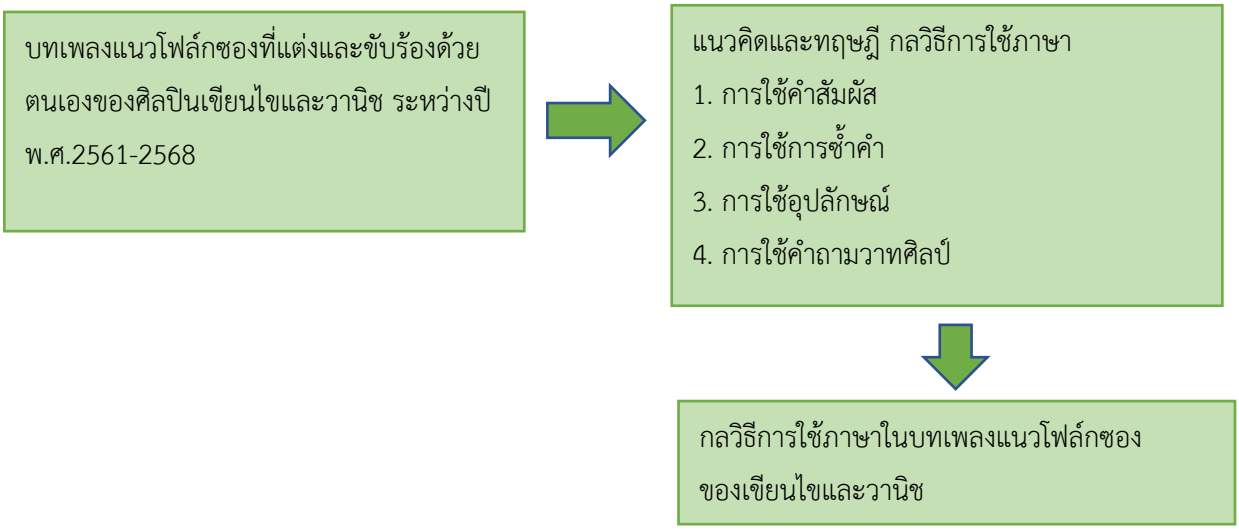
3. การใช้การซ้ำคำ การซ้ำคำคือการนำคำหรือกลุ่มคำเดิมมาใช้ซ้ำ มีทั้งการซ้ำคำพยางค์เดียว และการซ้ำคำมากกว่า **1** พยางค์หรือซ้ำวลี การซ้ำคำเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการใช้คำ ซึ่งผู้แต่งนำมาใช้เพื่อเพิ่มความเด่นชัดของความหมายและเสริมความงดงามทางภาษา (ปนัดดา คำมาโฮม และสารภี ขาวดี, 2564)

4. การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) ในที่นี้ หมายถึงอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) เป็นแนวคิดสำคัญในภาษาศาสตร์ปริชานของ Lakoff และ Johnson ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์มักทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือซับซ้อนผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมและคุ้นเคยกว่า โดยอาศัยการถ่ายโยงความหมายจากกวงความหมายหนึ่งไปสู่อีกวงความหมายหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบหรือทำความเข้าใจบางสิ่งผ่านประสบการณ์ของบางสิ่งซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกัน แต่มีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกัน และบางครั้งอาจไม่ปรากฏคำแสดงการเปรียบ มนุษย์มีการใช้ภาษาเป็นอุปลักษณ์หรือภาษาในเชิงเปรียบเทียบอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน การศึกษาอุปลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดและวัฒนธรรมของนักประพันธ์และสังคมได้ (Lakoff & Johnson, 1980; อันธิกา ดิษฐกิจ และทัศนาลัย บูรพาชีพ, 2555; ภัทราภรณ์ ละมุล, 2560)

5. การใช้คำถามวาทศิลป์ (Rhetorical Question) หมายถึงการใช้ข้อความหรือประโยคคำถามโดยไม่ได้มุ่งหวังคำตอบ แต่ใช้เพื่อกระตุ้นความคิด ความรู้สึก หรือสร้างผลทางอารมณ์แก่ผู้รับสาร การใช้คำถามวาทศิลป์สามารถที่จะกำกับความคิดของผู้อ่านได้ เพราะผู้อ่านจะสร้างจินตนาการตามที่ผู้เขียนถาม (Fowler, 1991 อ้างถึงใน ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563) คำถามวาทศิลป์มักปรากฏในบทเพลงเพื่อสื่อ

อารมณ์ ความรัก ความคิดถึง ความผิดหวัง หรือการตัดพ้อ จึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่ช่วยเพิ่มพลังในการสื่อสารและสร้างอารมณ์ร่วมระหว่างบทเพลงกับผู้ฟังได้เป็นอย่างดี (ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิชเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (**Qualitative Research**) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (**Content Analysis**) ควบคู่กับการวิเคราะห์ตัวบทเชิงตีความ (**Textual Analysis**) เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิชอย่างเป็นระบบ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ข้อมูลและหน่วยการวิเคราะห์ (Data Corpus and Unit of Analysis) ในการศึกษาครั้งนี้คือตัวบทภาษาที่ปรากฏในคำร้องของบทเพลงแนวโฟล์กซองที่เขียนไขและวานิชเป็นผู้ประพันธ์และขับร้องด้วยตนเอง ซึ่งเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์ม YouTube ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2568 รวมจำนวน ทั้งสิ้น 42 เพลง

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการประมวลรหัส (Data Collection and Coding) ผู้วิจัยทำการคัดแยกตัวบทโดยการถอดคำร้องจากคลังข้อมูลบทเพลงทั้งหมดเป็นตัวอักษรอย่างละเอียด จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนการอ่านอย่างพินิจเพื่อจำแนกหน่วยข้อความ และทำการให้รหัสข้อมูล ตามลักษณะกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏ ได้แก่ การใช้คำสัมผัส การใช้การซ้ำคำ การใช้อุปลักษณ์ และการใช้คำถามวาทศิลป์

กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและการจัดหมวดหมู่เนื้อหา (Theoretical Framework and Categorization) การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลดำเนินการตามทฤษฎี 1) การวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่ของคำสัมผัสและการซ้ำคำตามเกณฑ์สุนทรียศาสตร์ทางวรรณศิลป์ 2) การวิเคราะห์อุปลักษณ์เปรียบเทียบชีวิตและความรักโดยดำเนินการจัดหมวดหมู่เชิงมโนทัศน์ตามทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ของLakoff และ Johnson (1980) และ 3) การวิเคราะห์คำถามวาทศิลป์เพื่อจำแนกหน้าที่ในการสื่ออารมณ์ความสะเทือนใจ

การตีความและการนำเสนอผลการวิจัย (Interpretation and Data Presentation) นำหมวดหมู่ข้อมูลที่ผ่านการจัดระเบียบแล้วมาตีความความหมาย เพื่อแสดงกลวิธีการใช้ภาษาและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยเรียงลำดับตามประเด็นกลวิธีทางภาษาทั้ง 4 ด้าน พร้อมยกตัวอย่างคำประพันธ์ประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของเขียนไขและวานิช ผลการวิจัยพบกลวิธีที่น่าสนใจ 4 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำสัมผัส การใช้การซ้ำคำ การใช้อุปลักษณ์ และการใช้คำถามวาทศิลป์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การใช้คำสัมผัส บทเพลงของเขียนไขและวานิชนิยมใช้คำสัมผัสคล้องจองกันอยู่บ่อยครั้งในทุกบทเพลง ทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ดังนี้

1.1 สัมผัสอักษร พบทั้งแบบชิดกันและมีคำหรือวลีอื่นคั่นในวรรคเดียวกันและต่างวรรคกัน

1.1.1 สัมผัสอักษรชิดกัน เช่น “กิ่งใบโอนอ่อน หรือปลิวลอยตามลม เข้มแข็งไม่พอ อย่าฝืนลุกขึ้นผจญ จะหักจะล้าง ให้คิดก่อนจะฟาดฟัน เพราะสิ่งที่จะกระทำ จะนำพาให้วุ่นวาย” (เพลงเดินทางไกล) “เหลือบมองมาหน้ากระจกใส สีสันสะท้อนแสงละมุนละไม” (เพลงสาย) “นั่งมองดูดวงดาว ฉันมองเห็นเธอสุกสกาว *ส่งแสงเรืองรอง*นับกลางใจ เธอเหมือน*ดวงดาวส่องแสง*” (เพลงหนีห่าง) จากตัวอย่าง เพลงเดินทางไกลมีสัมผัสอักษรชิดกัน 2 พยางค์ เสียง /อ/, /ข/, /ฟ/ และ /ว/ ในคำว่า โอนอ่อน เข้มแข็ง ฟาดฟัน และ วุ่นวาย เพลงสาย มีสัมผัสอักษรชิดกัน 2 พยางค์ เสียง /ม/ ในคำว่า มองมา และสัมผัสอักษรชิดกัน 3 พยางค์ เสียง /ส/ ในคำว่า สีสันสะ(ท้อน) และเพลงหนีห่าง มีสัมผัสอักษรชิดกัน 2 พยางค์ เสียง /ส/, /ร/ และ /ด/ ในคำว่า สุกส(กาว) ส่องแสง เรืองรอง และดวงดาว และสัมผัสอักษรชิดกัน 3 พยางค์ เสียง /ด/ ในคำว่า ดูดวงดาว

1.1.2 สัมผัสอักษรที่มีคำหรือวลีอื่นคั่น เช่น “ทุกวินาทีที่*มอง*ยังคงคิดถึง ใจยังคงคิดถึงเรื่องราวผ่าน*มา* เวลาผ่านไป” (เพลงคิดถึง) “ดวงฤทัยหรือดวงแก้วตาดุจดวงดาราดวงดาวดวงไหน” (เพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร) “ถ้าเป็นรถไฟ ย่อมมีราง *ถ้า*เป็น*ถ*นน อีกมากมาย *ถ้า*เป็นเครื่องบิน ก็*ท้อง*ฟ้า ถ้าเราจะเดิน เรื่องของเรา” (เพลงเรื่องของเรา) จากตัวอย่าง เพลงคิดถึง มีสัมผัสอักษรที่มีคำหรือวลีอื่นคั่น เสียง /ท/ และ /ม/ ในคำว่า ทุก-ที-ที่-ถึง-ถึง และ มอง-มา เพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร มีสัมผัสอักษรที่

มีคำหรือวลีอื่นคั่น เสียง /ด/ ในคำว่า ดวง(ฤทัย)-ดวง(แก้วตา)-ดุจดวงดา(รา)-ดวงดาวดวง และเพลงเรื่องของเรา มีสัมผัสอักษรที่มีคำหรือวลีอื่นคั่น เสียง /ร/ และเสียง /ท/ ในคำว่า รถ(ไฟ)-ราง-เรา-เรื่อง-เรา และ ถ้า-ถ(นน)-ท้อง(ฟ้า)

1.2 สัมผัสสระ พบทั้งแบบชิดกันและมีคำหรือวลีอื่นคั่นในวรรคเดียวกันและต่างวรรคกัน

1.2.1 สัมผัสสระชิดกัน เช่น “ต่อไปนี้ เธอ คงไม่ได้ไปด้วยกัน” (เพลงต่อไปนี้) “เหนื่อยและท้อ จะพักลงตรง*ไหนได้* ชีวิตที่เสียไป ได้อะไรมากลับคืน” (เพลงเดินทางไกล) “ลองมองไปบนฟ้า ลองมองมาในน้ำ มีสิ่งใดในจินตนาการ ที่เธอเติมแต่ง” (เพลงมัวแต่คิด) จากตัวอย่างเพลงต่อไปนี้ มีสัมผัสสระชิดกัน 3 พยางค์ เสียง /ไอ/ ในคำว่า ไม่ได้ไป เพลงเดินทางไกล มีสัมผัสสระชิดกัน 2 พยางค์ เสียง /โอะ+ง/ และ/ไอ/ ในคำว่า ลงตรง, และไหนได้, ไปได้ เพลงมัวแต่คิด มีสัมผัสสระชิดกัน 2 พยางค์ เสียง /ออ+ง/ และ /ไอ/ ในคำว่า ลองมอง และ ใดใน

1.2.2 สัมผัสสระที่มีคำหรือวลีอื่นคั่น ผู้แต่งมีการใช้สัมผัสดังกล่าวหลายลักษณะ ได้แก่ สัมผัสสระที่มีคำหรือวลีอื่นคั่นในวรรคเดียวกัน เช่น “ฤดูกาลนี้ช่างยาวนาน รู้สึกและยังคิดถึง ครั้ง*นึง*ยังติด*ตรึง* มาก่อน จับตามองช่วงเวลาผ่าน ความอ่อนโยนของฤดูกาลช่างลึกซึ้ง” (เพลงฤดูฝน) จากตัวอย่างมีสัมผัสสระที่มีคำหรือวลีอื่นคั่นในวรรคเดียวกัน เสียง /อา+น/ และ /อึ+ง/ ในคำว่า (ฤดู)กาล-นาน และ นึง-ตรึง

สัมผัสสระโดยให้คำท้ายของวรรคหน้าส่งสัมผัสกับคำที่สามหรือห้าของวรรคที่สอง และคำสุดท้ายของวรรคที่สองส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สามและคำที่สามหรือห้าของวรรคที่สี่ ลักษณะดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับสัมผัสนอกของฉันทลักษณ์ประเภทกลอน เช่น “ฝากดวงใจพี่ลองล่องไปบนน*ภา* สุดขอบ*ฟ้า*หัวใจพี่จะไป*ถึง* ได้สบตาแค่เพียงครั้งหนึ่งหัวใจพี่แทบติด*ตรึง* เพ้อรำ*พึง*รำพันถึงแม่นวลน้อง” (แก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร) จากตัวอย่างมีสัมผัสสระเสียง /อา/ ซึ่งอยู่ท้ายวรรคหน้าส่งสัมผัสกับคำที่สามของวรรคที่สอง ในคำว่า (น)ภา-ฟ้า และมีสัมผัสสระเสียง /อึ+ง/ ซึ่งเป็นคำสุดท้ายของวรรคที่สองส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สามและคำที่สามของวรรคที่สี่ ในคำว่า ถึง-ตรึง-(รำ)พึง

สัมผัสสระเสียงเดียวกันท้ายวรรค เช่น “อาจจะเพียงแค่ลมที่พัดมา เวลาที่ฉันเดิน แล้วเจอกับดอกไม้ คงจะยิ้มเมื่อเห็นทันใด พอแล้วก็สุขใจ ที่ได้เดินผ่านทาง อาจจะเจอทุกเช้าเรื่อยไป เหมือนแสงวันใหม่ ให้ฉันได้เบิกบาน อยากให้เป็นเช่นนี้เรื่อยไป เพียงแค่ผ่านไป เดี๋ยวก็คงไม่นาน ก็ลืม” (เพลงอาจจะเพียง) จากตัวอย่างมีสัมผัสสระเสียง /ไอ/ ซึ่งอยู่ท้ายวรรค ในคำว่า ไม้-ใด-ใจ, ไป-ใหม่ และ ไป-ไป

2. การใช้การซ้ำคำ ผู้แต่งใช้การซ้ำคำในทุกบทเพลง พบทั้งการซ้ำคำหนึ่งพยางค์และการซ้ำคำหลายคำหรือวลี

2.1 การซ้ำคำหนึ่งพยางค์ เช่น “หากรักก็จงรัก รักอย่างไรไม่ให้เกลียด แบบไหน อย่างไรให้จดจำ” (เพลงแบบไหน) “ยิ่งบินยิ่งสูง *ปีก*ฉันเริ่มอ่อนล้า ยิ่งปรารถนา หัวใจช่างใฝ่ฝัน *ปีก*ฉันเริ่มหนักอ่อนแรงลงทุกวัน นี่*ปีก*แห่งความฝัน หรือ*ปีก*แห่งความจริง” (ปีกแห่งความฝันหรือปีกแห่งความจริง) “วันดีคืนดีเธอหายลับไปจากดวงตาฉัน มองไม่เห็นดวงใจเธอนั้น เธอเหมือนดวงดาวที่คอยหนีห่าง” (เพลงหนีห่าง)

จากตัวอย่างเพลงแบบไหน มีการซ้ำคำว่า รัก เพลงปีกแห่งความฝันหรือปีกแห่งความจริง มีการซ้ำคำว่า ยิ่ง และคำว่า ปีก และเพลงหนีห่าง มีการซ้ำคำว่า ดวง

2.2 การซ้ำคำหลายคำหรือวลี พบบ่อยครั้งโดยเฉพาะการซ้ำคำในตำแหน่งต้นวรรค คล้ายกับการเล่นกลบทประเภทกระทู้ในฉันทลักษณ์ไทย เช่น “ต่อไปนี้ เธอ คงไม่ต้องไปกับฉัน ต่อไปนี้ เรา คงคุยกันน้อยลง ก็ความรัก ของเรา เธอทิ้งมันไว้ให้ฉัน เพียงลำพัง เพียงลำพัง เราไม่ต้องไปด้วยกัน (เพลงต่อไปนี้) “มองดูเธอหายไป มองดูเธอหายไปไกลสุดตา มองดูฟากฟ้าไกล มองดูเธอหายไปไกลไม่กลับมา” (เพลงมองดูเธอหายไป) “เพิ่งรู้ว่ารักคือการให้ เพิ่งรู้ว่ารักคือการมอบใจ เพิ่งรู้ว่ารักคือการพบเจอ เพิ่งรู้ว่าใจคือการแบ่งปัน เพิ่งรู้เมื่อยามที่ได้อยู่ด้วยกัน ทุกวันฉันนั้นรักเธอ ... *ฉันคิดว่ารักคือการให้ ฉันคิดว่ารักคือการมอบใจ ฉันคิดว่ารักคือการพบเจอ ฉันคิดว่าใจคือการแบ่งปัน* ฉันรู้เมื่อยามที่ได้อยู่ด้วยกัน ทุกวันฉันนั้นรักเธอ” (เพลงการให้) จากตัวอย่างเพลงต่อไปนี้ มีการซ้ำวลี ต่อไปนี้ ในตำแหน่งต้นวรรคต่อเนื่องกัน 2 ครั้ง เพลงมองดูเธอหายไป มีการซ้ำวลี มองดูเธอ/มองดู ในตำแหน่งต้นวรรคต่อเนื่องกัน 3/4 ครั้ง และเพลงการให้ มีการซ้ำวลี เพิ่งรู้ว่ารักคือการ/เพิ่งรู้ว่า/ เพิ่งรู้ ในตำแหน่งต้นวรรคต่อเนื่องกัน 3/4/5 ครั้ง และวลี ฉันคิดว่ารักคือการ/ฉันคิดว่า ในตำแหน่งต้นวรรคต่อเนื่องกัน 3/4 ครั้ง

3. การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) การใช้อุปลักษณ์ที่โดดเด่นของผู้แต่ง ได้แก่ อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตและอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับความรัก

3.1 อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับชีวิต เป็นการใช้ภาษาในบทเพลงที่มีความหมายเปรียบเทียบถึงชีวิต ความเป็นอยู่ การใช้ชีวิต และการดำเนินชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ความเปรียบเทียบเหล่านี้สามารถจัดเป็นมโนอุปลักษณ์ ได้ดังนี้

3.1.1 ชีวิตคือการเดินทาง การเดินทางเป็นการเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง โดยมีวิธีการเดินทางที่แตกต่างกัน ระหว่างการเดินทางนักเดินทางอาจเจอปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง ผู้แต่งได้นำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางมาอธิบายชีวิต พบจำนวน 11 เพลง ดังพบในถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น “นักเดินทาง ยาวนาน นักเดินทาง ตลอดกาล เขาไม่สนใจใครหรอก เขาไม่สน ใครที่ไหน สิ่งที่เขาทำไป เพื่อการเดินทาง” (เพลงเพื่อการเดินทาง) “ท้องทะเล ช่างกว้างใหญ่ ต้นไม้ภูเขา ช่างยิ่งใหญ่ ก็เหมือนตัวเรา ต้องก้าวไป สู่หนทาง ของใครของมัน ถ้ามีรถไฟ ย่อมมีราง ถ้าเป็นถนนอีกมากมาย ถ้าเป็นเครื่องบิน ก็ท้องฟ้า ถ้าเราจะเดิน เรื่องของเรา” (เพลงเรื่องของเรา) “อยากจะเดินตามกาลเวลา แต่ไม่ไหว ปลายทางยังมีให้ไป ต้องไป อยากจะพักเอาแรงก่อน ทนไม่ไหว อยากจะพักตรงนี้ก่อน ทนไม่ไหว แต่เวลาไม่หยุดรอ จะไม่เป็นดั่งใจ ฉันคงต้องไปต่อ” (เพลงแต่เวลาไม่หยุดรอ) “ขอแสงนำทางหน่อยได้ไหม เพราะฉันมองทางไม่ค่อยชัด” (เพลงสิบล้อที่หายไป) “จงยิ้มเพื่อเรี่ยวแรงเดินต่อ” (เพลงบูเดอซ่าใกล้ชิดดวงดาว) ตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งนำสิ่งที่เป็นประสบการณ์หรือคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางมาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังถ้อยคำที่ว่า “นักเดินทาง” “นักเดินทางตลอดกาล” เปรียบเทียบให้เห็นว่ามนุษย์ผู้เป็นเจ้าของชีวิตต้องเคลื่อนไหวและดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด ชีวิตจึง

เปรียบเสมือนการเดินทางที่ไม่มีการหยุดนิ่ง คำว่า “เส้นทาง” “หนทาง” หรือ “ต้องก้าวไปสู่หนทางของใครของมัน” เปรียบให้เห็นว่าวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน ต้องเลือกดำเนินชีวิตด้วยตนเอง การกล่าวถึงเส้นทางและพาหนะในการเดินทางหลายประเภทจากถ้อยคำที่ว่า “รถไฟย่อมมีราง” เครื่องบินก็ท้องฟ้า” เปรียบให้เห็นว่าชีวิตแต่ละคนย่อมมีเงื่อนไขและวิถีทางเฉพาะของตนเอง คำว่า “เดินทางมีปลายทาง” หรือ “ปลายทางยังมีให้ไป ต้องไป” เปรียบเทียบให้เห็นถึงเป้าหมายชีวิตที่มุ่งหวังจะไปให้ถึง คำว่า “อยากจะพัก” เปรียบให้เห็นว่าชีวิตมีอุปสรรคมากมายจนอยากหยุดพัก ถ้อยคำที่ว่า “ของแสงนำทางหน่อยได้ไหม เพราะฉันมองทางไม่ค่อยชัด” เปรียบเทียบให้เห็นถึงการใช้ชีวิตที่บางครั้งก็สับสนไม่แน่ใจจึงต้องการการช่วยชี้นำหาทางออกในการดำเนินชีวิต และถ้อยคำ “จงยิ้มเพื่อเรี่ยวแรงเดินต่อ” เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่ากำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตให้สามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายของชีวิตได้

3.1.2 ชีวิตคือธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมดาโดยมิได้ปรุงแต่ง ทั้งสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ สัตว์ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ สิ่งเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง มีวงจรชีวิต การเจริญเติบโต การเสื่อมสลาย หรือการปรับเปลี่ยนทางภูมิศาสตร์ ผู้แต่งได้นำประสบการณ์หรือคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมาอธิบายชีวิต พบจำนวน 5 เพลง เช่น “มีใบไม้ร่วงหล่น ลงบนพื้นดินหยาบ วันและเวลาเริ่มเปลี่ยน ตามกาล เวลา ตามกาล เวลา เราคงเป็นเพียงต้นไม้ต้นหนึ่ง คอยหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน คอยหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน กาลเวลาเริ่มจะยาวนาน คงหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน” (เพลงตามกาลเวลา) “จากฟ้ามาสู่ดิน เปลี่ยนแปลงชั่วข้ามคืน ..กิ่งใบโอนอ่อน หรือปลิวลอยตามลม เข้มแข็งไม่พอ อย่าฝืนลุกขึ้นผจญ จะหักจะล้าง ให้คิดก่อนจะฟาดฟัน เพราะสิ่งที่จะกระทำ จะนำพาให้วุ่นวาย” (เพลงเดินทางไกล) ตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งนำภาพการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติมาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายความเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ ดังปรากฏในถ้อยคำที่ว่า “มีใบไม้ร่วงหล่น ลงบนผืนดินหยาบ” และ “เราคงเป็นเพียงต้นไม้ต้นหนึ่ง คอยหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน” เพื่อเปรียบชีวิตมนุษย์กับต้นไม้ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีเกิด เติบโต และตาย หมุนเวียนเป็นวัฏจักร นอกจากนั้น ถ้อยคำที่ว่า “กิ่งใบโอนอ่อน หรือปลิวลอยตามลม” เป็นการเปรียบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่อาจต้องพบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ กับกิ่งใบต้นไม้ที่ต้องเผชิญแรงลม มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่รอด เช่นเดียวกับต้นไม้ที่ต้องโอนอ่อนลู่ไปตามลม

3.1.3 ชีวิตคือวัตถุหรือสิ่งของ มนุษย์คุ้นเคยกับวัตถุสิ่งของว่าเป็นสิ่งที่สามารถมีมูลค่าสูญหาย ควรจะเก็บรักษาหรือทิ้งได้ ผู้แต่งได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของซึ่งเป็นรูปธรรมมาอธิบายชีวิตซึ่งเป็นนามธรรมให้เข้าใจชัดเจนขึ้น พบจำนวน 5 เพลง ดังตัวอย่าง “หากเป็นเธอ ฉันจะทำอย่างไร เมื่อทุกสิ่งไม่ได้เริ่มใหม่ เป็นแค่เพียงวัตถุที่หายไปตลอดกาล ไม่กลับมา” (เพลงสิบล้อที่หายไป) “หลับตาถอนหายใจ ชีวิตราคาแพง จงยิ้มเพื่อเรี่ยวแรงเดินต่อ” (เพลงบูเดอซ่า ใกล้ชิดดวงดาว) “ความฝันของฉันหลุดลอยไป ลอยหายในจักรวาล ตามหาก็คงอีกนาน” (เพลงภาพฝันในจักรวาล) “แค่อยากจะพักได้ไหม ให้ฉันเดินทางตามใจไปจากความคิดวุ่นวาย โยนมันทิ้งไปสักวัน” (เพลงจะพัก) จากตัวอย่าง ผู้แต่งใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ว่า “เป็นแค่เพียงวัตถุที่หายไปตลอดกาล ไม่กลับมา” เปรียบชีวิตเป็นเหมือนสิ่งของที่สูญหายและไม่อาจนำกลับคืนมาได้

เพื่อสะท้อนความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิต ถ้อยคำที่ว่า “ชีวิตราคาแพง” เปรียบให้เห็นว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญควรดูแลรักษาให้ดี ถ้อยคำ “ความฝันของฉันหลุดลอยไป ลอยหายในจักรวาล” เปรียบให้เห็นว่าความใฝ่ฝันในชีวิตเป็นเหมือนสิ่งของที่สามารถหลุดลอยหายไปได้ และ “โยนมันทิ้งไปสักวัน” คำว่า “ทิ้ง” เป็นกริยาที่ใช้กับวัตถุสิ่งของเพื่อเปรียบกับการปล่อยวางปัญหาหรือความทุกข์ในชีวิต

3.1.4 ชีวิตคือการต่อสู้แข่งขัน การต่อสู้แข่งขันผู้แข่งขันต้องเข้มแข็ง อดทน รู้จักประเมินความพร้อมและเตรียมตัวก่อนต่อสู้เพื่อให้ได้ชัยชนะ ผู้แต่งใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เปรียบเทียบการต่อสู้แข่งขันเพื่ออธิบายชีวิต พบจำนวน 2 เพลง ดังถ้อยคำที่ว่า “เข้มแข็งไม่พอ อย่าฝืนลุกขึ้นผจญ” (เพลงเดินทางไกล) “พอเป็นหนุ่มก็เริ่มคิด ทำไมชีวิตต้องแข่งขัน ของใครของมัน ของฉันต้องมาก่อน” (เพลงสัมภาระ) ถ้อยคำ “ผจญ” สื่อถึงการเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้ามหรือศัตรู เปรียบชีวิตว่าเป็นเช่นเดียวกับการต่อสู้ที่มนุษย์ต้องรู้จักประเมินความพร้อมและขีดความสามารถของตนเองก่อนเผชิญอุปสรรค และถ้อยคำ “ชีวิตต้องแข่งขัน” เปรียบเทียบชีวิตกับการแข่งขัน เพื่อสะท้อนความคิดว่าการดำเนินชีวิตในสังคมต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตน เช่นเดียวกับการต่อสู้แข่งขันเพื่อให้ได้ชัยชนะเหนือผู้อื่น

3.1.5 ชีวิตคือภาชนะหรือพื้นที่ปิดล้อม เป็นการเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นอุปลักษณ์ชีวิตเปรียบเหมือนภาชนะหรือพื้นที่ปิดล้อม พบจำนวน 1 เพลง ดังถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ผู้แต่งใช้ในบทเพลงว่า “ฝนตก กลอนท่อนหนึ่งกล่าว ชีวิตคือความว่างเปล่า ความรู้สึกบอก ไม่จำเป็นต้องบอกให้ลึกซึ้ง” (เพลงฤดูฝน) จากถ้อยคำ “ชีวิตคือความว่างเปล่า” ผู้แต่งเปรียบชีวิตเป็นภาชนะหรือพื้นที่ที่ไม่มีสิ่งใดบรรจุอยู่ภายในเหมือนกับชีวิตมนุษย์ในมุมมองทางปรัชญาพุทธศาสนาที่เห็นว่าไม่มีสิ่งใดคงอยู่อย่างจีรังยั่งยืน ทุกอย่างล้วนมีการเปลี่ยนแปลง และสูญสลายไป

3.2 อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับความรัก เป็นการใช้ภาษาในบทเพลงที่มีการเปรียบเทียบถึงความรัก คือมีใจผูกพันด้วยความห่วงใย มีใจผูกพันด้วยความเสน่หา หรือมีใจผูกพันฉันชู้สาว มีทั้งความเปรียบเทียบถึงความรักที่สมหวัง ยังไม่สมหวัง ผิดหวัง และความปรารถนาในความรัก ความเปรียบเทียบเหล่านี้สามารถจัดเป็นมโนอุปลักษณ์ได้ดังนี้

3.2.1 ความรักคือการเดินทาง เป็นการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบที่นำประสบการณ์เกี่ยวกับการเดินทางซึ่งผู้เดินทางจะต้องมีการเคลื่อนที่ไปบนเส้นทางและอาจมีอุปสรรคระหว่างการเดินทางมาอธิบายการดำเนินไปของความสัมพันธ์และความรู้สึกเกี่ยวกับความรักของมนุษย์ พบจำนวน 7 เพลง ตัวอย่างเช่น “เพิ่งรู้ว่ารักคือการพบเจอ” (เพลงการให้) “ต่อไปนี้ เธอ คงไม่ได้ไปด้วยกัน” (เพลงต่อไปนี้) “ใจยังคงคิดถึงเรื่องราวผ่านมา เวลาผ่านไป ... ต้องใช้เวลาข้ามผ่าน ยอมรับด้วยดีเพื่อกันและกัน” (เพลงคิดถึง) “อยู่ที่ใดหนอใจอยากรู้เมื่อไหร่จะกลับมา” (เพลงจดหมายจากใครคนหนึ่ง) จากตัวอย่าง ถ้อยคำว่า “พบเจอ” เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง ความรักจึงเปรียบเหมือนเส้นทางที่คนสองคนได้เดินทางมาพบกันและสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน ถ้อยคำ “ต่อไปนี้ เธอ คงไม่ได้ไปด้วยกัน” สื่อความหมายเปรียบเทียบความรักกับการเดินทางร่วมกันของคนสองคน เมื่อความรักสิ้นสุดลงก็เหมือนกับการแยกเส้นทางกันเดินไม่ได้เดินไป

ด้วยกันอีก ถ้อยคำ “ผ่านมา” “ผ่านไป” “ข้ามผ่าน” เปรียบอุปสรรคของความรักที่ต้องผ่านพ้นไปให้ได้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีด้วยกันเหมือนกับอุปสรรคระหว่างการเดินทางซึ่งต้องข้ามผ่านไปให้ได้จึงจะถึงที่หมาย ถ้อยคำที่ว่า “อยู่ที่ใดหนอใจอยากรู้เมื่อไหร่จะกลับมา” เปรียบเทียบคนที่ผิดหวังหรือสูญเสียความรักเหมือนกับคนที่รอคอยคนที่เดินทางจากไปให้เขาเดินทางกลับมา

3.2.2 ความรักคือธรรมชาติ ผู้แต่งนำสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมาอธิบายความรักและความรู้สึกเกี่ยวกับความรักของมนุษย์ เพื่อทำให้ความรักที่เป็นนามธรรมกลายเป็นภาพที่ชัดเจนและสื่ออารมณ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น พบจำนวน 6 เพลง ตัวอย่างเช่น “เธอคือภาพฝันในจักรวาลของฉัน ดวงดาวส่องแสงวับวาวเมื่อพบเจอ งดงามไปหมด (เพลงภาพฝันในจักรวาล) “นั่งมองดูดวงดาว ฉันมองเห็นเธอสุกสกาว ส่องแสงเรืองรองนับกลางใจ เธอเหมือนดาวส่องแสง วันดีคืนดีเธอหายลับไปจากดวงตาฉัน มองไม่เห็นดวงใจเธอนั้น เธอเหมือนดวงดาวที่คอยหนีห่าง” (เพลงหนีห่าง) “บอกลา ในวันที่ฝนกำลังจะมา วันที่เหน็บหนาว ความเหงานำพา ให้ใจเจ็บช้ำ กอดลาในวันที่ฟ้าถล่มลงมา ผ่านดวงใจ น้ำตาให้มันเอ่อไหล” (เพลงบอกลา) ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ว่า “เธอคือภาพฝันในจักรวาลของฉัน” จักรวาลเป็นพื้นที่ที่กว้างใหญ่ไพศาล ครอบคลุมระบบสุริยะ กาแล็กซี่และทุกสรรพสิ่งในอวกาศ การเปรียบคนรักกับจักรวาล จึงเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าคนรักมีความสำคัญสำหรับตนมาก เธอเป็นเพียงคนเดียวที่เป็นศูนย์กลางครอบคลุมพื้นที่ชีวิต เป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตผู้พูด ถ้อยคำที่ว่า “เธอเหมือนดาวส่องแสง ... เธอเหมือนดวงดาวที่คอยหนีห่าง” คำว่า “ดวงดาว” เป็นสิ่งงดงามในธรรมชาติ ดาวส่งแสงสวยงามอยู่บนฟ้ามองเห็นด้วยตา แต่อยู่ไกลเกินกว่าจะนำมาครอบครอง จึงเป็นการเปรียบเทียบกับความรู้สึกที่มีต่อคนรักว่าคนรักเป็นผู้ที่งดงามน่าชื่นชมแต่มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินจากตน และการนำถ้อยคำเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในด้านที่ไม่ดี น่ากลัว หรือเป็นภัยต่อสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ฝนกำลังจะตก อากาศหนาวเย็นมาก ฟ้าถล่ม เป็นการเปรียบเทียบความรักที่ไม่สมปรารถนาทำให้รู้สึกเศร้า เหงา โดดเดี่ยว และเป็นทุกข์

3.2.3 ความรักคือวัตถุหรือสิ่งของ ผู้แต่งได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของซึ่งเป็นรูปธรรมมาอธิบายความรักซึ่งเป็นนามธรรมให้เข้าใจชัดเจนและง่ายขึ้น พบจำนวน 6 เพลง ดังตัวอย่าง “ก็ความรักของเรา เธอทิ้งมันไว้ให้ฉัน เพียงลำพัง เพียงลำพัง” (เพลงต่อไปนี้) “เพิ่งรู้ว่ารักคือการให้ เพิ่งรู้ว่ารักคือการมอบใจ ... เพิ่งรู้ว่าใจคือการแบ่งปัน” (เพลงการให้) “วอนให้ลมช่วยพัดหัวใจพี่ลอยไป จากดินแดนถิ่นเหนือที่ไกลแสนไกล สุดขอบฟ้าที่ไกลแสนไกลล่องลอยไป วอนให้ลมช่วยพัดหัวใจพี่ไปให้ถึง ... แก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร ใจพี่จมแทบพสุธา” (เพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร) จากตัวอย่างมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เปรียบเทียบความรักกับวัตถุสิ่งของ ดังพบคำกริยาที่ใช้กับวัตถุสิ่งของ ได้แก่ “ทิ้ง” “ให้” “มอบ” “แบ่งปัน” “ล่องลอยไป” มาใช้กับความรักเพื่ออธิบายว่าความรักเหมือนสิ่งของที่เมื่อไม่ต้องการแล้วก็สามารถทิ้งขว้างได้ ความรักเหมือนสิ่งของที่สามารถนำมามอบให้กันหรือแบ่งปันกันซึ่งจะสร้างความรู้สึกที่ดีทั้งต่อผู้ให้และผู้รับได้ ส่วนคำกริยา “ล่องลอยไป” เปรียบความรักเหมือนวัตถุสิ่งของที่สามารถเคลื่อนที่ในอากาศไปถึงคนรักได้ และ

คำว่า “จมแทบพสุธา” เปรียบผู้ที่มีความรักว่ากำลังตกอยู่ภายใต้อำนาจของ ความรักอย่างรุนแรงเหมือนวัตถุสิ่งของที่ถูกแรงดึงดูดดึงให้จมลงสู่พื้นดิน

3.2.4 ความรักคือร่างกายมนุษย์ ร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิต บางครั้งร่างกายเกิดอาการป่วยไข้ ไม่สบายหรือได้รับบาดเจ็บก็จำเป็นจะต้องดูแลรักษาให้หายเป็นปกติ เมื่อหายดีแล้วก็อาจมีรอยแผลเป็นให้เห็นอยู่ ผู้แต่งได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกายมาใช้เป็นความเปรียบเทียบกับความรักเพื่อทำให้ความรักซึ่งเป็นนามธรรมสามารถรับรู้ได้ผ่านประสบการณ์ของร่างกายมนุษย์ พบจำนวน 5 เพลง เช่น “แก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร ใจพี่จมแทบพสุธา ดวงฤทัยหรือดวงแก้วตาดุจดวงดาราดวงดาวดวงไหน” (เพลงแก้มน้องนางนั้นแดงกว่าใคร) “ยามหลับฝันเราจะมีดวงใจของกัน ยามตื่นทุกวัน สุขใจเมื่อได้เห็นหน้าเธอ” (เพลงการให้) “บอกลา ในวันที่ฝนกำลังจะมา วันที่เหน็บหนาว ความเหงานำพาให้ใจเจ็บซ้ำ” (เพลงบอกลา) “สุขใดหนอ เท่าความเจ็บ จากกันนานแล้วแค่ลม แล้วมันจะเป็นอดีต ที่ผ่านไปแล้ว อาจมีร่องรอยที่เป็นบาดแผล” (เพลงอดีต) จากตัวอย่าง ถ้อยคำอุปลักษณ์คำว่า “ดวงฤทัย” “ดวงใจ” หมายถึงหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดอวัยวะหนึ่งของร่างกาย ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ทั่วร่างกายอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนคำว่า “ดวงแก้วตา” หมายถึงดวงตาซึ่งเป็นอวัยวะรับสัมผัสที่สำคัญที่สุด เพราะมนุษย์รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านการมองเห็น ดังนั้น หัวใจและดวงตาจึงจำเป็นยิ่งในการดำรงชีวิต การเปรียบคนรักกับหัวใจและดวงตา จึงสะท้อนความคิดของผู้แต่งว่าคนรักมีคุณค่าความสำคัญยิ่งต่อชีวิตตน ถ้อยคำ “ใจเจ็บซ้ำ”“ร่องรอยบาดแผล” เป็นถ้อยคำที่แสดงความเจ็บปวดและรอยแผลเป็นทางร่างกายเปรียบกับประสบการณ์ความรักที่เป็นทุกข์ สะท้อนว่าความรักสามารถส่งผลต่อความทุกข์ทางจิตใจได้รุนแรงไม่ต่างจากการบาดเจ็บทางร่างกาย

3.2.5 ความรักคือครู ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนทักษะเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเติบโต ผู้แต่งนำประสบการณ์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูมาใช้เปรียบอุปลักษณ์เพื่ออธิบายความรัก พบจำนวน 2 เพลง ดังถ้อยคำที่ว่า “สอนเราให้เจ็บ ย้ำเตือนการจาก ฝากไว้เป็นอดีต รักจึงต้องจาก” (เพลงอดีต) “จะต้องสอนยังไงให้อดทน นี่แหละความรัก ใครไม่โดนก็คงไม่รู้” (เพลงบอกตั้งกี่ครั้ง) คำว่า “สอน” และ “ย้ำเตือน” เป็นคำกริยาที่ผู้แต่งใช้เปรียบความรักเป็นครูสอนผู้เรียนให้ได้รับความรู้แล้วทำให้ผู้นั้นเติบโตขึ้นเช่นเดียวกับประสบการณ์ความรักที่ไม่สมหวัง

3.2.6 ความรักคือภาพความฝัน ความฝันเป็นสิ่งที่งดงาม สร้างความสุขใจ แต่ขณะเดียวกันก็สร้างความไม่มั่นคงทางใจเพราะเมื่อตื่นก็เลือนหายไปได้ ผู้แต่งนำคุณสมบัติเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับความรัก พบจำนวน 3 เพลง ดังถ้อยคำที่ว่า “เธอคือภาพฝันในจักรวาลของฉัน” (เพลงภาพฝันในจักรวาล) “เมื่อก่อนเราเคยวาดฝันที่มีให้กัน กลับกลายเป็นความสำคัญไม่เคยเลือน” (เพลงแบบไหน) “อาจจะเพียงละเมอ เพ้อคืนวันถึงเธอ อาจจะเป็นความฝัน ที่ไม่นานก็ลืม” (เพลงอาจจะเพียง) ผู้แต่งใช้ถ้อยคำ “ภาพฝัน” “วาดฝัน” “ความฝัน” เปรียบเทียบกับความรัก เพื่อสื่อความคิดว่าความรักหรือคนรักงดงามและสร้างความสุขใจ แต่บางครั้งความรักก็ทำให้หวั่นใจว่าเป็นสิ่งชั่วคราวที่จะหายไปเช่นเดียวกับความฝันหลังตื่นนอน

4. การใช้คำถามวาทศิลป์ (Rhetorical Question) บทเพลงของเขียนไขและวานิชพบการใช้คำถามวาทศิลป์จำนวน 22 เพลง จากทั้งหมด 42 เพลง ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำถามวาทศิลป์เกี่ยวกับชีวิตกับการใช้คำถามวาทศิลป์เกี่ยวกับความรัก ดังนี้

4.1 คำถามวาทศิลป์เกี่ยวกับชีวิต ผู้แต่งตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ พบจำนวน 13 เพลง ตัวอย่าง เช่น “พอเป็นหนุ่มก็เริ่มคิด ทำไมชีวิตต้องแข่งขัน ของใครของมัน ของฉันต้องมาก่อน” (เพลงสัมภาระ) “คราบน้ำตาของวันเวลาที่หล่นหาย เสียดสี ย้ำเตือน ทุกเรื่องราว เสียงที่ร่ำร้อง บทเพลงล่องลอยหล่นหาย ลมหนาวพัดพา ล่องไป แค่นี้คุ้มแล้วหรือยัง ความฝันถึงแล้วหรือยัง” (เพลง คุ้มแล้วหรือยัง) “ข้ามีเพื่อนฝูงรอบกาย เดินทางไกลแสนไกล เหนื่อย และท้อ จะพักลงตรงไหนได้ ชีวิตที่เสียไป ได้อะไรมากลับคืน ... สิ่งที่คิดกับสิ่งที่หวัง หยุดพังมลายเมื่อชีพวาย เหนื่อยใจ และท้อใจ จะคิดให้วุ่นวายทำไม ในเมื่อวันสุดท้าย ความตายคือความจริง” (เพลงเดินทางไกล) ตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งใช้คำถามวาทศิลป์เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การใช้ชีวิตที่ต้องดิ้นรนแข่งขัน การแสวงหาเป้าหมายและความสำเร็จ ความทุกข์ยาก เหนื่อยล้า และการปล่อยวาง เพื่อกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกและโน้มน้าวผู้ฟังให้เกิดการคิดใคร่ครวญในการหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต

4.2 คำถามวาทศิลป์เกี่ยวกับความรัก พบจำนวน 9 เพลง ตัวอย่างเช่น “จากคืนวันที่แสนยาวนาน จากวันวานแสนไกล อยู่ที่ใดหนอใจอยากรู้เมื่อไหร่จะกลับมา ... เพื่อการรอคอยสิ่งหนึ่ง ที่ฉันฝัน เพื่อใครสักคนเดินทางผ่านเข้ามา จะหยุดเวลานี้ไว้ให้ช้า เก็บกาลเวลา ไว้ตลอดกาล (เพลงจดหมายจากใครคนหนึ่ง) “หากรัก ก็จงรัก รักอย่างไรไม่ให้เกลียด แบบไหน อย่างไร ให้จดจำ หากเป็นเพียงแค่ความรักที่หลงเข้ามาให้รู้จัก จะรักแบบไหนให้จดจำ คนที่รักกันจริง เขาจะรักกันแบบไหน เพื่อที่ใครและใครไม่ถูกลืม” (เพลงแบบไหน) “สบตา เอ่ยคำร่ำลา สิ่งดีดี ที่มีเก็บไว้ในใจเก็บไว้ตลอดไป หากวันใด หากเกิดได้พบได้เจอกันใหม่ ให้เป็นวันที่ดีส่งยิ้มให้กันจะได้ไหม แล้วให้มันผ่านไป” (เพลงบอกลา) ผู้แต่งใช้คำถามวาทศิลป์ตั้งคำถามเกี่ยวกับความรัก เช่น ความคิดถึง การรอคอย ความห่วงใย ความผูกพัน ความสับสนในความสัมพันธ์ การตักพ้อความทุกข์ใจ การยอมรับความผิดหวังจากความรัก เพื่อเร้าใจผู้ฟังให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงแนวโฟล์กซองของเขียนไขและวานิช พบกลวิธีที่โดดเด่น 4 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำสัมผัส การใช้การซ้ำคำ การใช้อุปลักษณ์ และการใช้คำถามวาทศิลป์ อภิปรายผลได้ดังนี้

การใช้คำสัมผัสพบในทุกบทเพลงบางแห่งมีลักษณะคล้ายการเล่นสัมผัสของฉันทลักษณ์ประเภทกลอน ทั้งที่การแต่งเพลงไม่ได้มีข้อบังคับเรื่องสัมผัส ส่วนการใช้การซ้ำคำแม้ไม่พบทุกเพลงแต่ก็พบเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง หลายแห่งมีการซ้ำคำแบบกระทู้ กลวิธีทั้งสองอย่างนี้ผู้แต่งใช้เพื่อสร้างเสียงที่ไพเราะดั่งดนตรีและ

เน้นย้ำอารมณ์หรือความหมายที่ต้องการสื่อสารเช่นเดียวกับกลวิธีในกวีนิพนธ์หรือบทกลอน สอดคล้องกับผลการศึกษาของปนัดดา คำมาโฮม และสารภี ขาวดี (2564) เรื่องกลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล ที่พบว่า การเล่นเสียงสัมผัสและการซ้ำคำเป็นกลวิธีที่สำคัญในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล เพราะทำให้เกิดกระบวนกลอนที่ไพเราะ สร้างจินตภาพ และเน้นย้ำความหมายของสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้

การใช้อุปลักษณ์ พบว่าผู้ประพันธ์นำสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การเดินทาง ธรรมชาติ วัตถุหรือสิ่งของ การต่อสู้แข่งขัน ครู ภาชนะหรือพื้นที่ปิดล้อม และภาพความฝัน มาอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มุมมองหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตและความรัก ทำให้เรื่องที่เป็นนามธรรมสามารถเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ของ Lakoff และ Johnson ที่ว่า มนุษย์เข้าใจสิ่งนามธรรมผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมกว่า และอุปลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิด มิใช่เป็นเพียงเรื่องของการใช้ภาษาเท่านั้น การใช้อุปลักษณ์ในบทเพลงของเขียนไขและวานิชมิได้ทำหน้าที่เป็นความเปรียบที่สร้างความไพเราะทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่ยังเป็นการสะท้อนโลกทัศน์ของผู้แต่งที่มองชีวิตและความรักผ่านธรรมชาติ การเดินทาง และประสบการณ์รอบตัว จึงอาจกล่าวได้ว่าการเชื่อมโยงชีวิตกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นลักษณะเด่นทางภาษาและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปิน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของเพลงแนวโฟล์กซองที่มักถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต ความเรียบง่าย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

การใช้คำถามวาทศิลป์ พบว่าผู้แต่งใช้คำถามโดยมิได้ต้องการคำตอบโดยตรง แต่ใช้เพื่อสะท้อนความสงสัย ความโดดเดี่ยว ความผิดหวัง หรือการตั้งคำถามต่อชีวิตและความรัก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Fowler (1991 อ้างถึงใน ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563) ที่กล่าวว่า คำถามวาทศิลป์สามารถกำกับความคิดของผู้รับสาร และกระตุ้นให้เกิดการสร้างจินตนาการหรือการตีความตามมุมมองของผู้เขียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลปัจจุบัน ของณฐ อังศุวิริยะ และคณะ (2563) ที่พบว่าคำถามวาทศิลป์เป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่เด่นกลวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะการใช้เพื่อสะท้อนความไม่สมหวัง ความรู้สึกสูญเสีย และการใคร่ครวญเกี่ยวกับความรัก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าคำถามวาทศิลป์ในบทเพลงของเขียนไขและวานิชยังขยายไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิต เช่น ความหมายของการมีชีวิต ความหวัง ความฝัน เป้าหมายในการดำรงชีวิต และความไม่แน่นอนของชีวิต ซึ่งเป็นลักษณะของเพลงแนวโฟล์กซองที่มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสำรวจภายในจิตใจของมนุษย์และการแสวงหาความหมายของชีวิต

กลวิธีการใช้ภาษาที่โดดเด่นทั้ง 4 กลวิธีในบทเพลงของเขียนไขและวานิช นอกจากช่วยสร้างความงามทางวรรณศิลป์และสื่อสารความหมายแล้ว ยังสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกร่วมของผู้ฟังที่อยู่ในบริบททางสังคมร่วมกัน จึงทำให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายของบทเพลงได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งยังแสดงให้เห็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้แต่ง ทำให้บทเพลงของเขียนไขและวานิชได้รับการจดจำและแตกต่างจากบทเพลงร่วมสมัยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บทเพลงของเขาได้รับความนิยม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาที่โดดเด่น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การใช้คำสัมผัส ทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ซึ่งช่วยสร้างความไพเราะและสื่อความหมาย 2) การใช้การซ้ำคำ ช่วยเน้นย้ำอารมณ์และความหมายของบทเพลง 3) การใช้อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตและความรัก ซึ่งนอกจากเป็นความเปรียบที่สร้างความงามทางภาษาและสื่อความหมายแล้วยังสะท้อนโลกทัศน์และระบบความคิดของผู้แต่ง และ 4) การใช้คำถามวาทศิลป์เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกและกระตุ้นการใคร่ครวญเกี่ยวกับชีวิต ความรัก และการดำรงอยู่มนุษย์ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของเขียนไขและวานิชนอกจากทำหน้าที่สร้างความงามทางวรรณศิลป์แล้ว ยังสะท้อนอัตลักษณ์ของผู้แต่ง ทั้งในด้านการมองชีวิตผ่านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว และการตั้งคำถามต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่า บทเพลงของเขียนไขและวานิชมีลักษณะใกล้เคียงกับวรรณกรรมร่วมสมัยหรือบันทึกชีวิตที่ถ่ายทอดโลกทัศน์ผ่านภาษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและวรรณกรรม โดยใช้บทเพลงเป็นสื่อในการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ภาษา การตีความ และการเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบททางสังคมและประสบการณ์ชีวิต นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการนำบทเพลงและวรรณกรรมร่วมสมัยมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบันและใกล้ชิดกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์เฉพาะบทเพลงของเขียนไขและวานิชที่ผู้แต่งประพันธ์และขับร้องด้วยตนเอง ซึ่งเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2568 ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนกลวิธีการใช้ภาษาของเขียนไขและวานิชในช่วงเวลาดังกล่าว การนำผลไปอธิบายหรืออ้างอิงกับศิลปินหรือแนวเพลงอื่นจึงควรพิจารณาความแตกต่างด้านบริบทและลักษณะเฉพาะของผลงานร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบทเพลงของศิลปินแนวอื่น เช่น เพลงอินดี้ เพลงเพื่อชีวิต หรือเพลงร่วมสมัยประเภทต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะกลวิธีการใช้ภาษาและอัตลักษณ์ของศิลปินแต่ละกลุ่ม หรือศึกษาบทบาทขององค์ประกอบด้านภาพ เสียง และสื่อประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของบทเพลงใน Music Video นอกจากนี้ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการใช้ภาษากับโลกทัศน์หรือประสบการณ์ชีวิตของผู้แต่ง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาษา ความคิด และอัตลักษณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

เขียนไขและวานิช. (ม.ป.ป.). *เขียนไขและวานิช* [YouTube channel]. YouTube. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2569 จากhttps://www.youtube.com/@khiankhailaewanich

ณฐ อังศุวิริยะ, บุษกร โกมลตรี และ จตุพร เพชรบูรณ์. (2563). กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลปัจจุบัน. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 155-184.

ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2543). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2525). *วรรณกรรมวิเคราะห์.* สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ปนัดดา คำมาโฮม และสารภี ขาวดี. (2564). กลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล. *วารสารวิวิธวรรณสาร*, 5(2), 255-281.

ภัทราภรณ์ ละมุล. (2560). อุปลักษณ์ชีวิตในบทบันทึกชีวิตของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล. *วารสารวิวิธวรรณสาร*, 1(2), 37-60.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.

อรทัย สุขจ๊ะ และกุลธิดา ทองเนตร. (2565). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง. *วารสารอักษราพิบูล*, 3(2), 51-68.

อันธิกา ดิษฐกิจ และทัศนาลัย บูรพาชีพ. (2555). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในบทเพลงความรักที่ประพันธ์โดยนิติพงษ์ ห่อนาค. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 50*. (น.337-346). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อธิวัฒน์ อุต้น. (23 มกราคม 2563). เมื่อวันที่ ... มาถึง บทเรียนครั้งสำคัญในชีวิตของเขียนไขและวานิช. A Day Magazine. https://adaymagazine.com/kiankailaewanich/

Lakoff,G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.

Songtopia [@songtopia]. (2568, เมษายน 2). *เช็กดูดีๆ ว่าคุณกำลังเข้าใจความหมายของคำว่า FOLK SONG ผิดหรือไม่?* [โพสต์บน Instagram. https://www.instagram.com/p/DH94UKdij-O/

ความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครองและปัจจัยการเลือกศึกษาต่อ ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

อำพร วงษา[1] สุมล แซ่เฮง พิสิษฐ์สังฆการ[2] ปานทิพย์ บุญส่ง[3] กิตติพศ พรทรัพย์สิน[4] รัจน์ชีวาต์ แซ่ตั้น[5*]

รับบทความ: 7 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 21 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษา 1) ความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครองปีการศึกษา 2563 – 2566 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาและผู้ปกครอง โดยแบ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักศึกษาเข้าใหม่ปีการศึกษา 2563 – 2566 ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 1,395 คน และ 2) ผู้ปกครองของนักศึกษาเข้าใหม่ปีการศึกษา 2563 – 2566 ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 1,675 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้ภาษาต่างประเทศ คือ ความต้องการของนักศึกษาและผู้ปกครองในการสนับสนุนระหว่างที่กำลังศึกษาสูงที่สุด และการได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานหลังสำเร็จการศึกษา คือ ความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครองสูงที่สุด การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามที่คาดหวังในระดับมาก และ 2) ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยส่งผลต่อการเลือกสถานศึกษาของนักศึกษาและผู้ปกครองสูงที่สุด

คำสำคัญ: การศึกษาระดับอุดมศึกษา ความต้องการและความคาดหวัง ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

[1-5] วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร

* อีเมล: raajshivar.s@cit.kmutnb.ac.th

Needs and Expectations of Students and Parents, and Factors in Choosing to Pursue Education at the College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Amporn Wongsa[1] Sumol Sae-heng Pisitsungkakarn[2] Pantip Boonsong[3]
Kittipod Pornsupsin[4] Raajshivar Saetan[5*]

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the needs and expectations of students and parents in the academic years 2020 – 2023; and 2) the factors influencing the decision of students and parents to pursue further education. The sample population was divided into two groups: 1) 1,395 new students from the academic years 2020 – 2023 who completed the questionnaire; and 2) 1,675 parents of new students from the academic years 2020 – 2023 who also completed the questionnaire. The results of the study found that: 1) foreign language use was the highest need of students and parents for support while studying, and acceptance from the labor market after graduation was the highest expectation of students and parents. The management of teaching and learning met expectations at a high level. 2) The reputation of the university was the most influential factor in the selection of the institution by students and parents.

Keywords: Higher Education, Needs and Expectations, University Reputation

[1-5] College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok
[*] Corresponding Author E-mail: raajshivar.s@cit.kmutnb.ac.th

บทนำ

การศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยกระดับขีดความสามารถด้านการแข่งขัน ดังนั้น การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ได้ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาด ปัจจัยด้านสังคม และการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของสถานศึกษาจะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจของผู้ปกครองที่จะนำบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อ อีกทั้งการสร้างความพึงพอใจตามความต้องการและความคาดหวังจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ รวมถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ การศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ได้จากการศึกษาจะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นการที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าวได้ จากงานวิจัยก่อนหน้าแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาด เช่น การประชาสัมพันธ์ การเข้าเยี่ยมชมสถานศึกษา เป็นต้น รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือศิษย์เก่า เป็นต้น (ณัฐสิมา นครกัณฑ์ และพัชนี เชยจรรยา, 2567; ดวงฤทัย แก้วคำ และวิมลพรรณ อาภาเวท, 2559; สุทิศ สวัสดี, 2565)

วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป็นส่วนงานในระดับคณะของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ก่อตั้งขึ้นจากโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในปี พ.ศ. 2502 จัดตั้งเป็น “โรงเรียนเทคนิคพระนครเหนือ” (เทคนิคไทย - เยอรมัน) เพื่อผลิตช่างฝีมือระบบเยอรมันที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและประสบการณ์จริงในโรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยปัจจุบันวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาประเทศและระดับสากล โดยมีพันธกิจ คือ 1) มุ่งผลิตบัณฑิต พัฒนากระบวนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายด้านการเรียนการสอนวิศวกรรมเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีคุณธรรมคู่คุณภาพ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพเพื่อสร้างและประยุกต์องค์ความรู้สู่สากล 2) มุ่งพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสู่สากล 3) มุ่งพัฒนางานบริการวิชาการตามมาตรฐานสากล สอดคล้องต่อความต้องการของอุตสาหกรรมและสังคม 4) มุ่งทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย 5) มุ่งพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และมีค่านิยมคือ ความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นเพื่อนวัตกรรม ทำงานเป็นทีม (วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, 2567; สุมล แซ่เฮง พิสิษฐ์สังฆการ และรัจน์ชีวาต์ แซ่ตั้น, 2568) จากการจัดอันดับโดย U.S News Best Global Universities มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (มจพ.) เป็นมหาวิทยาลัยอยู่ในอันดับที่ 6 ของไทยจากทั้งหมด 12 มหาวิทยาลัย และในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) อยู่ในอันดับที่ 3 ในไทย จาก 6 มหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับ โดยจัดอันดับจาก 13 ตัวชี้วัดทั้งในด้านการเรียนการสอน งานวิจัย ตลอดจนความมีชื่อเสียงในระดับภูมิภาค เพื่อเป็นการสะท้อนคุณภาพของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับโลก (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2567)

การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนนั้นเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษา (สุทิศ สวัสดี, 2565) แต่การที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและผู้ปกครองได้นั้น สามารถพัฒนาความจงรักภักดีต่อสถาบันอุดมศึกษาได้ (ประภาวรรณ ตระกูลเกษม

สุข สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชารี มณีศรี, 2560; ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชารี มณีศรี, 2561; ดวงนภา สุวรรณธาดา, 2565) จึงจำเป็นต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการทำแบบสอบถามหรือแบบสำรวจแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้มีการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการและสามารถดำเนินการให้สำเร็จตามที่คาดหวังได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาความต้องการและความคาดหวังเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มการสนับสนุนให้ตอบสนองต่อความต้องการด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการขณะที่กำลังศึกษาอยู่ สิ่งที่คาดหวังหลังจากสำเร็จการศึกษา และด้านการเรียนการสอน รวมถึงปัจจัยในการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาเข้าใหม่

ยุคที่ตลาดแรงงานมีความผันผวนสูง และต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การแข่งขันในสถาบันอุดมศึกษามิได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความรู้ทางทฤษฎีอีกต่อไป แต่ได้มุ่งเน้นไปที่การตอบโจทย์ความต้องการของตลาดงาน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนว่าสามารถมีงานทำที่มั่นคงภายใต้การยอมรับจากภาคอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (วทอ. มจพ.) ในฐานะสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตสายปฏิบัติการที่มีความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า ความต้องการที่แท้จริง ของนักศึกษาและผู้ปกครองต่อการศึกษาในสายอาชีพคืออะไร และปัจจัยใดที่ทำให้พวกเขา ตัดสินใจเลือก สถาบันท่ามกลางทางเลือกที่หลากหลายในภาคการศึกษา ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้จึงมีความสำคัญอย่างเร่งด่วนต่อการกำหนดนโยบายและการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อธำรงรักษาและยกระดับชื่อเสียงของสถาบันต่อไป และประโยชน์ที่ได้รับ คือ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จะได้รับข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนและการสนับสนุนด้านภาษาต่างประเทศ/เทคโนโลยี ให้ตอบโจทย์ผู้เรียนและผู้ปกครองโดยตรง ขณะเดียวกันผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบาย สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นพื้นฐานในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดเพื่อ สร้างและรักษาชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย อันจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการดึงดูดผู้เรียนที่มีคุณภาพ ท้ายที่สุดนักวิจัยและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ สามารถใช้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อนี้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการศึกษาต่อในสายเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ดังจะได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2563 – 2566
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา ปีการศึกษา 2563 – 2566

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แรงจูงใจและการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีด้านความต้องการและความคาดหวัง อาทิ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow’s Hierarchy of Needs) ที่ชี้ว่ามนุษย์มีความต้องการตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงการเติมเต็มศักยภาพสูงสุด ซึ่งการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

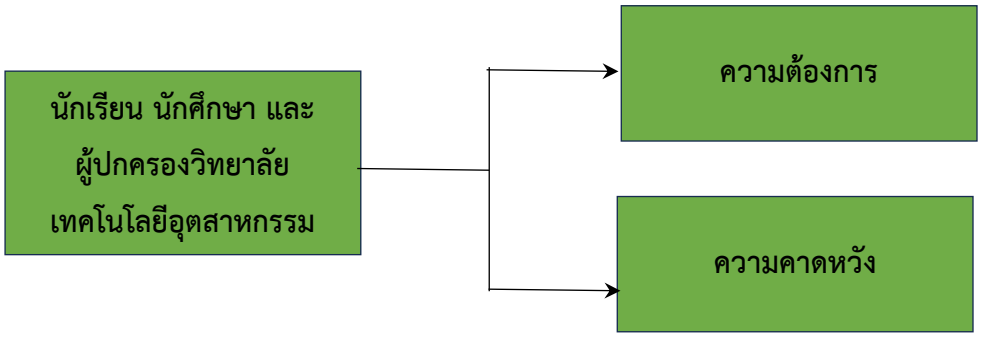
สัมพันธ์กับความต้องการขั้นสูง เช่น การยกระดับสถานภาพและการบรรลุศักยภาพ (Maslow, 1943/1987) อีกทั้งทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ (McClelland's Need Theory) เน้นแรงจูงใจด้านความสำเร็จ ความสัมพันธ์ และอำนาจ โดยผู้เรียนที่มุ่งความสำเร็จเลือกสถาบันหรือสาขาที่ท้าทาย (McClelland, 1961) ขณะเดียวกัน ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ชี้ให้เห็นว่าการเลือกศึกษาต่อได้รับอิทธิพลจากความเป็นอิสระ ความสามารถ และการยอมรับทางสังคม (Deci & Ryan, 2000) ส่วนทฤษฎีความคาดหวัง–คุณค่า (Expectancy-Value Theory) มองว่าผู้เรียนจะตัดสินใจ หากเชื่อว่าตนประสบความสำเร็จได้จริงและเห็นคุณค่าในสาขานั้น (Eccles & Wigfield, 2002) นอกจากนี้ ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom's Expectancy Theory) เสนอว่าการเรียนต่อสัมพันธ์กับการคาดหวังว่าผลการเรียนจะนำไปสู่อาชีพหรือผลตอบแทนที่คุ้มค่า (Vroom, 1964)

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ครอบครัว เพื่อน ครู และสภาพเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจ (Rahman, 2019; Pham, 2024) ปัจจัยสถาบัน เช่น คุณภาพหลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก โอกาสทางอาชีพหลังเรียนจบ และโดยเฉพาะชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ถือเป็นแรงจูงใจสำคัญ เนื่องจากสถาบันที่มีชื่อเสียงช่วยสร้างความเชื่อมั่นทั้งด้านวิชาการและโอกาสการมีงานทำ (Maringe, 2006; Nguyen et al., 2024) นอกจากนี้ การวิจัยของ Soutar & Turner (2002) ยังพบว่าการเลือกศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาได้รับอิทธิพลจากภาพลักษณ์ทางวิชาการและความเป็นมหาวิทยาลัยนานาชาติของประเทศ

กล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีทั้งมิติทางจิตวิทยา (ความต้องการและแรงจูงใจ) และมิติทางสังคม (ครอบครัว เศรษฐกิจ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย) โดยทั้งหมดเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนในการหล่อหลอมการตัดสินใจของผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี ประกอบด้วยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1943/1987) ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Deci & Ryan, 2000) ทฤษฎีความคาดหวัง–คุณค่า (Eccles & Wigfield, 2002) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom, 1964) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา (Rahman, 2019; Pham, 2024; Maringe, 2006; Nguyen et al., 2024; Soutar & Turner (2002) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ นักเรียน นักศึกษาเข้าใหม่ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และผู้ปกครองปีการศึกษา 2563-2566 จำนวน 3,070 คน เป็นการเก็บข้อมูลแบบสำมะโนประชากร (Census) สำรวจจากกลุ่มประชากรที่สามารถเข้าถึงได้ (Convenience Sampling) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสำมะโนประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มประชากร	จำนวนเข้าศึกษา (ปี 2563-2566)	
	ผู้เรียน	ผู้ปกครอง
นักเรียน ปวช.	615	1,227
นักศึกษาปริญญาตรี	751	438
นักศึกษาบัณฑิตศึกษา	29	10
รวม	1,395	1,675

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยเก็บข้อมูล เป็นเวลา 3 ปี ระหว่างปี 2563-2566 โดยมีเหตุผลที่ใช้ช่วงเวลา 3 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาในหลายรุ่น (Cohort) ที่เข้าศึกษาในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (เช่น ก่อนและระหว่างสถานการณ์โรคระบาด) การแจกแบบสอบถามดำเนินการผ่าน ช่องทางออนไลน์ (เช่น Google Forms หรือระบบสำรวจภายในสถาบัน) โดยมีการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาใหม่และผู้ปกครองในระหว่างช่วงเวลา การรายงานตัวหรือปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ในแต่ละปีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ใช้เพื่อสำรวจความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มผู้เรียนและผู้ปกครอง วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ม หาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร -

เหนือ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องความต้องการเรื่องการสนับสนุนในระหว่างกำลังศึกษา สิ่งที่คาดหวังหลังจากจบการศึกษา การเรียนการสอนเป็นไปดังที่คาดหวังหรือไม่ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ซึ่งข้อคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยจะแสดงในตารางที่ 2

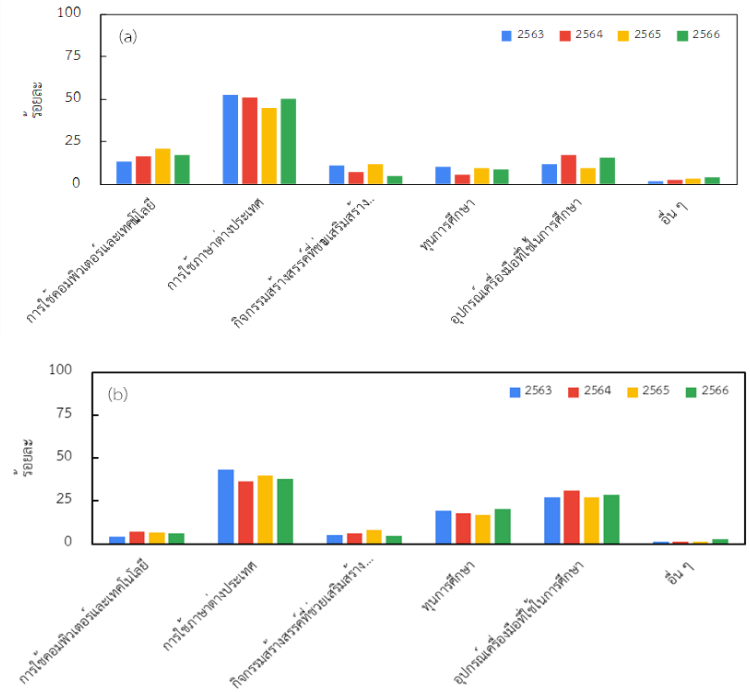
ตารางที่ 2 ส่วนของข้อคำถามและการตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ส่วนของแบบสอบถาม	วัตถุประสงค์ที่ตอบโจทย์
1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครอง (เช่น เพศ อาชีพ การศึกษา และสถานภาพ)	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1
2. ความต้องการเรื่องการสนับสนุนในระหว่างกำลังศึกษา	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1
3. สิ่งที่คาดหวังหลังจากจบการศึกษา	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1
4. การเรียนการสอนเป็นไปดังที่คาดหวังหรือไม่	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ	วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดย ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอผลการศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครองที่เข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และ ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบแผนภูมิแท่ง

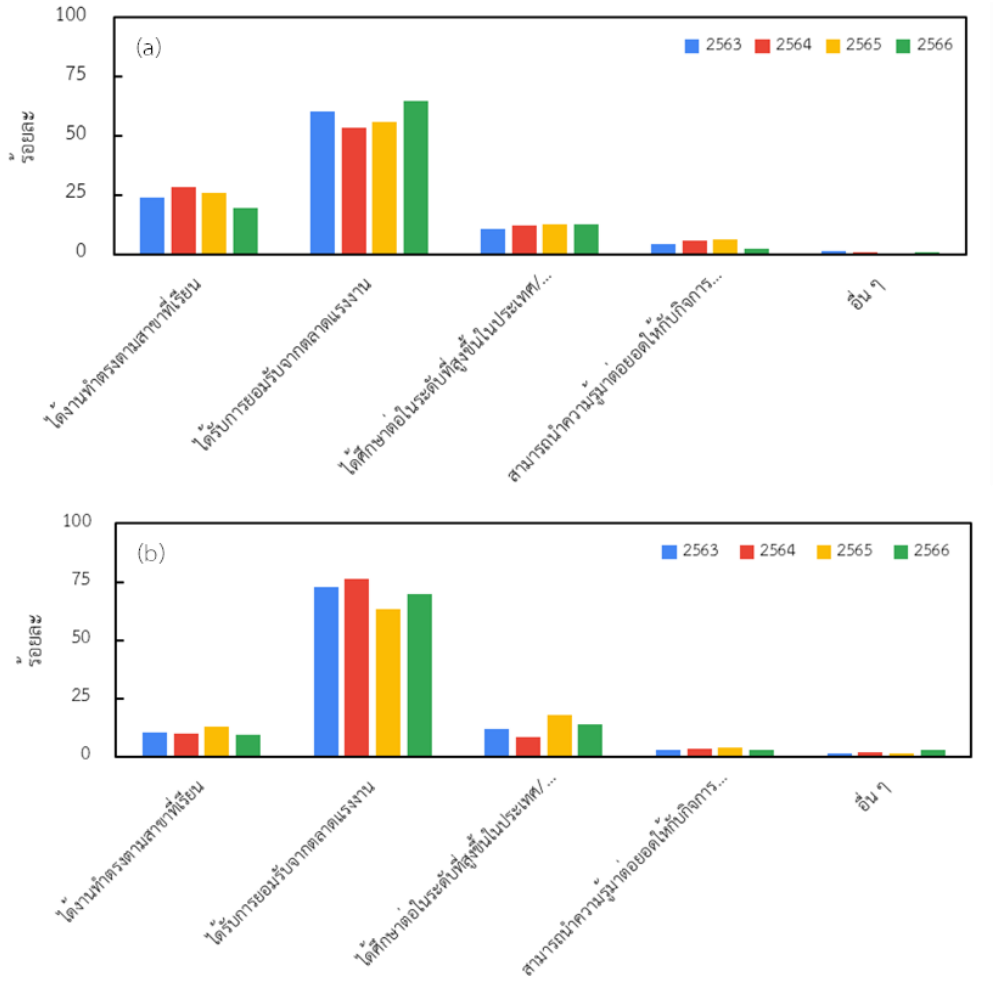
1. ผลการศึกษาความต้องการเรื่องการสนับสนุนในระหว่างที่กำลังศึกษา

ภาพที่ 1 ความต้องการเรื่องการสนับสนุนในระหว่างที่กำลังศึกษาของนักศึกษาเข้าใหม่ ปีการศึกษา 2563-2566 (a) นักศึกษาเข้าใหม่ (b) ผู้ปกครอง

จากภาพที่ 1 แสดงแผนภูมิความต้องการของนักศึกษา พบว่านักศึกษาต้องการให้วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมนั้นสนับสนุนเรื่องการใช้ภาษาต่างประเทศมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 49.50 รองลงมาคือการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยคิดเป็นร้อยละ 16.82 และ 13.59 ตามลำดับ (ภาพที่ 1 a) สำหรับผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานของตนใช้ภาษาต่างประเทศมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 39.25 รองลงมาคืออุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและทุนการศึกษา โดยคิดเป็นร้อยละ 28.43 และ 18.66 ผลแสดงดังภาพที่ 1(b)

2. ความคาดหวังจะได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษา

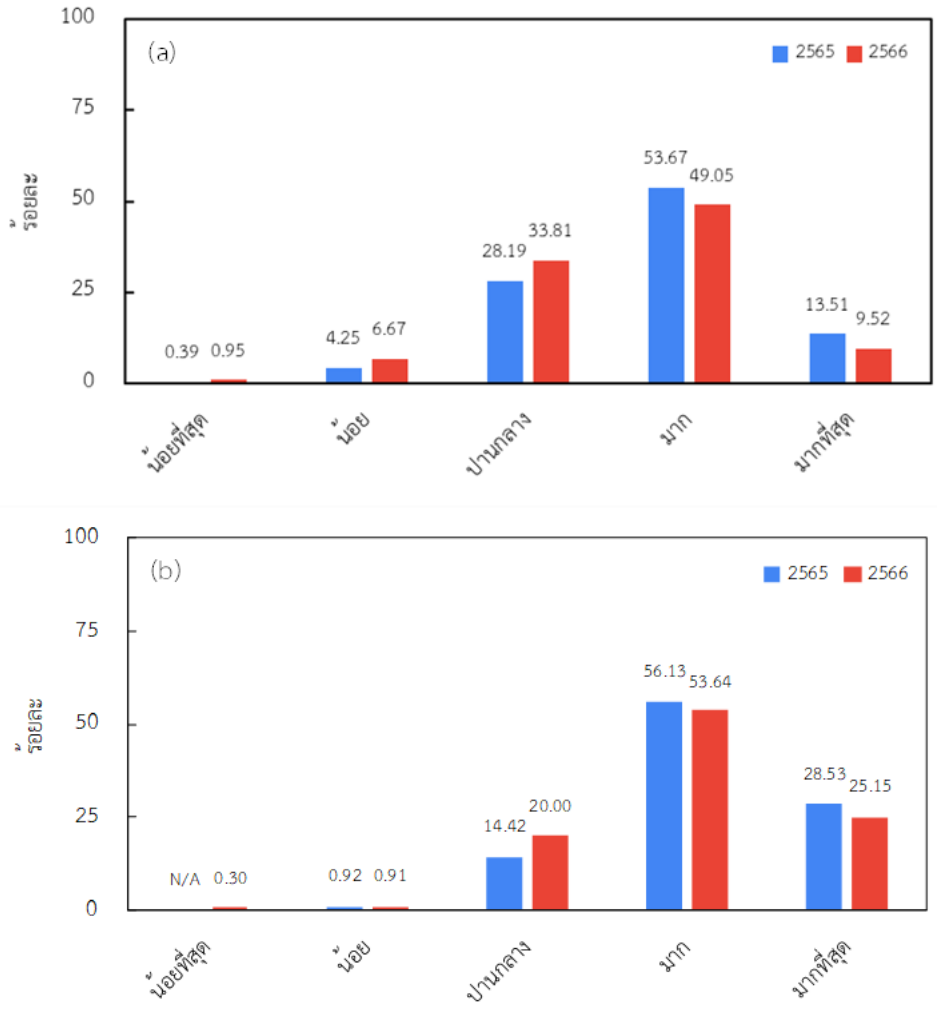

ภาพที่ 2 สิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเข้าใหม่ ปีการศึกษา 2563 – 2566 (a) นักศึกษาเข้าใหม่ (b) ผู้ปกครอง

จากภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงความคาดหวังหลังจากจบการศึกษาโดยนักศึกษาคาดหวังเรื่องการได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.48 รองลงมาคือได้งานทำตรงตามสาขาที่เรียนและได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 24.25 และ 11.99 ตามลำดับ โดยความ

คาดหวังในเรื่องการศึกษาต่อนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นในปีถัดไป ผลแสดงดังภาพที่ 2 (a) ส่วนของผู้ปกครองนั้นคาดหวังเรื่องการได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานมากที่สุดเช่นเดียวกับนักศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 70.74 รองลงมาคือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและได้งานทำตรงตามสาขาที่เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 13.11 และ 10.73 ตามลำดับ

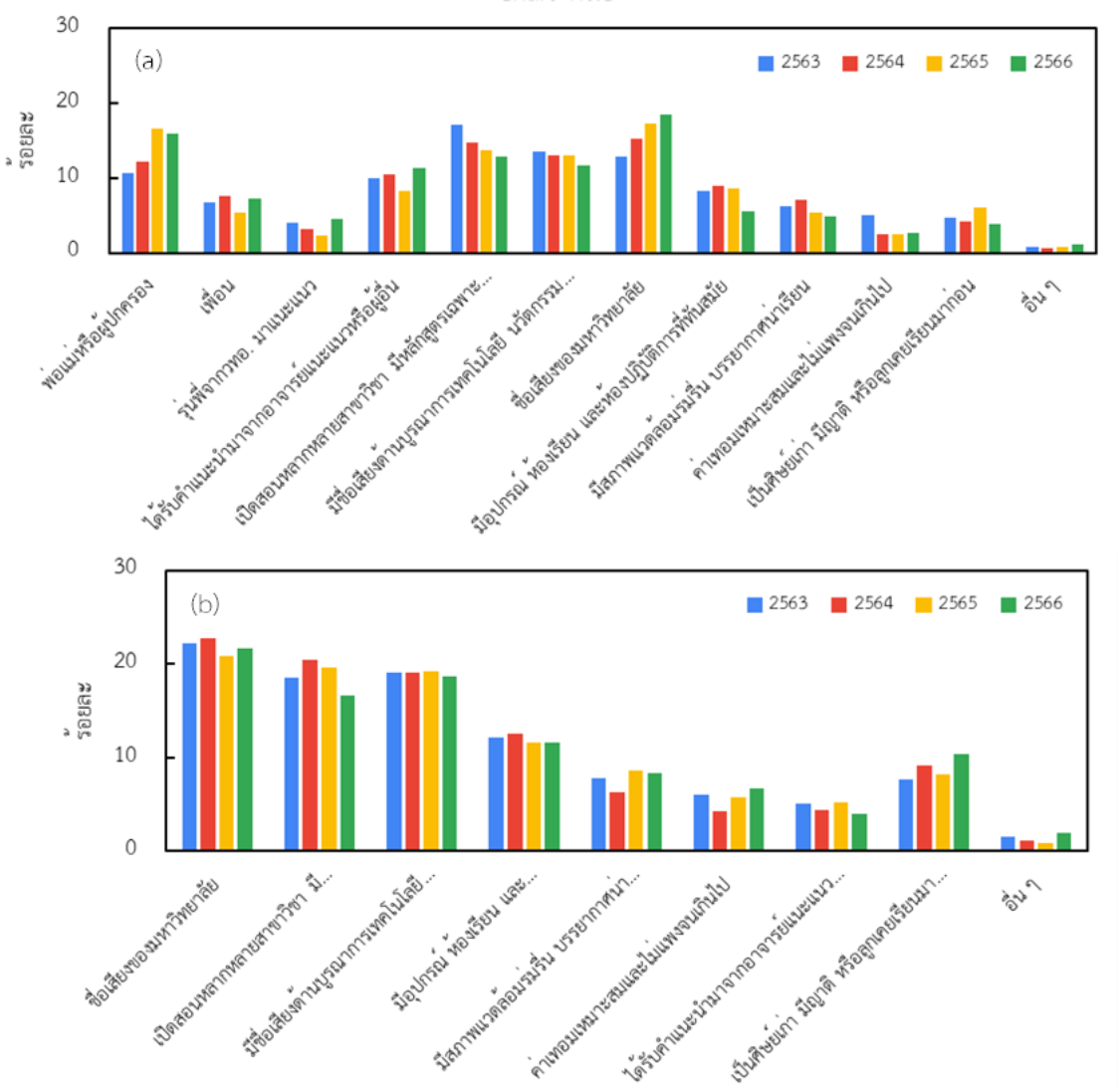
3 การเรียนการสอนกับความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครอง

ภาพที่ 3 การเรียนการสอนของ วทอ. ตามคาดหวัง (a) นักศึกษาเข้าใหม่ (b) ผู้ปกครอง

การเรียนการสอนของคณะวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป็นไปดังที่หวังหรือไม่ ในมุมมองของนักศึกษาและผู้ปกครองนั้นอยู่ในระดับที่มาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 51.36 และ 54.89 ตามลำดับ ผลแสดงดังภาพที่ 3(a) และ 3(b)

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสถานศึกษาของนักศึกษาและผู้ปกครอง

ภาพที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสถานศึกษา (a) นักศึกษาเข้าใหม่ (b) ผู้ปกครอง

จากภาพที่ 4 แสดงแผนภูมิปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเลือกสถาบันการศึกษาของผู้เรียนเข้าใหม่ (a) คือ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย โดยคิดเป็นร้อยละ 15.94 รองลงมาคือ ความหลากหลายของหลักสูตรเฉพาะทางและทันสมัย (ร้อยละ 14.58) และอิทธิพลจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (ร้อยละ 13.82) จากมุมมองของผู้เรียน งานวิจัยพบว่า ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยและอิทธิพลจากผู้ปกครองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ความสำคัญของหลักสูตรที่หลากหลายมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ปัจจัยอื่น ๆ เช่น โควตาจากโรงเรียน ความใกล้บ้าน และความชอบส่วนตัวก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

มุมมองผู้ปกครอง (b) ให้ความสำคัญกับชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย มากที่สุดในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลาน (ร้อยละ 21.87) ตามมาด้วยชื่อเสียงด้านการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม (ร้อยละ 18.98) และความหลากหลายของหลักสูตร (ร้อยละ 18.77) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ชื่อเสียงของ

มหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของทั้งนักศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษาให้ความสำคัญกับอิทธิพลจากพ่อแม่เป็นอันดับต้น ๆ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ปกครองมีความสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ที่ระบุไว้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการและความคาดหวัง

ผลการศึกษาพบว่าทั้งนักศึกษาและผู้ปกครองมีความต้องการสูงสุดในด้านการใช้ภาษาต่างประเทศและคาดหวังว่าบุตรหลานจะได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงาน และได้งานทำตรงกับสาขาที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Maslow ที่ว่าการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษานั้นสัมพันธ์กับความต้องการขั้นสูง เช่น การได้รับการยอมรับในสังคม และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Vroom ที่ระบุว่าการตัดสินใจเรียนต่อขึ้นอยู่กับการคาดหวังว่าผลการศึกษาจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในอาชีพการงาน นอกจากนี้ การที่นักศึกษาและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญกับทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานจริง ซึ่งเป็นไปตามความต้องการที่ขับเคลื่อนด้วยเป้าหมาย (Goal-Oriented Needs) ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสและความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานได้ ขณะที่นักศึกษาและผู้ปกครองมีความต้องการในเรื่องการใช้ภาษาต่างประเทศ และคาดหวังการได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานนั้น สนับสนุนผลการวิจัยของวริยาพัชร วรภัสร์สรกุล และคณะ (2568) ที่เน้นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูยุคโลกพลิกผัน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยรวมเป็นไปตามที่นักศึกษาและผู้ปกครองคาดหวังในระดับสูง นั้นเป็นข้อบ่งชี้สำคัญถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรและบุคลากรของวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรลุความคาดหวังนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ทฤษฎีความคาดหวัง–คุณค่า (Expectancy-Value Theory) ที่ชี้ว่าความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อผลลัพธ์ที่ได้รับมีคุณค่าและเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ การตอบสนองความคาดหวังในระดับสูงดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหลักในการ สร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อสถาบัน ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของ ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข และคณะ (2560; 2561) ที่ระบุว่าการสร้างความพึงพอใจตามความต้องการและความคาดหวังจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และความจงรักภักดีต่อสถาบันอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นว่า วทอ. ได้พัฒนาการเรียนการสอนจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนและผู้ปกครองต่อคุณภาพการศึกษาในสายปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของทั้งนักศึกษาและผู้ปกครองคือ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากและสอดคล้องกับงานวิจัย (สรพงษ์ เกิดแก้ว, 2566; วลัยพร ขันตะคุ จรัญญา สมอุดร และนวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์, 2563; พัชนี กุลฑานันท์ และชัษษพณขิ์ จันวงค์เดือน, 2566) รวมถึงงานวิจัยของ Maringe (2006) และ Nguyen et al. (2024) ที่ยืนยันว่าชื่อเสียงของสถาบันเป็นแรงจูงใจสำคัญ เนื่องจากช่วยสร้างความเชื่อมั่นในด้านวิชาการและโอกาสทางอาชีพในอนาคต และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของทั้งนักศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุรินทร์ พุทธกรณ์ และคณะ (2568) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพในโรงเรียนเอกชนควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบท โดยเน้นการส่งเสริมทักษะอาชีพควบคู่ไปกับการอนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย ซึ่งเป็นการสร้างจุดเด่นและสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน นอกจากนี้ การที่อิทธิพลจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของนักศึกษา แสดงให้เห็นถึงบทบาทของปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อตามที่ Rahman (2019) และ Pham (2024) ได้กล่าวไว้ในทบทวนวรรณกรรม ซึ่งปัจจัยนี้ยังช่วยเสริมความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยที่พบว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเช่นกัน

ท้ายที่สุด แม้ว่าปัจจัยด้านความหลากหลายของหลักสูตรจะมีความสำคัญรองลงมา แต่แนวโน้มที่ลดลงก็เป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของชื่อเสียงมหาวิทยาลัยในภาพรวม และสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของผู้เรียนและผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงภาพลักษณ์และโอกาสทางอาชีพในระยะยาวมากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของทั้งนักศึกษาและผู้ปกครอง โดยปัจจัยนี้มีแนวโน้มเพิ่มความสำคัญขึ้นในอนาคต สำหรับนักศึกษา สิ่งที่สำคัญรองลงมาคือความหลากหลายของหลักสูตรและอิทธิพลจากผู้ปกครอง ส่วนผู้ปกครองให้ความสำคัญรองลงมากับชื่อเสียงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม งานวิจัยยังพบว่านักศึกษาและผู้ปกครองมีความต้องการสูงสุดด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ และมีความคาดหวังร่วมกันที่จะได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่เน้นการทำงานจริงและการเติบโตในอาชีพเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ควรเพิ่มทักษะในการใช้โปรแกรมพื้นฐานด้านเอกสารหรือการเก็บข้อมูล รวมถึงโปรแกรมทางวิศวกรรมให้มีความหลากหลายและครอบคลุมในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้มีความได้เปรียบด้านการแข่งขันในตลาดแรงงานหลังจากสำเร็จการศึกษา ช่วยให้ตอบสนองความคาดหวังหลังจากสำเร็จการศึกษา โดยการได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานที่ผู้ปกครองและนักศึกษามีความคาดหวังสูงในทุกปี

2. ด้านการใช้ภาษาต่างประเทศเห็นได้ชัดเจนว่าทั้งผู้ปกครองและนักศึกษาต่างมีความต้องการในด้านนี้สูงที่สุดในทุกปี ทางวิทยาลัยควรจัดรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาให้มีการใช้ภาษาต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนพูดคุย เพื่อพัฒนาทักษะในด้านดังกล่าวให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองและนักศึกษา

3. ด้านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและวิชาชีพ วิทยาลัย หรือภาควิชาอาจจะเพิ่มกิจกรรม หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมเกี่ยวกับทักษะในวิชาชีพจากบริษัทหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือการแนะแนวในการเลือกอาชีพให้เหมาะกับสาขาที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่จากบรรดาศิษย์เก่า เพื่อให้นักศึกษามีความรู้นอกห้องเรียนและนำมาประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต ช่วยในการเพิ่มโอกาสการได้งานทำที่ตรงสาขาที่เรียนของนักศึกษา

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุผลและกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองและนักศึกษา ซึ่งจะช่วยอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

ณัฐสิมา นครกัณฑ์ และพัชนี เชยจรรยา. (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็ก Generation Z. *วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์*. *28*(1). 142-151. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jca/article/view/269671/180187

ดวงนภา สุวรรณธาดา. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อสถาบันการศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์*. *18*(1), 1-24.

ดวงฤทัย แก้วคำ และวิมลพรรณ อาภาเวท. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตดุสิต. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*. *1*(2), 42–49. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jmctrmutp/article/view/251906

บุรินทร์ พุทธกรณ์ และธัญญาพร ก่องขันธ์. (2568). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารปราชญ์ประชาคม*, *3*(3), 1–14. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/watmahasawat_jsc/article/view/1974

ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชารี มณีศรี. (2560). ปัจจัยในการสร้างความภักดีต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย: ข้อเสนอจากผู้บริหารสู่การตอบสนองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย. *Veridian E-Journal,Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา*

มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. *10*(2), 1755-1770. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/100352/78002

ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชารี มณีศรี. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความภักดีของนักศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*. 7(1), 54-65.

พัชนี กุลฑานันท์ และชัษษพณขิ์ จันวงค์เดือน. (2566).ความต้องการและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.*วารสารครุทรรศน์*. *3*(3), 1-13. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JER/article/view/268062/180246

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (2567). มจพ. ได้รับการจัดอันดับโลกใน *U.S. News Best Global Universities 2024 - 2025.* https://www.kmutnb.ac.th/news/university-news/มจพ-ไดรบการจดอนดบโลก-ใน-U-S-News-Best-Globa.aspx.

วริยาพัชร วรภัสร์สรกุล, ระวิง เรืองสังข์, และสมศักดิ์ บุญปู่. (2568). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารปราชญ์ประชาคม*, *3*(4), 17–34. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/watmahasawat_jsc/article/view/2035

วลัยพร ขันตะคุ, จรัญญา สมอุดร, และนวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2563. *Journal of Modern Learning Development*. *5*(4), 28-39.

วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. (2567). วิสัยทัศน์. https://cit.kmutnb.ac.th/วิสัยทัศน์/.

สรพงษ์ เกิดแก้ว. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสหวิทยาการรัฐศาสตร์*. *1*(3), 38–48. https://so17.tci-thaijo.org/index.php/JIPS/article/view/59

สุทิศ สวัสดี. (2565). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน. *วารสารปัญญาปณิธาน*. *7*(1), 15-28. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/259226/175060

สุมล แซ่เฮง พิสิษฐ์สังฆการ และรัจน์ชีวาต์ แซ่ตั้น. (2568). ความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, *4*(2), 45-60. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dpssj/article/view/5039/3921

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227–268.

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology, 53*(1), 109–132.

Maringe, F. (2006). University and course choice: Implications for positioning, recruitment and marketing. *International Journal of Educational Management, 20*(6), 466–479.

Maslow, A. H. (1943/1987). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370–396.

McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. D. Van Nostrand Company.

Nguyen, C. A., et al. (2024). The impact of liquidity and corporate efficiency on profitability. *Financial Markets, Finance, Economics, 1*(2), 1-15.

Pham, T. H. (2024). *Factors influencing students' choice of higher education institution in Vietnam: A study on perceived quality and social influence*. (Unpublished master's thesis). University of Economics and Law, Ho Chi Minh City.

Rahman, A. M. (2019). The impact of learning organization on the performance of organizations and job satisfaction of employees: An empirical study on some public and private universities in Bangladesh. *Journal of Management and Sustainability, 1*(1), 1-15.

Soutar, G. N., & Turner, J. P. (2002). Students' preferences for university: A conjoint analysis. *International Journal of Educational Management, 16*(1), 40–45.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

เอกพันธ์ ตะพัง[1*] สาโรจน์ เผ่าวงศากุล[2]

รับบทความ: 3 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา 2) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารจำนวน 20 คน และครูในสถานศึกษาจำนวน 267 คน จำนวน 287 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน และด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ 2) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ และด้านวิสัยทัศน์ร่วม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

[*] อีเมล: Tapang9257@gmail.com

The Relationship between Teamwork and Professional Learning Communities of Schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

Aekphan Tapang[1*]
Saroch Pauwongsakul[2]

Abstract

The purpose of this research is to 1) study teamwork in schools, 2) professional learning communities in schools, and 3) the relationship between teamwork and professional learning communities in schools under the jurisdiction of the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample were this study consisted of 287 school administrators 20 and teachers 267, selected using stratified random sampling based on educational service areas. The research instrument was a 5- level estimation scale questionnaire. The content validity of 0.67–1.00 and reliability of 0.85. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The level of statistical significance was set at 0.05.

The research results were as follows: 1) Teamwork in Schools under the jurisdiction of the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 was found to be at a high level, both overall and in each specific dimension. When ranked by mean scores from highest to lowest, the dimensions were as follows: interpersonal relationships, team goal setting, open communication, shared work values, and creative leadership. 2) Professional learning communities in schools were also at a high level in both overall and individual aspects. The dimensions ranked from highest to lowest were: professional learning and development, collegial support, supportive structure, shared leadership, collaborative teamwork, and shared vision. 3) There was a statistically significant positive correlation at a moderate level between teamwork and professional learning communities in schools under the jurisdiction of the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2.

Keywords: Teamwork, Professional Learning Communities, The Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
[*] E-mail: Tapang9257@gmail.com

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีความครอบคลุมทั้งการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน (participate) การเข้ามาร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุวัตถุประสงค์ (collaborate) และการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (coordinate) ซึ่งการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดขึ้นภายในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ทั้งส่วนกลางเขตพื้นที่และโรงเรียนรวมไปถึงระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานทุกระดับกับองค์กรอื่น ๆ ภายนอกอีกด้วยเช่น กระทรวงมหาดไทย องค์กรเอกชน องค์กรศาสนาและภาคประชาชน โดยเมื่อถึงระดับพื้นที่และโรงเรียนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จะมีบทบาทสูงขึ้น การดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ต้องมีเป้าหมายการพัฒนาคนในองค์กรพร้อม ๆ กันไปด้วยเพราะว่าคนเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการทำงานโดยกระบวนการทำงานในองค์กรเมื่อยึดหลักการทำงานร่วมกันเป็นทีมและมีการสร้างทีมงานให้แข็งแกร่ง เน้นให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของกระบวนการในการทำงานร่วมกันเป็นทีมก็จะทำให้กระบวนการในการทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การบริหารองค์การทุกองค์การมุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการทำงานให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในหน่วยงาน เพราะฉะนั้นสิ่งที่องค์การให้ความสำคัญมากที่สุดในการทำงาน คือเรื่องของการทำงานเป็นทีมเพราะการที่องค์การจะทำงานสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งนี้เพราะองค์การคือกลุ่มของบุคคลที่เกิดจากพื้นฐานแนวคิดและความเชื่อว่าลำพังคน ๆ เดียวไม่สามารถดำเนินกิจกรรมให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ได้ โดยเหตุผลที่ว่าคนคนเดียวขาดกำลังความสามารถ สติปัญญา เวลาและศักยภาพที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้น บุคคลจึงมุ่งแสวงหาความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้สัมฤทธิ์ผล (นนทวัตร ทาหอม, 2564, หน้า 1) การทำงานเป็นทีมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งบุคลากรทุกคนจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเริ่มจากการจัดระบบในการทำงาน ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีระบบการลงมือทำงาน การประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา ยิ่งในยุคแห่งการแข่งขันซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าต่าง ๆ การบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบวิธีการทำงานและการพัฒนาสมรรถภาพของคนไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น “การทำงานเป็นทีม” จึงเป็นกลยุทธ์ทางเลือกในการพัฒนาองค์การเพราะเป็นการบูรณาการความรู้ ความสามารถทักษะ และพฤติกรรมของคนที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน อนึ่งการที่ทีมจะประสบความสำเร็จได้นั้นย่อมมาจากความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของทุก ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ชุมชน อำเภอ และจังหวัด เพื่อผลักดันการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนไปสู่จุดหมายที่พึงประสงค์ได้ (ดุสิตา เลาหพันธุ์ และภัคณัฏฐ์ สมพงษ์ธรรม, 2562) การเปลี่ยนการทำงานเป็นทีมแทนการทำงานแบบเดิมทำให้สามารถทำงานได้ทันเวลาและมีประสิทธิผลมากกว่าองค์การแบบเดิม รวมทั้งบริหารงาน

ดีกว่าเรียนรู้ได้เร็วกว่าและเปลี่ยนแปลงง่ายกว่าอันเป็นคุณสมบัติที่องค์การทั้งหลายในปัจจุบันต้องการ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2556) หรือแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาองค์กรตามทฤษฎี TQA (Thailand Quality Award) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านภาวะผู้นำ กลยุทธ์ การมุ่งเน้นลูกค้า การวัด วิเคราะห์และจัดการความรู้ บุคลากร กระบวนการ และผลลัพธ์สำคัญขององค์กรเป็นกรอบการประเมินเพื่อสร้างการเรียนรู้ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมเป้าหมายคือยกระดับสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2564)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกต่อองค์การ นำทางและทำให้กระบวนการความร่วมมือง่ายขึ้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งครูผู้สอน ที่ได้นำกระบวนการทำงานเป็นทีม และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาปรับใช้ในองค์กร จึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จต่อแบบแผนการทำงานเป็นทีมและการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาซึ่งจะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่ได้วางแผนไว้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กุลชลี จงเจริญ, 2562). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะใช้ศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเปลี่ยนบรรยากาศของโรงเรียนช่วยให้ครูผู้สอน ผู้บริหาร นักการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือนักเรียนหรือแม้กระทั่งผู้ปกครองมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของโรงเรียน หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างเท่าเทียมกันโดยมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก และเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ครูผู้สอนรวมทั้งสมาชิกในชุมชนจะต้องมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนซึ่งกระบวนการทุกอย่างต้องอาศัยการร่วมมือรวมพลังกันและความสัมพันธ์ ของบุคลากรในโรงเรียนให้เอื้อต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันสามารถสังเกต และสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพได้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และรวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครู จากองค์ประกอบที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้นำมาใช้ในองค์กร มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ซึ่งการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้น (ปานหทัย ธรรมรัตน์, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนระบบการจัดการศึกษา โดยใช้กระบวนการของการทำงานเป็นทีม จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา SAR ปีการศึกษา 2564 พบว่า การดำเนินการตามกลยุทธ์ดังกล่าวยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในทีมงานไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ครู บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่เข้าใจบทบาทของตนเองเท่าที่ควร และการมีส่วนร่วมของทุกภาค

ในการบริหารจัดการยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การบริหารโรงเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามประสิทธิภาพการบริหารจัดการ นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีการดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในสถานศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ ดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาครูให้มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ พัฒนาครู สู่ครูมืออาชีพ พัฒนาผู้เรียน พัฒนาองค์กรสู่คุณภาพการจัดการศึกษา และพัฒนาโรงเรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล โดยดำเนินการตามกรอบนโยบายการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งที่ผ่านมาในการดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่ายังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด สาเหตุสำคัญเกิดจากการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากภาระงานประจำสูงและขาดแรงจูงใจที่เพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรม และขาดระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงไม่สามารถสะท้อนความก้าวหน้าและปัญหาได้อย่างทันท่วงที (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จะทำให้ได้สารสนเทศในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนาผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาและหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2. เพื่อศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา

อภิชาติ ชุมพล (2560) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมไว้ว่า การที่กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิดกัน มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกร่วมดำเนินกิจกรรมสนับสนุน

ช่วยเหลือ ใช้ทักษะประสบการณ์ร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ร่วมทีมมีความพอใจการทำงานสูงสุด

ปิกอร์สและเมย์เยอร์ (Pigors & Myers, 1981) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมไว้ว่า การทำงานทีมที่มีการประสานงานกันอย่างดี และมีความสอดคล้องต้องกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

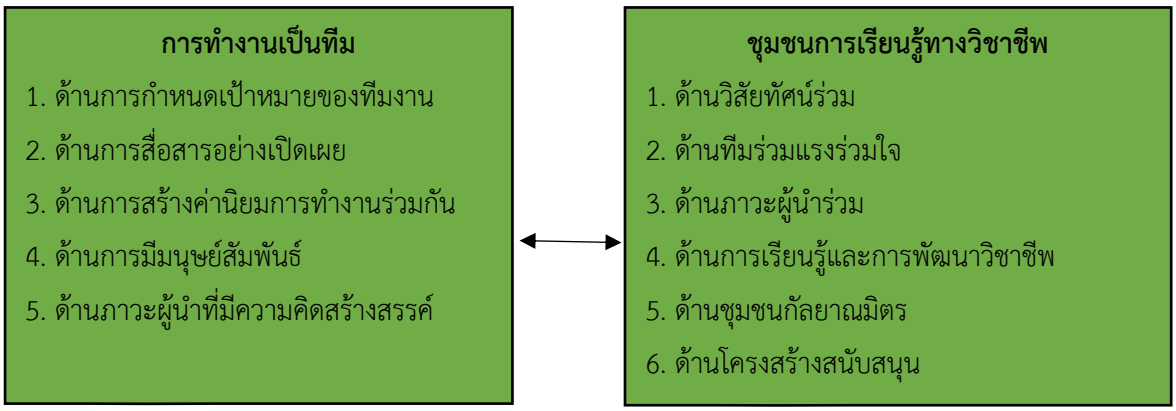
อมตา จงมีสุข (2563) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ชุมชนเชิงวิชาการ ชุมชนครูเพื่อศิษย์ ชุมชนกัลยาณมิตรเพื่อศิษย์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันชื่อที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” นักวิชาการได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การที่กลุ่มของครูและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาซึ่งมีวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายเดียวกัน ทำการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสมรรถนะตนเองในการจัดการเรียนการสอน

แสนโต และ มานาบู (Santo & Manabu, 2016) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า โรงเรียนมีครูเป็นผู้นำในด้านการทดลองวิจัยลงมือปฏิบัติร่วมกัน (learning by doing) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ตลอดจนส่งเสริม ให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในประเทศสหรัฐอเมริกา และปี ค.ศ. 1998 ได้พัฒนาองค์ความรู้มาจนถึงปัจจุบันจนกล่าวว่าได้ว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการแลกเปลี่ยน การวิพากษ์วิจารณ์ การสะท้อนผลการปฏิบัติการทำงานร่วมกัน การร่วมมือรวมพลัง มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา จึงสรุปว่า เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของวู้ดค้อด (Woodcock, 1989, p.13) ปาร์คเกอร์ (Parker, 1990, p.170) ฮาร์เวย์ (Harvey, 1998) สุพิชญา ชัยโชติรานันท์ (2551) จันทร์จิรา จิตนาวสาร (2559) ลำเทียน เผ้าอาจ (2559) สำนักงาน ก.พ. (2559) ณัฐธิดา วงษ์รอต (2560) อริศษรา อุ่นสิน (2560) สุเมธ แสงนิ่มนวล (2560) และรัฐนันท์ กุณะ (2564) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ และด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ สำหรับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ซึ่งมีองค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และด้านโครงสร้างสนับสนุน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ประชากร คือ ผู้บริหาร จำนวน 93 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,236 คน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จำนวน 1,329 คนจากสถานศึกษา จำนวน 101 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร จำนวน 20 คน และครู จำนวน 267 คน ของสถานศึกษา ได้จากกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา ประกอบด้วย อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน และอำเภอห้วยกระเจา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจรายการ เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และพื้นที่จัดการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมซึ่งมี 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ซึ่งมี 6 ด้าน จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทาง Google ฟอร์ม และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 287 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ แนวทางการบริหารตามหลักการประเมิน

คุณธรรมและความโปร่งใสของสถานศึกษา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ตีความหรือสรุปแนวคิดหลัก จากข้อความหรือเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.25, S.D.= 0.33) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน และด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ที่	การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร		
		N=287		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน	4.30	0.52	มาก
2.	ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย	4.24	0.45	มาก
3.	ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน	4.20	0.53	มาก
4.	ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์	4.30	0.47	มาก
5.	ด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์	4.19	0.55	มาก
รวมเฉลี่ย		4.25	0.33	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.34, S.D.= 0.40) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ และด้านวิสัยทัศน์ร่วม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร N=287		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.30	0.54	มาก
2.	ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.32	0.48	มาก
3.	ด้านภาวะผู้นำร่วม	4.32	0.47	มาก
4.	ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ	4.39	0.44	มาก
5.	ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	4.37	0.53	มาก
6.	ด้านโครงสร้างสนับสนุน	4.34	0.50	มาก
รวมเฉลี่ย		4.34	0.40	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r=0.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถเรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ (r=0.64) ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน (r=0.54) ด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ (r=0.51) และด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน (r=0.36) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย (r=0.25) สรุปความสัมพันธ์รายด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวม

การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา						
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y
X_1	0.31** (0.000)	0.23** (0.000)	0.27** (0.000)	0.41** (0.000)	0.32** (0.000)	0.20** (0.000)	**0.36** (0.000)**
X_2	0.23** (0.000)	0.15** (0.000)	0.22** (0.000)	0.23** (0.000)	0.21** (0.000)	0.17** (0.000)	**0.25** (0.000)**
X_3	0.57** (0.000)	0.15* (0.000)	0.56** (0.000)	0.39** (0.000)	0.50** (0.000)	0.41** (0.000)	**0.54** (0.000)**

การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา						
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y
X_4	0.63** (0.000)	0.30** (0.000)	0.55** (0.000)	0.55** (0.000)	0.56** (0.000)	0.49** (0.000)	**0.64** (0.000)**
X_5	0.49** (0.000)	0.30** (0.000)	0.40** (0.000)	0.42** (0.000)	0.46** (0.000)	0.39** (0.000)	**0.51** (0.000)**
X	**0.68**** (0.000)	**0.35**** (0.000)	**0.61**** (0.000)	**0.61**** (0.000)	**0.63**** (0.000)	**0.51**** (0.000)	**0.70**** (0.000)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านการสร้างค่านิยมการทำงานร่วมกัน และด้านภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าในสถานศึกษามีการทำงานร่วมกันของครู มีการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีการสื่อสารอย่างเปิดเผยระหว่างกันมีส่วนร่วมกันในการทำงาน มีเป้าหมายเดียวกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ลำเทียน เผ้าอาจ (2559) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง กระบวนการทำงานในองค์กรโดยมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมาทำงานร่วมกันเพื่อร่วมกันไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน บุคลากรในองค์กรมีภาระหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกัน แต่ต้องขับเคลื่อนการทำงานไปพร้อม ๆ กัน การทำงานเป็นทีมจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ ความสามัคคี การพึ่งพาอาศัยกัน การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นทีมต้องใช้การประสานงานเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและหน่วยงานภายนอก การปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะเป็นผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดการเข้ามา มีส่วนร่วมในการทำงาน เมื่อเกิดปัญหาสามารถร่วมกันแก้ไขและตัดสินใจได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐนันท์ กุณะ (2564) ได้ศึกษา เรื่องการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารต่อการรับรู้ของครูในกลุ่มเครือข่ายศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ครูที่มีการรับรู้ต่อการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายศรีพุทธโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุวรรณา พงษ์ผ่องพูล (2558) ได้ศึกษา เรื่องการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ และด้านวิสัยทัศน์ร่วม ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารและครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีการประชุมเพื่อปรึกษาปัญหา จัดตั้งทีมงานและวางแผนร่วมแก้ปัญหา เข้าใจเป้าหมายของการดำเนินงานของสถานศึกษาตรงกัน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานศึกษาสื่อสารกันอย่างเปิดเผย มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ ระดมความคิด และหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนและขับเคลื่อนความสำเร็จของนักเรียนมีการกำหนดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำประเด็นปัญหาของครูมาพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิพลของผู้เรียนเป็นสำคัญ วนิดา เชื้อคมตา (2566) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารและนักการศึกษา บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกันและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชดาภรณ์ ทวยทุย และกฤษฎา วัฒนศักดิ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูกับระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับพิชิต ขำดี (2561) ได้ศึกษา เรื่องแนวทางการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและครูในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างไรก็ตามระดับความสัมพันธ์ที่

อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง อาจสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังคงมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความแตกต่างด้านประสบการณ์ เวลาในการทำงานร่วมกัน หรือความเข้าใจในบทบาทของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ยังไม่สอดคล้องกันอย่างเต็มที่ จึงควรมีการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนากระบวนการทำงานเป็นทีมและการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ อริญรดา ทศเทียน (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ อุมาพร สีสุริยา และวานิช ประเสริฐพร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สำหรับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถค้นหาลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

กุลชลี จงเจริญ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จันทร์จิรา จิตนาวสาร. (2559). *การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในเขตอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐธิดา วงษ์รอต (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดยางงาม (ประชาพัฒนา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 4*(2), 1-16.

พิชิต ขำดี. (2561). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นนทวัตร ทาหอม. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ปานหทัย ธรรมรัตน. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัชดาภรณ์ ทวยทุย และกฤษฎา วัฒนศักดิ์. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. *วารสารมหาวิทยาลัยราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2*(2), 27-33.

รัฐนันท์ กุณะ. (2564). *การทำงานเป็นทีมของผู้บริหารต่อการรับรู้ของครูในกลุ่มเครือข่ายศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2556). *การสร้างทีมงาน.* บพิธ

ลำเทียน เผ้าอาจ. (2559). *การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 (2567*). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* สำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *รายงานประจำปี 2558 สำนักงาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545*). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2564). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ*. สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2560). *ทำอย่างไรจึงจะเป็นนักบริหารชั้นยอด.* ก. พลพิมพ์.

สุพิชญา ชัยโชติรานันท์. (2551). *การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุวรรณา พงษ์ผ่องพูล (2558). ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12*(1), 212-225.

อริญรดา ทศเทียน. (2565). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

อมตา จงมีสุข (2563). *การพัฒนาแนวทางการดาเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนในสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรังสิต.

อภิชาติ ชุมพล. (2560). *การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการการทำงานเป็นทีม โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อริศษรา อุ่มสิน. (2560). *การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อุมาพร สีสุริยา และวานิช ประเสริฐพร (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 7*(2), 323-337.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining semple seize for research activities. *Educational and Psycholoycal Measurement, 30*(3)*,* 607-610.

Parker. G. M. (1990). Designing a safer workplace: Importance of job autonomy. communication quality and supportive supervisor. Journal of Occupational Health Psychology. 10(3), 170-187.

Pigors, M. (1981). *Personnel administration* (9th ed.). McGraw-Hill. (1996).

Santo, M. (2016). Learning communities at the crossroads: Toward the best Schools we'veever had. Phi Delta Kappan, 86(1), 84-88.

Woodcock, M. (1989). *Organization development through team building*. Gower.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การพัฒนาหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ณัฐณิชา สายด้วง[1*] ปริญญภาษ สีทอง[2]

รับบทความ: 8 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 17 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 26 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านหลวงแจ้ซ้อน จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบวัดการเขียน เชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เปิดโลกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หน่วยที่ 2 ปลุกพลังจินตนาการ หน่วยที่ 3 จากร่างสู่ผลงานจริง (4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ (6) การวัดและการประเมินผล หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คู่มือหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หลักสูตรการสอนภาษาไทย การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน

[1-2] สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

[*] อีเมล: Natnicha.3400@gmail.com

A Development of Creative Writing Curriculum Using Task-Based Learning for grade 6 student

Natnicha Saiduang[1*]
Parinyapast Seethong[2]

Abstract

This research aimed to (1) develop and examine the quality of a creative writing curriculum using task-based learning for Grade 6 students, and (2) study the effects of implementing the creative writing curriculum using task-based learning for Grade 6 students. This was a pre-experimental research study. The experimental design employed was a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 12 Grade 6 students from Ban Luang Chaeson School under the Office of Lampang Primary Educational Service Area 3 in the second semester of the 2025 academic year, selected through simple random sampling. The research instruments included the curriculum, curriculum manual, and a creative writing assessment tool. The research findings revealed that the creative writing curriculum using task-based learning for Grade 6 students comprised 6 components: 1) background and significance of the curriculum, 2) curriculum objectives, 3) curriculum content structure consisting of 3 units: Unit 1 - Opening the World of Creative Writing, Unit 2 - Awakening the Power of Imagination, and Unit 3 - From Draft to Final Work, 4) learning management approaches, 5) media and learning resources, and 6) measurement and evaluation. The curriculum was assessed as highly appropriate. The curriculum manual was assessed as highly appropriate. Students who studied using the creative writing curriculum with task-based learning demonstrated post-learning creative writing ability mean scores that were significantly higher than pre-learning scores at the .05 statistical significance level.

Keywords: Thai Language Teaching, Curriculum Creative Writing, Task-Based Learning

[1-2] Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Mueang District, Lampang, Thailand
* E-mail: Natnicha.3400@gmail.com.

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สามารถประกอบกิจธุระการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจนอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณีและสุนทรียภาพเป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ,2551)

ทักษะการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเขียนเป็นกระบวนการนำเสนอความคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้อักษรเป็นสื่อกลางเพื่อให้สามารถสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน (นันท์มนัส คำเอก,2551) และเป็นการบรรยายความรู้สึกหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากการฟังการอ่านมาเปลี่ยนเป็นสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเรื่องราวต่าง ๆ และความในใจของตนเองออกมาให้ผู้อื่นทราบโดยเขียนเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดและความในใจเหล่านั้น (จีรนุช ภูทองเงิน,2563) ซึ่งสอดคล้องกับ บัญชาการ วงษ์ธรรม (2563) ที่กล่าวว่าการเขียน เป็นกระบวนการถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเรียบเรียงภาษาอย่างมีระบบได้แก่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และกลไกภาษารวมทั้งใช้รูปแบบและลีลาภาษาได้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของศาลที่ต้องการนำเสนอ ถ้าผู้เขียนมีความสามารถในการเขียนผู้อ่านย่อมเข้าใจความหมายได้ดีตรงกันข้ามหากผู้เขียนไม่มีความสามารถในการเขียนย่อมไม่สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกอารมณ์และทัศนคติ ประสบการณ์สู่ผู้อ่านได้ตามต้องการ

การเขียนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Writing) เป็นทักษะที่สำคัญในการสร้างงานเขียนและตอบสนองการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องตามจินตนาการหากผู้เรียนมีความบกพร่องทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมากเพราะงานเขียนเป็นการนำเสนอความคิด ความรู้ผ่านทักษะการเขียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอบอัตนัยหากผู้เรียนไม่สามารถใช้ทักษะการเขียนในการเสนอความคิด ย่อมส่งผลต่อผลการเรียนในรายวิชาภาษาไทยและรายวิชาอื่นๆรวมไปถึงปัญหาในการดำเนินชีวิต (ศิริศักดิ์ เนียมเจียมตัว,ชิษณุพงศ์ อินทรเกษมและวิภาวรรณ เอกวรรณัง (2562) ดั่งที่ ภิญญาภัสส์ ทิพย์โยธา (2562) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนเพราะช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด สติปัญญา การใช้ภาษา ตลอดจนช่วยให้ได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยผ่านงานเขียนภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์นั่นเอง

จากการศึกษาผลการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผลการทดสอบ O-net ปีการศึกษา 2567 ภาพรวมระดับประเทศ มีผู้ที่ทำข้อสอบทั้งสิ้น 611,918 คน พบว่า ข้อที่ 21 การเขียนเรื่องจากภาพ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 8.27 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.88 คะแนน คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนน ข่อที่ 22 การเขียนสรุปใจความสำคัญของบทอ่าน มีคะแนนเฉลี่ยเทากับ 3.49 คะแนน คะแนนสูงสุดเทากับ 10.00 คะแนน สวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.66 รวมทั้ง 2 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 11.76 คะแนน ผลการทดสอบของนักเรียนใน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหัวเมืองแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเทากับ 12.88 คะแนน จากผลจากทดสอบที่กล่าวไปข้างต้นได้ข้อสรุป ปัญหาการใช้ภาษาไทยที่พบจากการตรวจกระดาษข้อสอบคำตอบอัตนัยซึ่งพบข้อบกพร่องในภาพรวม 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการเรียบเรียงความ กลวิธีสรุปความ การเสนอแนวคิดสำคัญและการคัดลอกข้อความ พบว่าผู้เรียนยังเขียนเล่าเรื่องด้วยเหตุการณ์ซ้ำ ๆ เหตุการณ์วกวน เนื้อความไม่สมบูรณ์ เล่าเรื่องไม่เป็นไปตามลำดับ ไม่สามารถเขียนเรื่องตามจินตนาการเล่าเรื่องสอดคล้องกับภาพที่กำหนด 2) ด้านการสะกดคำ ใช้พยัญชนะไทยบางรูปที่ออกเสียงพ้องกันทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนยังสะกดคำและเขียนรูปสระผิด ยังขาดความเข้าใจในเรื่องการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวการันต์ ใช้ไม้ยมกไม่ถูกต้อง และใช้เครื่องหมายวรรคตอนไม่ถูกต้อง 3) ด้านการใช้คำ ใช้คำไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ได้แก่ใช้คำบุพบทและสันธานไม่ถูกต้อง ใช้คำไม่ถูกต้องกับความหมายในบริบทที่ต้องการสื่อสาร ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มาจากคำที่พูดสื่อสารในชีวิตประจำวันและใช้คำสรรพนามไม่สม่ำเสมอในการเรียกสิ่งเดียวกันและ 4) ด้านการเขียนประโยค ไม่สามารถสร้างประโยคให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามโครงสร้างประโยคภาษาไทยจัดลำดับและวางส่วนขยายไม่ถูกต้องและเขียนประโยคไม่จบความ เป็นต้น (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ : องค์กรมหาชน ,2567)

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม พบว่าปัญหาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นและยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังใช้วิธีการสอนแบบเน้นผลงานที่ยึดความถูกต้องของรูปแบบการเขียนและกฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ค่อยเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนผู้สอนไม่ได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่เป็นหลากหลาย และขาดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเร้าความสนใจผู้เรียนจนนำไปสู่การเขียนเสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิชาที่ยากและน่าเบื่อเพราะต้องมีการฝึกปฏิบัติทุกชั่วโมง และผู้เรียนไม่แน่ใจว่าตนเองควรเขียนหรือถ่ายทอดความคิดนั้นอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ (กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล,2561)

ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนรู้ และการวัดผลซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะ คุณลักษณะและคุณธรรมที่พึงประสงค์ หลักสูตรยังเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของครู

ผู้บริหาร ผู้เรียน และผู้ปกครองอย่างมีระบบอีกทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับชาติโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายของการศึกษาได้อย่างแท้จริง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรจะต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินปรับปรุงและติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่รวมถึงเอกสารหลักสูตรตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีคุณภาพที่ดีกว่าหลักสูตรเดิมและจะต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ อย่างรอบคอบรวมถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

นอกจากหลักสูตรที่มีคุณภาพแล้ว รูปแบบการจัดการเรียนรู้ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาไทย (สุรพงษ์ กล่ำบุตร,2564) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นภาระงาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายหรือประสบผลสำเร็จเรื่องการใช้ภาษาและสามารถประเมินได้ทั้งความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหาซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และทักษะทางภาษาด้านการสื่อสารมากกว่าการเน้นหลักไวยากรณ์การจัดกิจกรรมนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถพบเจอในโลกของความเป็นจริงสอดคล้องชีวิตประจาวันของนักเรียน เช่น ทักษะการพูด การเขียน และการเรียนรู้แบบต่างๆเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้หรือทรัพยากรทางภาษาของตนเองออกมาใช้อีกทั้ง Richards & Rodgers, (1986) ยังได้ให้ความหมายของ “ภาระงาน” ว่า กิจกรรมหรือการกระทำที่ถูกดำเนินการโดยกระบวนการทางภาษา หรือความเข้าใจทางภาษา เช่น การวาดแผนที่จากการฟังเทปหรือการฟังคำสอนและปฏิบัติตามคำสั่งโดย “ภาระงาน” อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางภาษาดังนั้นผู้สอนต้องระบุให้ชัดเจนว่า “ภาระงาน” นั้นควรคำนึงถึงสิ่งใดเพื่อให้บรรลุผลหรือสำเร็จสมบูรณ์โดยเชื่อว่าการใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนการสอนจะช่วยให้มีการใช้ภาษาในการสื่อสารมากขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร การเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการเขียนอย่างรอบด้านเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงออกผ่านการเขียนรวมไปถึงยกระดับทักษะการเขียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับชาติและความต้องการในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทย

หลักสูตรเปรียบเสมือนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น

สมพร หลิมเจริญ (2552) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ แนวคิดหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวคิดหลักการของหลักสูตร เป็นการระบุแนวคิดที่สำคัญที่จะพัฒนาให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดขึ้น

2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นการระบุความมุ่งหวังที่ต้องการให้นักเรียนมีคุณลักษณะหรือศักยภาพในด้านใดบ้าง

3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร เป็นส่วนที่ระบุโรงสร้างเนื้อหา หน่วยกิจกรรมที่จะนำไปกระตุ้นหรือเป็นเครื่องมือพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

5) สื่อการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุสื่ออุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6) การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่ระบุกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่า นักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ดี สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรว่า การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น

แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ภาระงานหรือกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและมีเป้าหมายชัดเจนเป็นแกนหลักในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์โดยภาระงานที่มอบหมายควรสอดคล้องกับความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนด้วย

D.Willis and Willis (2007), Ellis (2003) , ณุรัตน์ แย้มฉาย (2559) และเพ็ญนภา ทัพพันธ์ (2560) ได้เสนอขั้นตอนขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นภาระงานไว้คล้ายกันมีส่วนแตกต่างที่การใช้ภาษาและ

รายละเอียดย่อย ได้แบ่งขั้นตอนหลักไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนปฏิบัติภาระงานขั้นดำเนินงานหรือระหว่างปฏิบัติภาระงานและขั้นหลังปฏิบัติภาระงานโดยมีรายละเอียดแตกต่างกัน ดังนี้

D. Willis and Willis, (2007) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนการปฏิบัติภาระงาน (Pre-task)

1.1) ผู้สอนแนะนำบทเรียน รูปแบบภาระงาน จุดประสงค์ของภาระงาน

1.2) ผู้สอนกำหนดภาระงานจากเนื้อหา

1.3) ผู้สอนเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเกี่ยวกับขั้นตอนของการปฏิบัติภาระงาน

2. ขั้นดำเนินงานตามภาระงาน (Task cycle) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติภาระงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1) ภาระงาน (Task) ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยน อภิปราย ปฏิบัติภาระงานตามที่ได้รับมอบหมายอาจปฏิบัติภาระงานแบบเดี่ยว แบบจับคู่หรือแบบกลุ่มก็ได้

2.2) วางแผน (Planning) ผู้เรียนเตรียมตัวนำเสนอภาระงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยมีครูผู้สอนคอยความช่วยเหลือหากมีคอุปสรรคในการใช้ภาษา

2.3) ขั้นรายงาน (Report) ผู้เรียนนำเสนองานของตนเองหรือของกลุ่มหน้าชั้นเรียนโดยให้สมาชิกกลุ่มอื่นฟังหากเกิดข้อบกพร่องในการนำเสนอครูอาจใช้ถ้อยคำใหม่และให้คำแนะนำในการประเมินผลงานนั้น ๆ

3. ขั้นฝึกฝนและตรวจสอบการใช้ภาษา (Language focus) ผู้เรียนจะสามารถประเมินผลการปฏิบัติภาระงานของตนหรือเปรียบเทียบผลจากการปฏิบัติภาระงานของผู้อื่นในขั้นตอนนี้มุ่งให้ความสำคัญที่รูปแบบของภาษาโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการใช้ภาษา ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน

3.1) ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ผู้เรียนตรวจสอบการใช้ภาษาของตนเองและสามารถสร้าง คำ วลี ขึ้นใหม่เองได้จากการวิเคราะห์คำที่ใช้สื่อสารความหมายจากการปฏิบัติภาระงานที่ผ่านมาโดยอาจขีดเส้นใต้หรือแก้ไขข้อผิดพลาดให้เห็นชัดเจน

3.2) ขั้นปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนฝึกฝนการใช้ภาษาโดยเรียนรู้คำ วลี และรูปแบบโครงสร้างตามเนื้อหาที่เรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเป็นแนวทางที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ภาระงานที่มีเป้าหมายชัดเจนและสอดคล้องกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแกนกลาง นักวิชาการหลายท่านเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะใกล้เคียงกัน โดยสามารถสรุปเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นก่อนปฏิบัติภาระงาน ขั้นดำเนินงานตามภาระงาน และขั้นหลังปฏิบัติภาระงาน

ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ แลกเปลี่ยน นำเสนอ และฝึกฝนการใช้ภาษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

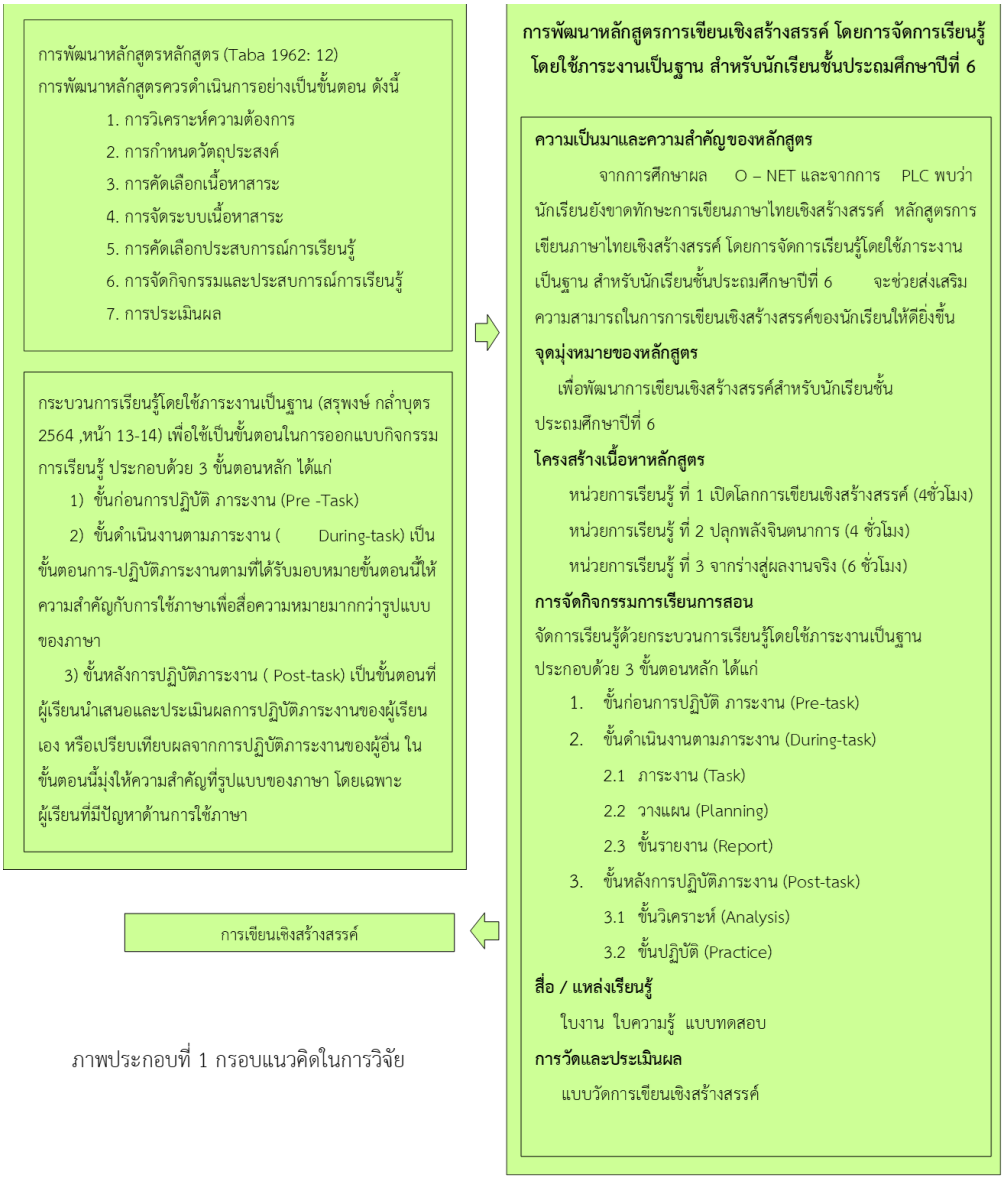
วิภา ทองบุรี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีลักษณะแปลกใหม่ ใช้ภาษาคมคายกระทัดรัด เป็นประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม มีอิสระจากการเขียน จากความรู้สึกที่แท้จริงของเด็ก มีลักษณะเฉพาะงานงานที่เด็กใช้ความคิดได้มากมีแนวเขียนเป็นจิตวิสัย และมีความสามารถในการแสดงออกมีวัตถุประสงค์ในการเขียนสื่อสารเป็นการเขียนจากจินตนาการของผู้เขียนโดยมิได้ลอกเลียนแบบใครและให้สาระ รวมรวมถึงเร้าความรู้สึกของผู้อื่น ๆ

จงกล วจนะเสถียร (2559) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่า ลักษณะของการเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถอธิบายได้ว่า การเขียนเชิงสร้างคือการสะท้อนความรู้สึกนึกคิด จินตนาการที่แปลกใหม่ของผู้เขียนและถ่ายทอดผ่านตัวอักษรด้วยภาษาที่เหมาะสมและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผู้ซึ่งการเขียนสร้างสรรค์นั้นนอกจากจะเป็นการพัฒนาทางด้าน จินตนาการของผู้เขียนแล้วยังสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อผู้อ่านอีกทั้งยังมีคุณค่าต่อสังคม อีกประการหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปการเขียนเชิงสร้างสรรค์คือ การถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการและประสบการณ์ของผู้เขียน เขียนในรูปแบบร้อยแก้ว เช่น การเขียนเรื่องสั้น การเขียนเล่าเรื่องโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ ริเริ่มสร้างสรรค์ สะท้อนความเป็นตัวตนของผู้เขียนอย่างชัดเจน เป็นงานเขียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาอย่างมีอิสระไม่ลอกเลียนแบบงานของผู้อื่นและสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งยังให้ความเพลิดเพลิน สารประโยชน์และแรงบันดาลใจแก่ผู้อ่าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จำนวน 3 อำเภอ 55 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านหลวงแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยทำการสุ่มโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาลำปางเขต 3 มา 1 อำเภอจาก 3 อำเภอได้อำเภอเมืองปาน ได้โรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเมืองปาน จากนั้นสุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเมืองปาน ซึ่งมี 22 โรงเรียน ได้โรงเรียนบ้านหลวงแจ้ซ้อน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและหาคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา

1.1 หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2 คู่มือการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบวัดการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฯ ได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 - 4.80 และคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20 – 4.80

ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

2.2 แบบทดสอบวัดการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบบทดสอบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ คะแนนเต็ม 25 คะแนน คำนวณหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายข้อและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ พบว่า ผลการประเมินค่าความยากง่ายของแบบทดสอบเท่ากับ 0.55 และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเท่ากับ 0.34 ผลการตอบข้อสอบที่คัดเลือกไว้ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบราค ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.91

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.30	0.69	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.13	0.96	มาก
3. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.35	0.75	มาก
4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.55	0.64	มากที่สุด
5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.60	0.56	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4.13	0.98	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.34**	**0.76**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.34, S.D. = 0.76)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.40	0.70	มาก
2. กำหนดการสอน	4.20	0.95	มาก
3. บทบาทครูผู้สอน	4.50	0.55	มากที่สุด
4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้	4.51	0.70	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.42**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.42 , SD = 0.69)

2. ผลการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 3 ผลการวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	$\bar{x}$	ร้อยละ	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t
ก่อนเรียน	12	25	166	13.83	55.33	3.21	6.25	1.22	17.81
หลังเรียน	12	25	241	20.08	80.33	2.19			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 13.83และ 20.08 คิดเป็นร้อยละ 55.33 และ 80.33 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนตามหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

อภิปรายผล

จากผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัย ได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อ / แหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและการประเมินผล โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหา ขั้นที่ 4 การจัดองค์ประกอบของเนื้อหาจากการเลือกเนื้อหาสาระ ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน มี 1) ขั้นก่อนการปฏิบัติ ภาระงาน (Pre -Task) ผู้สอนแนะนำบทเรียน รูปแบบภาระงาน จุดประสงค์ของภาระงาน รูปแบบภาษาเนื้อหา กิจกรรมภาระงาน ให้ผู้เรียนสังเกตรูปแบบของภาระงาน

(Task) และผู้สอนเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเกี่ยวกับขั้นตอนของการปฏิบัติภาระงาน 2) ขั้นดำเนินงานตามภาระงาน (During-task) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติภาระงานตามที่ได้รับ 3) ขั้นหลังการปฏิบัติภาระงาน (Post-task) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเสนอและประเมินผลการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียนเอง หรือเปรียบเทียบผลจากการปฏิบัติภาระงานของผู้อื่น ในขั้นตอนนี้มุ่งให้ความสำคัญที่รูปแบบของภาษา และขั้นที่ 7 การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือของหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.34, S.D. = 0.76) และภาพรวมของคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.42, S.D. = 0.69) ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาปัญหาและสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับนักเรียน ตลอดจนการวิเคราะห์บริบทการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยได้นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ก่อนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อมาผู้วิจัยได้นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรในด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และได้นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรตามข้อเสนอแนะอย่างรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. ผลการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ดีขึ้น เมื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษา การเลือกใช้คำ การสร้างประโยค และการเรียบเรียงเนื้อหาได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และจินตนาการผ่านงานเขียนได้อย่างสร้างสรรค์ มีความเป็นลำดับขั้น และมีความสอดคล้องของเนื้อหา ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเขียนจากสถานการณ์จริง และได้ใช้ภาษาในบริบทที่มีความหมายต่อผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โดยเนื้อหาของหลักสูตรเป็นเรื่อง

จากประสบการณ์จริงหรือเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียน จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเขียนได้ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจ และความกระตือรือร้นของนักเรียน อีกทั้งนักเรียนยังมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านการทำภาระงานที่หลากหลายและสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจในการพัฒนางานเขียนของตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกทางความคิด และมีความมั่นใจในการเขียนมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มให้ชัดเจน เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคน

2. สำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานการเรียนอ่อน ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำเป็นรายบุคคลเพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเขียนและลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ หรือใช้เวลานอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในการทำภาระงาน

3. ในขั้นหลังการปฏิบัติภาระงาน ครูผู้สอนควรสร้างความมั่นใจในการนำเสนอและการถ่ายทอดผลงานให้แก่ผู้เรียน โดยการใช้คำถามชี้นำ การฝึกเล่าเรื่องตามลำดับขั้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดผลงานของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ผู้ที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรกำหนดระยะเวลาในการทำภาระงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน พร้อมทั้งฝึกทักษะการบริหารเวลาและความรับผิดชอบ เพื่อแก้ไขปัญหาการส่งงานไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด

5. ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกเขียนภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

2. ควรศึกษาผลของการใช้หลักสูตรในระยะยาว เพื่อพิจารณาความคงทนของทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบเน้นภาระงานเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาไทยในด้านอื่น ๆ เช่น การอ่าน การฟัง การพูด

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล. (2561). กรอบแนวความคิดการจัดการเรียนรู้เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(1), 248-261.

จีรนุช ภูทองเงิน.(2563). *การพัฒนาการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC*. [ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณุรัตน์ แย้มฉาย. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อพัฒนาความสามารถการพูดนำเสนอภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). SURE. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/26255

นันท์มนัส คำเอก. (2551). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานปฏิบัติที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา จังหวัดราชบุรี* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริศักดิ์ เนียมเจียมตัว, ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม และวิภาวรรณ เอกวรรณัง.(2562).การแก้ปัญหาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค RAFT ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/9 โรงเรียนศรีบุณยานนท์. *วารสารวิชาการ ครุศาสตร์สวนสุนันทา, 3*(1), 1–11.

สมพร หลิมเจริญ. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรพงษ์ กล่ำบุตร. (2564). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภาระงานที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์และความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

The Effect of English Listening Software on TOEIC Listening Skills among Undergraduate Students

Natthira Puyagoon Zwick [1*]

Received: 10 July 2026 Revised: 22 July 2026 Accepted: 31 July 2026

Abstract

The purpose of this article was 1) to compare students' achievement in the online English language proficiency test before and after instruction using English listening software, and 2) to study students' satisfaction with using English listening software to enhance listening skills for the TOEIC test at a high level. This study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design. Qualitative procedures were conducted during the instructional development phase to support the design and validation of the research instruments. The research participants were 139 undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University. The participants were enrolled in English courses taught by the researcher. The research instruments included the English listening software, seven units of listening exercises, an online English language proficiency test, and a satisfaction questionnaire. Quantitative data were analyzed using the mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and paired-samples t-test. Qualitative data obtained during the instructional development phase were analyzed using content analysis The research findings regarding the effectiveness of the English listening software indicated that students' online English language proficiency test scores after instruction were significantly higher than those before instruction. The mean pre-test score was 3.50 (S.D. = 2.20), while the mean post-test score increased to 5.27 (S.D. = 2.71). The improvement was statistically significant ($t(138) = 7.12$, $p < .001$). The students reported a high level of satisfaction with using the English listening software to enhance their TOEIC listening skills, with an overall mean score of 3.55 (S.D. = 1.00). These findings suggest that integrating English listening software into English language instruction may support improvements in TOEIC listening proficiency and provide a positive technology-assisted learning experience in higher education.

Keywords: English Listening Software, TOEIC Listening, Technology-Assisted Language Learning, Students' Satisfaction

[1] Language Institute, Nakhon Pathom Rajabhat University
[*] E –mail : natthira@webmail.npru.ac.th

Introduction

English proficiency has become an essential skill for communication in academic, professional, and global contexts. According to the Partnership for 21st Century Learning (P21, 2015), learners should develop communication, critical thinking, collaboration, creativity, and digital literacy skills to succeed in the modern world. As English is widely used as an international language, students need adequate English proficiency to participate effectively in global communication (Samad & Fitriani, 2016).

Among the four language skills, listening is fundamental because it provides the primary source of language input and supports the development of speaking, reading, and writing (Nihei, 2002). Vandergrift (2011) noted that listening accounts for a large proportion of daily communication. However, listening comprehension remains challenging for many English as a Foreign Language (EFL) learners due to limited vocabulary, unfamiliar pronunciation, and difficulties in processing spoken language in real time (Underwood & Killoran, 2009).

Advances in educational technology have created new opportunities for language learning. Multimedia learning environments and authentic video materials provide meaningful language input while promoting learner autonomy and motivation (Krashen, 1994; Vanderplank, 2010). Previous studies have shown that video-based instruction enhances listening comprehension by combining audio and visual information and exposing learners to authentic language used in real-life situations (Chapple & Curtis, 2000; Hoven, 1999). More recently, technology-assisted language learning has been recognized as an effective approach for supporting language development when digital technologies are integrated with appropriate pedagogical design, authentic learning materials, and structured instructional activities (Chen & Xu, 2026; Kaur et al., 2023). One example is Lingua Attack, an online English listening software that provides authentic videos and interactive learning activities, enabling learners to practice listening independently at their own pace

Recognizing the importance of English proficiency, Nakhon Pathom Rajabhat University (NPRU) requires undergraduate students to achieve a minimum TOEIC score of 450 for non-English majors and 600 for English majors. Although the university has strengthened its English curriculum, many students continue to experience difficulties in listening comprehension, which affects their TOEIC skills. To address this issue, NPRU has provided students with access to English listening software to support independent listening practice both inside and outside the classroom.

Although previous studies have demonstrated the effectiveness of multimedia and video-based instruction in improving English listening comprehension (Chapple & Curtis, 2000; Hoven, 1999; Vanderplank, 2010), limited research has specifically examined the effectiveness of English listening software for improving TOEIC listening skills among undergraduate EFL students in the Thai higher education context. Furthermore, few studies have investigated both students' TOEIC listening achievement and their satisfaction with English listening software within the same instructional program. Therefore, further research is needed to provide empirical evidence regarding the effectiveness of English listening software in TOEIC preparation. Based on the literature reviewed, this study hypothesized that students would achieve significantly higher post-test scores than pre-test scores after instruction using English listening software and would report a high level of satisfaction with the use of the software.

Research Objectives

1. to compare students' achievement in the online English language proficiency test before and after instruction using English listening software, and

2. to study students' satisfaction with using English listening software to enhance listening skills for the TOEIC test at a high level

Literature Review

This chapter reviews the theories and empirical studies related to the use of English listening software for improving TOEIC listening skills among university students. The review is organized into six sections: Second Language Acquisition Theory, Listening and Listening Comprehension, Listening Strategies and Listening Comprehension Skills, Effective Listening, and TOEIC Listening Skills.

Second Language Acquisition Theory

Krashen's Theory of Second Language Acquisition provides the theoretical foundation for this study. According to Krashen (1981), learners acquire a second language most effectively when they are exposed to meaningful and comprehensible language input rather than relying solely on grammar instruction. Among Krashen's five hypotheses, the Input Hypothesis states that learners make progress when they are exposed to language that is slightly beyond their current level of proficiency, while the Affective Filter Hypothesis emphasizes that motivation, confidence, and low anxiety promote successful language learning. These principles support the use of English listening software because it provides authentic listening materials that learners can access repeatedly, practice at their own pace, and use independently. Therefore, Krashen's theory provides a suitable theoretical foundation for integrating English listening software into TOEIC listening instruction.

Listening and Listening Comprehension

Listening is a fundamental language skill because it provides learners with the primary source of language input. Unlike hearing, listening is an active process that involves recognizing sounds, understanding vocabulary and grammar, and interpreting meaning from spoken language. Rost (2009) emphasized that listening is essential for effective communication, while Jafari and Hashim (2015) noted that learners spend a considerable amount of time developing listening skills. Listening also serves as the foundation for developing other language skills, including speaking, reading, and writing (Thai & Nguyen, 2018).

Listening comprehension involves more than recognizing words; it is the process of constructing meaning by combining linguistic knowledge with prior knowledge and contextual information. Learners actively interpret both explicit and implied meanings rather than simply receiving spoken messages. Successful listening comprehension therefore requires the integration of language knowledge, cognitive processing, and listening strategies (Brown & Yule, 1983; Rost, 2024).

Listening Strategies and Listening Comprehension Skills

Listening comprehension is developed through the integration of bottom-up and top-down processing, which complement one another during the interpretation of spoken language. Bottom-up processing focuses on decoding linguistic input by recognizing sounds, vocabulary, grammatical structures, and sentence patterns to construct meaning sequentially from smaller language units to complete messages (Field, 2008; Vandergrift, 2011). This process is particularly important for learners with lower levels of English proficiency because it strengthens their ability to identify explicit information, recognize key vocabulary, and understand grammatical relationships in spoken discourse. Newton and Nation (2020) further emphasized that bottom-up processing involves recognizing familiar lexical items, segmenting

the speech stream, identifying phonological cues, and organizing grammatical information to facilitate comprehension.

In contrast, top-down processing enables learners to construct meaning by drawing upon their prior knowledge, experiences, contextual information, and expectations to interpret spoken messages (Buck, 2001; Newton & Nation, 2020). Rather than relying solely on linguistic input, learners use background knowledge and contextual clues to predict meaning, make inferences, identify the main idea, and summarize information. Consequently, top-down processing supports higher-order comprehension by allowing learners to interpret both explicit and implied meanings within authentic communication.

Previous studies consistently suggest that effective listening comprehension is achieved by integrating both bottom-up and top-down processing. While bottom-up processing enables learners to decode linguistic information accurately, top-down processing facilitates the interpretation of meaning through contextual understanding and prior knowledge. Based on this synthesis, the present study incorporated both processing approaches into the design of the seven TOEIC listening practice units delivered through the English listening software. The instructional activities required students to identify key vocabulary, recognize specific details, interpret context, predict meaning, and make inferences, thereby developing the listening skills assessed in the TOEIC Listening Test.

The literature also identifies several key listening comprehension skills that are important for English language learners and TOEIC listening skills. These include listening for the main idea, listening for specific details, prediction, inference, interpretation, and summarization (Abu El-Magd, 2021; Ahmed, 2015; Craven, 2020; NCLRC, 2004). However, these skills are described using different terminology and classifications across previous studies. Therefore, the present study synthesized the literature to identify a set of listening-skill indicators that are consistently associated with successful TOEIC listening comprehension.

Table 1 Synthesis of Listening Comprehension Skills

Authors	Listening Skills Identified	Adopted in This Study
Abu El-Magd (2021)	Listening for specifics, details, cause–effect	Main idea, Details
Ahmed (2015)	Specific information, gist, prediction	Prediction, Details
National Capital Language Resource Center (2004)	Main idea, details, predicting, inferring, context	Main idea, Prediction, Inference
Craven (2020)	Main idea, specific details, inference, interpretation, summary	Interpretation, Summary
Synthesized Indicators		Main idea, Specific details, Prediction, Inference, Interpretation, Summary

The synthesis of previous studies indicates that listening comprehension is a multidimensional construct comprising several interrelated skills. According to the reviewed literature (Abu El-Magd, 2021; Ahmed, 2015; Craven, 2020; NCLRC, 2004), six listening skills were consistently identified despite variations in terminology and classification. These skills comprise listening for the main idea, listening for specific details, prediction, inference, interpretation, and summarization. Collectively, they reflect learners' ability to process spoken language by identifying explicit information, constructing meaning from contextual clues, and making inferences from spoken discourse.

Based on this synthesis, the present study adopted six listening-skill indicators: listening for the main idea, listening for specific details, prediction, inference, interpretation, and summarization. These indicators informed the development of the seven TOEIC listening practice units and the instructional activities provided through the English listening software. Each instructional unit was designed to provide systematic practice in one or more of these listening skills through authentic listening materials and interactive exercises. Furthermore, the selected indicators are consistent with the listening competencies assessed in the TOEIC Listening Test, including understanding main ideas, identifying specific details, recognizing context, and interpreting implied meaning (ETS, 2022).

The synthesis also informed the instructional design of this study. The seven TOEIC listening practice units were developed to provide systematic practice in the six listening-skill indicators identified from the literature. Each instructional unit incorporated authentic listening materials and learning activities that enabled students to practice identifying main ideas, recognizing specific details, predicting content, making inferences, interpreting meaning, and summarizing information. These synthesized listening-skill indicators also guided the development of instructional activities and the evaluation of students' TOEIC listening skills.

Effective Listening

Effective listening requires more than understanding spoken language; it also involves remembering, interpreting, evaluating, and responding appropriately. Brownell (2024) proposed the HURIER model, which consists of six interconnected processes: Hearing, Understanding, Remembering, Interpreting, Evaluating, and Responding. According to this model, listeners must first hear the message accurately before understanding its meaning, retaining important information, interpreting verbal and non-verbal cues, evaluating the information critically, and responding appropriately. These processes illustrate that listening is a multidimensional skill involving cognitive, affective, and interpersonal competencies. Consequently, effective listening instruction should encourage learners not only to understand spoken language but also to think critically and respond meaningfully during communication.

TOEIC Listening Skills

The Test of English for International Communication (TOEIC) is a widely used English proficiency test that measures listening skills in workplace communication. According to Educational Testing Service (ETS, 2022), the TOEIC Listening Test consists of four sections: Photographs, Question–Response, Conversations, and Talks. These tasks assess learners' ability to understand main ideas, specific details, context, and implied meanings in spoken English. Similarly, Educational Testing Service stated that successful TOEIC listening skills require learners to identify gist, purpose, detail, context, and implied meaning.

Technology-Assisted Language Learning and English Listening Software

Recent developments in technology-assisted language learning (TALL) indicate that digital technologies have become an integral component of English language instruction, particularly following the COVID-19 pandemic. Contemporary research consistently suggests that digital learning environments are most effective when technology is integrated with sound pedagogical design, authentic learning materials, and meaningful instructional activities rather than functioning as stand-alone learning tools (Chen & Xu, 2026: Kaur et al., 2023).

Similarly, recent studies have demonstrated that technology-assisted listening instruction can enhance English listening comprehension by providing learners with repeated exposure to authentic spoken language, interactive learning activities, and greater opportunities for self-directed practice. For example, Pei et al. (2023) found that a structured 14-week online

listening program significantly improved university EFL students' listening comprehension, while Chen and Xu (2026) concluded through a meta-analysis that technology-enhanced language learning consistently improves second-language achievement when digital technologies are integrated into well-designed instructional activities. Collectively, these findings suggest that the effectiveness of digital language learning depends not only on the technology itself but also on how technology is incorporated into instructional practice.

Although previous studies provide strong evidence supporting technology-assisted language learning, relatively few have specifically examined the integration of English listening software into TOEIC listening instruction among Thai undergraduate students. Most existing studies have focused on general English listening comprehension or online language learning rather than TOEIC-oriented listening development. Therefore, the present study investigates whether English listening software integrated with structured TOEIC listening practice can support listening proficiency among Thai university students.

Conceptual Framework

The conceptual framework shows that the study is based on the theories of Second Language Acquisition, Listening Strategies, and Effective Listening. These theories support the use of English Listening Software (Lingua Attack) to improve TOEIC listening skills and increase TOEIC listening scores. Students' satisfaction was also evaluated as an outcome of the intervention.

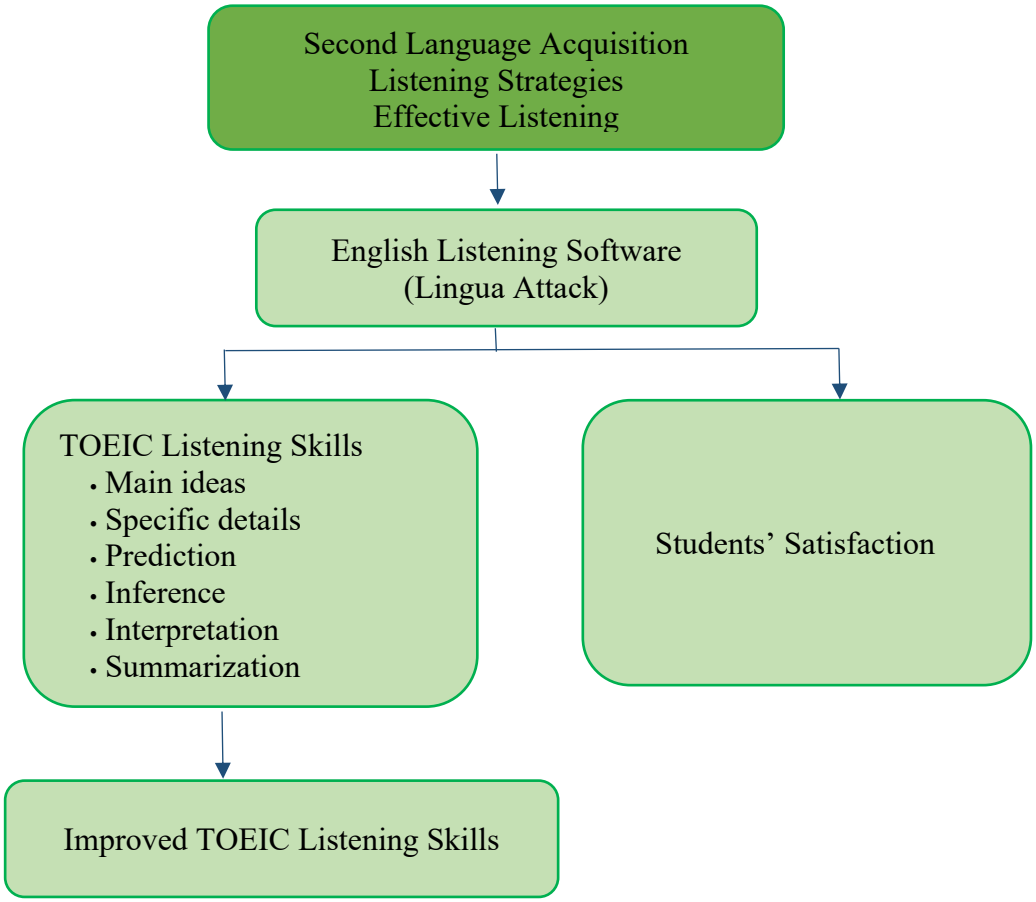

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

This study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design. Qualitative procedures, including a focus group discussion with experienced English lecturers and document analysis, were conducted during the instructional development phase to inform the design of the intervention and validate the research instruments. Qualitative data were analyzed using content analysis. The effectiveness of the intervention and students' satisfaction were subsequently evaluated using quantitative methods. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and a paired-samples t-test. The research methodology consisted of three phases: Analysis, Implementation, and Data Collection and Evaluation.

Phase 1: Analysis focused on reviewing relevant literature and conducting documentary research on second language acquisition, listening strategies, listening comprehension, TOEIC listening skills, and English listening software. A semi-structured focus group discussion was conducted with three experienced English lecturers to investigate current teaching practices, challenges in TOEIC listening instruction, and opinions regarding the use of English listening software. The qualitative findings, together with the literature review, were used to inform the design of the seven TOEIC listening practice units, the instructional activities, and the listening-skill indicators incorporated into the intervention. Data were collected using a document analysis form and a focus group discussion protocol and analyzed through content analysis. The instructional materials, including the seven TOEIC listening practice units, were reviewed for content validity by three experts using the Content Validity Index (CVI). The experts evaluated each item using a four-point relevance scale, and all items demonstrated satisfactory content validity. The satisfaction questionnaire was evaluated by the same three experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) with a three-point rating scale (–1 = not congruent, 0 = uncertain, and +1 = congruent). All questionnaire items achieved IOC values of 0.50 or higher and were therefore considered acceptable for data collection.

Phase 2: Implementation employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design to investigate the effectiveness of English listening software on undergraduate students' TOEIC listening skills. The target population consisted of all undergraduate students enrolled in English for Intercultural Communication (81500201) and English for International Communication (1500202) at Nakhon Pathom Rajabhat University during the second semester of the 2022 academic year. During that semester, more than 400 students were enrolled in English for Intercultural Communication (1500201), and approximately 800 students were enrolled in English for International Communication (1500202). A convenience sampling method was employed because the researcher was assigned to teach two sections of these courses. The sample size reflected the total number of students enrolled in the researcher's two assigned course sections who met the inclusion criteria during the study period. The sample consisted of 139 second-year undergraduate students enrolled in the researcher's classes who completed the 14-week instructional intervention, including the pre-test, post-test, and satisfaction questionnaire. The inclusion criteria required participants to be enrolled in either course, and complete all research procedures.

The study was approved by the Human Research Ethics Committee of Nakhon Pathom Rajabhat University prior to data collection. All participants received a participant information sheet and provided written informed consent before participation. Participation was voluntary, and participants could withdraw at any time without academic consequences. All personal information was kept confidential and reported only in aggregate form.

The research instruments consisted of

2.1 English Listening Software (Lingua Attack): An online learning platform using authentic videos and interactive language-learning activities to develop English listening skills.

2.2 TOEIC Listening Practice Units: Seven TOEIC-related listening units were developed from the English listening software to provide structured listening practice and strategy instruction.

2.3 Online English Language Proficiency Test: The EduSynch test is a standardized adaptive English proficiency test designed to assess English language proficiency. It was administered as both the pre-test and post-test, with only the listening section used in this study. The test reports on students' listening proficiency according to the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR).

Although the EduSynch assessment reports CEFR proficiency levels rather than direct TOEIC scores, the Educational Testing Service (ETS), the developer of the TOEIC test, has established an official concordance between TOEIC Listening and Reading scores and CEFR proficiency levels through the TOEIC–CEFR mapping framework (Educational Testing Service [ETS], 2022). EduSynch also adopts this internationally recognized CEFR–TOEIC mapping framework when reporting learners' proficiency (EduSynch Team, 2025). Accordingly, the CEFR proficiency levels generated by the EduSynch assessment were used as indicators of students' English listening proficiency that could be interpreted with reference to the TOEIC–CEFR concordance, rather than as direct measures of TOEIC listening skills.

Because the EduSynch assessment reports listening proficiency as CEFR levels rather than continuous numerical scores, the reported CEFR levels were converted into numerical values to facilitate quantitative analysis and comparison between the pre-test and post-test results. A 13-point ordinal scale ranging from 0 to 12 was used, with the following coding scheme: A0 = 0, A1− = 1, A1 = 2, A1+ = 3, A2− = 4, A2 = 5, A2+ = 6, B1− = 7, B1 = 8, B1+ = 9, B2− = 10, B2 = 11, and B2+ = 12. A higher numerical value represented a higher level of English listening proficiency. Each student's reported CEFR level was assigned the corresponding numerical value before the mean, standard deviation, and paired-samples t-test were calculated. These numerical values represented ordered CEFR proficiency categories and were not direct TOEIC scores.

2.4 Students' Satisfaction Questionnaire: A researcher-developed 15-item, five-point Likert-scale questionnaire was used to examine students' satisfaction with using the English listening software across four dimensions: content, language, benefits of the software, and software organization and exercises. The questionnaire was validated by three experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). Minor revisions were made based on the experts' recommendations before administration, indicating satisfactory content validity.

Phase 3: Data Collection and Evaluation focused on evaluating the effectiveness of integrating English listening software into TOEIC listening instruction.

The quantitative evaluation consisted of two components.

3.1 Learning Achievement Evaluation: Students' pre-test and post-test scores on the online English language proficiency test were compared using a paired-samples t-test to determine whether the intervention significantly improved TOEIC listening skills. A graph was also used to illustrate changes in students' listening proficiency before and after the intervention.

3.2 Students' Satisfaction Evaluation: Students completed the 15-item satisfaction questionnaire. Responses were analyzed using the mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) to determine the overall level of satisfaction across the four dimensions.

Overall, th,e three-phase research methodology provided a systematic process for designing, implementing, and evaluating the English listening software intervention to improve undergraduate students' TOEIC listening skills.

Results

This section presents the findings of the study entitled The Effect of English Listening Software on TOEIC Listening Skills among Undergraduate Students. The findings are organized according to the research objectives and are presented in two sections. The first section reports the quantitative comparison of students' English listening proficiency before and after instruction using the English listening software. The second section presents students' satisfaction with the use of the English listening software.

The first research objective was to compare students' achievement on the online English language proficiency test before and after instruction using the English listening software. The online English language proficiency test reports listening proficiency according to the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). The CEFR proficiency levels were numerically coded for statistical analysis as described in Research Methodology. Table 2 presents paired samples statistics for the online English language proficiency test

Table 2 Paired Samples Statistics for the Online English Language Proficiency Test

Online English Language Proficiency Test	n	$(\bar{x})$	S.D.
Pre-test	139	3.50	2.20
Post-test	139	5.27	2.71

Note. CEFR proficiency levels were coded as follows: A0 = 0, A1− = 1, A1 = 2, A1+ = 3, A2− = 4, A2 = 5, A2+ = 6, B1− = 7, B1 = 8, B1+ = 9, B2− = 10, B2 = 11, and B2+ = 12. As presented in Table 2, the mean coded CEFR listening proficiency score increased from 3.50 (SD = 2.20) on the pretest to 5.27 (SD = 2.71) on the posttest. This increase indicates that, on average, students achieved higher CEFR listening proficiency levels following instruction using the English listening software.

Table 3 Paired-Samples t-Test Results for the Online English Language Proficiency Test

Comparison	**Mean Difference**	***t***	***df***	***p***
Posttest - Pretest	1.77	7.12	138	< .001

** Significant at the 0.05 level ($p < 0.05$).

As shown in Table 3, the paired-samples t-test revealed a statistically significant difference between the pretest and posttest scores, $t(138) = 7.12$, $p < .001$. The mean score increased by 1.77 points, indicating that students achieved significantly higher scores on the online English language proficiency test after instruction using English listening software.

Figure 2 Comparison of CEFR Levels on Online English Language Proficiency Test

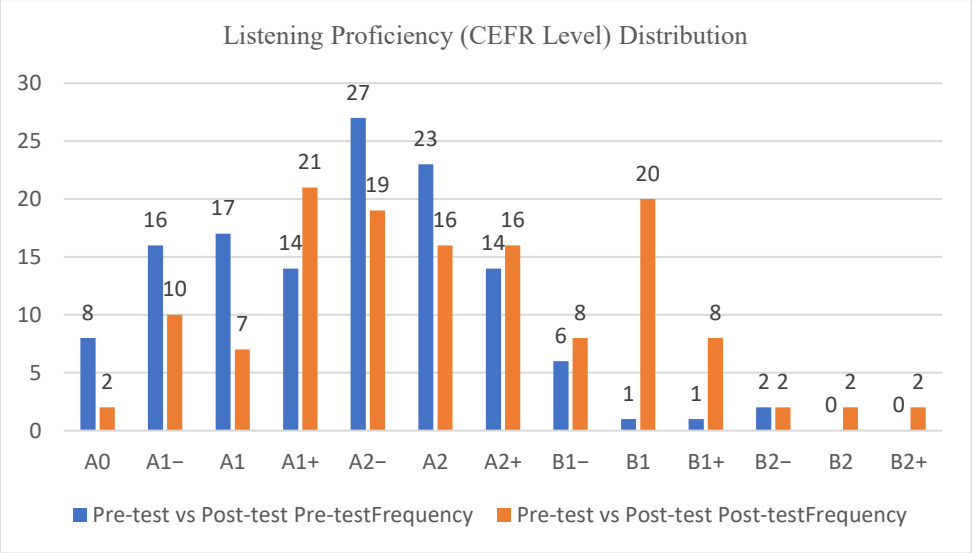

Figure 2 illustrates the distribution of students' listening proficiency levels before and after using the English listening software.

Before the intervention, most students were at the A2− (n = 27), A2 (n = 23), A1+ (n = 14), and A2+ (n = 14) proficiency levels. After the intervention, the distribution shifted toward higher proficiency levels, with noticeable increases in the number of students achieving A1+ (n = 21), B1 (n = 20), A2+ (n = 16), and B1+ (n = 8). In addition, students reached higher proficiency levels (B2 and B2+) after the intervention, whereas no students achieved these levels before instruction. This shift indicates an overall improvement in students' listening proficiency following the use of the English listening software.

The second objective was to study students' satisfaction with using the English Listening Software to enhance listening skills for the TOEIC test. A questionnaire consisting of 15 items was administered to 139 students. The questionnaire was organized into four dimensions: Content, Language, Benefits of the English Listening Software, and Software Organization and Exercises. Responses were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (Strongly Disagree) to 5 (Strongly Agree).

Table 4 Students' Satisfaction with the Use of English Listening Software

Students' satisfaction	Mean	S.D.*	Satisfaction Level	Rank
Content	3.48	0.95	High	3
Language	3.41	0.99	High	4
Benefits of the English Listening Software	3.95	1.18	High	1
Software Organization and Exercises	3.62	0.99	High	2
Overall	3.55	1.00	High	-

Note. S.D. = Standard Deviation

As presented in Table 4, the overall mean satisfaction score was high (M = 3.55, SD = 1.00), indicated that students' satisfaction with the English Listening Software was at a high level. Among the four dimensions, Benefits of the English Listening Software received the highest mean score (M = 3.95, SD = 1.18), followed by Software Organization and Exercises (M = 3.62, SD = 0.99), Content (M = 3.48, SD = 0.95), and Language (M = 3.41, SD = 0.99).

All four dimensions were rated at a high level, indicating that students had positive perceptions of the English Listening Software.

Discussion

The findings of this study indicate that students demonstrated significantly higher listening proficiency following the instructional intervention integrating English listening software with structured TOEIC listening practice. Although the one-group pretest–posttest design does not permit definitive causal conclusions, the statistically significant improvement observed after the intervention suggests that the instructional approach may have supported the development of students' listening proficiency. The intervention combined authentic listening materials, TOEIC-oriented listening practice, and repeated exposure to English in meaningful contexts, which may have contributed to students' improvement.

These findings should also be interpreted within the broader context of recent developments in technology-assisted language learning. Following the COVID-19 pandemic, digital technologies have become increasingly integrated into university English language teaching, with greater emphasis on learner-centered, adaptive, and technology-enhanced learning environments that complement rather than replace classroom instruction (Kaur et al., 2023). Recent literature further suggests that technology-assisted language learning is most effective when digital resources are integrated with appropriate pedagogical design, authentic learning materials, and structured instructional support to promote learner engagement and language development (Kaur et al., 2023). This perspective is consistent with the instructional approach adopted in the present study, in which English listening software was incorporated into structured TOEIC listening activities and classroom instruction rather than being used as a stand-alone learning tool.

The present findings are also supported by recent empirical research on online listening instruction. Pei et al. (2023) reported that a 14-week self-directed online metacognitive listening program significantly improved university EFL students' listening comprehension compared with conventional online listening practice. However, the authors also observed that improvements in metacognitive awareness and self-efficacy were relatively limited, suggesting that successful technology-assisted learning depends not only on digital tools but also on carefully designed instructional activities that actively engage learners throughout the learning process. This interpretation is consistent with the present study, in which English listening software was integrated with structured TOEIC listening practice and teacher-guided learning activities over a 14-week intervention.

Similarly, Chen and Xu (2026) demonstrated through a recent meta-analysis that technology-enhanced language learning significantly improves second-language achievement and can reduce learners' cognitive load when technology is embedded within well-designed instructional activities rather than implemented as an independent learning tool. These findings further support the instructional approach adopted in the present study, which emphasized the pedagogical integration of English listening software with authentic listening materials, listening-strategy instruction, and TOEIC-oriented practice activities.

The analysis of CEFR proficiency levels further demonstrated an overall upward shift in students' listening proficiency following the intervention. Before instruction, most students concentrated at the A2− and A2 proficiency levels, whereas after instruction more students reached the A1+, A2+, B1, and B1+ proficiency levels, and several students attained the B2 and B2+ levels. Although the average improvement of 1.77 points on the coded CEFR scale was statistically significant, it should be interpreted as an upward movement across ordered CEFR proficiency categories rather than as an increase in direct TOEIC scores. Because the numerical values represented coded CEFR proficiency levels rather than continuous TOEIC

scores, the findings indicate progression in listening proficiency levels referenced to the TOEIC–CEFR concordance. These results suggest that integrating English listening software into TOEIC listening instruction may support gradual progression in students' listening proficiency over the course of a semester.

The findings also revealed that students reported a high level of satisfaction with the English listening software. The highest-rated dimension was the perceived benefits of the software, suggesting that students considered the software useful for improving their listening ability and supporting TOEIC preparation. This positive perception may be associated with authentic video-based materials, interactive learning activities, and flexible opportunities for self-paced practice provided through the software. These characteristics are also highlighted in recent discussions of technology-assisted language learning as important features that promote learner engagement, learner autonomy, and sustained participation in digital learning environments (Kaur et al., 2023). In contrast, the Language and Content dimensions received comparatively low mean scores, although both remained at a high level. These findings suggest that while students generally valued the software, further refinement of instructional content and additional language support may further enhance the overall learning experience.

Conclusion and Recommendations

Conclusion

This study investigated the effect of integrating English listening software into TOEIC listening instruction among undergraduate students. The findings indicated that students demonstrated significantly higher listening proficiency after the instructional intervention and reported a high level of satisfaction with the use of the English listening software. Although the one-group pretest–posttest design limits causal inference, the results suggest that integrating authentic listening materials, structured TOEIC listening activities, and technology-assisted learning may support the development of English listening proficiency in higher education. The study contributes empirical evidence from the Thai higher education context by demonstrating that English listening software can be effectively integrated into structured TOEIC instruction to support improvements in listening proficiency while promoting positive learner perceptions. By examining both listening proficiency and student satisfaction within the same instructional program, the study extends previous research and provides practical evidence to inform the integration of technology-assisted learning into university English language instruction

Recommendations

Based on the findings of this study, English listening software may be considered a supplementary resource for TOEIC listening instruction when integrated with structured classroom activities and listening-strategy instruction. English instructors may incorporate authentic listening materials and interactive learning activities to provide students with additional opportunities for guided and self-directed listening practice. Universities may also consider supporting the integration of technology-enhanced listening resources into English language courses where appropriate.

Future research should employ comparison-group or randomized experimental designs involving participants from multiple institutions to provide stronger evidence regarding the effectiveness of English listening software. Researchers may also investigate the long-term effects of technology-assisted listening instruction on listening proficiency, learner motivation, and learner autonomy using standardized measures of English listening proficiency.

References

Abu El-Magd, M. A. M. (2021). *Webcasts for developing English listening skills among Biology majors at the Faculty of Education*. *Research in Language Teaching, 2*(16), 237–290.

Ahmed, R. (2015, June 18). *Five essential listening skills for English learners*. British Council. https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/five-essential-listening-skills-english-learners

Brown, G., & Yule, G. (1983). *Teaching the spoken language*. Cambridge University Press.

Brownell, J. (2024). *Listening: Attitudes, principles, and skills* (7th ed.). Routledge.

Buck, G. (2001). *Assessing listening*. Cambridge University Press.

Craven, M. (2020). *Pass the TOEIC Test: Advanced Course* (New ed.). First Press ELT

Chapple, L., & Curtis, A. (2000). Content-based instruction in Hong Kong: Student responses to film. *System, 28*(3), 419–433. https://doi.org/10.1016/S0346-251X(00)00021-X

Chen, W., & Xu, W. (2026). The effectiveness of technology-enhanced L2 learning in higher education on academic performance from a cognitive load perspective: A meta-analysis. *System, 140*, Article 104068. https://doi.org/10.1016/j.system.2026.104068

EduSynch Team. (2025, June 9). *How TOEIC scores map to CEFR levels*. EduSynch. https://edusynch.com/blog/test-prep/2025/06/09/how-toeic-scores-map-to-cefr-levels

Educational Testing Service. (2022). *Test content: TOEIC Listening and Reading Test*. https://www.ets.org/toeic/test-takers/listening-reading/about/content

Field, J. (2008). *Listening in the language classroom*. Cambridge University Press.

Hoven, D. (1999). A model for listening and viewing comprehension in multimedia environments. *Language Learning & Technology, 3*(1), 88–103. https://doi.org/10.64152/10125/25058

Jafari, K., & Hashim, F. (2015). Comparison of normal and moderately slow speech rates: Listening to students' voices in listening comprehension classes in EFL context. *International Journal of Foreign Language Teaching in the Islamic World, 3*(3), 5–11.

Kaur, P., Kumar, H., & Kaushal, S. (2023). Technology-assisted language learning adaptive systems: A comprehensive review. *International Journal of Cognitive Computing in Engineering, 4*, 301–313. https://doi.org/10.1016/j.ijcce.2023.09.002

Krashen, S. D. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. Pergamon Press.

_____. (1994). The input hypothesis and its rivals. In N. C. Ellis (Ed.), *Implicit and explicit learning of languages* (pp. 45–77). Academic Press.

National Capital Language Resource Center. (2004). *Teaching listening: Strategies for developing listening skills*. National Capital Language Resource Center. http://www.nclrc.org/essentials/listening/stratlisten.htm

Newton, J. M., & Nation, I. S. P. (2020). *Teaching ESL/EFL listening and speaking*. Routledge. https://doi.org/10.4324/978042920311

Nihei, K. (2002, March). *How to teach listening* (ERIC Document No. ED475743). ERIC. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED475743.pdf

Pei, T., Suwanthep, J., & Lu, H. (2023). The effect of self-directed online metacognitive listening practice on Chinese EFL learners' listening ability, metacognition, and self-efficacy. *Frontiers in Psychology, 14*, Article 1285059. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1285059

Pourhosein Gilakjani, A., & Ahmadi, M. R. (2011). A study of factors affecting EFL learners' English listening comprehension and the strategies for improvement. *Journal of Language Teaching and Research, 2*(5), 977–988. https://doi.org/10.4304/jltr.2.5.977-988

Partnership for 21st Century Learning. (2015). *P21 framework definitions*. http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_Framework_Definitions_New_Logo_2015.pdf

Rost, M. (2009). *Teacher development interactive: Listening*. Pearson Longman.

_____. (2024). *Teaching and researching listening* (4th ed.). Routledge.

Samad, I. A., & Fitriani, S. S. (2016). English proficiency: A challenge and an opportunity in facing ASEAN Economic Community. *Proceedings of the Annual International Conference of Syiah Kuala University, 1*(1). Syiah Kuala University Press.

Thai, C. D., & Nguyen, N. Q. (2018). Listening comprehension: First-year English-major students' perceptions and problems. *Can Tho University Journal of Science, 54*(2), 75–83. https://doi.org/10.22144/ctu.jen.2018.010

Underwood, K., & Killoran, I. (2009). Early intervention practice and research in Ontario, Canada: Listening to the field. *Journal of Early Childhood Teacher Education, 30*(3), 298–305. https://doi.org/10.1080/10901020903084439

Vandergrift, L. (2011). Second language listening. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (*Vol. 2*, pp. 455–471). Routledge.

Vanderplank, R. (2010). Déjà vu? A decade of research on language laboratories, television and video in language learning. *Language Teaching, 43*(1), 1–37. https://doi.org/10.1017/S026144480999026

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

Occupational

Stress, Coping Strategies, And Burnout Among Physical Education Teachers at Private Universities in Yunnan Province, China: The Moderating Role of Regional Cultural Context

Chun Xu [1] Narong Wichairat [2]* Sobsun Mahaniyom [3] Piyapun Santaveesuk [4]

Received: 2 April 2026 Revised: 22 April 2026 Accepted: 27 April 2026

Abstract

Grounded in the Job Demands–Resources (JD-R) Model, Conservation of Resources (COR) Theory, and the Transactional Model of Stress and Coping, this study examines the relationships among occupational stressors, coping strategies, and burnout among physical education (PE) teachers at private universities in Yunnan Province, China. Given the increasing prevalence of teacher burnout in resource-constrained higher education settings, this study provides a context-specific and theoretically grounded examination of stress mechanisms. A stratified cluster sampling method was employed, yielding 396 valid questionnaires from nine institutions. Structural equation modeling (SEM) was used to test the hypothesized relationships.

The results indicate that occupational stressors significantly and positively predict coping strategies ($\beta = 0.392$, $p < 0.001$) and directly predict teacher burnout ($\beta = 0.153$, $p < 0.001$). Coping strategies also significantly predict burnout ($\beta = 0.635$, $p < 0.001$), partially mediating the relationship between stressors and burnout and accounting for 25.7% of the total effect. In addition, regional cultural context significantly moderates the relationship between occupational stressors and coping strategies ($\beta = 0.23$, $p < 0.01$), with teachers who report stronger multi-ethnic cultural identity being more likely to mobilize social support and adopt adaptive coping behaviors. The model demonstrated good fit indices (CMIN/DF = 2.156, RMSEA = 0.054, CFI = 0.950, GFI = 0.916, NFI = 0.912). These findings provide robust empirical evidence for understanding burnout mechanisms among PE teachers in culturally diverse and resource-limited institutional contexts, and highlight practical implications for targeted interventions at the individual, organizational, and policy levels to effectively mitigate long-term teacher burnout.

Keywords: Occupational Stress, Coping Strategies, Job Burnout, Physical Education Teachers, Private Universities, Yunnan Province, Regional Cultural Context

[1-3] Faculty of Education, Shinawatra University, Thailand
[4] College of Music, Mahasarakham University, Thailand
* E-mail: Narong.w@siu.ac.th

Introduction

Occupational burnout has emerged as a significant public health concern in education globally. The World Health Organization formally classified occupational burnout in the International Classification of Diseases, 11th Revision (ICD-11), defining it as a syndrome resulting from chronic workplace stress that has not been successfully managed (WHO, 2019). Teacher populations are consistently identified as one of the highest-risk groups for occupational burnout, with prevalence rates ranging from 25% to 70% across international studies (Agyapong et al., 2022).

Physical education (PE) teachers face a uniquely compounded set of occupational stressors. In addition to the general pressures experienced by all teachers—such as heavy workloads, administrative demands, and unclear career pathways—PE teachers must also contend with physical injury risks, outdoor teaching in adverse weather conditions, the dual identity of instructor and coach, and the marginalization of their discipline within university curricula (Alsalhe et al., 2021). These distinctive stressors make PE teachers a group deserving focused scholarly attention.

The situation is further complicated for PE teachers employed at private universities (minban gaoxiao) in China. Unlike their counterparts at public institutions, teachers at private universities typically lack permanent employment status (bianzhi), which provides job security, social insurance benefits, and clearer promotion pathways. This institutional vulnerability creates additional stressors, including job insecurity, resource scarcity, and limited professional development opportunities (Tan & Ismail, 2025).

Yunnan Province offers a particularly compelling context for this inquiry. Home to 25 indigenous ethnic minority groups—the largest number of any province in China—Yunnan's rich multi-ethnic cultural landscape may exert unique moderating influences on how teachers experience and cope with occupational stress. The province's predominantly plateau topography, with an average elevation exceeding 2,000 meters, adds a further distinctive dimension to the occupational environment. Despite these contextual particularities, systematic research on PE teacher burnout in Yunnan's private higher education sector remains limited.

The present study addresses this gap by integrating three major theoretical frameworks: the Job Demands–Resources (JD-R) Model (Demerouti et al., 2001), Conservation of Resources (COR) Theory (Hobfoll, 1989), and the Transactional Model of Stress and Coping (Lazarus & Folkman, 1984). Drawing on data from 396 PE teachers across nine private universities in Yunnan Province, this study develops and tests a structural model in which coping strategies mediate the relationship between occupational stressors and burnout, while regional cultural context moderates the stress–coping pathway.

To enhance analytical clarity, the study is guided by the following research questions:

RQ1: What are the levels of occupational stressors, coping strategies, burnout, and perceived regional cultural context among PE teachers at private universities in Yunnan Province?

RQ2: To what extent do coping strategies mediate the relationship between occupational stressors and burnout?

RQ3: Does regional cultural context moderate the relationship between occupational stressors and coping strategies?

Research Objectives

1. To examine the levels of occupational stressors, coping strategies, burnout, and perceived regional cultural context among PE teachers at private universities in Yunnan Province.

2. To test the mediating role of coping strategies in the relationship between occupational stressors and burnout.

3. To examine the moderating role of regional cultural context in the relationship between occupational stressors and coping strategies.

Literature Review

1. Occupational Stress and Burnout Among PE Teachers

The Job Demands–Resources (JD-R) Model proposes that occupational burnout results from a chronic imbalance between job demands and job resources (Demerouti et al., 2001). High job demands deplete employees' mental and physical resources, triggering a health impairment process that ultimately leads to burnout. Alsalhe et al. (2021), in a systematic review and meta-analysis of PE teacher burnout across 45 studies, reported that emotional exhaustion showed a medium-to-high effect size (d = 0.62), depersonalization a high effect size (d = 0.78), and reduced personal accomplishment a medium effect size (d = 0.54). These findings confirm the heightened vulnerability of PE teachers to burnout. Moreover, the physically demanding nature of physical education teaching exposes teachers to elevated risks of musculoskeletal strain, physical fatigue, and work-related injuries, which further accelerate resource depletion and intensify burnout processes within the JD-R and COR theoretical frameworks.

Within the Chinese higher education context, private university PE teachers face compounded stressors. Cao et al. (2024) found that Chinese university teachers work an average of over 50 hours per week. For private university teachers without permanent status, job insecurity further amplifies the health impairment pathway identified by the JD-R Model. Consistent with the loss spiral principle of Conservation of Resources (COR) Theory (Hobfoll, 1989), continuous resource depletion across time, emotional, and professional dimensions creates cascading burnout risks.

H1: Occupational stressors significantly and positively predict burnout among PE teachers.

2. The Mediating Role of Coping Strategies

The Transactional Model of Stress and Coping (Lazarus & Folkman, 1984) posits that individuals' cognitive appraisals of stressful situations determine the coping strategies they deploy, which in turn shape psychological adaptation outcomes. Coping strategies are typically classified as problem-focused (active attempts to modify the stressor), emotion-focused (regulation of stress-related emotions), or avoidance-focused (withdrawal and denial).

In teacher populations, problem-focused coping consistently shows protective effects against burnout, while avoidance-focused coping amplifies burnout risk (Antoniou et al., 2013). Parker et al. (2012), in a longitudinal study of 430 teachers, demonstrated that coping strategies significantly mediated the stress-burnout relationship. Within the JD-R framework, Xanthopoulou et al. (2007) argued that personal resources—including coping capabilities—partially mediate the relationship between job demands and burnout.

H2: Coping strategies mediate the relationship between occupational stressors and burnout.

3. The Moderating Role of Regional Cultural Context

Cultural context constitutes a significant environmental determinant of how occupational stress unfolds and is managed. Hofstede's (1980) cultural dimensions theory suggests that collectivist cultures facilitate social support mobilization, which buffers the stress-burnout relationship. Ntim et al. (2023), comparing preschool teachers across China,

Ghana, and Pakistan, found that cultural context moderated stress and burnout levels across samples.

Yunnan Province's multi-ethnic cultural ecology represents a distinctive form of collectivist resource. With 25 indigenous ethnic groups sharing traditions of mutual assistance and communal solidarity, this cultural environment may enable PE teachers to mobilize richer social support networks in the face of professional adversity. Chang et al. (2021) similarly found that cultural belonging significantly alleviated burnout among teachers in multi-ethnic regions of Southeast Asia.

H3: Regional cultural context moderates the relationship between occupational stressors and coping strategies, such that higher cultural identity strengthens teachers' adaptive coping responses.

Conceptual Framework

The conceptual framework of this study investigates the structural relationships among occupational stressors, coping strategies, job burnout, and the moderating role of the regional cultural context among physical education teachers at private universities.

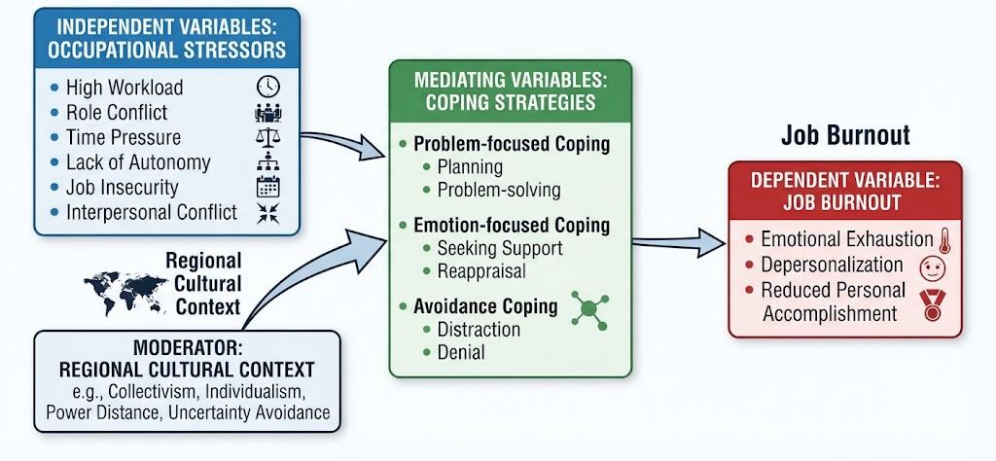

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

This study employed a quantitative, cross-sectional survey design grounded in positivist epistemology. Structural equation modeling (SEM) served as the primary analytical method, enabling simultaneous examination of measurement models, mediating pathways, and moderating effects.

Research Population and Sample

The target population comprised all full-time PE teachers at private universities in Yunnan Province, China. Based on data from the Yunnan Provincial Education Department, nine private bachelor-degree-granting universities operate in the province, employing approximately 605 full-time PE teachers. Stratified cluster sampling was employed: institutions were stratified by type (applied vs. vocational) and geographic altitude, and all PE teachers within the selected clusters were surveyed. Following the SEM guideline of 10–15 cases per observed variable, a target sample size of 400 was determined. A total of 396 valid

questionnaires were retained (response rate = 66%), meeting the requirements for model estimation.

Research Instruments

All instruments employed a 5-point Likert scale (1 = Strongly Disagree, 2 = Disagree, 3 = Neutral, 4 = Agree, and 5 = Strongly Agree). Respondents were asked to indicate the extent to which each statement reflected their actual work experiences and perceptions. Higher scores indicated higher levels of the respective constructs (e.g., greater perceived occupational stress, stronger coping engagement, higher burnout, and stronger perceived cultural identity).

Four instruments were employed:

(1) Occupational Stressors Scale (6 items, self-developed): Three dimensions—teaching workload (e.g., "My weekly PE teaching hours are excessive"), institutional constraints (e.g., "Professional title promotion channels are limited"), and disciplinary marginalization (e.g., "PE is undervalued in the university curriculum"); Cronbach's $\alpha = 0.904$.

(2) Coping Strategies Scale (6 items, adapted from the Simplified Coping Style Questionnaire, SCSQ): Three dimensions—problem-focused, emotion-focused, and avoidance-focused coping; Cronbach's $\alpha = 0.921$.

(3) Burnout Scale (5 items, self-developed based on Maslach's three-dimensional burnout theory): Items reflecting emotional exhaustion, depersonalization, and reduced personal accomplishment; Cronbach's $\alpha = 0.858$.

(4) Regional Cultural Context Scale (5 items, self-developed): Measuring perceived multi-ethnic cultural identity and communal solidarity (e.g., "The multi-ethnic cultural environment in my area helps buffer work stress"); Cronbach's $\alpha = 0.887$.

Validity

Content validity was established through expert review using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) method. Five domain experts evaluated each item; all IOC values exceeded 0.80, surpassing the 0.70 threshold. Construct validity was confirmed through exploratory factor analysis (EFA: KMO = 0.924, Bartlett's $\chi^2 = 5139.748$, $df = 231$, $p < 0.001$; total variance explained = 68.6%; first factor = 34.83%, confirming absence of common method bias) and confirmatory factor analysis (CFA).

Common method bias was assessed using Harman's single-factor test. The first unrotated factor accounted for only 19.69% of total variance (well below the 40% threshold), indicating that common method variance did not substantially threaten the findings. Additionally, questionnaires were administered anonymously with temporally separated collection of predictor and outcome measures.

Results

Descriptive Statistics

Sample characteristics: male teachers constituted 69.9% (n = 277) of the sample; age groups were relatively evenly distributed with teachers under 45 comprising 65.7%; teaching experience was balanced across all career stages; and the majority held lecturer (33.8%) or associate professor (30.6%) ranks. Table 1 presents means, standard deviations, and interpretive notes for the four main study variables.

Table 1 Descriptive Statistics of Main Study Variables

Variable	$\bar{x}$	SD	Interpretation
Occupational Stressors	3.42	0.78	Moderate-to-high level
Coping Strategies	3.35	0.72	Moderate level
Job Burnout	3.35	0.74	Moderate-to-high level
Regional Cultural Context	3.48	0.81	Moderate-to-high level
N = 396			

Occupational stressors ($\bar{x}$ = 3.42) exceeded the scale midpoint, reflecting widespread moderate-to-high stress in this population. The coping strategies mean ($\bar{x}$ = 3.35) was marginally lower than the stressor mean, consistent with COR Theory's prediction that resource mobilization tends to lag behind resource depletion. Burnout scores (M = 3.35) similarly exceeded the midpoint, confirming the urgency of intervention. The regional cultural context mean (M = 3.48) was the highest of all variables, providing empirical support for incorporating this construct as a potential buffer in the theoretical model.

2. Structural Model Fit

Table 2 presents the SEM goodness-of-fit indices.

Table 2 SEM Model Fit Indices

Index	CMIN/DF	GFI	RMSEA	CFI	NFI	IFI
Criterion	< 3	> 0.8	< 0.10	> 0.8	> 0.8	> 0.8
Observed	2.156	0.916	0.054	0.950	0.912	0.950
Result	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Notably, the relatively high positive correlation between coping strategies and burnout may reflect the predominance of maladaptive coping responses—particularly avoidance-focused strategies—among teachers experiencing elevated stress levels. Building on this preliminary observation, all fit indices met or exceeded recommended thresholds, confirming that the theoretical model adequately represents the observed data.

3. Hypothesis Testing

Table 3 presents the standardized path coefficients from the SEM analysis.

Table 3: SEM Direct Effect Path Coefficients

H	Path	β (std.)	B (unstd.)	S.E.	C.R.	Result
H1	Stressors → Coping	0.392***	0.455	0.065	6.955	Supported
H2	Stressors → Burnout (direct)	0.153***	0.181	0.051	3.552	Supported
H3	Coping → Burnout	0.635***	0.650	0.054	12.068	Supported

Note: *** $p < 0.001$; Mediating effect (indirect path) = 0.18, Bootstrap 95% CI [0.11, 0.26], accounting for 25.7% of total effect; Moderation effect $\beta = 0.23$ ($p < 0.01$)

H1 (Stressors → Coping, $\beta = 0.392$, $p < 0.001$): Occupational stressors significantly activated coping strategy use. This positive relationship is consistent with the Transactional Model's prediction that perceived threat triggers cognitive appraisal and subsequent coping mobilization. The medium-strength path coefficient indicates that, while teachers respond to stress with coping efforts, the activation level is constrained by the institutional environment's limited maneuverability.

H2 (Stressors → Burnout [direct], $\beta = 0.153$, $p < 0.001$): A significant direct effect of occupational stressors on burnout was observed even after controlling for the mediated pathway. This finding is consistent with JD-R Theory's health impairment process: sustained job demands directly deplete psychophysical resources through multiple parallel channels, including physical depletion from high teaching loads, erosion of job security from institutional constraints, and identity threat from disciplinary marginalization.

H3 (Coping → Burnout, $\beta = 0.635$, $p < 0.001$): Coping strategies strongly and positively predicted burnout. This finding reflects the heterogeneous nature of coping: the aggregate coping score encompasses both adaptive strategies (problem-focused) and maladaptive ones (avoidance, passive emotional venting). In an institutionally constrained environment where core stressors are largely uncontrollable, teachers are likely to deploy disproportionately high levels of non-adaptive coping, which amplifies rather than attenuates burnout.

Mediation (Stressors → Coping → Burnout): The indirect effect was 0.18 (Bootstrap 95% CI = [0.11, 0.26]), accounting for 25.7% of the total effect. Partial mediation was confirmed, indicating that coping strategies constitute a meaningful but incomplete transmission mechanism between stressors and burnout.

Moderation (Cultural Context × Stressors → Coping, $\beta = 0.23$, $p < 0.01$): Regional cultural context significantly moderated the stressor-coping relationship. Teachers with stronger multi-ethnic cultural identity mobilized more adaptive coping resources under comparable stress levels. This moderating function operates through the cultural activation of collectivist social support networks inherent in Yunnan's multi-ethnic communities.

Discussion

1. Occupational Stressors, Burnout, and the JD-R Model

The finding that occupational stressors significantly predict burnout both directly and indirectly corroborates the JD-R Model's health impairment pathway (Demerouti et al., 2001). The moderate-to-high mean stressor score ($M = 3.42$) aligns with comparative findings from Chinese university teacher studies (Wang et al., 2020; Cao et al., 2024) and exceeds reported means for public university PE teachers, suggesting that the compounding of disciplinary marginalization with private university institutional constraints creates a uniquely elevated stress burden.

From a COR Theory perspective, the loss spiral dynamic (Hobfoll, 1989) is clearly visible in this sample. The institutional architecture of private universities systematically depletes three core resource categories simultaneously: time resources (through excessive teaching loads), conditional resources (through absent permanent status and restricted promotion), and energy resources (through emotional exhaustion from sustained high-demand instruction). When resource loss exceeds replenishment across multiple domains concurrently, COR Theory predicts especially rapid burnout escalation—a pattern consistent with this study's burnout mean exceeding the clinical attention threshold.

2. Coping Strategies as a Double-Edged Mediator

The strong positive path from coping to burnout ($\beta = 0.635$) requires careful theoretical interpretation. When analyzed through the Transactional Model of Stress and Coping (Lazarus

& Folkman, 1984), this finding is consistent with the prediction that in institutional environments characterized by low controllability, individuals are likely to deploy disproportionate levels of emotion-focused and avoidance-focused coping strategies. In the private university context of Yunnan, where structural stressors such as absent job security and disciplinary marginalization are not amenable to individual problem-solving action, many teachers' coping repertoires may be skewed toward rumination, passive venting, and avoidance—strategies that compound rather than relieve burnout.

This finding calls for reframing coping intervention priorities: rather than simply encouraging 'more coping,' organizational interventions must target coping quality by cultivating problem-focused and cognitive reappraisal skills while reducing reliance on avoidance strategies. This aligns with Bakker et al.'s (2005) argument that proactive coping behaviors—facilitated by organizational resources—represent the most effective pathway for disrupting the stress-burnout chain.

3. The Regional Cultural Moderating Effect: A Contextual Resource

The significant moderating effect of regional cultural context ($\beta = 0.23$, $p < 0.01$) constitutes this study's most contextually distinctive contribution. Consistent with Chang et al. (2021) and with Hofstede's (1980) collectivism framework, Yunnan's multi-ethnic cultural ecology functions as what COR Theory would term a 'resource caravan passageway'—an environmental condition that facilitates the formation and maintenance of protective resource bundles.

Yunnan's indigenous ethnic traditions of communal solidarity (exemplified by practices such as mutual assistance festivals in Yi culture and cooperative labor traditions across multiple groups) provide teachers with culturally legitimized access to social support networks when occupational adversity intensifies. These networks supply both emotional support (reducing emotional exhaustion) and instrumental support (reducing isolation when navigating institutional barriers), thereby expanding the adaptive coping repertoire available to teachers under stress.

Conclusion and Recommendations

This study systematically examined the occupational stress-burnout mechanism among PE teachers at private universities in Yunnan Province, China. The findings reveal a theoretically coherent pattern: occupational stressors at moderate-to-high levels directly and indirectly (via coping strategies) produce burnout, while Yunnan's multi-ethnic regional cultural context functions as a distinctive protective moderator.

Three principal conclusions emerge. First, the partial mediating role of coping strategies confirms that while individual-level coping interventions hold value, they are insufficient in isolation to counteract the burnout impact of structural stressors rooted in the private university institutional system. The significant direct effect of stressors on burnout—even after accounting for mediation—underscores the imperative of system-level reforms.

Second, the strong positive path from coping strategies to burnout (due to predominance of maladaptive coping) highlights a critical intervention target: improving coping strategy quality is more important than increasing coping strategy quantity. Training programs should specifically build problem-focused coping skills and cognitive reappraisal capacities.

Third, the significant moderating effect of regional cultural context represents this study's most distinctive theoretical contribution. It empirically demonstrates that Yunnan's multi-ethnic cultural ecology constitutes a tangible occupational health resource for PE teachers, one that can and should be harnessed through intentional organizational and policy design.

Recommendations

1. Suggestions for Individual Teachers

PE teachers should actively cultivate problem-focused coping skills including time management, cognitive reappraisal, and mindfulness-based stress reduction (MBSR). Meta-analytic evidence confirms that mindfulness training effectively reduces teacher burnout (Emerson et al., 2017). Importantly, teachers should consciously leverage Yunnan's multi-ethnic cultural resources by building cross-ethnic peer support relationships and drawing on collectivist community traditions during professional difficulties. Developing a strong sense of professional identity rooted in the unique value of physical education—including the transmission of ethnic minority sports heritage can strengthen the personal accomplishment dimension of burnout resistance.

2. Suggestions for Organizations

Private universities should address the structural origins of workload-related stressors by scientifically regulating PE teacher course hour assignments, establishing transparent promotion standards and timelines, creating dedicated professional development funds, and implementing Employee Assistance Programs (EAP) with confidential counseling services. Critically, institutional leaders should transform Yunnan's regional cultural diversity into an organizational asset by establishing platforms for inter-ethnic physical culture exchange, integrating collectivist values into school culture, and formally recognizing teachers who contribute to ethnic minority sports heritage transmission.

3. Suggestions for Policy

Provincial education authorities should strengthen the legal and institutional framework governing PE teacher welfare at private universities, ensuring employment benefits commensurate with those at public institutions. A systematic teacher occupational health monitoring mechanism for private universities should be established. Additionally, the Yunnan Provincial Education Department should issue guidance encouraging private universities to integrate multi-ethnic cultural adaptation capacity into their teacher professional standards frameworks and professional development curricula.

4. Suggestions for Future Research

Longitudinal designs employing at least three measurement waves are needed to establish causal directionality in the stress-coping-burnout relationship. Future studies should incorporate physiological indicators (e.g., cortisol levels) alongside self-report measures to enhance objectivity. Within-province comparisons across ethnic groups would elucidate whether the moderating function of regional cultural context is universally distributed or concentrated in particular ethnic communities. Cross-regional comparisons with other multi-ethnic provinces (e.g., Xinjiang, Tibet, Guangxi) would extend the theoretical scope of the regional cultural moderation finding.

New Finding

The most novel contribution of this study is the empirical demonstration that Yunnan Province's multi-ethnic regional cultural context functions as a significant positive moderator of the occupational stress-coping relationship among private university PE teachers. While prior research has documented general cultural influences on occupational stress (Ntim et al., 2023; Chang et al., 2021), this study is the first to operationalize multi-ethnic cultural identity specifically as a workplace psychological resource within the Chinese private higher education context, and to demonstrate its protective mechanism through structural equation modeling.

This finding advances COR Theory's 'resource caravan' concept by demonstrating that ethnic cultural heritage constitutes a transferable resource that individuals can draw upon across life domains including the professional domain. It also extends the JD-R Model by

identifying a culturally specific environmental resource type that modulates how teachers convert stress into coping behavior. These theoretical extensions hold broad relevance for research on teacher occupational health in any multi-ethnic or culturally diverse setting.

References

Agyapong, B., Obuobi-Donkor, G., Burback, L., & Wei, Y. (2022). Prevalence of burnout among teachers and interventions to address it: A scoping review. *Frontiers in Psychiatry, 13*, Article 920068. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.920068

Alsalhe, T. A., Chalghaf, N., Guelmami, N., Azaiez, F., & Bragazzi, N. L. (2021). Prevalence of job burnout in physical education teachers and its related factors: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology, 12*, Article 666449. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.666449

Antoniou, A. S., Ploumpi, A., & Arvaniti, K. (2013). Occupational stress, job satisfaction and health state in male and female secondary school teachers in Greece. *Journal of Educational Administration, 51*(5), 656–680. https://doi.org/10.1108/JEA-09-2011-0082

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job demands-resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology, 22*(3), 273–285. https://doi.org/10.1037/ocp0000056

Bakker, A. B., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2005). The crossover of burnout and work engagement among working couples. *Human Relations, 58*(5), 661–689. https://doi.org/10.1177/0018726705055967

Cao, X., Shi, Y., & Jiang, J. (2024). Work demands, resources and burnout in Chinese university teachers: The role of work-family conflict. *Frontiers in Psychology, 15*, Article 1349456. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1349456

Chang, C., Tan, L., & Nguyen, T. (2021). Cultural belonging and teacher burnout in multi-ethnic regions: A Southeast Asian comparative study. *Asia Pacific Education Review, 22*(4), 631–643. https://doi.org/10.1007/s12564-021-09698-x

Demerouti, E., Bakker, A. B., Nachreiner, F., & Schaufeli, W. B. (2001). The job demands-resources model of burnout. *Journal of Applied Psychology, 86*(3), 499–512. https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.3.499

Emerson, L. M., Leyland, A., Hudson, K., Galante, J., Edwards, P., Lowe-Zinola, C., &

Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist, 44*(3), 513–524. https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.3.513

_____ , Watson, P., Belladonna, S. B., Bryant, R. A., Brymer, M. J., Friedman, M. J., ... & Maguen, S. (2018). Five essential elements of immediate and mid-term mass

Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Sage Publications.

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.

Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology, 52*(1), 397–422. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397

Ntim, S. A., Pu, R., Kuranchie, A., & Aziz, S. (2023). Stress and burnout in preschool teachers: Comparison across China, Ghana, and Pakistan. *Frontiers in Psychology, 14*, Article 1123861. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1123861

Parker, P. D., Martin, A. J., Colmar, S., & Liem, G. A. (2012). Teachers' workplace well-being: Investigating the role of resources. *Australian Journal of Guidance and Counselling, 22*(2), 188–202. https://doi.org/10.1017/jgc.2012.18

Tan, C., & Ismail, K. (2025). Job insecurity and turnover intention among private university teachers in China. *Journal of Education and Work, 38*(1), 45–62.

Wan, C., Omar Dev, R. D., Soh, K. G., & Roslan, S. (2020). Work demands and work engagement in Chinese university physical education teachers. *Frontiers in Public Health, 8*, Article 582831. https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.582831

World Health Organization. (2019). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th Revision). https://icd.who.int/browse11/l-m/en

Xanthopoulou, D., Bakker, A. B., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2007). The role of personal resources in the job demands-resources model. *International Journal of Stress Management, 14*(2), 121–141. https://doi.org/10.1037/1072-5245.14.2.121

วารสารปราชญ์ประชาคม
Journal of Scholar Community
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Vol.4 No.4 July-August 2026

The Effects of Dance/Movement Therapy on Positive Emotions, Emotional Self-Efficacy and Mental Health of Junior High School Students

Juan He[1*] Natchana Bhutasang[2] Duangrat Luangon[3]

Received: 22 April 2026 Revised: 22 April 2026 Accepted: 27 April 2026

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the current situation of positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health of junior high school students, 2) evaluate the intervention effects of Dance/Movement Therapy (DMT) on positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health of junior high school students, and 3) create a model that explains the influence of Dance/Movement Therapy on the mental health of junior high school students, with positive emotion and emotional self-efficacy as mediating variables. The sample of 226 junior high school students at Jianmenguan Tianli School was selected using the Morgan Table for the baseline survey. In the intervention phase, 61 students participated in a 6-week Dance/Movement Therapy (DMT) intervention, including 30 in the experimental group and 31 in the control group. Data were collected using the Positive and Negative Affect Schedule, the Emotional Self-Efficacy Scale, the Middle School Students' Mental Health Scale, interviews, and expert evaluation forms. The IOC values ranged from 0.80 to 1.00. The reliability coefficients were 0.862, 0.929, 0.919, and 0.966, respectively. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, paired-sample t-test, independent-sample t-test, correlation, regression, path analysis, and content analysis. The results showed that: 1) positive emotions and emotional self-efficacy were at a moderate level, while mental health was at a good level, with learning anxiety, interpersonal anxiety, and loneliness tendency being relatively prominent; 2) DMT helped reduce negative emotions and improve positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health, with the experimental group showing improvement while the control group showed no significant change; and 3) emotional self-efficacy fully mediated the relationship between positive emotion and mental health, and expert evaluation indicated the model was at a high level of usefulness, feasibility, and appropriateness

Keywords: Dance/Movement Therapy, Positive Emotions, Emotional Self-Efficacy, Mental Health

[1] PhD Student, PhD of Psychology Program, Faculty of Psychology, Shinawatra
[2] Advisor, Faculty of Psychology, Shinawatra University
[3] Co-Advisor, Faculty of Psychology, Shinawatra University
* E-mail: hejuan20230614@163.com

Introduction

Adolescence, especially during the junior high school period, marks a critical developmental stage characterized by rapid physical changes, emotional volatility, and the formation of self-identity. This period also coincides with increased academic pressures, social conflicts, and family expectations, all of which may exacerbate psychological stress (Guan, 2023). The 2022 Youth Mental Health White Paper reported that approximately 29% of junior high school students in China exhibit symptoms of anxiety, depression, and social withdrawal, while less than 12% have received any form of psychological intervention. These figures highlight the limitations of existing school mental health systems, which are often dominated by theoretical instruction and under-resourced counseling services.

In response, educational psychologists have begun exploring more engaging and expressive therapeutic modalities, such as Dance/Movement Therapy (DMT), as a complementary intervention. DMT integrates psychotherapeutic techniques with body movement to facilitate emotional expression, self-awareness, and stress regulation, offering a non-verbal alternative particularly suitable for adolescents with limited emotional articulation (Grčić et al., 2014). International studies support the efficacy of DMT in improving adolescent mental health. Lin, Zhang, and Hu (2022) found that students showed marked improvement in emotional regulation and peer relationships after participating in structured DMT sessions. Ko (2023) further demonstrated that DMT delivered via smartphone applications significantly reduced anxiety among middle school students. In China, Liu, Peng, and Wang (2024) conducted a controlled intervention revealing significant reductions in anxiety and depressive symptoms following DMT participation.

DMT's effectiveness lies in its ability to transform emotional experiences through structured physical activities, forming a therapeutic pathway from bodily sensation to emotional expression and ultimately cognitive restructuring (Aubourg, 2018). Moreover, its group-based implementation enhances social engagement and emotional reciprocity. Two key theoretical frameworks underpin this research: Fredrickson's (2001) Broaden-and-Build Theory, which posits that positive emotions expand cognitive resources and build psychological resilience, and Bandura's (1997) Self-Efficacy Theory, which emphasizes that individuals' beliefs about their emotional management capabilities influence psychological outcomes.

Despite increasing attention to DMT, few studies have examined the mediating mechanisms through which DMT influences mental health, particularly the roles of positive emotions and emotional self-efficacy. This study addresses this gap by investigating: 1) the current situation of positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health of junior high school students; 2) the intervention effects of DMT on these variables; and 3) a model explaining the influence of DMT on mental health with positive emotion and emotional self-efficacy as mediating variables.

Research Objectives

1. To study the current situation of positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health of junior high school students.
2. To evaluate the intervention effects of Dance/Movement Therapy (DMT) on positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health of junior high school students.
3. To create a model that explains the influence of dance/movement therapy on the mental health of junior high school students, with positive emotion and emotional self-efficacy as mediating variables.

Literature Review

Dance/Movement Therapy (DMT) is defined by the American Dance Therapy Association (ADTA, 2023) as the psychotherapeutic use of movement to promote emotional, social, cognitive, and physical integration. DMT theory posits that body and mind are interconnected, and that movement reflects internal emotional states while also influencing psychological processes (Chaiklin & Wengrower, 2009). Koch et al. (2019) conducted a meta-analysis demonstrating that DMT significantly reduced depression and anxiety symptoms across populations. Dunphy et al. (2020) found that DMT promoted mental well-being and social inclusion in school settings.

Fredrickson's (2001) Broaden-and-Build Theory proposes that positive emotions broaden individuals' momentary thought-action repertoires and build enduring personal resources. Positive emotions trigger upward spirals toward emotional well-being (Fredrickson & Joiner, 2002). In the context of DMT, movement-based activities generate positive emotional states through enjoyment, relaxation, and creative expression, which in turn expand students' psychological resources.

Bandura's (1997) Self-Efficacy Theory emphasizes that efficacy beliefs determine how people feel, think, and behave. Emotional self-efficacy refers specifically to individuals' confidence in their ability to manage emotional experiences. Caprara et al. (2008) developed the Emotional Self-Efficacy Scale and found that emotional self-efficacy was associated with prosocial behavior and psychological well-being. In adolescent populations, emotional self-efficacy plays a critical role in coping with academic stress and social challenges.

The mental health continuum model (Keyes, 2002) conceptualizes mental health as a state ranging from languishing to flourishing. For junior high school students in China, common mental health challenges include learning anxiety, interpersonal anxiety, and loneliness tendency (Guan, 2023). School-based mental health systems often rely heavily on theoretical instruction rather than experiential approaches, limiting their effectiveness (Guo & Huang, 2022).

Conceptual Framework

This study's conceptual framework (see Figure 1.1) illustrates the hypothesized pathways through which Dance/Movement Therapy (DMT) influences the mental health of junior high school students. The framework integrates three theoretical pillars: Dance/Movement Therapy Theory, Fredrickson's Broaden-and-Build Theory of Positive Emotions, and Bandura's Self-Efficacy Theory. Together, these frameworks explain the mediating roles of positive emotions and emotional self-efficacy in translating DMT participation into enhanced mental well-being.

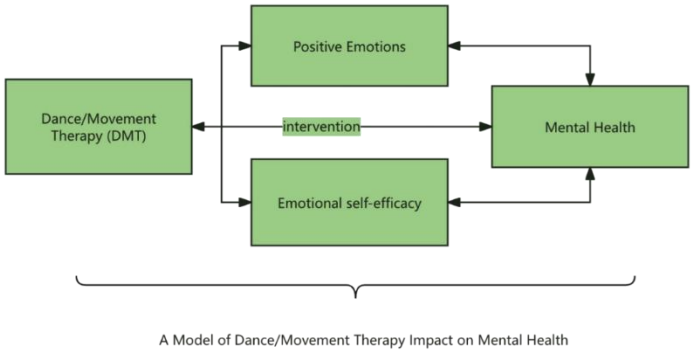

Figure 1 Conceptual Framework

1) Dance/Movement Therapy (DMT) → Positive Emotions: Participation in DMT stimulates bodily engagement, expressive freedom, and social synchrony, leading to the emergence of joy, enthusiasm, and a sense of belonging. These positive affective experiences broaden emotional awareness and enhance motivation.

2) Dance/Movement Therapy (DMT) → Emotional Self-Efficacy :Through repeated mastery of expressive movement and emotional regulation within a supportive group environment, students develop confidence in their ability to manage affective states, thus improving emotional self-efficacy.

3) Positive Emotions → Emotional Self-Efficacy: The experience of positive emotions fosters an upward spiral of self-belief, encouraging students to approach emotional challenges with greater optimism and control.

4) Positive Emotions and Emotional Self-Efficacy → Mental Health: Both mediating variables are expected to positively predict mental health outcomes. Positive emotions contribute to resilience and adaptive coping, while emotional self-efficacy enhances emotional regulation and reduces susceptibility to anxiety or depression.

5) Dance/Movement Therapy (DMT) → Mental Health (Direct Path): Although the relationship is largely mediated by emotional variables, DMT may also exert a direct impact on mental health through mechanisms such as embodied awareness, physiological relaxation, and social connectedness.

Overall, the model suggests that DMT enhances mental health both directly and indirectly through the cultivation of positive emotional states and the strengthening of emotional self-efficacy. These mediating processes form a dynamic feedback system in which improved mental health further reinforces positive emotions and emotional confidence, creating a sustainable cycle of psychological well-being.

Research Methodology

Research Design

This study employed a mixed-methods research design combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative component used a quasi-experimental pretest-posttest control group design. The qualitative component included semi-structured interviews and expert evaluation using focus group discussion.

Population and Sample

The population consisted of junior high school students at Jianmenguan Tianli School. For the baseline survey, 226 students were selected using the Morgan Table. In the intervention phase, 61 students participated, with 30 assigned to the experimental group receiving the 6-week DMT intervention and 31 assigned to the control group.

Research Instruments

Data were collected using four instruments: 1) the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) measuring positive and negative emotions; 2) the Emotional Self-Efficacy Scale (ESES) assessing four dimensions of emotional management confidence; 3) the Middle School Students' Mental Health Scale (MHT) evaluating eight dimensions of mental health; and 4) semi-structured interview questions and expert evaluation forms. The IOC values ranged from 0.80 to 1.00, and reliability coefficients were 0.862, 0.929, 0.919, and 0.966, respectively.

DMT Intervention Program

The 6-week DMT intervention program consisted of 12 sessions (twice per week, 60 minutes each). Sessions were structured in four phases: warm-up, theme exploration, creative movement, and sharing/reflection. Activities included action mirroring, body awareness exercises, improvisational dance, group choreography, and music-based relaxation. The program was designed based on theoretical principles from Chaiklin and Wengrower (2009) and aligned with developmental needs of junior high school students.

Data Analysis

Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, paired-sample t-test, independent-sample t-test, correlation analysis, regression analysis, and path analysis. Qualitative data from interviews were analyzed using content analysis. Expert evaluation data were analyzed using descriptive statistics and thematic analysis.

Results

1. Current Situation of Positive Emotions, Emotional Self-Efficacy, and Mental Health

The baseline survey of 226 students revealed that positive emotions were at a moderate level ($\bar{x}$= 2.63, S.D. = 0.42), emotional self-efficacy was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.76), and mental health was at a good level ($\bar{x}$= 2.84, S.D. = 0.87). However, learning anxiety ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 1.08), interpersonal anxiety ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 1.11), and loneliness tendency ($\bar{x}$ = 3.19, S.D. = 1.06) were relatively prominent concerns among students.

2. Intervention Effects of DMT

The within-group comparison of the experimental group showed that DMT produced a statistically significant reduction in negative affect from pre-test ($\bar{x}$ = 1.96) to post-test ($\bar{x}$ = 1.73), with t = -2.24 and p = 0.033. Positive affect increased from 2.82 to 2.93, and mental health improved from 2.27 to 2.52, though these changes did not reach statistical significance. The control group showed no significant changes across all variables, as presented in Table 1

Table 1 Paired-Sample t-Test Results for Experimental Group (Pre-test vs. Post-test)

Variable	Pre-test $\bar{x}$	S.D.	Post-test $\bar{x}$	S.D.	t	p
Positive Affect	2.82	0.58	2.93	0.74	1.15	.260
Negative Affect	1.96	0.61	1.73	0.64	-2.24	.033*
Emotional Self-Efficacy	3.43	0.69	3.27	0.73	-1.25	.220
Mental Health	2.27	0.69	2.52	0.63	1.71	.098

*$p < .05$

3. Model of DMT's Influence on Mental Health

Correlation analysis showed that positive emotion was positively correlated with emotional self-efficacy (r = 0.477), and emotional self-efficacy was strongly negatively correlated with mental health scores (r = -0.759), indicating better mental health. Regression analysis confirmed that positive emotion significantly predicted emotional self-efficacy (β = 0.679, p = 0.000). Path analysis revealed that when emotional self-efficacy was included, the direct effect of positive emotion on mental health became non-significant (β = -0.127, p = 0.280), while emotional self-efficacy remained a strong predictor (β = -0.779, p = 0.000). This confirmed that emotional self-efficacy fully mediated the relationship between positive emotion and mental health, as shown in Table 2.

Table 2 Regression of Mental Health on Positive Emotion and Emotional Self-Efficacy

Model	Predictor	B	β	t	p	R^2
Model 1	Positive Emotion	-0.311	-0.314	-2.07	.048*	0.099
Model 2	Positive Emotion	-0.126	-0.127	-1.10	.280	0.607
	Emotional Self-Efficacy	-0.758	-0.779	-4.96	.000***	

*$p < .05$, ***$p < .001$

Expert evaluation confirmed the model's quality with high to very high ratings: Utility (Mean = 4.52), Feasibility (Mean = 4.28), Propriety (Mean = 4.60), Accuracy (Mean = 4.47), and Evaluation Accountability (Mean = 4.35).

Discussion

The finding that positive emotions and emotional self-efficacy were at moderate levels is consistent with developmental psychology literature. According to the Broaden-and-Build Theory, positive emotions in school environments may be constrained by academic demands and social pressures (Fredrickson, 2001). The uneven development of emotional self-efficacy, where students were more confident in expressing positive emotions than managing negative ones, aligns with Self-Efficacy Theory, which suggests that efficacy beliefs develop through repeated experience and vary across domains (Bandura, 1997; Caprara et al., 2008).

The significant reduction in negative emotions through DMT supports the theoretical assumption that movement-based interventions facilitate emotional release and regulation (Koch et al., 2019). The non-significant but positive trends in other variables can be explained by the short duration of the intervention. According to Fredrickson (2001), positive emotions accumulate gradually, and Bandura (1997) notes that self-efficacy develops through repeated mastery experiences. Six weeks may not be sufficient for statistically significant changes in these domains, a pattern also observed in previous school-based DMT studies (Dunphy et al., 2020; Moula et al., 2022).

The full mediation of emotional self-efficacy in the relationship between positive emotion and mental health represents a key contribution of this study. This finding indicates that positive emotions alone are insufficient to improve mental health directly; they must first be transformed into internal psychological capabilities through emotional self-efficacy (Gross, 1998). The dual pathway model proposed in this study, comprising an affective pathway and a cognitive regulatory pathway, provides a more comprehensive explanation of DMT's mechanism of action compared to traditional models that focus solely on emotional change (Keyes, 2002; Durlak et al., 2011).

Conclusion and Recommendations

Conclusion

This study confirmed that Dance/Movement Therapy is an effective intervention for reducing negative emotions among junior high school students and showed positive trends in improving positive emotions, emotional self-efficacy, and mental health. The study also established that emotional self-efficacy fully mediates the relationship between positive emotion and mental health, providing a clear theoretical model of how DMT influences adolescent psychological well-being through both affective and cognitive pathways. Expert evaluation confirmed the model's usefulness, feasibility, and appropriateness for school-based application.

Recommendations

For practice, schools should integrate DMT into mental health education programs as a structured component, develop standardized implementation guidelines, strengthen professional training for facilitators, create supportive environments for emotional expression, and extend intervention duration for sustained effects. For future research, studies should extend intervention duration, expand sample sizes to diverse contexts, further test the mediating model with additional variables, strengthen mixed-methods integration, investigate cultural factors in DMT application, and explore integration with emerging technologies for broader accessibility.

References

American Dance Therapy Association (ADTA). (2023). Definition and scope of dance/movement therapy. https://www.adta.org

Aubourg, L. (2018). The embodied self: Movement, emotion, and cognition in dance therapy. Journal of Movement Therapy, 32(4), 211–225.

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. W. H. Freeman and Company.

Caprara, G. V., Di Giunta, L., Eisenberg, N., Gerbino, M., & Pastorelli, C. (2008). Assessing regulatory emotional self-efficacy in three countries. Psychological Assessment, 20(3), 227–237. https://doi.org/10.1037/1040-3590.20.3.227

Chaiklin, S., & Wengrower, H. (Eds.). (2009). The art and science of dance/movement therapy: Life is dance. Routledge.

Dunphy, K., Mullane, S., & Allen, L. (2020). Dance movement therapy in schools: Promoting mental well-being and social inclusion. The Arts in Psychotherapy, 68, 101651. https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.101651

Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis. Child Development, 82(1), 405–432.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory. American Psychologist, 56(3), 218–226.

_____ , & Joiner, T. (2002). Positive emotions trigger upward spirals toward emotional well-being. Psychological Science, 13(2), 172–175.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. Review of General Psychology, 2(3), 271–299.

Guan, X. (2023). Adolescent mental health and school-based stressors: A study on Chinese middle school students. Chinese Journal of School Psychology, 28(1), 15–28.

Guo, Y., & Huang, Y. (2022). The status and challenges of mental health education in rural Chinese schools. International Journal of School & Educational Psychology, 10(2), 117–128.

Keyes, C. L. M. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. Journal of Health and Social Behavior, 43(2), 207–222.

Koch, S. C., Riege, R. F. F., Tisborn, K., & Biondo, J. (2019). Effects of dance movement therapy and dance on health-related psychological outcomes: A meta-analysis update. Frontiers in Psychology, 10, 1806.

Lin, Y., Zhang, X., & Hu, Y. (2022). Dance/movement therapy in adolescent behavioral health units. Arts in Psychotherapy, 79, 101896.

Liu, X., Peng, Y., & Wang, Z. (2024). Effects of dance/movement therapy on anxiety and depressive symptoms among adolescents. Chinese Journal of Clinical Psychology, 32(2), 401–408.

Moula, Z., Aithal, S., Karkou, V., & Powell, J. (2022). A systematic review of child-focused outcomes and assessments of arts therapies delivered in primary mainstream schools. Children and Youth Services Review, 132, 106293.

The Impact of Korean-Style Political Aesthetics on Trust and Engagement Among Thai Undergraduate Students

Kittituch Orisoon [1]* Byeongho Mun [2]

Received: 22 April 2026 Revised: 17 April 2025 Accepted: 22 April 2026

Abstract

This study examines how Korean-style political aesthetics, shaped by Hallyu soft visual identities and idol-like personas, influence political trust and engagement among Thai undergraduate students. Drawing on visual politics, processing fluency, and soft power theories, the research addresses a gap in Southeast Asian scholarship regarding the political impact of transnational cultural aesthetics at the individual level. A cross-sectional survey of 400 students in Bangkok used validated scales to measure Hallyu consumption, perceptions of political aesthetics, political trust, and political engagement. Data were analyzed with t-tests, ANOVA, and multiple linear regression. Results revealed a Gender Paradox: Females reported significantly higher Hallyu consumption and aesthetic recognition, yet gender did not predict political trust when controlling for aesthetic perception. Instead, perceived Korean-style aesthetics emerged as the strongest driver of trust ($\beta = .229$, $p < .001$), functioning as a universal marker of modernity. Academic discipline moderated outcomes, with medical and health sciences students showing highest trust and science/engineering students the lowest. Political trust strongly predicted engagement ($\beta = .344$, $p < .001$), indicating that aestheticized politics can mobilize Gen Z voters beyond passive consumption. These findings suggest Korean-style aesthetics serve as cognitive shortcuts that operate alongside, rather than replace, traditional predictors of political behavior.

Keywords: Political Aesthetics, Hallyu Political, Trust Political, Engagement Thai Youth

[1-2] College of Interdisciplinary and Integrative Studies, Chulalongkorn University
* Email: kittituch.o@hotmail.com

Introduction

Political communication extends well beyond the straightforward transmission of policy positions. As Street (2019) argues, it operates just as powerfully through symbols, visual performance, and the mediated images that quietly inform how citizens assess the credibility of those who seek to lead them. In political contexts marked by deep polarization, where institutional trust is frayed and information environments splinter, voters often fall back on rapid, intuitive judgment. Such judgments are not always the product of careful deliberation. As Reber and Schwarz (1999) and Todorov et al. (2005) demonstrate, aesthetic cues frequently serve as cognitive shortcuts, taming a complexity that might otherwise prove overwhelming.

Thailand provides a particularly instructive case for examining these dynamics. The country's recurring cycles of political disruption and elite contestation have carved the electorate into starkly opposed camps, within which competing visions of modernity and tradition are actively constructed and performed (Kongkirati, 2019). The state-led Thailand 4.0 initiative illustrates how narratives of progress and innovation can be mobilized less as dry policy frameworks and more as visual claims to legitimacy and developmental ambition (Desatova, 2018). But political communication is not shaped solely from above. In recent years, a number of Thai political candidates have begun to adopt an aesthetic repertoire borrowed directly from K-pop culture. Campaign materials now feature pastel palettes, idol-inspired merchandise, the playful hand-heart, and a decidedly more informal digital persona. Taken together, these choices suggest a deliberate recalibration in how political actors present themselves to the electorate.

It is best to understand this shift within the broader regional current of the Korean Wave, or Hallyu. As a transnational force, Hallyu has thoroughly reshaped patterns of consumption, identity formation, and aesthetic preference across Southeast Asia (Jin, 2016 and Lim, 2014). Yet while its cultural and economic footprints have been mapped extensively, its possible implications for individual political perception and behavior remain curiously underexplored.

Parallel to this, research on Thailand's digital landscape has underscored the growing centrality of social media in structuring political participation (Sinpeng, 2021 and Tapsell, 2021). And as Phoborisut (2020) has shown, pro-democracy movements have proven adept at appropriating global popular culture to contest entrenched authority. Despite these important insights, a conspicuous gap remains. There is, at present, no quantitative evidence examining whether recognition of Korean-style political aesthetics correlates with variations in political trust or engagement among Thai youth. Nor do we know if such relationships might differ systematically across gender or academic background. It is precisely this silence that the present study seeks to address.

Research Objectives

1. To examine the relationship between Hallyu consumption and the recognition of Korean-style political aesthetics among Thai undergraduate students.
2. To investigate the impact of Korean-style political aesthetics on students' political trust and engagement, specifically analyzing differences across genders.
3. To determine whether academic background (field of study) moderates the reception of aestheticized political campaigns.

Literature Review

1. Processing Fluency as a Modernity Heuristic

Processing fluency theory holds that stimuli which are easier to process cognitively tend to be evaluated more positively, often generating perceptions of truth, attractiveness, and

competence (Reber & Schwarz, 1999). In the political domain, Todorov et al. (2005) demonstrated that even the briefest exposure to a candidate's facial image can nudge electoral preferences through rapid inferences about competence. Extending this logic to the present context, Korean-style political aesthetics are characterized by high production values, soft lighting, pastel colour palettes, and the approachable visual composition long associated with Hallyu media. For digitally native Gen Z voters, these elements may well function as fluency-enhancing cues.

Compared to the dense, policy-heavy messaging of traditional campaigning, such aesthetic choices can operate as implicit signals of modernity and a more civilian, approachable identity. This mechanism carries particular weight in Thailand, where Phoborisut (2020) has shown how pro-democracy movements strategically appropriate global popular culture symbols to challenge the hierarchical and often militarized visual authority of the state. Building on this perspective, the present study conceptualizes aesthetic recognition not as active fandom, but as a form of modernity heuristic. Whereas Nye's (2021) conception of soft power emphasizes attraction through cultural appeal at the state level, the modernity heuristic operates at the individual cognitive level as a mental shortcut triggered by familiar visual cues. The expectation is that this recognition may influence political evaluation independently of any direct or sustained consumption of Hallyu content (H1).

2. Gender, Fandom, and Political Aesthetics

K-pop fandom is frequently described as a gendered cultural space. Affective engagement and a heightened sensitivity to aesthetic detail are often more commonly associated with female participants (Elfving-Hwang, 2018). One might therefore expect female students to report both higher levels of Hallyu consumption and a greater familiarity with Korean-style political aesthetics. However, patterns of cultural consumption do not always translate neatly into differentiated political outcomes.

Boulianne's (2020) meta-analysis of digital political engagement suggests that many contemporary forms of participation increasingly cut across traditional gender divisions. In a similar vein, McCargo (2019) argues that civilian imagery in Thailand functions less as a niche preference and more as a broadly resonant counter-symbol to military authority, one that is not confined to specific demographic enclaves. Taken together, these insights suggest that while exposure and recognition may indeed vary by gender, the political implications of aesthetic cues might be more evenly distributed across the population. The present study therefore examines whether the effects of aesthetic recognition on political trust and engagement remain consistent regardless of gender (H2).

3. Disciplinary Epistemology as a Moderator

Responses to political communication are not shaped by exposure alone. They are also filtered through the cognitive and normative orientations that individuals acquire through their educational training. Kahan (2016) argues that people tend to interpret information in ways that align with their underlying cognitive frameworks. In this respect, disciplinary background may play a meaningful moderating role. Education in medical and health sciences, which places considerable emphasis on empathy and patient-centred care, has been linked to higher levels of interpersonal sensitivity (Hojat et al., 2009). By contrast, training in the sciences and engineering tends to prioritize analytical reasoning and a more critical stance toward surface-level or aesthetic cues.

These divergent orientations suggest that disciplinary background could condition an individual's receptivity to aestheticized political communication. Students immersed in empathy-oriented fields may respond more favourably to the relational and approachable personas crafted by K-pop inspired campaigns. Students in more analytically rigorous fields,

on the other hand, might view such curated visual presentations with greater scepticism. This study tests whether disciplinary variation moderates the relationship between aesthetic recognition and political attitudes (H3), thereby extending Kahan's framework into the realm of visual political communication within a non-Western setting.

4. A Mediated Pathway from Aesthetics to Engagement via Political trust

Finally, this study proposes that the influence of political aesthetics on engagement operates primarily through an indirect pathway, one that runs through political trust. This expectation is grounded in theoretical work that positions trust as a crucial antecedent of political participation (Norris & Inglehart, 2019). When citizens trust political actors, the perceived risks associated with engagement tend to diminish and the willingness to participate in political processes rises accordingly.

Empirical support for this mediated relationship can be found in studies examining the effect of visual cues on candidate evaluation (Todorov et al., 2005) as well as in research on digital campaigning in Southeast Asia (Tapsell, 2021). Building on this body of work, the present study tests a sequential model. In this model, recognition of Korean-style political aesthetics is first associated with variations in political trust. That trust, in turn, is associated with higher levels of political engagement. By controlling for direct Hallyu consumption, the analysis seeks to isolate the specific and potentially subtle role that aesthetic perception plays in shaping the political behaviour of Thai youth.

Conceptual Framework

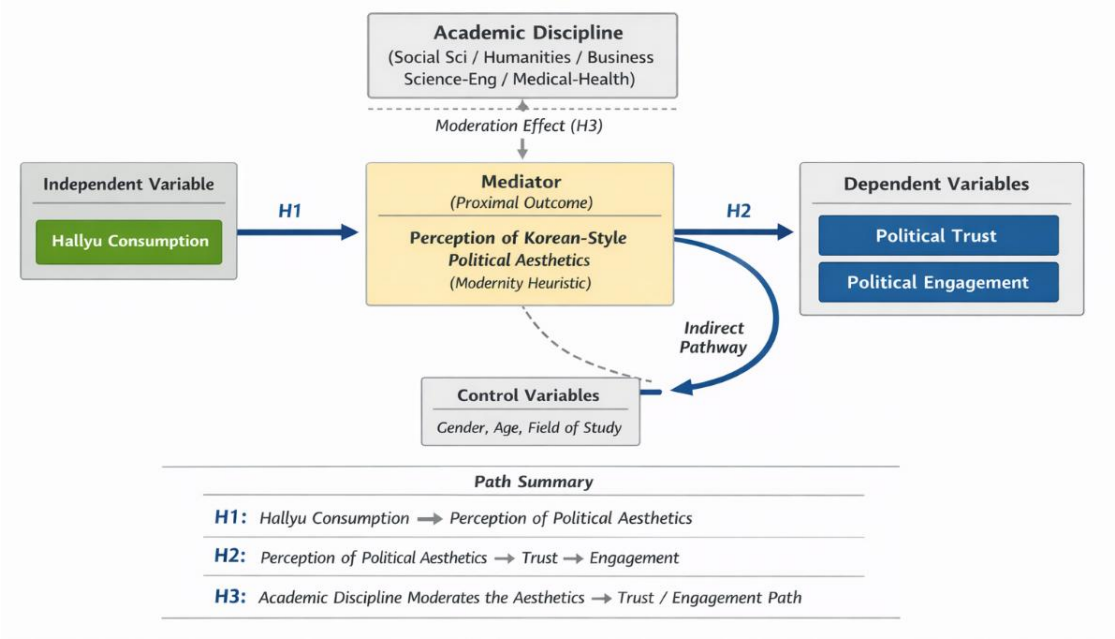

Figure 1: Conceptual Framework

Note: The model proposes a mediated pathway wherein perceptions of political aesthetics predict trust in political actors, which in turn predicts political engagement. Academic discipline is tested as a moderator of the relationship between aesthetic perception and political outcomes.

Research Methodology

1. Research Design and Sample

This study employs a quantitative cross-sectional survey design targeting undergraduate students in Bangkok, Thailand. The sample represents a digitally engaged Gen Z population drawn from several major universities. Data were collected in 2026 through face-to-face administration of self-administered questionnaires.

A convenience sampling strategy was adopted due to practical constraints in accessing the full target population. Efforts were made to ensure diversity across gender and academic disciplines in order to improve sample heterogeneity. The final sample consisted of 400 respondents. While the non-probability nature of the sampling limits the generalizability of the findings, this sample size is generally considered adequate for statistical analysis at the 95 percent confidence level based on conventional guidelines (Cochran, 1977).

The sample composition was 49.5 percent female (n = 198), 46.0 percent male (n = 184), and 4.5 percent identifying as other (n = 18). The mean age of participants was 19.90 years (SD = 1.34). Respondents were drawn from five broad academic disciplines.

2. Measures

All variables were measured using five-point Likert scales. The scale for Hallyu consumption demonstrated good internal consistency (Cronbach's α = .86). Political engagement also showed good reliability (α = .86), as did trust in political actors (α = .81). The scale measuring perceptions of Korean-style political aesthetics demonstrated acceptable reliability (α = .77).

3. Ethical Considerations

Ethical procedures were followed throughout the data collection process. Participants provided informed consent prior to participation and all responses were collected anonymously. No personally identifiable information was recorded.

4. Hypotheses

Based on the theoretical framework, the study tests the following hypotheses.

H1: Hallyu consumption is positively associated with the recognition of Korean-style political aesthetics among Thai undergraduate students.

H2: Perceptions of Korean-style political aesthetics are positively associated with political trust and political engagement, and these relationships do not differ significantly by gender.

H3: Academic discipline moderates the relationship between perceptions of political aesthetics and both political trust and political engagement.

5. Analytical Strategy

Data were analysed using IBM SPSS version 28. The analysis included descriptive statistics, independent samples t-tests, and one-way analysis of variance with Tukey HSD post hoc comparisons. Multiple linear regression was employed to examine the relationships between variables and to test the proposed hypotheses.

Results

1. Demographic Characteristics

The analysis was based on a final sample of 400 undergraduate students (N = 400). As shown in Table 1, the gender distribution was relatively balanced, with females comprising 49.5% (n = 198) and males 46.0% (n = 184). The sample spanned five academic disciplines,

with the largest proportion drawn from the science and engineering group (Group 4), which accounted for 43.3% of respondents.

Table 1 Demographic Profile

Variable	Category	Frequency	Percentage
Gender	Male	184	46
	Female	198	49.5
	Other	18	4.5
Age	Mean (SD)	19.90 (1.34)	-
Field of Study	Social Sciences	84	21
	Humanities/Arts	72	18
	Business/Economics	26	6.5
	Science/Engineering	173	43.25
	Medical/Health Science	45	11.25

2. Results for Objective 1: Relationship between Hallyu Consumption and Aesthetic Recognition

To assess the internal consistency of the survey instrument, Cronbach's alpha (α) coefficients were calculated for all latent constructs. Respondents reported a moderate level of Hallyu consumption ($\bar{x}$ = 3.13). Trust in political actors recorded the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.01, SD = 0.83), suggesting relatively favorable evaluations of candidates. In contrast, perceptions of Korean-style political aesthetics were lower ($\bar{x}$ = 2.87), indicating that respondents generally did not recognize or agree that Thai politicians successfully adopt K-pop-inspired visual styles.

As shown in Table 2, all constructs demonstrated acceptable to high reliability, with Cronbach's alpha values ranging from .77 to .86, exceeding the conventional threshold of 0.70 for social science research.

Table 2 Descriptive Statistics, Reliability Coefficients, and Correlations of Key Variables

Variable	M	SD	α	1	2	3	4
1. Hallyu Consumption	3.13	1.12	0.86	-			
2. Perceptions of Political Aesthetics	2.87	0.8	0.77	.29**	-		
3. Political Engagement	3.64	0.92	0.86	.17**	.23**	-	
4. Trust in Political Actors	4.01	0.83	0.81	.10*	.20**	.41**	-

*p < .05, **p < .01.

The results indicate a moderate positive correlation between Hallyu consumption and perceptions of political aesthetics (r = .29, p < .01). H1 was supported

3. Results for Objective 2: Impact of Korean-Style Political Aesthetics on Trust and Engagement, and Gender Differences

Independent samples t-tests were conducted to examine gender differences in consumption and perception. As shown in Table 3, there was a significant difference in Hallyu consumption between males ($\bar{x}$ = 2.65, SD = 1.04) and females ($\bar{x}$ = 3.56, SD = 1.01), t(380) = −8.76, p < .001, with females reporting higher levels of engagement with Korean popular culture.

A similar pattern was observed for perceptions of political aesthetics. Females reported significantly higher recognition scores ($\bar{x}$ = 2.96) than males (M = 2.75), t(380) = −2.67, p =

.008. However, no statistically significant gender differences were found for political engagement (p = .477) or trust in political actors (p = .387)

Table 3 Group Analysis: Gender Differences (Male vs. Female)

Variable	Male M	SD	Female M	SD	t	p
1. Hallyu Consumption	2.65	1.04	3.56	1.01	-8.76	< .001***
2. Perceptions of Political Aesthetics	2.75	0.78	2.93	0.80	-2.67	.008**
3. Political Engagement	3.58	0.91	3.65	0.94	-0.71	.477
4. Trust in Political Actors	3.98	0.82	4.05	0.84	-0.87	.387

Females reported significantly higher Hallyu consumption and aesthetic recognition, but no significant gender differences emerged in trust or engagement.

Table 4 Multiple Regression Analysis for Political Trust (Model 1)

Independent Variable	β	t	p
(Constant)	2.678	14.44	.000
Perceptions of Political Aesthetics	0.229	3.92	.000*
Hallyu Consumption	0.114	2.56	.011*
Gender (Female)	-0.112	-1.16	.248

Model Summary: $R^2 = .069$, $F(3, 396) = 9.76$, $p < .001$.

Perceptions of political aesthetics were the strongest predictor of trust (β = 0.229, p < .001), while gender was not significant. H2 was supported.

Table 5 Multiple Regression Analysis for Political Engagement (Model 2)

Independent Variable	β	t	p
(Constant)	2.440	13.22	.000
Trust in Political Actors	0.344	8.21	.000*
Perceptions of Political Aesthetics	0.111	2.30	.022*

Model Summary: $R^2 = .178$, $F(2, 397) = 43.00$, $p < .001$.

Trust was the strongest predictor of engagement (β = .344, p < .001). H2 was supported.

4. Results for Objective 3: Moderation by Academic Discipline

A one-way analysis of variance (ANOVA) revealed significant differences across fields of study in perceptions of political aesthetics, political engagement, and trust in political actors.

Table 6 One-Way ANOVA of Key Variables by Field of Study

Variable	F	p	Post-hoc Results (Tukey HSD)
2. Perceptions of Political Aesthetics	3.58	.007**	Group 1 > Group 4 (p = .017).
3. Political Engagement	3.00	.018*	Group 5 > Group 4 (p = .011).
4. Trust in Political Actors	3.58	.007**	Group 5 > Group 4 (p = .002); Group 5 > Group 2 (p = .026).

Medical and health sciences students reported the highest levels of trust and engagement, while science and engineering students reported the lowest. These finding indicate

that academic discipline significantly moderates the relationship between aesthetic perception and both trust and engagement. H3 was supported.

Discussion

1. The Gender Paradox: Hallyu Consumption vs. Trust in Political Actors

One of the more striking findings to emerge from the data is the divergence between gendered patterns of cultural exposure and the notable absence of gender differences in political outcomes. Female respondents reported significantly higher levels of both Hallyu consumption and aesthetic recognition (Table 3). Yet gender did not significantly predict political trust or engagement once perceptions of political aesthetics were taken into account (Table 5).

This pattern is broadly consistent with Elfving-Hwang (2018), who characterizes K-pop fandom as a gendered cultural space. At the same time, it suggests that the political implications of these aesthetics cannot be confined to that domain. The finding aligns well with Boulianne's (2020) meta-analysis, which demonstrates that forms of digital political engagement increasingly cut across traditional gender divisions. It also resonates with McCargo (2019), who emphasizes the broad resonance of civilian imagery as a counterpoint to military authority in the Thai context. Within this framework, K-pop inspired visual styles appear to function less as markers of a specific subcultural identity and more as widely legible signals of modernity and a civilian orientation.

2. Visual Politics: The Modernity Heuristic

The relatively modest level of explicit recognition reported for Korean-style aesthetics ($M = 2.87$) stands in interesting contrast to the comparatively high levels of political trust observed in the sample ($M = 4.01$). This discrepancy suggests that such visual cues are associated with political evaluations in ways that may not require conscious identification. Rather than being deliberately recognized as references to K-pop, these aesthetic choices may instead be associated with generalized impressions of global modernity and contemporary sophistication. It bears repeating that the cross-sectional design precludes causal claims about whether aesthetics actively produce trust or simply correlate with it.

This interpretation extends Phoborisut's (2020) analysis of visual contestation in Thailand and is consistent with processing fluency accounts (Reber & Schwarz, 1999 and Pennycook & Rand, 2019). For digitally native voters, a high degree of familiarity with polished visual environments may increase the cognitive ease with which such imagery is processed. This fluency, in turn, **may be associated with enhanced** perceptions of competence and approachability. While Street (2019) rightly cautions that an over-reliance on aestheticized politics might encourage more passive forms of spectatorship, the present findings indicate a positive association between aesthetic perception, trust, and participation. These results are correlational in nature and the explained variance is modest ($R^2 = .069$ for trust, $R^2 = .178$ for engagement). This suggests that aesthetic cues operate alongside, rather than in place of, more established predictors of political behavior such as ideology, socioeconomic status, and policy preferences.

3. Disciplinary Differences and Political Perception

The observed differences across academic disciplines (Table 6) provide clear support for H3 and extend Kahan's (2016) framework into the domain of visual political communication. Students enrolled in medical and health sciences fields reported markedly higher levels of political trust and engagement. By contrast, students in science and engineering fields exhibited comparatively lower levels on both measures.

One plausible explanation for this divergence lies in the differing cognitive and normative orientations that tend to be cultivated through disciplinary training. Medical education, with its sustained emphasis on empathy and the nuances of interpersonal care (Hojat et al., 2009), may predispose students to respond more positively to political personas that are constructed as relational and approachable. Science and engineering training, on the other hand, tends to privilege analytical rigor and may foster a more critical or skeptical stance toward cues that appear superficial or merely stylistic. These findings underscore that receptivity to aestheticized political communication is far from uniform. It is conditioned, at least in part, by the underlying epistemological orientations that students absorb through their chosen fields of study.

4. Indirect Effects of Aesthetics via Political Trust

The positive association between political trust and engagement ($\beta = .344$, $p < .001$, Table 6) is consistent with the proposed mediated relationship. The results indicate that perceptions of Korean-style political aesthetics are associated with higher levels of engagement primarily through their relationship with trust. A direct effect on behavior appears to be less pronounced.

This pattern is in line with theoretical models that position trust as a key antecedent of political participation (Norris & Inglehart, 2019). It also coheres with prior research examining the influence of visual cues on candidate evaluation (Todorov et al., 2005) and with recent work on the dynamics of digital campaigning in Southeast Asia (Tapsell, 2021). While the cross-sectional design of the study precludes any firm causal inference, the findings are entirely consistent with a pathway in which aesthetic perception contributes to a reservoir of trust. That trust, in turn, appears to be associated with a greater willingness to engage politically.

Theoretical Contributions

This study makes three principal contributions to the existing literature. First, it conceptualizes aesthetic perception as a form of modernity heuristic and tests this proposition in a non-Western electoral context. By distinguishing this heuristic from state-level soft power (Nye, 2021), the study clarifies how transnational cultural influence operates at the level of individual cognitive processing. Second, it demonstrates that the political relevance of Hallyu operates more robustly through visual recognition than it does through direct cultural consumption or active fandom. Third, it highlights the significant role of disciplinary background in shaping individual responses to political communication. In doing so, it extends prevailing theories of visual politics and soft power into the domain of educationally structured cognition.

Conclusion and Recommendations

Conclusion and Implications

The findings indicate that Korean-style political aesthetics function as broadly recognizable signals of modernity among Thai undergraduates. These signals are associated with higher levels of political trust and engagement. Importantly, these relationships appear consistent across gender but vary in meaningful ways according to academic discipline. While Hallyu consumption itself remains a gendered phenomenon, its political implications do not follow the same pattern.

Limitations

Several limitations must be acknowledged. The cross-sectional design limits the ability to draw causal inferences from the observed associations. The reliance on convenience sampling within Bangkok restricts the generalizability of the findings to the broader Thai youth population, particularly those in rural areas or outside formal university settings. Additionally, self-reported measures may be subject to social desirability bias, a common concern in studies of political attitudes and cultural consumption.

Future Research

Future research could address these limitations by employing experimental designs capable of testing causal mechanisms more directly. Longitudinal approaches would also be valuable for examining how political attitudes and behaviors evolve over time in relation to shifting aesthetic trends. Expanding the sample to include non-student populations and respondents drawn from other regions of Thailand would significantly improve external validity. Comparative studies extending across Southeast Asia would help assess the broader applicability of the modernity heuristic proposed in this study.

Recommendations

Based on these findings, several recommendations can be drawn.

1. Political communication.

Political actors may benefit from recognising that the effectiveness of Korean-style aesthetics lies in their ability to signal modernity and civilian identity. For audiences with more analytically oriented backgrounds, visual strategies may need to be complemented by clear and substantive policy communication to maintain credibility.

2. Civic education.

Higher education institutions may consider strengthening media literacy initiatives that enable students to critically evaluate political imagery. Such efforts could support more reflective forms of political engagement by helping individuals distinguish between stylistic presentation and substantive competence.

References

Boulianne, S. (2020). Twenty years of digital media effects on civic and political participation. Communication Research, 47(7), 947–966. https://doi.org/10.1177/0093650218808186

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Desatova, P. (2018). Thailand 4.0 and the Internal Focus of Nation Branding. Asian Studies Review, 42(4), 682–700. https://doi.org/10.1080/10357823.2018.1512555

Elfving-Hwang, J. (2018). K-pop idols, artificial beauty and affective fan relationships in South Korea. In A. Elliott (Ed.), Routledge Handbook of Celebrity Studies (pp. 190–201). Routledge.

Hojat, M., Vergare, M. J., Maxwell, K., Brainard, G., Herrine, S. K., Isenberg, G. A., Veloski, J., & Gonnella, J. S. (2009). The devil is in the third year: a longitudinal study of erosion of empathy in medical school. Academic medicine: journal of the Association of American Medical Colleges, 84(9), 1182–1191. https://doi.org/10.1097/ACM.0b013e3181b17e55

Jin, D. Y. (2016). New Korean wave: Transnational cultural power in the age of social media. University of Illinois Press.

Kahan, D. M. (2016). The politically motivated reasoning paradigm, part 2: Unanswered

questions. Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences, 1–15. https://doi.org/10.1002/9781118900772.etrds0418

Kongkirati, P. (2019). From Illiberal Democracy to Military Authoritarianism: Intra-Elite Struggle and Mass-Based Conflict in Deeply Polarized Thailand. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 681(1), 24–40. https://doi.org/10.1177/0002716218806912

McCargo, D. (2019). Southeast Asia's Troubling Elections: Democratic Demolition in Thailand. Journal of Democracy, 30(4), 119–133. https://doi.org/10.1353/jod.2019.0056

Norris, P., & Inglehart, R. (2019). Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism. Cambridge University Press.

Nye, J. S. (2021). Soft Power: The Evolution of a Concept. Journal of Political Power, 14(1), 196–208. https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572

Pennycook, G., & Rand, D. G. (2019). Lazy, not biased: Susceptibility to partisan fake news is better explained by lack of reasoning than by motivated reasoning. Cognition, 188, 39–50. https://doi.org/10.1016/j.cognition.2018.06.011

Phoborisut, P. (2020). Reimagining dissent in Thailand's 2020 uprising. SAIS Review of International Affairs, 40(2), 43–55.

Reber, R., & Schwarz, N. (1999). Effects of perceptual fluency on judgments of truth. Consciousness and Cognition, 8(3), 338–342. https://doi.org/10.1006/ccog.1999.0386

Sinpeng, A. (2021). Opposing Democracy in the Digital Age: The Yellow Shirts in Thailand. University of Michigan Press. https://doi.org/10.3998/mpub.11666233

Street, J. (2019). What is Donald Trump? Forms of 'Celebrity' in Celebrity Politics. Political Studies Review, 17(1), 3–13. https://doi.org/10.1177/1478929918772995

Tapsell, R. (2021). Social Media and Elections in Southeast Asia: The Emergence of Subversive, Underground Campaigning. Asian Studies Review, 45(1), 117–134. https://doi.org/10.1080/10357823.2020.1841093

Todorov, A., Mandisodza, A. N., Goren, A., & Hall, C. C. (2005). Inferences of competence from faces predict election outcomes. Science, 308(5728), 1623–1626. https://doi.org/10.1126/science.1110589

The Development of Online Lesson on Vocabulary for Thai Undergraduate Students at Nakhon Pathom Rajabhat University

Kittiya Khongtan [1]*

Received: 22 October 2025 Revised: 15 November 2025 Accepted: 2 December 2025

Abstract

The purpose of this article was 1) to develop and determine the efficiency of online English vocabulary lessons designed for Thai undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University to meet the 75/75 efficiency criterion; 2) to compare students' English vocabulary learning achievement before and after studying with the online English vocabulary lessons; and 3) to examine the satisfaction of Thai undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University with learning English vocabulary through the online lessons. The sample was 40 undergraduate students enrolled in the "English for Intercultural Communication" course during the first semester of the 2022 academic year. They were selected by purposive sampling. The instrument for collecting data consisted of six online English vocabulary lessons with exercises, a vocabulary achievement test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using the mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The research results were found as follows; (1) the online English vocabulary lessons achieved an efficiency level of 75.53/77.83; (2) the students' post-test mean scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; and (3) the students expressed a high level of satisfaction with learning through online lessons.

Keywords: Online Vocabulary, Online Learning, Lesson Efficiency, Online Vocabulary Satisfaction

[1] Lecturer, Language Institute, Nakhon Pathom Rajabhat University
*E-mail : kittiyam@gmail.com

Introduction

The COVID-19 pandemic has significantly transformed education worldwide and resulted in more than 1.5 billion students adopting learner-center online learning. This learning approach allows students to study anytime and anywhere, thereby enhancing the effectiveness of teaching and learning (Chakkrit Phodaphon, 2020). In the United States, the percentage of undergraduate students enrolled online courses increased from 15.6% in 2003–2004 to 26.6% in 2013, demonstrating the growing importance of technology in education (Kumar et al.,2017) Vocabulary knowledge is a crucial element in second language acquisition, as learners possessing limited lexical resources experience challenges in effective communication. Systematic vocabulary development is therefore essential for enhancing overall language proficiency (Thornbury, 2004; Asgari & Mustapha, 2011), and vocabulary learning remains a major challenge for language learners (Nyikos & Fan, 2007). Uchihara and Saito (2019) found a strong relationship between productive vocabulary and the oral fluency of EFL university learners. Specifically, learners with larger productive vocabularies were able to speak more smoothly, with fewer pauses and repetitions, and at a faster rate. Mothe (2013) emphasizes that vocabulary is indispensable for expressing ideas, emotions, and meanings through both productive skills, such as speaking and writing, and receptive skills, including listening and reading. Moreover, Viera (2017) highlights that learners cannot communicate effectively without sufficient vocabulary. Consequently, vocabulary instruction should be varied, intensive, and systematically organized to support long-term learning outcomes (Nation, 2008; Graves, 2009)

According to the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) assessment results at Nakhon Pathom Rajabhat university in the academic year 2021, out of 2,819 students, 73.77% were at levels A1–A2, indicating only basic vocabulary knowledge that is insufficient for effective communication. This emphasizes the urgent need to develop English vocabulary lessons through online media. The use of technology can enhance vocabulary learning efficiency through tools such as online dictionaries, quizzes, hypertext reading, and web-based activities that provide instant feedback. These resources help learners make connections between words and meanings and promote reading comprehension (Horst et al., 2005; Tozcu & Coady, 2004). When learning is enjoyable, it increases motivation and fosters positive attitudes, both of which are essential for language acquisition (Gardner, 1985;

Higgins, Huscroft-D'Angelo & Crawford, 2019). Moreover, technology can further boost learner motivation, engagement, and autonomy by offering instant feedback and self-paced learning opportunities (Ball, 2011; Warschauer & Meskill, 2000). In Thailand, for example, Madayusoh (2022) developed a computer-assisted English vocabulary learning program and found that students' post-test scores were significantly higher than pre-test scores demonstrating that the development of online English vocabulary lessons can effectively enhance vocabulary acquisition among Thai undergraduate students. However, students at Nakhon Pathom Rajabhat University have only three hours of in-class English instruction per week, which is insufficient. Although several studies have examined online lessons for vocabulary learning, most have focused on younger learners and research on online vocabulary lessons specifically designed for Thai undergraduates is limited. Therefore, this study aims to develop and evaluate online English vocabulary lessons for undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University to enhance vocabulary achievement and learner autonomy. It is expected that the findings will provide a model for integrating technology into English instruction and contribute to improving English language pedagogy in Thailand.

Research Objectives 1) to develop and determine the efficiency of online English vocabulary lessons designed for Thai undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University to meet the 75/75 efficiency criterion 2) to compare students' English vocabulary learning achievement before and after studying with the online English vocabulary lessons; and 3) to examine the satisfaction of Thai undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University with learning English vocabulary through the online lessons

Literature Review

The use of e-learning in higher education has redesigned academic practices by increasing learners' access to instructional materials and offering greater autonomy in managing their studies (Salamat et al., 2018). In digitally mediated learning environments, Learning Management Systems (LMS) have increasingly evolved into pedagogical spaces that facilitate English language development by promoting learner engagement in academically meaningful language use rather than passive reception of information (Martin & Bolliger, 2018). These environments are further strengthened through the integration of creative digital tools, such as Canva, which enable learners to externalize and systematically organize vocabulary knowledge through visually oriented infographic tasks embedded within LMS-based activities. Artificial intelligence supports adaptive digital learning, while large language model–based chatbots enable real-time interaction and vocabulary development in second language learning (Chen et al., 2020; Zhang & Huang, 2024). In the Thai context, Madayusoh (2022) developed a computer-assisted English vocabulary learning program and found that students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores, demonstrating that the development of online English vocabulary lessons can effectively enhance vocabulary acquisition among Thai undergraduate students.

Conceptual Framework

This study employed a pre-experimental one-group pretest–posttest design to examine the effects of online English vocabulary lessons on Thai undergraduate students' vocabulary learning achievement and satisfaction with online learning. The independent variable was the online English vocabulary lessons developed by the researcher, including six units: Personality, Jobs, Food, Clothes, Travel, and Culture. It also included tests to measure learning outcomes and questionnaires to assess students' satisfaction. The dependent variable in this study was the online English vocabulary lessons developed by the researcher. The dependent variables were students' English vocabulary learning achievement and their satisfaction with learning vocabulary through the online lessons.

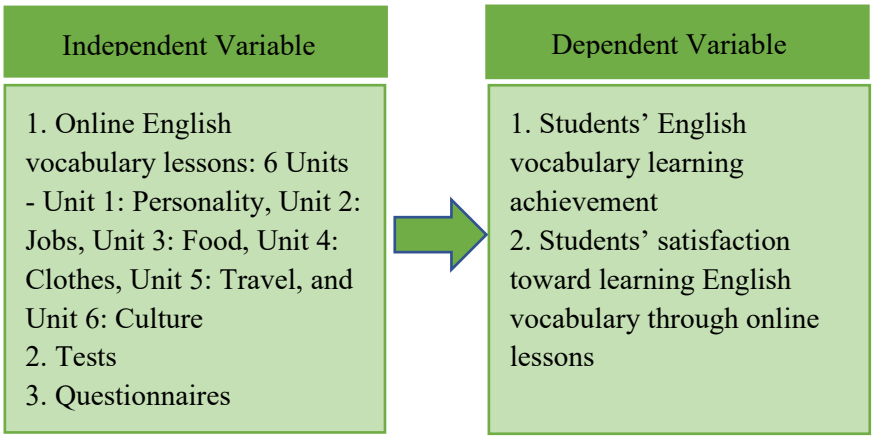

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

1. Population and samples

The population of this study consisted of 60 undergraduate students from two sections of the "English for Intercultural Communication" course (Course Code: 1500201) at Nakhon Pathom Rajabhat University in the first semester of the 2022 academic year. The sample included one class section of 40 students selected using purposive sampling with the classroom as the sampling unit. The selection criteria required students to be male or female aged 19 or older and to have already taken the CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) English proficiency test. The experimental group consisted of students enrolled in the "English for Intercultural Communication" course in the same semester. Experimental trial 1 was conducted with three students representing high, medium, and low academic performance to test the online lessons and research instruments. Following this, the experimental trial 2 involved nine students divided into three subgroups based on performance level: high, medium, and low.

2. Instrumentation

2.1 Lesson Plans for the Course "English for Intercultural Communication" (Course Code: 1500201)

Lesson plans for six units of the course English for Intercultural Communication (Course Code: 1500201) were developed. The plans cover vocabulary content, learning objectives, and course descriptions consistent with the course syllabus.

2.2 Online Lessons

The researcher developed six online vocabulary lessons using Canva Pro and selected appropriate websites for instructional purposes. The lessons were uploaded to the Learning Management System (LMS) at Nakhon Pathom Rajabhat University and focused on vocabulary learning strategies such as using online dictionaries, analyzing word functions, guessing meanings from context, finding synonyms and antonyms, and using semantic maps. Three experts in English language teaching evaluated the lessons using both the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and the Content Validity Index (CVI) to determine their appropriateness and alignment with learning objectives. The lessons were piloted with two small groups of three and nine students, respectively. Before the trial, students were informed of the objectives and procedures and completed a pre-test. They studied one lesson per day for six days and completed unit quizzes after each lesson, followed by a 40-item post-test (60 minutes). During the trial, the researcher provided guidance and collected feedback to improve the lessons for the main study.

2.3 Achievement Test

The researcher analyzed the content of the online lessons to create the achievement test. The researcher developed a 40-item multiple-choice test based on the online lessons to assess students' vocabulary learning outcomes. The test items were related to the learning objectives, including using online dictionaries, analyzing word functions, guessing meanings from context, finding synonyms and antonyms, and using semantic maps.

2.4 Student Satisfaction Questionnaire

The researcher developed a satisfaction questionnaire to assess undergraduate students' satisfaction with the online vocabulary learning lessons. The questionnaire consisted of ten items measured on a five-point Likert scale. Three experts in English language education evaluated the questionnaire to determine the Index of Item-Objective Congruence (IOC), which was required to be 0.50 or higher.

Data Collection

The researcher developed the online lessons using Canva Pro, incorporating PowerPoint presentations, instructional videos, handouts, and exercises created by the

researcher. Additionally, relevant websites and YouTube videos were selected and uploaded to the Learning Management System (LMS) to support the course content. The course consisted of six units, each requiring two hours per week, totaling 12 instructional hours. Outside regular class hours, students were expected to study the lessons for one hour per day from Monday to Friday over a six-week period.

In the data collection phase, the researcher first provided students with a detailed explanation of the research objectives and procedures. During the first week, students completed a 40-item vocabulary proficiency pre-test via Google Form before participating in the online lessons, which lasted one hour and were administered during class time.

After completing each unit, students took post-lesson exercises in the LMS, consisting of 10 items per unit, each taking approximately 30 minutes. For all six units, this totaled 180 minutes. In the seventh week, after completing all six online lessons, students completed a 40-item vocabulary proficiency post-test via Google Form, which lasted one hour and was conducted outside regular class hours. Finally, students responded to a 10-item satisfaction questionnaire on Google Form to measure their satisfaction with the online vocabulary lessons used in the English for Intercultural Communication course. This questionnaire was also administered outside regular class hours.

Data analysis

The data were analyzed to determine the development and effectiveness of online English vocabulary lessons. The efficiency (E1/E2) of the lessons was assessed based on students' average post-lesson test scores following the E1/E2 = 75/75 criterion (Chaiyong Phromwong et al., 1977). Content validity of the lessons was evaluated by three experts in English language teaching using the Content Validity Index (CVI), with acceptable values set at .80 or higher, and the Index of Item-Objective Congruence (IOC), rated on a three-point scale (–1 = inappropriate, 0 = uncertain, 1 = appropriate). For the vocabulary achievement test, the same three experts assessed item quality using the IOC, rating the suitability of each item for Thai undergraduate students on the same three-point scale. Item difficulty (p) was maintained within 0.20–0.80, and the discrimination index (r) was required to be at least 0.20; forty items meeting these criteria were selected to ensure adequate content coverage and quality. Descriptive statistics, including the mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.), were used to analyze quizzes and achievement test results. Differences between pre-test and post-test scores were examined using a dependent samples t-test. Data from the satisfaction questionnaire, based on a Likert-type scale, were analyzed using the mean and standard deviation and interpreted according to Likert's scale (Best, 1986: 181–182).

Results

This result presents the development and effectiveness of online vocabulary lessons for 40 Thai EFL undergraduates. Learning outcomes before and after the lessons were compared and student satisfaction was evaluated. Participants spent two hours per week engaging in the lessons.

Table 1 Efficiency of the Online Vocabulary Lesson

Efficiency	Students (N)	Total Scores	($\bar{x}$)	S.D.	Efficiency Value
E1	3	60	45.33	5.13	75.55
E2	3	40	30.67	8.50	76.67

Table 1 indicated that the efficiency of the online vocabulary lesson in the small-group trial met the established efficiency criterion of 75/75, indicating that the lesson was effective for vocabulary learning.

Table 2 Efficiency of the Online Vocabulary Lesson

Efficiency	Students (N)	Total Scores	($\bar{x}$)	S.D.	Efficiency Value
E1	9	60	45.00	3.77	75.00
E2	9	40	30.22	3.59	75.55

Table 2 indicated that the efficiency of the online vocabulary lesson in the field trial also met the efficiency criterion of 75/75, confirming the appropriateness and effectiveness of the lesson in enhancing students' vocabulary learning achievement.

Table 3 Efficiency of the Online Vocabulary Lesson

Efficiency	Students (N)	Total Scores	($\bar{x}$)	S.D.	Efficiency Value
E1	40	60	45.32	1.11	75.53
E2	40	40	31.13	1.66	77.83

Table 3 According to the results from the Table 3, the overall efficiency of the online vocabulary lesson was 75.53/77.83, which met the set efficiency criterion of 75/75. This indicates that the developed online vocabulary lesson was effective and appropriate for enhancing students' vocabulary learning achievement.

Table 4 Results of Comparing Vocabulary Learning Achievements Before and After Learning through the Online Lesson

Vocabulary Online Test	n	($\bar{x}$)	S.D.	t-value	p
Pre-test	40	20.75	1.95	28.59	.000*
Post-test	40	31.13	1.66		

** Significant at the 0.05 level ($p < 0.05$).

Table 4 As shown in Table 4, the mean score of the pre-test was 20.75 ($\bar{x}$), 1.95 (S.D.), and the post-test mean score after learning through the online lesson increased to 31.13 ($\bar{x}$), 1.66 (S.D.). The results of the paired samples *t*-test indicated a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores at the .05 level ($t = 28.59$, $p = .000$). This finding suggests that the online vocabulary lesson effectively enhanced students' vocabulary learning achievement.

Table 5 Results from affirming students' satisfaction towards online vocabulary lessons

Satisfaction Aspects	$\bar{x}$	S.D.	Satisfaction Level	Rank
Students	4.23	0.62	High	3
Content	4.30	0.70	High	2
Format	4.48	0.60	High	1
Total	4.31	0.65	High	–

Table 5 The table shows the mean scores and standard deviations for students' satisfaction towards the online vocabulary lessons assessed using a 5-point Likert scale. The total mean and standard deviation derived from this part of the questionnaire were 4.31 ($\bar{x}$) and 0.65 (SD), respectively. The format of the online lessons was rated the highest, indicating that students were most satisfied with the design, layout, and readability of the lessons.

Discussion

According to the results of this study, the online vocabulary lessons had a significant impact on students' vocabulary learning outcomes and satisfaction. Several factors contributed to these findings. The lessons were well-structured, visually engaging, and included interactive exercises, which promoted students' engagement and motivation, with the highest satisfaction rating for the format indicating that students appreciated clarity, readability, and organization. Additionally, the online lessons corresponded with course objectives and incorporated practical vocabulary learning strategies, such as using online dictionaries, analyzing word functions, guessing meanings from context, finding synonyms and antonyms, and using semantic maps, which contributed to significant learning improvement. The lessons also encouraged students to engage independently with the materials and practice vocabulary skills outside of regular class hours, with this self-paced, learner-centered approach enhancing vocabulary retention and understanding. Moreover, the use of Canva Pro, LMS platforms, and supplementary online resources provided immediate feedback and interactive learning opportunities, increasing students' motivation and supporting meaningful vocabulary learning. These findings are consistent with previous research indicating that systematically designed and technology-integrated online vocabulary instruction can significantly improve language learning outcomes and learner satisfaction (e.g., Madayusoh, 2022; Nation, 2008; Horst et al., 2005; Tozcu & Coady, 2004).

Conclusion and Recommendations

The findings of this study revealed that the online vocabulary lessons developed by the researcher effectively enhanced Thai undergraduate students' vocabulary learning achievement. The post-test mean score 31.13 ($\bar{x}$) was significantly higher than the pre-test mean score 20.75 ($\bar{x}$) at the .05 level, indicating a notable improvement in vocabulary proficiency. Additionally, students expressed a high level of satisfaction towards the online lessons, with the format of the lessons receiving the highest rating, followed by content and students' engagement. Overall, the development of online English vocabulary lessons met the predetermined efficiency criterion of 75/75, demonstrating that the developed online

vocabulary lessons were both effective and appropriate as a supplementary learning tool for Thai undergraduate students.

Recommendations

Recommendations for instruction and further studies are identifying as follows:

1. Recommendations for instruction

1.1 Teachers should encourage the use of online vocabulary lessons as supplementary materials to support students' independent learning and vocabulary retention.

1.2 Teachers should design lessons with clear structure, interesting visuals, and interactive exercises to enhance engagement and motivation.

2. Recommendations for further study

2.1 Future research should involve a larger sample and extend the duration of the intervention to examine long-term effects on vocabulary acquisition.

2.2 Further studies could explore the impact of online vocabulary lessons on other language skills, such as reading, listening, and speaking, to evaluate language proficiency improvements.

References

Asgari, A., & Mustapha, A. B. (2011). The Type of Vocabulary Learning Strategies Used by ESL Students in Universiti Putra Malaysia. *English Language Teaching*, *4*(2), 84–90.

Ball, N. (2011). Technology in adult ESOL classes. *Journal of Adult Education, 40*(1), 12-19.

Chen, X., Xie, H., Zou, D., & Hwang, G. J. (2020). Application and theory gaps during the rise of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, *1*, 100002.

Gardner, R. C., Lalonde, R. N., & Moorcroft, R. (1985). The role of attitudes and motivation in second language learning: Correlational and experimental considerations. *Language Learning*, *35*(2), 207–227.

Graves, M. F., & Watts-Taffe, S. (2009). For the love of words: Fostering word consciousness in young readers. *The Reading Teacher, 62*(3), 185–190.

Halabi, A. (2025). The role of digital glossary tools in vocabulary acquisition rates. *Al-Jami'ah Journal of Psychological and Educational Sciences*, *10*(1), 776–794.

Higgins, K., Huscroft-D'Angelo, J., & Crawford, L. (2019). Effects of technology in mathematics on achievement, motivation, and attitude: A meta-analysis. *Journal of Educational Computing Research*, *57*(2), 283–319.

Horst, M., Cobb, T., & Nicolae, I. (2005). Expanding academic vocabulary with an interactive online database. *Language Learning & Technology*, *9*(2), 90–110.

Kumar, S., Kumar, R., & Basu, S. (2017). Online learning and student success in higher education. *International Journal of Education and Development Using ICT*, *13*(2), 98–116.

Madayusoh, S. (2022). *Development of a computer-assisted English vocabulary learning program for undergraduate students*. Nakhon Si Thammarat: Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.

Martin, F., & Bolliger, D. U. (2018). Engagement matters: Student perceptions on the importance of engagement strategies in the online learning environment. *Online Learning Journal, 22*(1), 205–222.

McKeown, M. G. (2019). Effective vocabulary instruction fosters knowing words, using words, and understanding how words work. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, *50*, 466–476.

Nation, I. S. P. (2008). *Teaching vocabulary: Strategies and techniques*. Heinle.

Nyikos, M. & Fan, M. (2007) A Review of Vocabulary Learning Strategies: Focus on Language Proficiency and Learner Voice. In A. Cohen & E. Macaro (Eds.), *Language learner strategies*: 30 years of research and practice (pp. 251–273). Oxford: Oxford University Press.

Salamat, L., Ahmad, G., Bakht, I., & Saifi, S. (2018). Effects of e-learning in higher education. *Journal of Economics and Sustainable Development, 9*(13), 1–10.

Thornbury, S. (2004). *How to teach vocabulary*. Bangkok: Pearson Education Indochina Ltd.

Tozcu, A. & Coady, J. (2004). Successful learning of frequent vocabulary through CALL also benefits reading comprehension and speed. *Computer-Assisted Language Learning*, *17*(5), 473–495.

Uchihara, T. & Saito, K. (2019). Exploring the relationship between productive vocabulary knowledge and second language oral ability. *The Language Learning Journal*, *47*(1), 64–75.

Viera, R. T. (2017). Vocabulary knowledge in the production of written texts: A case study on EFL language learners. *Revista Tecnológica ESPOL*, *30*(3), 89–105.

Warschauer, M. & Meskill, C. (2000). Technology and second language learning. In J. Rosenthal (Ed.), *Handbook of undergraduate second language education* (pp. 308–318). Lawrence Erlbaum Associates.

Zhang, Z., & Huang, X. (2024). The impact of chatbots based on large language models on second language vocabulary acquisition. *Heliyon, 10***,** e25370.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

The Role of New Media in Shaping Audience Engagement with Chinese Independent Documentaries

Yi Li [1]
Somdech Rungsrisawat [2*]

Received: 22 October 2025 Revised: 15 November 2025 Accepted: 2 December 2025

Abstract

This study examines how new media channels shape audience engagement with Chinese independent documentaries and explains why specific tactics succeed or fail. Integrating the SICAS (Sense, Interest & Interactive, Connect & Communicate, Action, Share) audience journey model with Uses and Gratifications (U&G) and Media System Dependency (MSD), we develop a stage–mechanism framework that links channel affordances to measurable outcomes. Using directed document analysis and multi-case synthesis of platform surfaces, creator communications, virtual events, and institutional reports, we map high-yield tactics to each SICAS stage and identify the gratifications they deliver (cognitive, affective/entertainment, social) under varying dependency conditions (individual, group, pseudo-environmental). Results show that sequenced, stage-aware orchestration—platform-native paratexts for discovery, structured real-time interaction, roleful community cadence, single-step conversion flows, and permissive remix with weekly curation—produces compounding gains in discovery, retention, conversion, and diffusion. Mechanism analysis clarifies boundary conditions specific to documentaries: over-novelty or gamification can erode narrative seriousness and suppress completion; automation is most effective when scoped to reply latency and load, but overuse flattens authorial voice. The proposed SICAS–U&G–MSD model offers a practical operations playbook for creators and curators and a theoretical account of when, how, and for whom tactics work in the new media ecology of Chinese independent documentaries.

Keywords: Chinese Independent Documentaries, New Media, Audience Engagement, SICAS Model

[1-2] College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University Thailand.
[*] Email: somdech.ru@ssru.ac.th

Introduction

Chinese independent documentaries have evolved from small, underfunded circuits into prominent arenas of public discourse, chronicling social transformation through intensely personal, author-led perspectives. Long understood as a form of alternative media, they have brought forward marginalised voices and contentious themes often omitted from mainstream narratives, enlarging civic visibility and debate (Viviani, 2014). At the same time, the field faces a dual pressure: regulatory constraints continue to shape where and how sensitive works can circulate, while the intensely competitive, gamified logic of new media platforms tends to suppress slow, serious content in favour of easily consumable spectacle. Today this tradition unfolds within a radically altered media ecosystem. The expansion of comprehensive video portals, short-video applications, and social platforms has changed how viewers discover, judge, engage with, and recirculate documentary works, while storytelling tactics increasingly bend toward micro-formats, episodic release plans, and supporting paratexts that carry meaning beyond the principal film (Zhao, 2016).

Within such conditions, “engagement” should be viewed as a multi-stage pathway rather than a single outcome: initial recognition in crowded feeds; curiosity and interactive response during viewing; the formation of relationships through communities; conversion into concrete behaviours (for instance, subscribing, donating, or attending events); and subsequent sharing that extends advocacy. Platform affordances—algorithmic recommendation, danmaku overlays, comment streams, live Q&A, co-watch sessions, and creator updates—can be deliberately arranged to serve each step. Yet the very forces that broaden reach may also thin depth: fragmentation privileges clips over sustained comprehension; entertainment incentives elevate spectacle; uneven craft standards weaken credibility; and excessive gamification risks trivialising the narrative seriousness that underpins independent documentary practice.

Clarifying how new media shapes engagement is therefore essential. At the theoretical level, it reveals how platform features intersect with audience motivations and social dependencies to generate observable outcomes across a documentary’s life course. At the practical level, it offers creators, curators, and platforms a design map for moving people from passive exposure to active support—crafting salient first touchpoints, structuring real-time interaction, nurturing communal identity and trust, simplifying conversion routes, and preparing portable artefacts for cross-network travel. Treating engagement as a sequenced and optimisable process allows this study to reconcile creative intention with distribution realities—maintaining documentary depth while harnessing the connective capacity of contemporary platforms. To address the dual crisis of constrained circulation and shallow engagement, this article proposes a unified stage–mechanism framework that integrates three theoretical lenses: SICAS provides the sequential structure of the audience journey, Uses and Gratifications (U&G) explains why audiences act at each stage in terms of their dominant motivations, and Media System Dependency (MSD) specifies the platform and social contexts that condition the strength of these effects.

Research Objectives

1. To study how new media dissemination channels shape audience engagement with Chinese independent documentaries across the SICAS stages, identifying key affordances, practices, and bottlenecks.

2. To study the mediating role of audience need gratifications and the moderating role of media system dependency between channel characteristics and engagement outcomes, yielding measurable indicators and optimization strategies

Literature Review

1. Audience satisfaction and documentary consumption on digital platforms

Targeting university viewers in China, Li Mengyu et al. (2023) show that satisfaction with documentary offerings arises from the joint influence of content–audience fit, perceived trustworthiness, and production workmanship, together with platform contingencies such as interface fluency and opportunities to interact. Their survey evidence indicates that satisfaction is built from a triad of cognitive gain, affective resonance, and social value, each shaped by how platforms curate, sequence, and support the viewing experience. Importantly, satisfaction behaves less like a terminal judgment than like a propellant of subsequent participation—longer dwell, intention to return, and willingness to recommend—thus tying program attributes and platform design choices to downstream outcomes. For independent documentaries seeking traction in contemporary distribution ecologies, the implication is to pair depth and credibility with deliberate interaction design and navigability so that discovery, in-session experience, and post-viewing activity form a coherent, self-reinforcing path.

2. Interaction modalities and their behavioral effects in live environments

In an analysis of live-streaming practice, Wang Dedong (2025) distinguishes four primary interaction modes—text, voice, on-camera video, and game-like mechanics—and associates each with different participation signals: watch duration, frequency of interaction, sharing volume, and virtual-gift spending. Modality diversity, the study argues, is effective at capturing attention, while instant feedback heightens the feeling of being noticed, sustaining involvement over time. Beyond immediacy, Wang underlines relationship building through trust-oriented exchanges (e.g., call-ins) and shared experiences (e.g., collaborative mini-games), which deepen commitment and increase repeat attendance. Because the interaction architecture is also connected to monetization (leaderboards, gifting), engagement is framed as simultaneously experiential and economic. For documentary settings that adopt live Q&A, watch-party formats, or community fora, the lesson is that carefully staged, multimodal interaction can convert brief curiosity into durable connection and observable action.

3. AI-enabled affordances for amplifying participation and conversion

From a production-operations angle, Zhang Hao (2025) details how AI—spanning AIGC teasers, XR/AR scenes, virtual presenters driven by real-time motion capture, and NLP chat assistants—reshapes participation during live broadcasts. Reported benefits cluster around stronger first-touch salience, sustained mid-session interaction, and data-guided interventions. The study also covers community operations, including AI-assisted support and cross-platform synchronization, which extend engagement beyond the live window and stabilize audiences over time. Although the analysis centers on live streaming, the mechanisms translate cleanly to independent documentaries: virtual or hybrid premieres, bot-mediated creator AMAs, AR-enhanced behind-the-scenes vignettes, and personalized recommendation loops can jointly raise completion, subscription, and sharing propensity. In effect, AI functions as a suite of orchestration levers that connect discovery, interaction, conversion, and diffusion into an operationally coherent engagement strategy.

4. SICAS-based orchestration in live streaming and lessons for documentaries

Using women's apparel live commerce as an empirical setting, Li Bin et al. (2024) operationalize SICAS as a staged scenario-marketing schema and, via questionnaire data modeled in SPSS/AMOS, link specific tactics to purchase intention. They find that featured displays and service-quality cues strengthen Sense and early trust; interactive modules (Q&A, polls) boost Interest & Interactive; regular update cadence and community touchpoints

consolidate Connect & Communicate; and time-bounded discounts/coupons plus social proof lift Action, with Share amplified by curated recaps and cross-platform reposting. The central insight is orchestration: stage-appropriate stimuli compound across the journey more reliably than undirected "more interaction." For independent documentaries, commercial triggers map to time-windowed access (festival windows, limited-time Q&A); service cues translate into paratextual credibility signals (source transparency, ethics notes, creator statements); and community cultivation becomes role-based forums with predictable cadence and curated audience contributions. Thus, Li Bin et al. provide empirical backing for stage-aware design and cumulative effects, reinforcing that aligning tactics with SICAS phases—not merely increasing volume—yields more durable engagement outcomes.

Conceptual Framework

The study advances a unified conceptual framework—the SICAS–U&G–MSD model—that explains how new media channels shape audience engagement with Chinese independent documentaries as a sequenced journey and why tactics succeed under specific conditions. New-media affordances (discovery paratexts, multimodal interaction, community operations, streamlined conversion, and sharing scaffolds) are orchestrated across SICAS stages—Sense, Interest & Interactive, Connect & Communicate, Action, Share—so that each stage deliberately delivers a dominant gratification identified by Uses and Gratifications theory (cognitive clarity at discovery, affective/entertainment flow during viewing, and social belonging for community and advocacy). Media System Dependency specifies the context that governs effect size: individual dependency amplifies tactics that reduce cognitive friction, group dependency strengthens collective calls to action, and pseudo-environmental dependency rewards alignment with platform "vernaculars" of tags, cadence, and visual grammar. Outcomes are assessed through discovery and retention, interaction tempo, community growth, conversion, and diffusion; boundary conditions—depth–novelty trade-offs, the scope of automation, and platform fit—temper design choices. In short, engagement is achieved by coordinating channel affordances stage by stage, targeting the appropriate gratification at each step, and calibrating tactics to prevailing dependency structures to produce durable gains in discovery, retention, conversion, and sharing (Figure 1).

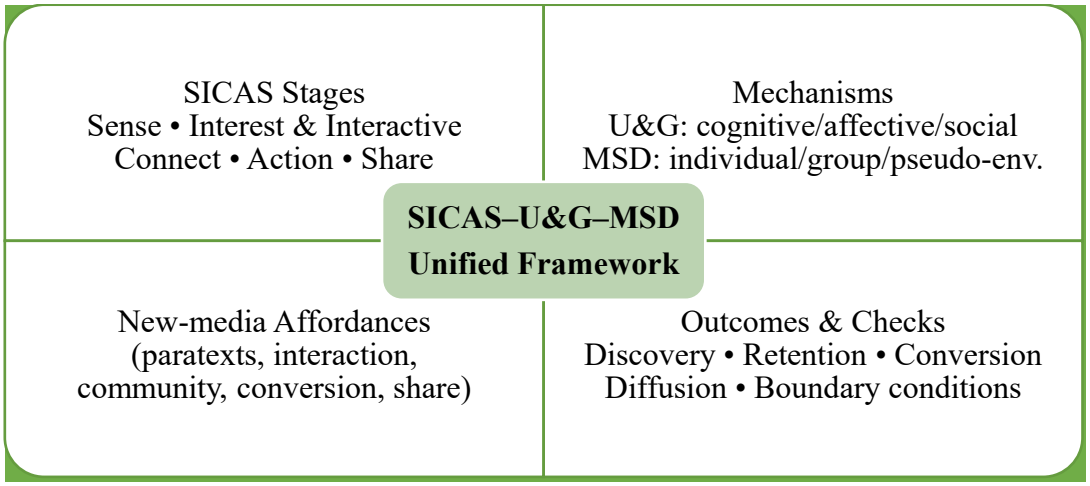

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

This study adopts a qualitative, theory-driven and explicitly non-empirical design that integrates the SICAS (Sense, Interest & Interactive, Connect & Communicate, Action, Share) audience journey with Uses and Gratifications (U&G) and Media System Dependency (MSD). The scope focuses on Chinese independent documentaries disseminated via new media platforms such as Douyin, Bilibili, WeChat Video Channels and comprehensive video portals (e.g., iQIYI, Tencent Video) over approximately the past five years. We conduct document analysis and multi-case synthesis on publicly available artifacts: (1) platform pages (recommendation surfaces, hashtag hubs), including visible interface elements and public metrics such as view, like and comment counts; (2) creator communications (trailers, Q&A announcements, community posts), and other promotional paratexts; (3) event descriptions (virtual premieres, festivals, online Q&A or watch-parties); and (4) press or institutional reports and industry summaries related to documentary distribution and audience engagement. A purposive case sample covers major new media contexts for Chinese independent documentaries (comprehensive video sites, short-video apps, social media, specialist documentary platforms) and varied interaction architectures (danmaku/comments, live Q&A or watch-parties, community operations, subscription/crowdfunding flows), with cases selected for clear identification as independent works, high social relevance, diversity of engagement strategies, and a mix of relatively successful and less successful engagement outcomes, rather than through random sampling. Analogous cases from adjacent cultural communication (e.g., live streaming, museum audience programs) are included only as comparative evidence for engagement mechanisms.

Using directed content analysis, tactics are mapped to SICAS stages (Sense; Interest & Interactive; Connect & Communicate; Action; Share). U&G categories (cognitive, affective, entertainment, social) and MSD types (individual, group, pseudo-environment) are applied as mechanism labels, so that all data are coded directly against the three theoretical pillars of the integrated SICAS–U&G–MSD framework. Where sources report observable indicators, we extract descriptive measures—early retention/dwell time, interaction frequency and response latency, community activity, completion/revisit, subscription or crowdfunding counts, and sharing/referral volumes—organizing them as stage-specific "measurement slots" rather than a unified dataset. Cross-case comparison identifies recurrent bottlenecks and high-leverage remedies.

Reliability is supported by coder calibration and an audit trail of coding decisions; triangulation draws on multiple artifact types. Only public, aggregated information is used; no personal data are collected. The aim is formative: to clarify how channel features, gratifications, and dependency patterns can be orchestrated to move audiences from exposure to advocacy, rather than to produce statistically generalisable or causal estimates.

Results

1. How new media channels shape audience engagement across the SICAS stages

Audience activity around Chinese independent documentaries follows a repeatable sequence from first contact to advocacy. In the new media environment, each stage benefits from distinct channel affordances: discovery surfaces and paratexts improve Sense, interaction design sustains Interest, community operations deepen Connect, frictionless flows enable Action, and permissive reuse scaffolds Share. To make these relationships operational, we distil high-yield tactics and practical indicators for each stage, so creators and curators can audit current practice and prioritise improvements.

Table 1 SICAS stages, high-yield tactics and indicative measures

SICAS stage	High-yield tactics	Indicative measures
Sense	Featured placement; platform-vernacular titles and tags; serial short paratexts; mobile-first thumbnails and cutdowns	Impressions; click-through rate; early retention at 10s and 60s
Interest & Interactive	Comment backchannel with scheduled Q&A; creator prompts; polls and quizzes; quick replies; chatbot assistance	Comment velocity; response time; Q&A resolution rate; mid-session retention
Connect & Communicate	Regular updates; recurring spaces; roleful community; segmented guidance; curated reviews	Community activity; revisit rate; subscription growth; quality and volume of long reviews
Action	One-click paths; time-bounded benefits; social proof; timely operational prompts	Completion; conversion to subscribe, pledge or RSVP; repeat viewing
Share	UGC kits and explicit licences; hashtag challenges; weekly amplification; cross-platform threads	Share counts; external referral traffic; topic reads and comments

As Table 1 shows, engagement improves when channels are orchestrated across stages rather than applied piecemeal. In the Sense stage, discoverability rises with native thumbnails, concise teasers and serial paratexts that fit platform search and recommendation grammar; long trailers without short cutdowns underperform in crowded feeds. During Interest & Interactive, sustained attention depends on a balanced interaction design that combines a fast text backchannel, scheduled Q&A windows, creator prompts and light gamification, supported by quick, specific responses; automation smooths peaks without diluting voice. Connect & Communicate requires visible continuity beyond a single screening. Regular updates, recurring gathering spaces and roleful communities, together with segmented guidance for newcomers, experts and families, extend meaning-making and anchor trust. In Action, conversion increases when routes are short and benefits are clear and time-bounded, reinforced by social proof and timely operational prompts that counter mid-session fatigue. Finally, Share accelerates when reuse is permitted and easy through UGC kits, weekly curation and cross-platform syndication that acknowledge fragmented publics; ambiguity around rights or absent assets suppresses diffusion.

Sequenced, stage-aware operation outperforms isolated tactics. Rollouts that start with platform-native paratexts, host structured live interaction, maintain predictable community cadence, compress conversion paths and actively scaffold user sharing achieve higher completion, conversion and diffusion, with gains compounding over time.

2. Mechanisms: gratifications as mediator and dependency as moderator

The stage-level practices above rest on two mechanism layers. First, tactics work by satisfying specific audience gratifications at particular points in the journey. Second, the strength of those effects depends on audience and platform dependency structures. Before detailing implications, we present a compact map that links tactic focus to the primary gratification it delivers, the dependency condition that amplifies it and the indicative lift observed in practice.

Figure 2 SICAS Journey Flow for Audience Engagement with Chinese Independent Documentaries

As Figure 2 shows, effects travel through gratifications and are strengthened or weakened by dependency conditions. At first contact, cognitive gratifications reduce uncertainty and shape expectations; during viewing, affective recognition and entertainment flow sustain attention; as communities form, social gratifications of belonging and dialogue become decisive; at the point of action, cognitive clarity, affective affinity and social signalling combine to lower hesitation; in diffusion, social and expressive gratifications motivate sharing. These pathways are amplified where individual dependency on media for orientation is high and cognitive friction is low; they are magnified by group dependency when calls are framed as collective goals within stable communities; and they are modulated by the platform's pseudo-environment, where alignment with visual grammar, tag culture and cadence accelerates recommendation and social uptake.

Outcomes are strongest when each stage targets a specific gratification and operations are aligned with prevailing dependency structures. Designers should treat gratifications as the intended effect of each tactic and dependency as the context that sets its strength: reduce cognitive friction for highly dependent individuals, mobilise collective goals within groups and write to the vernacular of each platform's symbolic environment.

The results show that channel orchestration across SICAS stages and mechanism alignment at the level of gratifications and dependency produce complementary gains. Stage-aware tactics raise attention, sustain participation, deepen relationships, simplify action and legitimise sharing; mechanism-aware design ensures those tactics resonate with how audiences use media and how platforms structure meaning. This dual focus offers a practical roadmap for creators, curators and platforms seeking durable engagement for Chinese independent documentaries in the new media era.

Discussion

1. Synthesis of findings

This study shows that audience engagement with Chinese independent documentaries is best understood as a staged journey in the new media environment. When creators align channel affordances to SICAS stages—optimising discovery paratexts (Sense), structuring live and asynchronous interaction (Interest & Interactive), sustaining community cadence (Connect & Communicate), compressing conversion flows (Action), and scaffolding permissive remix and cross-platform circulation (Share)—engagement metrics improve in tandem rather than spiking and collapsing. The mechanism analysis further clarifies why this orchestration works: stage-specific gratifications (cognitive, affective/entertainment, social) mediate tactic effects, and audience/platform dependency conditions (individual, group, pseudo-environmental)

moderate their strength. Together, these results argue for treating engagement as continuous experience design rather than a collection of isolated promotional activities.

2. Consistency with prior research

Our findings are broadly consistent with cross-domain evidence that interactive design elevates audience participation. In live video contexts, diversified interaction (text, voice, video, gameplay) and timely feedback increase attention, social connection and commercial outcomes; we observe the same pattern when documentaries deploy comment backchannels, scheduled Q&A and light gamification to pace sessions (Wang, 2025). Likewise, results echo work showing that AI augmentation—real-time analytics, chat assistants, and virtual hosts—stabilises interaction intensity and personalises experience; in our corpus, automation supported swift, specific replies during peak loads and helped maintain conversational tempo without eroding authorial voice (Zhang, 2025). Finally, the value of segmenting guidance and creating roleful communities parallels museum studies where interactive exhibitions and audience-centred programming deepen dwell time, learning and satisfaction (He, 2025). In our setting, beginner notes, expert roundtables and parent–child guides functioned as the online analogues of targeted interpretive layers that museums deploy on-site.

3. Points of divergence and boundary conditions

Despite these convergences, we also identify important differences that qualify cross-domain generalisations. First, the documentary context imposes a stronger tension between depth and novelty than typical entertainment streams. Tactics that inflate surface interaction without protecting narrative seriousness (e.g., over-gamifying sombre topics) can lift comment velocity yet depress completion and downstream support—an inconsistency relative to general live-stream findings that treat interaction volume as a universal positive (cf. Wang, 2025). Second, AI assistance is most effective when tightly scoped to operational bottlenecks; over-automation of creator voice risks flattening affective gratifications central to documentaries, a nuance less visible in cases where virtual hosts themselves are the attraction (Zhang, 2025). Third, the museum literature assumes co-present, spatially curated journeys; in fragmented online publics, the "wayfinding" work must be done by paratexts, vernacular tagging and serial releases. Thus, while the mechanism of layered interpretation aligns with He (2025), the unit of curation shifts from gallery rooms to feeds and cards, and failures of platform vernacular fit can nullify otherwise strong content.

4. Theoretical contributions

Conceptually, the results integrate Uses and Gratifications with Media System Dependency to explain not only whether tactics work but when and for whom. We specify a mapping from tactic classes to dominant gratifications at each stage, then show how dependency structures gate effect sizes: individual dependency amplifies tactics that reduce cognitive friction; group dependency boosts community-centred calls to action; pseudo-environmental dependency rewards alignment with platform grammar. This synthesis extends interaction-centric accounts by showing that the same surface behaviours can produce different outcomes depending on the gratification targeted and the dependency context. It also reframes AI's role from a generic engagement booster to a precision tool for protecting tempo and specificity at known choke points.

5. Practical implications

For creators and curators of independent documentaries, the findings translate into a coherent set of operational directions: platform-native paratexts to clarify first contact, two-

speed interaction architectures, roleful communities, compressed action flows, and structured support for reuse and remix. Rather than isolated "tips," these elements function as an integrated orchestration strategy across the SICAS journey. Detailed, stage-specific recommendations are therefore presented separately in the Recommendations section, where they are grouped into general operational advice and suggestions for platform and institutional partners.

Conclusion and Recommendations

This study examined how new media channels shape audience engagement with Chinese independent documentaries and why certain tactics work. We reach four concise results.

Engagement works best as a sequenced journey. When creators align channel affordances with the SICAS stages—clear first contact, paced interaction, community continuity, simple conversion, and scaffolded sharing—attention, participation, and downstream actions rise together rather than peaking and fading.

Effects are explained by mechanisms. Tactics succeed when they deliver the right gratifications at the right moment: cognitive early, affective and entertainment during viewing, social for community and advocacy. Their strength depends on dependency structures: individual dependency rewards reduced cognitive friction; group dependency strengthens collective calls; platform pseudo-environments reward vernacular fit.

Boundary conditions matter. Over-novelty or gamification can weaken documentary seriousness and reduce completion and support, even if interaction volume increases. Automation is helpful when scoped to reply latency and load, but overuse can flatten the authorial voice that audiences value.

The framework translates into practice: produce platform-native paratexts in serial form; run two-speed interaction with staffed moderation and targeted automation; build roleful communities with predictable cadence and segmented guidance; compress action flows to a single step with concrete near-term benefits; publish reuse licences and curate community remixes across platforms.

Taken together, we obtained a stage-based model suited to the current media ecology, a mechanism account linking gratifications and dependency to observable lifts in discovery, retention, conversion, and diffusion, clear limits that protect narrative depth and voice, and an operations playbook that turns theory into process. Despite measurement heterogeneity and limited causal inference, the evidence offers a practical roadmap: design for the whole journey, specify each tactic's intended gratification, and operate within the social and symbolic structures that give tactics force.

Recommendations

1. General recommendations

For creators and curators of Chinese independent documentaries, engagement should be planned as a continuous SICAS-based workflow rather than as one-off campaigns. At the Sense and Interest & Interactive stages, small teams can standardise a basic operations kit: platform-native paratext templates, simple reply protocols, and lightweight moderation so that first contact is clear and interaction is timely without overloading staff. At the Connect & Communicate and Action stages, effort should be concentrated on a few stable community spaces with one-step routes to concrete actions such as mailing lists, screenings, or crowdfunding pages. At the Share stage, explicit reuse policies and small UGC kits (pre-cleared stills and clips, caption prompts) can lower the barrier to diffusion while preserving narrative seriousness.

2. Recommendations for future research

Future studies can use the SICAS–U&G–MSD framework as a scaffold for more empirical designs. One direction is to run field experiments or A/B tests on paratext formats, reply latency, or conversion-flow length at specific stages and measure their effects on completion, subscription, and sharing. A second direction is qualitative work with viewers to examine how gratifications and dependency are experienced in practice, especially for serious topics. A third direction is comparative research that applies the same stage–mechanism lens to other serious media forms.

References

Viviani, M. (2014). Chinese independent documentary films: Alternative media, public spheres and the emergence of the citizen activist. *Asian Studies Review, 38*(1), 107–123.

Wang, D. (2025). The impact of interactive practices in video live streaming on audience engagement *[in Chinese]*. *Reporters' Cradle*, *(09)*, 51–53. https://doi.org/CNKI:SUN:ZZYL.0.2025-09-016

Zhang, H. (2025). Research on how AI technologies improve audience engagement in live streaming *[in Chinese]*. *West China Broadcasting TV, 46*(11), 31–34. https://doi.org/CNKI:SUN:XBGS.0.2025-11-007

Zhao, W. (2016, November). Narrative strategies of documentary in the new media era. In *2016 3rd International Conference on Management, Education Technology and Sports Science (METSS 2016)* (pp. 601–605). Atlantis Press.

A Layered Semantic Analysis of Tibetan Mask Imagery Based on Peirce's Triadic Sign Theory

Yuandong Jiang [1]* Supachai Areerungruang[2]

Received: 17 March 2026 Revised: 17 April 2025 Accepted 6 May2026

Abstract

The purpose of this article is 1) to investigate the semantic generation mechanism of Tibetan mask imagery at the iconic level, 2) to analyze the indexical functions of Tibetan mask imagery within ritual and spatial contexts, 3) to explore the cultural coding mechanism of Tibetan mask imagery at the symbolic level, and 4) to construct the superimposed and coupled semantic structure of Tibetan mask imagery based on Peirce's triadic sign theory. The sample consisted of representative Tibetan masks, including deer masks, charnel ground masks, and guardian deity masks. They were selected by purposive sampling based on their cultural representativeness and symbolic diversity. The instruments for collecting data were document analysis forms and semiotic analysis frameworks. Data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. The research results were found as follows: 1) at the iconic level, Tibetan masks construct perceptual recognition through figurative, diagrammatic, and metaphorical resemblance, forming a cross-cultural visual foundation; 2) at the indexical level, masks embed meaning within ritual processes and spatial structures through temporal, behavioral, and contextual indications; 3) at the symbolic level, deep meanings are generated through religious doctrines and socio-cultural conventions, forming a stable cultural coding system; and 4) these three semiotic layers constitute a superimposed and coupled semantic structure that jointly produces the complete meaning of Tibetan mask imagery.

Keywords: Tibetan masks, Peirce Semiotics Triadic, Symbolism Visual, Symbols Semantic Generation

[1-2] Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand.
* Email: jiangyuandongbb@gmail.com

Introduction

Against the backdrop of accelerating globalization and the continuous evolution of digital media technologies—particularly emerging contexts such as virtual reality (VR), augmented reality (AR), artificial intelligence (AI)-assisted design, and social media-based visual communication—traditional cultural visual resources are increasingly becoming important sources for contemporary design innovation and cultural dissemination. As an important component of China's intangible cultural heritage, Tibetan masks integrate multiple attributes such as religious beliefs, ritual practices, and ethnic aesthetics. They not only served functions like sacrifice, exorcism, and identity symbolism in historical contexts, but also demonstrate significant potential for continuous revitalization and reinterpretation within contemporary digital environments, including immersive media experiences, interactive cultural exhibitions, and cross-platform visual storytelling.

Therefore, how to deeply understand the structural logic and meaning system of Tibetan masks from the perspective of visual symbols has become an important research topic connecting traditional cultural resources with contemporary design practice, especially in the context of digital transformation and mediated visual culture.

However, existing research largely focuses on descriptive analyses of stylistic features, artistic styles, or cultural connotations of Tibetan masks, lacking a systematic exploration of their symbolic structure and semantic generation mechanisms. At the design application level, this insufficient research often leads to the superficial appropriation or formal collage of mask visual elements, particularly in digital design practices such as UI/UX interfaces, animation assets, and cultural IP development, failing to effectively convey their deeper cultural meanings. This limitation further affects their accurate expression and value transformation in cross-cultural communication and contemporary digital design contexts. Therefore, it is necessary to introduce robust theoretical frameworks to conduct a structured analysis of Tibetan mask imagery, revealing its generative path from visual form to cultural meaning.

Based on this, this paper introduces Peirce's triadic sign theory in semiotics, analyzing the semantic layers of Tibetan mask imagery from three dimensions: iconicity, indexicality, and symbolicity. It explores the mechanisms of meaning generation across perception, contextual interaction, and cultural conventions, and further constructs an analytical framework that supports their translation into contemporary design systems, especially within digital media environments. This research not only contributes to a deeper semiotic understanding of Tibetan masks but also provides theoretical support and methodological reference for the effective integration of intangible cultural heritage visual elements into digital dissemination, interactive media design, and cultural innovation practices.

Research Objectives

1. To investigate the semantic generation mechanism of Tibetan mask imagery at the iconic level by analyzing the perceptual logic constructed through figurative, diagrammatic, and metaphorical resemblance.
2. To analyze the indexical functions of Tibetan mask imagery within ritual and spatial contexts, with particular attention to temporal, behavioral, and contextual indications.
3. To explore the cultural coding mechanism of Tibetan mask imagery at the symbolic level by examining how religious doctrines and socio-cultural conventions generate stable symbolic meanings.
4. To construct and explain the superimposed and coupled semantic structure of Tibetan mask imagery based on the interaction of icon, index, and symbol in the overall meaning-generation process.

Literature Review

To establish a solid theoretical and research foundation for this study, it is necessary to systematically review existing literature related to Tibetan masks, visual symbol theory, and their applications in contemporary design contexts. This review aims to clarify the current state of research, identify existing limitations, and position the present study within the broader academic discourse. Specifically, the literature review is structured around three key dimensions: (1) studies on Tibetan masks as cultural and visual artifacts, (2) research on semiotic theories with a focus on visual symbolism, and (3) existing explorations of visual element extraction and design translation in the context of intangible cultural heritage. Through this structured examination, the study seeks to reveal the gap between traditional cultural analysis and contemporary design application, thereby justifying the necessity of introducing a semiotic framework for systematic interpretation and design translation.

Peirce (1931–1958) proposed a tripartite division of "analogous sign—indicator—conventional sign" in his semiotic theory, arguing that the generation of symbolic meaning depends on the dynamic relationship between the medium, object, and interpreter, providing a fundamental theoretical framework for understanding the multi-layered meaning of visual signs. This theory emphasizes that signs are not static correspondences, but rather continuously generate meaning during the interpretation process, and has had a profound impact on subsequent visual culture studies.

Eco (1976) further pointed out in semiotic research that symbols not only have natural referential relationships, but are also constrained by cultural encoding and social conventions, emphasizing the cultural nature of symbol systems and the diversity of interpretations, providing important theoretical support for analyzing the cultural meaning in visual symbols.

Chandler (2017) systematically reviewed Peirce's theory in his semiotics research, clearly defining three types of signs: illusory, indicative, and conventional. He also emphasized the cognitive and experiential factors in the process of sign recognition, providing a methodological reference for contemporary visual communication research.

Kress and van Leeuwen (2006) proposed in their visual grammar theory that images are not only a medium for reproducing reality, but also a symbolic system with structural rules and the ability to produce meaning. They emphasized that the relationship between visual elements constitutes the key to meaning expression, providing a systematic method for image structure analysis and visual semantic research.

Barthes (1977), from the perspective of cultural semiotics, pointed out that the meaning of an image not only comes from its surface form, but also depends on the "myth" and symbol encoding mechanism in the cultural context. He revealed the deep symbolic meaning of visual symbols in the socio-cultural structure and provided a theoretical basis for the study of normative symbols.

Ye Xingsheng (1990) pointed out in his research on Tibetan mask art that Tibetan masks have important functions in religious rituals and folk culture. Their shapes, colors and decorations all carry rich religious symbolic meanings and reflect the spiritual connotation and aesthetic characteristics of Tibetan culture.

Beer (2003) systematically sorted out the correspondence between color, deity and religious symbolism in the study of Tibetan Buddhist symbol system, and pointed out that visual symbols have strict coding rules in religious context, which provides an important reference for understanding the cultural norms in Tibetan masks.

In his study of Tibetan guardian deities and religious images, Nebesky-Wojkowitz (1956) analyzed in detail the relationship between the image of the deity and the ritual function,

emphasizing the indicative role of visual images in religious practice, and providing an anthropological perspective for the study of the function of masks in ritual contexts.

In summary, existing research has achieved certain results in semiotic theory, visual image analysis, and the study of Tibetan mask culture, but some shortcomings remain. On the one hand, semiotic research largely remains at the theoretical level, lacking integration with specific cultural images; on the other hand, research on Tibetan masks mainly focuses on cultural interpretation and artistic description, lacking systematic analysis of symbolic structure, especially layered semantic research based on Peirce's triadic approach. Therefore, it is necessary to conduct a systematic semantic deconstruction and structural analysis of Tibetan mask images under the guidance of semiotic theory to compensate for the deficiencies of existing research and provide theoretical support for their translation in contemporary design.

Conceptual Framework

Based on Peirce's triadic semiotic theory, this paper views Tibetan mask images as a multi-layered meaning-generating system and constructs a hierarchical analytical framework of "imitator—indicator—regulator" (Figure 1). The imitator level corresponds to visual form and perceptual recognition, the indicator level corresponds to ritual behavior and spatiotemporal context, and the regulator level corresponds to cultural rules and symbolic systems. These three are not isolated but rather form a superimposed and coupled relationship within specific images, jointly influencing the semantic generation process. This framework, with "visual form—practical context—cultural encoding" as its main thread, reveals the logical path of Tibetan masks from surface recognition to deep meaning construction, and provides a structural analytical basis for subsequent design and translation.

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

This research is qualitative research. The research area is the study of Tibetan mask imagery within the context of semiotics and visual communication design. The population is Tibetan mask cultural artifacts and related visual materials derived from religious rituals and traditional performances.

The sample group consists of representative Tibetan masks, including deer masks, charnel ground masks, and guardian deity masks. The number of samples is 16 typical cases selected from existing literature and visual archives. The samples were selected by purposive sampling, based on criteria such as cultural representativeness, symbolic richness, and diversity of visual forms.

The research instruments are 2 types, including:

Document analysis form, which was constructed based on Peirce's triadic sign theory (icon, index, and symbol). The instrument includes components such as visual form analysis, contextual interpretation, and cultural coding identification. It was used to study the theoretical framework and semantic structure of Tibetan mask imagery.

Semiotic analysis framework, developed according to Peirce's semiotic concepts and supported by visual semiotics theories (Kress & van Leeuwen, 2006; Chandler, 2017). The framework consists of three analytical dimensions: iconic resemblance, indexical indication, and symbolic convention. It was used to analyze the semantic generation mechanisms of Tibetan mask imagery.

Data were collected by reviewing academic literature, visual archives, and museum resources between October to December 2025.

The qualitative data were analyzed using content analysis and interpretative analysis. Document research was applied to analyze and synthesize the data, and the results were presented in descriptive form.

Results

Peirce's semiotic theory provides a fundamental framework for understanding the generation of meaning in visual symbols. According to Peirce, the function of a symbol is realized through the relationship between three elements: the symbol (representation), the object, and the interpreter. Therefore, meaning is not inherent in the visual form itself, but rather arises through interpretation within a cultural and contextual system. From this theoretical perspective, Tibetan mask images can be understood as a complex system of visual symbols, whose meaning is generated through multiple levels of symbols.

Peirce's triadic theory of the symbol provides a fundamental dimension for understanding visual images. Its division logic not only involves the representation of symbols and objects but also reveals how humans interpret images through perception, experience, and convention (Peirce, 1934). Therefore, Tibetan masks can be understood as a visual complex composed of multiple juxtaposed symbols.

1. Research on the semantic generation mechanism of similar symbols in Tibetan mask images

In Peirce's semiotic system, a salience is a type of symbol that establishes a referential relationship based on its similarity to an object in shape, structure, or texture. Its meaning generation depends on the "isomorphic relationship" between the symbol and the object in shape or structure. In Tibetan mask imagery, saliences constitute the foundational layer of visual cognition, serving as a key path for viewers to make initial recognition and perceptual judgments. Tibetan masks contain numerous images such as bulls, eagles, and deities; these visual elements are directly presented in the mask's form through similar shapes or symbolic

features, allowing viewers to recognize them without textual explanation. This symbolism based on "analogical representation" enhances the intuitiveness and sensory impact of the mask image. In Tibetan masks, this layer constitutes the most intuitive and cross-culturally understandable visual foundation of the image (Kress & Van Leeuwen, 2020).

Based on the degree of similarity, Peirce classified similarities into three types: figurative similarity, pictorial similarity, and metaphorical similarity.

1.1 Figurative Resemblance: The Foundation of Intuitive Representation and Cross-Cultural Recognition

Figurative resemblance possesses "representational transparency," where the relationship between the symbol and the object is naturally and intuitively expressed as a direct visual representation, giving the viewer a sense of " directness." Some Tibetan masks imitate animal or human facial features; the overall facial structure of the mask (the positional relationship of the eyes, nose, and mouth) is isomorphic to the physiological structure of the human or animal face. This allows the viewer to immediately recognize it as a "face" or "head," thus presupposing its possibility as a representation of a living being. The antlers of the deer mask are similar in shape to real deer antlers, directly referring to the natural object of "deer" (Table 1). In the interpretation of Tibetan mask images, figurative resemblance helps to highlight the visual characteristics of the mask, enabling the viewer to quickly identify the deity or figure it represents, thereby enhancing the intuitive effect of cultural transmission and maintaining the integrity of traditional meaning.

1.2 Diagrammatic Resemblance: Structural Relationships and Meaning Mapping Mechanisms

Chart-based similarity is not a mere reproduction of the external form, but rather an analysis of the relationships between the various parts of a symbol to reveal a structural resemblance. For example, the Tashi Sherab yellow mask (Table 1). Tashi Sherab is one of the most mature and diverse artistic schools in Tibetan opera, and its masks are further decorated based on the later Aruowa (Wenba) masks, with the face covered in yellow wool as a base color. Yellow symbolizes wisdom, prosperity, and strength, representing radiance, immeasurable merit, and profound knowledge. Its meaning does not derive from natural similarity, but rather forms a cognitive association through a structural mapping of "color—cultural meaning."

1.3 Metaphorical Similarity: Abstract Symbolism and Emotional Triggering Mechanisms

Metaphorical imagery possesses a higher level of abstraction, triggering psychological associations in viewers through visual form. For example, the main mask of the charnel ground evokes the awareness of death and impermanence through its skull form, thereby constructing a sense of religious awe (Table 1).

This mechanism illustrates that iconic symbols not only possess cognitive functions but also serve to evoke emotions and provide psychological suggestion, acting as a crucial bridge connecting visual form and spiritual experience.

Table 1 Image Analysis

Mask name	Deity Deer Mask	Arowa (Wemba) Mask	Corpse Dharma Forest Master Mask
Legend			
Similarity-based element recognition	Head features of a deer	Human characteristics	Skull structure。
Formal iconicity analysis	Image-like similarity	Diagrammatic Iconicity	Figurative similarity
Semantic function	Cross-cultural recognition / Natural attribute implies	Instant role positioning / Emotional resonance	Physiological impact / Ritual awe foundation

Note: Illustration and Photographed by the author, 2025

2. Research on the semantic referential mechanism of indicative symbols in Tibetan mask images

Indicative symbols guide the recipient to associate with a corresponding object through relationships such as causality, adjacency, and part-whole. Their function is to direct attention to a specific object, and this can be achieved through any symbolic medium. They refer to the object by being adjacent to it in time and space, or by having a logical causal or sequential relationship (Peirce, 1931–1958). This level connects the mask image from its static form to dynamic practice and context. Indicative symbols are crucial in the interpretation of Tibetan masks, guiding viewers to associate with deities and cultural connotations within the ritual through elements such as masks, clothing, movements, and music, revealing their deeper meaning.

2.1 Ritualistic Instructions: Visual Expression of Temporal Structure and Behavioral Logic

Ritualistic indications refer to the use of masks as indicators of the entire ritual process during religious ceremonies, such as the "Cham" Vajra Dance. The appearance of a specific mask directly indicates that the ritual has entered a particular stage or that a specific ritual action is about to be performed. For example, the "Cham" Vajra Dancer's mask (Table 2), used in the ritual, directly indicates that the ritual has reached the core teaching stage of "demonstrating impermanence and severing ego." The mask becomes a time code in the ritual narrative, a direct imitation and extension of the physical characteristics of a "skull," indicating the "movement of an inanimate body," thus visualizing the concept of "death." The act of wearing the mask is an indication of "spirit possession" or"role transformation."

2.2 Spatial Indication: Religious Spatial Structure and Functional Positioning

Spatial indications, such as the hanging position of the mask in the temple, like at the entrance of the protector deity hall or around the main deity, indicate its rank and function in the pantheon of deities. The "Protector (Mahakala) Mask" (Table 2) hanging in the temple's protector deity hall is fixedly hung to the side of the main deity image or above the mandala

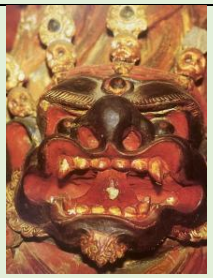
entrance. Its position directly indicates its sacred function as the guardian of the mandala and reinforces the religious function of the protector deity as "overseeing and protecting".

The semantic function at this level is to anchor static images within dynamic practical, historical, and spatial contexts, making the image a direct sign or index of action, time, and sacredness.

2.3 Behavioral and Identity Instructions: Role Transformation and the Construction of the Divine-Human Relationship

The act of wearing a mask is itself an act of instruction, marking the transformation of the "human-divine" identity. After wearing the mask, the dancer becomes a temporary vessel for the deity, and this relationship is clearly identified through visual symbols. For example, the mask of the Dragon Girl character in Tibetan opera (Table2) is used to guide and facilitate the instantaneous transformation of the character and the plot, controlling the time and space of the drama.

Table 2 Case Analysis of Indexical Signs

Mask name	**Corpse Dharma Forest Master Mask**	**Huzhu (Maha Kala) Mask**	**"Dragon Lady" detachable mask**
Legend			
Indicative element recognition	Rigid, jerky movements of the bones	Hanging position / Orientation and height	Lightweight, easy to put on and take off quickly
Semantic construction of indicators	It indicates the flow direction of ritual energy.	It serves as an "indicator sign".	It guided and facilitated the instantaneous transitions between characters and plot.

Note: Illustration and Photographed by the author, 2025

3. A Study on the Conventional Cultural Coding Mechanism of Tibetan Mask Images

Peirce's semiotics emphasizes the connection between a symbol and an object established through social conventions, cultural rules, or learning habits. The connection between a symbol and an object depends entirely on the conventions, habits, or rules within the social group (Barthes, 1977).

In Tibetan mask art, the conventions form the core of its semantic system, representing the most fundamental, complex, and culturally specific aspect of Tibetan mask semantics. For example, different colors represent different deities, and symmetrical mask structures symbolize cosmic order. The generation of this meaning depends on specific cultural contexts and social conventions, lacking universal intuition and requiring the decoding of specific "cultural codes." It is a set of encoding rules that bind visual form with deep cultural meaning. (Beer, 2003).

3.1 Religious Doctrine Conventions: The Doctrine Expression of Visual Symbols

In Tibetan masks, most religious masks adhere to clear stylistic norms and utilize these conventions to express deeper cultural connotations. The *Image Measurement Sutra* in the Tibetan Buddhist classic *The Treatise on Crafts* clearly defines the size, characteristics, shape, gestures, symbols, postures, and all decorative forms of deities and monsters. For example, the three eyes of the wrathful guardian deity are not based on physical resemblance but symbolize "omniscience," the wisdom to see the past, present, and future. The five-crane headdress does not originate from the terrifying appearance of a skull but symbolizes "conquering the five poisons" and "achieving the five wisdoms." The fangs and flame-shaped eyebrows do not refer to actual anger but symbolize the doctrinal concept of "destroying afflictions and obstacles with the anger of wisdom" (Ye, 1990). Specific colors in religious doctrines reflect the strict regulations of the Tibetan Buddhist color theory system (Table 3).

Table 3 Color Symbol Framework under Religious Doctrine Norms.

Blue	White	Red	Yellow	Green	Black
Wrathful Deities	Silent Deities	Half Wrathful Deities	Silent Deities	Compassion Deities	Wrathful Deities
Wrathful and Subjugation	Compassion and purity	Power and Karma	Gain and Divinity	Achievement and Salvation	Elimination and Deterrence

Note: Illustration and Photographed by the author, 2025

3.2 Sociocultural Norms: The Symbolic System of Roles and Narratives

Different types of masks are associated with a complete set of mythological narratives, spiritual practices, and functions of praying for blessings and warding off disasters. This association is established through scriptures, oral traditions, and conventions. In Tibetan opera, the colors and patterns of masks conventionally indicate the social status, moral attributes, and personality types of the characters, which constitutes a set of symbolic rules of theatrical culture (Table 4).

Table 4 Framework of Color Symbols under Sociocultural Norms.

Blue	White	Yellow	Red	Green	Yin-Yang
Wenba (hunter), fisherman	Elderly male, minister, father	Living Buddha, eminent monk, immortal	King, minister, military general	Female, princess, fairy	Traitorous officials, sorcerers, and double-dealers
Brave, rugged, forthright, and a trailblazer	Loyalty, kindness, purity, harmony, and longevity	Sacred, wise, highly respected, and perfected	Majesty, power, bravery, and dominance	Beautiful, kind, gentle, and pure	Hypocrisy, cunning, insidiousness, duplicity

Note: Illustration and Photographed by the author, 2025

The semantic functional specifications at this level, revealed by the analysis of Tibetan mask specifications, demonstrate that the essence of Tibetan masks is a highly developed cultural code system: endowing images with deep, culturally encoded symbolic meanings. It answers the fundamental question, "What does this image mean in a specific culture?" The visual forms of these masks are, in fact, compressed visual documents of complex religious philosophy, historical memory, moral concepts, and social structures (Nebesky-Wojkowitz, 1956). As the soul of cultural symbols, their semantics can only be acquired through learning specific cultural rules.

4. Study on the Superimposed and Coupled Semantic Structure of Tibetan Mask Images

This paper proposes a superimposed coupling model of "likeness-indication-convention," providing a systematic framework for understanding traditional visual symbols. The semantics of a complete Tibetan mask image are the result of the interweaving and combined effects of these three layers. The likeness provides a "perceptible form," allowing the viewer to recognize it as a living head, constructing the basic perceptual layer. The indicator provides contextual location, linking the image to specific ritual behaviors, history, and usage contexts, establishing a contextual association layer. The convention provides cultural interpretation, ultimately guiding form and context towards a complex system of religious philosophical concepts and social values, forming the meaning interpretation layer. These three layers of symbols constitute a synergistic mechanism, realizing a complete explanatory path from "form-context-culture."

Therefore, Peirce's tripartite division clearly reveals that a complete understanding of the semantics of Tibetan masks requires penetrating their resemblance to form, tracing their indicative context, and ultimately arriving at and interpreting their normative symbolic system. Any analysis at a single level is incomplete; only by combining all three can the full meaning of their significance as cultural symbols be decoded

Discussion

The results of research objective 1 found that Tibetan mask imagery constructs semantic meaning at the iconic level through figurative, diagrammatic, and metaphorical resemblance, which establishes a perceptual recognition foundation. This may be because iconic signs rely on visual similarity between the sign and the object, allowing viewers to interpret meaning directly through sensory perception. This finding is consistent with Peirce's theory of signs, which states that icons represent their objects through resemblance (Peirce, 1931–1958), and also aligns with Chandler (2017), who emphasizes that iconicity plays a crucial role in visual cognition and interpretation.

The results of research objective 2 found that Tibetan mask imagery functions at the indexical level by embedding meaning within ritual processes and spatial contexts, including temporal sequence, behavioral interaction, and spatial positioning. This may be because indexical signs are based on existential or contextual connections between the sign and its object, linking visual forms with actual practices and ritual settings. This result is consistent with Eco (1976), who highlights the role of contextual relationships in meaning-making, and also corresponds with Nebesky-Wojkowitz (1956), who explains the functional role of ritual objects in Tibetan religious practices.

The results of research objective 3 found that Tibetan mask imagery generates deep semantic meaning at the symbolic level through religious doctrines and socio-cultural conventions, forming a stable cultural coding system. This may be because symbolic signs depend on collectively shared codes, learned conventions, and culturally specific interpretive rules. This finding is consistent with Barthes (1977), who argues that cultural meaning is produced through systems of signification, and with Beer (2003), who demonstrates that Tibetan visual symbols follow strict religious and symbolic conventions.

The results of research objective 4 found that the complete meaning of Tibetan mask imagery is produced through a superimposed and coupled semantic structure formed by the interaction of icon, index, and symbol. This may be because visual cultural symbols do not operate through a single semiotic mode, but through the simultaneous interaction of perceptual form, contextual indication, and cultural convention. This finding is also consistent with Kress and van Leeuwen (2006), who propose that visual meaning is generated through the structured interaction of multiple signifying elements within a broader cultural system.

Conclusion and Recommendations

This study aimed to investigate the semantic generation mechanism of Tibetan mask imagery based on Peirce's triadic sign theory. The findings reveal that Tibetan mask imagery operates as a multi-layered semiotic system consisting of iconic, indexical, and symbolic dimensions. At the iconic level, meaning is constructed through visual resemblance, enabling perceptual recognition and cross-cultural readability. At the indexical level, meaning is embedded within ritual practices and spatial contexts, linking visual forms with temporal and behavioral processes. At the symbolic level, meaning is generated through religious doctrines and socio-cultural conventions, forming a stable cultural coding system.

Furthermore, the study found that these three semiotic layers are not independent but function in a coupled and integrated manner. The iconic layer provides perceptual access, the indexical layer situates meaning within context, and the symbolic layer delivers cultural interpretation. Together, they form a complete semantic structure of Tibetan mask imagery. This research contributes to the application of Peircean semiotics in visual culture studies and provides a theoretical framework for the interpretation and design translation of intangible cultural heritage.

Recommendations

First, at the theoretical level, future research should further expand the application of semiotic theories in the study of intangible cultural heritage. Researchers may integrate additional perspectives such as cognitive semiotics and multimodal analysis to deepen the understanding of visual meaning-making processes.

Second, at the practical level, designers and cultural practitioners should apply the layered semiotic framework proposed in this study to improve the accuracy and depth of cultural representation. By considering iconic, indexical, and symbolic dimensions simultaneously, designers can avoid superficial appropriation and enhance the cultural authenticity of design outcomes.

Third, in terms of future research directions, further studies may expand the sample scope to include a wider range of Tibetan masks and conduct comparative analyses across different regions and cultural contexts. In addition, empirical methods such as audience perception studies and experimental design research may be incorporated to validate the effectiveness of semantic interpretation and design translation.

Finally, in the context of digital media and cultural dissemination, future research should explore the integration of Tibetan mask imagery into virtual environments, interactive systems, and digital storytelling platforms, in order to enhance cultural engagement and communication.

References

Barthes, R. (1977). *Image–music–text*. Hill and Wang.

Beer, R. (2003). *The handbook of Tibetan Buddhist symbols*. Shambhala Publications.

Chandler, D. (2017). *Semiotics: The basics* (3rd ed.). Routledge.

Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Indiana University Press.

Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2020). *Reading images: The grammar of visual design*. Routledge.

Nebesky-Wojkowitz, R. (1956). *Oracles and demons of Tibet: The cult and iconography of the Tibetan protective deities*. Mouton.

Peirce, C. S. (1931–1958). *Collected papers of Charles Sanders Peirce* (Vols. 1–8, C. Hartshorne, P. Weiss, & A. W. Burks, Eds.). Harvard University Press.

Ye, X. (1990). Tibetan mask art. *Meishu Yanjiu*, (2), 30–32.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.4 July-August 2026

การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐ หลักหิริโอตตัปปะ: กลไกเชิงป้องกันการทุจริต และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสังคมไทย

รัชฎากร เอี่ยมอำไพ [1*]

รับบทความ: 21 พฤษภาคม 2569 แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2569 ตอบรับบทความ: 1 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐ โดยการใช้หลักธรรม “หิริ–โอตัปปะ” มาบูรณาการร่วมกับการใช้กรอบแนวคิด 5I Framework ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำที่มีเจตจำนงชัดเจนที่ต้องอาศัยผู้นำในการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมใช้อำนาจอย่างมีสติ ใช้การโน้มน้าวด้วยความน่าเชื่อถือ เพื่อปลุกพลังภายในของบุคลากรให้อยู่บนฐานคุณธรรม 2) กลไกเชิงระบบ เพื่อสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส มีคุณธรรมในกระบวนการทำงานของภาครัฐ การใช้ระบบ ITA คือระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินการ 3) การปลูกฝังคุณธรรมในจิตสำนึกเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรม ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อองค์ของรัฐในระยะยาว 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นกระบวนการสำคัญที่ขับเคลื่อนวัฒนธรรมความสุจริตในหน่วยงานภาครัฐเกิดขึ้นได้จริงได้ เพราะการเปิดพื้นที่ให้บุคลากร ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำอย่างเป็นระบบ และ5) การสื่อสารที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกโดยใช้ SMCR Model ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การนำกรอบแนวคิด 5I มาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมหิริโอตัปปะให้สัมฤทธิ์ผลได้ดี โดยภาครัฐสามารถนำไปใช้ประโยชน์กำหนดนโยบายการสร้างวัฒนธรรมความสุจริตนี้ให้เป็นวาระสำคัญขององค์กร นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานพัฒนาระบบแจ้งเบาะแส การเปิดเผยข้อมูล และกลไกตรวจสอบภายในที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นต่อระบบราชการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในด้านความโปร่งใส ความสุจริตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมความสุจริต หิริโอตัปปะ การป้องกันการทุจริต องค์กรภาครัฐ การเสริมสร้างความเชื่อมั่น

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

* อีเมล : nidkon2104@gmail.com

Building a Culture of Integrity in Public Sector Organizations through Hiri–Ottappa: A Mechanism for Corruption Prevention and Enhancing Public Trust in Thai Society

Ratchadakorn Aimampai [1*]

Abstract

This article aims to propose guidelines for fostering a culture of integrity in public sector organizations through the integration of the Buddhist principle of Hiri–Ottappa and the 5I Framework. The framework consists of five key components: (1) Intentional Leadership, which emphasizes ethical role modeling, responsible use of authority, and persuasive leadership based on credibility; (2) Institutional Mechanisms, which promote transparency and accountability through governance systems and integrity assessment tools such as the Integrity and Transparency Assessment (ITA); (3) Internalization, which focuses on cultivating moral consciousness and ethical values among public personnel; (4) Involvement, which encourages participation from employees, citizens, and stakeholders in promoting integrity and preventing corruption; and (5) Impact Communication, which applies the SMCR Model to enhance awareness, strengthen ethical understanding, and promote positive behavioral change. The study highlights that sustainable corruption prevention requires not only external control mechanisms but also the development of internal moral responsibility among public officials. The integration of the 5I Framework with Hiri–Ottappa provides a holistic approach that combines organizational management, ethical leadership, participatory governance, and moral development. This framework contributes to the establishment of an integrity-oriented organizational culture that extends beyond compliance with rules and regulations toward the development of shared values and ethical behavior. The article further suggests that public organizations should adopt integrity promotion as a strategic organizational agenda by strengthening whistleblowing systems, enhancing information disclosure, and improving internal monitoring mechanisms that are accessible to the public. Such efforts can strengthen transparency, reinforce public trust, and contribute to the sustainable development of good governance in the public sector.

Keywords: Culture of Integrity, Hiri–Ottappa, Prevention Corruption, Sector Governance, Building Confidence

[1] Lecturer in the Master of Political Science Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College
*Email: nidkon2104@gmail.com

บทนำ

สถานการณ์การทุจริตในองค์กรภาครัฐยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนให้ประเทศไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง เพราะส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการให้เกิดประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทยประสบกับปัญหาการทุจริตในหลายรูปแบบ เช่น การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การทุจริตเชิงนโยบาย โดยมีกลุ่มนักการเมือง กลุ่มทุน และเครือข่ายร่วมทำการทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency international) ระบุว่า ประเทศไทยถูกจัดอันดับภาพลักษณ์การทุจริต อยู่ที่ 99 ของโลก (สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560) จึงเป็นที่มาส่วนหนึ่งของการกำหนดยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นการสร้างค่านิยมสุจริตให้กับประชาชน ผ่านองค์การทางสังคมซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว องค์การทางศึกษา องค์การศาสนา องค์การ ชุมชน องค์การธุรกิจ องค์การสื่อมวลชน และองค์การทางการเมืองการปกครอง (สภาปฏิรูปแห่ง ชาติ, 2558)

การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐจึงไม่ใช่การกำหนดกฎระเบียบหรือมาตรการลงโทษเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการปลูกฝังค่านิยมองค์กรและการพัฒนาพฤติกรรมที่ถูกต้องให้เป็นไปแนวทางของค่านิยมเพราะวัฒนธรรมองค์กรถือเป็นระบบความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมที่บุคลากรในองค์กรต้องยึดถือร่วมกันและทำให้ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2560) และในขณะเดียวกันการสร้างหลักธรรมาภิบาลก็มีความสำคัญเช่นกัน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการป้องกันการทุจริต ในทางพระพุทธศาสนาหลักธรรม หิริ–โอตัปปะ ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น โลกปาลธรรม หรือธรรมคุ้มครองโลก ประกอบด้วย หิริ คือ ความละอายต่อการกระทำความชั่ว และโอตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อผลเสียของการกระทำที่ไม่ถูกต้อง หลักธรรมนี้จะทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการกำกับจิตใจมนุษย์ให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร และสังคมส่วนรวม (พระกมลรัตน์ อภิปุณฺโญ และพระวิเชียร อธิปุณฺโญ, 2564)

สำหรับการนำหลักธรรม หิริ-โอตัปปะมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารองค์กรภาครัฐ สิ่งสำคัญคือใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม การสร้างค่านิยมองค์กรด้านความซื่อสัตย์สุจริต การปลูกฝังจิตสำนึกแก่บุคลากร การพัฒนาระบบงานที่โปร่งใส และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ งานศึกษาหลายชิ้นในสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมภายในบุคคลควบคู่กับการพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร และปัจจัยสำคัญไม่ได้อยู่ที่กฎระเบียบเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างภาวะผู้นำ ระบบงาน คุณธรรมของบุคลากร การมีส่วนร่วมและการสื่อสารภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด 5I Framework ประกอบด้วย ภาวะผู้นำที่มีเจตจำนงชัดเจน กลไกเชิงระบบ การสร้างจิตสำนึกที่ดี การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นำมาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมหิริ–โอตัปปะ เพื่อเสนอเป็นแนวทางการสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐ โดยมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาระบบบริหารจัดการสมัยใหม่กับ

การพัฒนาจิตสำนึกทางคุณธรรมภายในบุคคล อันจะนำไปสู่การป้องกันการทุจริตเชิงรุก การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรภาครัฐอย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมหิริโอตัปปะ

ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ว่า “หิริ–โอตัปปะ” หมายถึง ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญในการคุ้มครองสังคมและส่งเสริมให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีพื้นฐานมาจากการรู้จักรักตนเอง ครอบครัว และประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ “หิริ” หมายถึง ความละอายต่อความชั่วหรือความไม่ถูกต้อง ทั้งในระดับความคิดและการกระทำ เป็นสภาวะทางจิตที่ทำให้บุคคลตระหนักและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เป็นอกุศล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

ส่วน “โอตัปปะ” หมายถึง ความเกรงกลัวต่อผลของบาปหรือผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง เป็นความกลัวที่เกิดจากจิตสำนึกภายใน มิใช่ความกลัวต่ออำนาจภายนอก บุคคลที่มีโอตัปปะจึงมักหลีกเลี่ยงการกระทำผิดและมีสติยับยั้งชั่งใจอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ หิริ–โอตัปปะจึงได้รับการยกย่องว่าเป็น “โลกปาลธรรม” หรือธรรมที่ช่วยคุ้มครองโลกและสร้างความสงบเรียบร้อยแก่สังคม อีกทั้งยังถือเป็น “เทวธรรม” ที่ช่วยยกระดับคุณธรรมและจิตใจของมนุษย์ให้ประพฤติตนอย่างเหมาะสมและมีคุณค่า (พระกมลรัตน์ อภิปุญฺโญ (ต่ายลีลาศ) และ พระวิเชียร อธิปุญฺโญ (แสนศรี), 2564)

ความสำคัญของหิริโอตตัปปะ

ในธัมมสังคณี อภิธัมมปิฎก ได้จัดหิริโอตตัปปะเป็นโสภณเจตสิก คือ เป็นสภาวธรรมที่ดีงาม ประกอบได้กับจิตที่เป็นกุศลเท่านั้น ไม่สามารถเกิดร่วมกับจิตที่เป็นอกุศลได้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหิริโอตตัปปะในฐานะเป็นธรรมฝ่ายดีที่นำไปสู่การกระทำความดี (อภิ.สงฺ. 34/1/1) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในขุททกนิกาย อิติวุตตกะ พระพุทธเจ้าตรัสถึงความสำคัญของหิริโอตตัปปะว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคล ผู้มีธรรม 2 ประการ ย่อมดำรงตนไว้ในสวรรค์ เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ ธรรม 2 ประการ อะไรบ้าง คือ หิริและโอตตัปปะ” (ขุ.อิติ. 25/42/390) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า หิริโอตตัปปะเป็นธรรมที่ทำให้บุคคล ได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เนื่องจากเป็นเครื่องยับยั้งไม่ให้กระทำความชั่วและส่งเสริม ให้กระทำความดี ในองฺคุตฺตรนิกาย จตุกฺกนิปาต พระพุทธเจ้าตรัสถึงอานิสงส์ของหิริโอตตัปปะว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม 4 ประการ ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติไม่ผิดและเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความสิ้นอาสวะ ธรรม 4 ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสำรวมในปาติโมกข์ สมบูรณ์ด้วยอาจาระและโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษ แม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่ เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ เป็นผู้ปรารภความเพียร มีหิริและโอตตัปปะ เป็นผู้ได้ฌาน 4 อันเป็นเครื่องอยู่อย่างสุข ในปัจจุบัน ตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ไม่ลำบาก” (องฺ.จตุกฺก.

21/248/368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า หิริโอตตัปปะเป็นธรรมที่นำไปสู่ความหลุดพ้นจากอาสวกิเลส อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา จึงเป็นธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

หิริโอตตัปปะเปนเครื่องมือในการแกปญหาสังคมได

ในการแก้ปัญหาสังคมหรือการบริหารประเทศควรที่จะนำหลักธรรมหิริ โอตตัปปะนี้มากำหนดเป็นนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสังคม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมการปลูกฝังศีลธรรม จรรยาที่ดีแก่บุคลากรในองค์กรรวมไปถึงประชาชนทุกคน โดยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนัก เห็นความสำคัญของความเป็นผู้ที่มีความละอายต่อการทำชั่ว (บาป) และความเกรงกลัวต่อบาป (วิบากกรรม) ซึ่งต้องเกิดความเกรงกลัวต่อผลของมัน ไม่ว่าจะอยู่ในที่ลับหรือที่แจ้ง ย่อมไม่มีคนกล้าทำความชั่ว หรือ ก่อปัญหาสังคมดังที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นเป็นแน่แท้ (สุดใจ ภูกงลี, 2560)

สรุปได้ว่า หิริ-โอตัปปะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล และส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีศีลธรรมเป็นธรรมะ โดยเฉพาะการปลูกฝังในองค์กรภาครัฐ สิ่งสำคัญต้องอาศัยผู้นำที่มีความชัดเจนในการประพฤติที่เป็นแบบอย่าง มีระบบตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาควบคู่กับการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมเพราะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์จากภายในจิตใจ รวมถึง สร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความรับผิดชอบการตระหนักถึงผลกระทบต่อส่วนรวม และการใช้กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเช่น SMCR-Model ซึ่งสามารถนำมาผนวกรวมกันสร้างเป็นกรอบแนวคิด 5I ที่ใช้การปฏิบัติตามหลักหิริ–โอตัปปะ เป็นแกนกลางของความคิดและการปฏิบัติที่จริงจัง ย่อมช่วยลดปัญหาการเกิดทุจริตในองค์กรภาครัฐได้อย่างดี และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม โปร่งใส และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขอย่างยั่งยืน

การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐด้วยกรอบแนวคิด 5I

กรอบแนวคิดที่ 1 ภาวะผู้นำที่มีเจตจำนงชัดเจน (Intentional Leadership) มีองค์ประกอบภาวะผู้นำที่สำคัญ 3 ประการ คือ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2559)

1. การใช้อำนาจ (Power)

1) อำนาจจากตำแหน่ง (Positional power) หรืออำนาจตามกฎหมาย (Legitimate power) เป็นอำนาจที่บุคคลได้รับจากตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งมีสิทธิและความชอบธรรมในการกำหนดกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงาน รวมถึงการมอบหมาย ควบคุม และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

2) อำนาจจากความสัมพันธ์ (Relational power) เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการจากปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัยกัน และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อำนาจลักษณะนี้สามารถส่งเสริมหรือจำกัดอิทธิพลของผู้นำได้

ขึ้นอยู่กับคุณภาพของความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ดังนั้น การใช้อำนาจจากความสัมพันธ์จึงจำเป็นต้องอาศัยความระมัดระวัง ความเหมาะสม และดุลยพินิจในการบริหารความสัมพันธ์อย่างรอบคอบ

3) อำนาจส่วนบุคคล (Personal power) หมายถึง อำนาจที่เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำ โดยมิได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งหรือความสัมพันธ์โดยตรง แต่เป็นอิทธิพลที่เกิดจากการที่ผู้อื่นยอมรับในศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของผู้นำ อาทิ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความสำเร็จในการทำงาน ทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และความน่าเชื่อถือ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น

2. การใช้อิทธิพล (Influence)

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้นำ (Leader) ผู้ตาม (Followers) และสถานการณ์ (Situation) ซึ่งครอบคลุมถึงบริบท เหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยภาวะผู้นำถือเป็นกระบวนการแห่งอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตามที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายร่วมขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (Northouse, 2017; Howell & Costley, 2005; Yukl, 2002; Schermerhorn, 2011) ในมุมมองทางจิตวิทยา แนวคิดดังกล่าวถูกอธิบายในลักษณะของกระบวนการอิทธิพลทางสังคม (Social influence process) ซึ่งให้ความสำคัญกับแรงจูงใจ การรับรู้ และการตอบสนองของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของผู้นำ รวมถึงอิทธิพลของบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การ

3. การโน้มน้าว (Persuasion)

การโน้มน้าวหรือบางทีใช้คำว่า การจูงใจ มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการ

1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การที่ผู้นำจะโน้มน้าวคนอื่นได้นั้นสิ่งสำคัญประการแรกคือความน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญของการโน้มน้าวผู้ฟังซึ่งจะสังเกตได้จาก 2 ลักษณะ คือ แนวคิด (Ideas) เป็นการนำของผู้นำที่จะต้องครบถ้วนครอบคลุมประเด็นเพื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้โดยไม่เป็นที่แคลงใจ และตัวบุคคล (Person) จะมีคุณลักษณะของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจ ทั้งนี้การสร้างความน่าเชื่อถือจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องสนใจ

2) ความเข้าใจผู้ฟัง (Understanding of your audience) มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การระบุจุดศูนย์กลางของอิทธิพล (Identify centers of influence) การจะโน้มน้าวให้ผู้ฟังเข้าใจจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับศูนย์กลางอิทธิพลหรือผู้นำทางความคิด เพราะผู้ฟังมีความศรัทธาหรือเห็นผลงานเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว จึงทำให้มีความเข้าใจได้อย่างง่ายดาย

3) การมีเหตุผลที่หนักแน่น (Solid argument) เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังให้ความสำคัญกับการอ้างเหตุผลอย่างจริงจังซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการโน้มน้าวที่มีประสิทธิผล เช่น การให้ข้อมูลที่สมเหตุสมผลและสอดคล้องกับข้อเท็จจริง

4) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะเอาชนะความคิดและจิตใจผู้ฟังที่ผู้นำจะต้องตระหนักและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

จากที่ได้กล่าวมา การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐต้องเริ่มต้นจากผู้นำที่มีเจตจำนงชัดเจนในการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมต้องใช้อำนาจอย่างมีสติ ใช้การโน้มน้าวด้วยความน่าเชื่อถือ เพื่อปลุกพลังภายในของบุคลากรให้อยู่บนฐานคุณธรรม องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของภาวะผู้นำ อำนาจ อิทธิพล และการจูงใจ จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่การการสร้างวัฒนธรรมสุจริตและสร้างความเชื่อใจในสายตาประชาชนและสังคมได้ยั่งยืน

กรอบแนวคิดที่ 2 กลไกเชิงระบบ (Institutional Mechanisms)

กลไกเชิงระบบที่จะชี้วัดคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐคือ การใช้ระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินการ ITA (Integrity and transparency assessment : ITA) ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินเชิงบวกเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริต เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐมีการดาเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่ ตัวชี้วัดที่ 2 การใช้งบประมาณ ตัวชี้วัดที่ 3 การใช้อำนาจ ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของทางราชการ ตัวชี้วัดที่ 5 การแก้ไขปัญหาการทุจริต ตัวชี้วัดที่ 6 คุณภาพการดำเนินงาน ตัวชี้วัดที่ 7 ประสิทธิภาพการสื่อสาร ตัวชี้วัดที่ 8 การปรับปรุงระบบการทำงาน ตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล ตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกันการทุจริต (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2563)

หลักเกณฑ์การประเมิน ITA ประกอบด้วย 3 เครื่องมือ โดยมีผลรวมคะแนน ร้อยละ 100 คือ

1. แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน (Internal integrity and transparency assessment :ITA) เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบเลือกคาตอบตามการรับรู้ของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน เป็นการประเมินระดับการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในที่มีต่อหน่วยงานตนเอง โดยวัดการรับรู้ 5 ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัดที่ 1 – ตัวชี้วัดที่ 5) โดยมีค่าน้าหนักร้อยละ 30

2. แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External integrity and transparency assessment: EIT) เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบเลือกคาตอบตามการรับรู้ของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก เป็นการประเมินระดับการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกที่มีต่อหน่วยงาน ที่ประเมิน โดยวัดการรับรู้ 3 ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัดที่ 6 –ตัวชี้วัดที่ 8) โดยมีค่าน้าหนักร้อยละ 30

3. แบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open data integrity and transparency assessment : OIT) เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบมีหรือไม่มีการเปิดเผยข้อมูล พร้อมทั้งระบุ URL เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แหล่ง ที่อยู่ของการเปิดเผยข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงาน เป็นการประเมินระดับการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเว็บไซต์หลักของหน่วยงานได้ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัดที่ 9 – ตัวชี้วัดที่ 10) โดยมีค่าน้าหนักร้อยละ 40

นอกจากนี้มีผลงานวิจัยการศึกษาความสำเร็จในการเป็นต้นแบบด้านการเป็นองค์กรคุณธรรมและความโปร่งใส กล่าวไว้ว่า การกำหนดนโยบายในการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการขับเคลื่อนภายใต้หลักธรรมาภิบาลอย่างเป็นรูปธรรมในการประเมิน ITA ระยะยาว และมุ่งเน้นการสร้างการตระหนักรู้ให้กับบุคลากรเพื่อ

การพัฒนาหลักการประเมิน ITA และหลักธรรมาภิบาลเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมภาระหน้าที่ภายใต้กรอบการประเมิน ITA และสร้างรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในและภาคีเครือข่ายภายนอกได้ดี(ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก, 2568)

การนำระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) มาใช้เป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมสุจริตในองค์กรที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมาก เพราะมีการประเมินผล การตรวจติดตาม และการพัฒนาที่มีทิศทางเดียวกัน และเป็นการยกระดับธรรมาภิบาลและป้องกันการทุจริตในภาครัฐอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐในระยะยาว

กรอบแนวคิดที่ 3 การปลูกฝังคุณธรรมในจิตสำนึก (Internalization)

คุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐ ตลอดจนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมความมั่นคง ความสงบสุข และความเจริญก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติ ข้าราชการในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะจึงจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน หากขาดหลักยึดดังกล่าว อาจส่งผลกระทบทั้งต่อตนเอง หน่วยงาน และสังคมโดยรวม รวมถึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การรับสินบน และปัญหาอาชญากรรมในภาครัฐ (อัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2561) ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ข้าราชการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเสริมสร้างการปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง โปร่งใส และลดปัญหาการทุจริตในภาครัฐได้

ดังนั้น การปลูกฝังคุณธรรมในจิตสำนึก (Internalization) เป็นประเด็นที่สำคัญของการสร้างวัฒนธรรมความสุจริตภาครัฐ โดยมีหลักคุณธรรมธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรในองค์กร หากจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงจำเป็นต้องมีการออกแบบระบบการเรียนรู้ (KM) พัฒนาผู้นำให้เป็นต้นแบบการถ่ายทอดที่ดี เพื่อขับเคลื่อนให้กระบวนการควบคู่ไปพร้อมกัน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรม ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อองค์ของรัฐในระยะยาว

กรอบแนวคิดที่ 4 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในองค์กร (Involvement)

เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากร ประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมพัฒนาแนวนโยบายต้านทุจริตและให้ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ต่อกิจกรรม ระบบงาน เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักในการพิจารณาลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ลักษณะการมีส่วนร่วม

1) ลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถพิจารณาได้จากประเภทของกิจกรรมที่บุคคลหรือประชาชนเข้าไปมีบทบาทร่วมผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การลงประชามติ การชุมนุมประท้วง หรือการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

2) ในระดับการบริหาร องค์กรโดยทั่วไปจะมีโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ซึ่งสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารูปแบบของการมีส่วนร่วมได้ ทั้งในลักษณะแนวราบและแนวดิ่ง คือ

- แนวราบเป็นความร่วมมือระหว่างบุคลากรหรือหน่วยงานที่มีสถานะและตำแหน่งใกล้เคียงกัน ส่งผลให้การปฏิสัมพันธ์มักมีลักษณะยืดหยุ่นและไม่เป็นทางการมากนัก
- แนวดิ่งเป็นความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือระหว่างฝ่ายและแผนกต่าง ๆ ซึ่งเอื้อต่อกระบวนการกำกับ ตรวจสอบ และควบคุมการปฏิบัติงานตามสายงานอย่างเป็นระบบ

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางหรือทิศทางของการดำเนินงานตลอดจนการตัดสินใจในขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพและความสำเร็จของโครงการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการได้รับผลตอบแทนหรือผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ของโครงการอาจก่อให้เกิดทั้งผลเชิงบวกและผลเชิงลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคล กลุ่มบุคคล และสังคมโดยรวม ดังนั้น การพิจารณาการมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์จึงต้องคำนึงถึงทั้งประโยชน์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คือกระบวนการที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการสะท้อนความคิดเห็นและประเมินผลลัพธ์ของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา ได้แก่ ความคิดเห็น (Views) ความพึงพอใจหรือความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ทั้งนี้การประเมินผลที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม จะช่วยให้การดำเนินงานสามารถสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น (Cohen & Uphoff, 1981)

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการขับเคลื่อนสำคัญที่จะสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในหน่วยงานภาครัฐเกิดขึ้นได้จริงได้ เพราะการเปิดพื้นที่ให้บุคลากร ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบอย่างเป็นระบบ จะทำให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทเชิงรุกและรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการต้านทุจริต และหากข้อเสนอแนะจากประชาชนได้รับการตอบรับหรือแก้ไขตามนั้นแล้ว ย่อมสร้างความพึงพอใจเชิงบวกต่อภาครัฐ เป็นการร่วมกันส่งเสริมศีลธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น

กรอบที่ 5 การสื่อสารที่เน้นผลกระทบและความเปลี่ยนแปลง Impact Communication

การสื่อสารที่สามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก และแรงจูงใจของบุคลากร เช่น การผลิตสื่อวิดีโอหรือการจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อสังคมโดยรวม จึงขอเสนอการนำรูปแบบการสื่อสารตามแนวคิด SMCR Model มาประยุกต์ใช้เพื่อเพให้เกิดงประสิทธิภาพในการสื่อสารด้านการป้องกันการทุจริตในภาครัฐได้อย่างชัดเจน

แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดย David K. Berlo ซึ่งได้อธิบายไว้ในหนังสือ *The Process of Communication* เมื่อ ค.ศ. 1960 โดยเสนอว่า กระบวนการสื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) จึงเป็นที่รู้จักในชื่อ “SMCR Model” ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม (ขนิษฐา จิตแสง, 2021)

S –Source ผู้ส่งสารถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อกระบวนการสื่อสาร เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มและถ่ายทอดข้อมูลไปยังผู้รับสาร โดยคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ส่งสารประกอบด้วยทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร หรือสาระสำคัญต่าง ๆ เป็นไปอย่างชัดเจนและสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้รับสารได้ ที่ต้องอาศัยทัศนคติ (Attitude) เชิงบวกต่อตนเองที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร

M-Message หมายถึง เนื้อหา ความรู้ หรือทักษะที่ผู้ส่งสารต้องการถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของสารประกอบด้วย เนื้อหา (Content) อันเป็นสาระสำคัญที่ใช้ในการให้ข้อมูล ถ่ายทอดความรู้ หรือสร้างแรงจูงใจแก่ผู้รับสาร ส่วนองค์ประกอบของสาร (Elements) ได้แก่ รายละเอียดของเนื้อหาประเด็นสำคัญ ภาพประกอบ ตลอดจนรูปแบบภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษากาย นอกจากนี้ โครงสร้างของสาร (Structure) ที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร

C-Channel คือ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) หมายถึง สื่อหรือวิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดสารไปยังผู้รับสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็นผ่านตา การรับฟังผ่านหู การรับกลิ่นผ่านจมูก การรับรสผ่านปาก และการสัมผัสผ่านร่างกาย ทั้งนี้ สารที่ถูกส่งผ่านช่องทางการสื่อสารแต่ละรูปแบบสามารถสร้างการรับรู้และก่อให้เกิดความหมายแก่ผู้รับสารได้แตกต่างกันไป ซึ่งในการสื่อสารยุคปัจจุบันนิยมใช้การสื่อสารแบบผสมผสาน (Media Mix) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงผู้รับสาร เสริมสร้างความเข้าใจ และกระตุ้นการจดจำสารได้อย่างมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (ปรมะ สะเวทิน, 2546)

R- Receiver คือ ผู้รับสาร คุณลักษณะของผู้รับสารคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของผู้ส่งสารหรือผู้สอน ประกอบด้วย Communication Skills หรือทักษะการสื่อสารของผู้รับสาร ซึ่งทักษะสำคัญคือ ทักษะการฟังที่ดีและทักษะการอ่านที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารฟังหรืออ่านสิ่งที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทัศนคติของผู้รับสารจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

กระบวนการสื่อสารตาม SMCR Model จัดได้ว่าเป็นกระบวนการออกแบบการสื่อสารภายในอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีทัศนคติที่ดีในการจัดการกับสารที่ส่งและรับ อีกทั้งต้องมีทักษะการสื่อสาร ในเนื้อหาเป็นอย่างดี ซึ่งในกระบวนการนี้มีความหลากหลายเชื่อมโยงกับประสาทรับรู้ของมนุษย์ อีกทั้งถ้านำหลักพุทธธรรม หิริโอตัปปะ เข้ามาประยุกต์ในการสื่อสาร จะยิ่งช่วยปลุกจิตสำนึกทางคุณธรรมที่เข้าถึงจิตใจทำให้ผู้รับสารเกิดการไม่กล้าทำผิด สามารถลดผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากการสื่อสารได้ และเมื่อบุคลากรมีพฤติกรรมที่เริ่มเปลี่ยนจากภายในอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมความสุจริตจึงเริ่มลงหลักปักฐานในองค์กรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรไม่จำเป็นต้องใช้การควบคุมเพียงอย่างเดียว แต่สามารถใช้ทักษะภาวะผู้นำ กลไกเชิงระบบ การปลูกฝังจิตสำนึก การมีส่วนร่วม และการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด 5I Framework ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าถ้านำไปใช้อย่างจริงจัง กรอบแนวคิดนี้จะเป็นกลไกขับเคลื่อนในการสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจจากสังคมในระยะ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การทุจริตในองค์กรภาครัฐไม่ได้เกิดขึ้นจากช่องว่างของกฎหมายหรือความบกพร่องของระบบควบคุมเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยสำคัญคือ ด้านค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ถึงแม้จะมีมาตรการกำกับดูแลหรือตรวจสอบที่เข้มงวดมากขึ้น แต่ถ้าบุคลากรขาดจิตสำนึกด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มาตรการดังกล่าวก็ไม่สามารถป้องกันการทุจริตได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมความสุจริตในองค์กรภาครัฐให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งมิติของระบบบริหารจัดการและมิติของการพัฒนามนุษย์ควบคู่กันไป โดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญทั้งภาวะผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรม ระบบงานที่โปร่งใส การปลูกฝังจิตสำนึกของบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการสื่อสาร บูรณาการร่วมกับการส่งเสริมคุณธรรมภายในจิตใจให้กลายเป็นค่านิยมร่วมขององค์กร หลักหิริ–โอตัปปะในฐานะกลไกทางจริยธรรมจะเป็นแนวทางการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์จากภายในให้สามารถทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความละอายและความเกรงกลัวต่อบาปหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ให้ไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร และสังคมโดยส่วนรวมได้ดี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการสร้างวัฒนธรรมความสุจริตที่ใช้หลักธรรมหิริ-โอตัปปะและกรอบแนวคิด 5I Framework บูรณาการเข้าด้วยกันเป็นวาระสำคัญขององค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานและวัฒนธรรมองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

2. ผู้บริหารทุกระดับควรแสดงบทบาทเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ทั้งในการตัดสินใจ การใช้อำนาจ และการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความสุจริตให้เกิดขึ้นภายในองค์กร

3. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดตัวชี้วัดด้านคุณธรรม ความโปร่งใส และการป้องกันการทุจริต ให้เชื่อมโยงกับระบบประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานและผู้บริหารทุกระดับ

4. ควรพัฒนากลไกการเปิดเผยข้อมูล การรับเรื่องร้องเรียน และระบบแจ้งเบาะแสการทุจริตที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก โปร่งใส และตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและความสุจริตอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) และการเสวนากรณีศึกษาด้านจริยธรรม เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรทุกระดับ

2. ควรพัฒนาและส่งเสริม “บุคคลต้นแบบด้านความสุจริต” ภายในองค์กร เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานและสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้แก่บุคลากร

3. ควรใช้สื่อและกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ เช่น คลิปวิดีโอ เรื่องเล่าจากประสบการณ์จริง หรือกิจกรรมรณรงค์ที่สะท้อนผลกระทบของการทุจริตต่อประชาชนและสังคม เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

4. ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางป้องกันการทุจริต ติดตามผลและประเมินวัฒนธรรมองค์กรอย่างสม่ำเสมอ

5. ควรส่งเสริมให้การสร้างความสุจริตเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำวันและวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้เกิดความตระหนักจากภายในมากกว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพียงอย่างเดียว

เมื่อภาครัฐสามารถเชื่อมโยงนโยบาย ระบบบริหารบุคลากร และคุณธรรมภายในจิตใจเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมความสุจริตย่อมพัฒนาเป็นพฤติกรรมร่วมขององค์กร และกลายเป็นรากฐานสำคัญของระบบราชการที่โปร่งใส เป็นธรรม และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

ขนิษฐา จิตแสง. (2021). การสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทการศึกษา. *Journal of Information Science มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 39*(3), 91–107.

ชนิดา จิตตรุทธะ. (2560). *วัฒนธรรมองค์การ: Organizational culture ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก. (2568). การศึกษาความสำเร็จในการเป็นต้นแบบด้านการเป็นองค์กรคุณธรรมและความโปร่งใส: กรณีศึกษากรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 24*(1), 146-147.

ปรมะ สตะเวทิน. (2546). *หลักนิเทศศาสตร์*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

พระกมลรัตน์ อภิปุญฺโญ (ต่ายลีลาศ) และพระวิเชียร อธิปุญฺโญ (แสนศรี). (2564). การเข้าถึงสื่อออนไลน์ด้วยพุทธธรรม. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 26*(2), 234–235.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2563). *องค์ความรู้ที่ 3 คุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. https://www.amlo.go.th/acoc/uploads/content_attachfile/5ebcb34429cd8.pdf

สุดใจ ภูกงลี. (2560). หิริโอตัปปะกับการแก้ปัญหาสังคม. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 18*(1), 132.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2559). *โมเดลภาวะผู้นำทางหลักสูตรในศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2561). *การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง*. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 270.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measure for project design implementation and evaluation*. Cornell University Press.

Howell, J. P., & Costley, D. L. (2005). *Understanding behaviors for effective leadership*. Prentice Hall.

Northouse, P. G. (2017). *Introduction to leadership: Concepts and practice* (4th ed.). Sage.

Yukl, G. (2002). *Leadership in organizations* (5th ed.). Prentice Hall.

ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤต: บทวิพากษ์การจัดการปัญหาน้ำมันขาดแคลนของรัฐบาลไทย

ลลิต จันทนะมาหะกะ[1*] นันทพร บัวทอง [2] จิตรลดา เจริญสุข [3] ธนัสถา โรจนตระกูล[4]

รับบทความ: 22 มิถุนายน 2569 แก้ไขบทความ: 21 กรกฎาคม 2569 ตอบรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทยในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ การสื่อสารภาวะวิกฤต และนโยบายสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า วิกฤตการณ์ดังกล่าวมีรากฐานมาจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐ ในการบริหารจัดการวิกฤตอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ความล้มเหลวในการแทรกแซงราคาทางเศรษฐศาสตร์ด้วยนโยบายตรึงราคาแบบเหมารวม ได้สร้างความบิดเบือนต่อกลไกตลาดและบั่นทอนสภาพคล่องของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง นำไปสู่ภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน ปัญหาหน้างานที่รุนแรงนี้บีบบังคับให้ภาครัฐต้องใช้การสื่อสารภาวะวิกฤตแบบลดทอนปัญหาและผลักภาระ ซึ่งสวนทางกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ นำไปสู่วิกฤตความเชื่อมั่นอย่างรุนแรง ท้ายที่สุด ปรากฏการณ์ทั้งหมดได้สะท้อนความล้มเหลวในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ที่มีลักษณะตั้งรับ และเกิดสภาวะความล่าช้า กว่า 3 สัปดาห์ในการปลดล็อกข้อจำกัดด้านโลจิสติกส์ บทความนี้จึงเสนอแนะให้ภาครัฐปรับกระบวนทัศน์จากการอุดหนุนราคาแบบเหวี่ยงแหไปสู่มาตรการช่วยเหลือเฉพาะจุด ยกระดับการสื่อสารบนฐานของความโปร่งใส และสร้างกลไกการบริหารวิกฤตที่ยืดหยุ่น (Agile Crisis Management) เพื่อฟื้นฟูความไว้วางใจและเพิ่มภูมิคุ้มกันในการรับมือกับความผันผวนในอนาคต

คำสำคัญ: วิกฤตการณ์น้ำมัน การบริหารภาวะวิกฤต นโยบายสาธารณะ การสื่อสารภาวะวิกฤต กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง

[1-3] นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

[*] อีเมล: lalit.j68@psru.ac.th

[4] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Policy Inconsistency and Crisis Communication: A Critique of the Thai Government's Management of Fuel Shortages

Lalit Jantanamalaka [1*] Nanthapohn Buwthong [2]
Chitlada Chaloensuk [3] Tanastha Rojanatrakul [4]

Abstract

This academic article aims to analyze the fuel shortage crisis in Thailand during March 2026 through a three-dimensional integrated analytical framework: economics, crisis communication, and public policy. The study reveals that the crisis is fundamentally rooted in the limitations of state capacity for systematic crisis management. Specifically, the failure of economic intervention through a blanket price control policy severely distorted market mechanisms and depleted the liquidity of the Oil Fuel Fund, ultimately leading to supply chain disruption. This severe operational constraint forced the government to employ crisis communication strategies based on problem minimization and scapegoating, which contradicted empirical realities and resulted in a severe deficit of public trust. Ultimately, these phenomena reflect a failure in public policy implementation, characterized by a reactive approach and a policy lag of over three weeks in resolving logistical bottlenecks. This article, therefore, recommends that the government shift its paradigm from blanket subsidies to targeted policy instruments, elevate transparency-based communication, and establish an agile crisis management mechanism. These measures are essential to restore public trust and enhance institutional resilience against future volatilities.

Keywords: Fuel Crisis, Crisis Management, Public Policy, Crisis Communication Oil Fuel Fund

[1-3] Graduate Student of Public Administration, Faculty of Social Science and Local Devolvement, Pibulsongkram Rajabhat University
[4] Curriculum Lecturer of Public Administration, Faculty of Social Science and Local Devolvement, Pibulsongkram Rajabhat University
* E-mail : lalit.j68@psru.ac.th

บทนำ

พลังงานถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจและขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตของทุกสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อใดก็ตามที่เกิดความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิต อัตราเงินเฟ้อ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของทุกประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ประเทศไทยต้องเผชิญกับบททดสอบครั้งสำคัญจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งเปรียบเสมือนคลื่นกระแทกภายนอก (External Shock) ที่ส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลัน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลไทยได้พยายามดำเนินนโยบายเชิงรุกในระยะแรกด้วยการตั้งวอร์รูมพลังงาน สั่งระงับการส่งออกน้ำมัน (กรุงเทพธุรกิจ, 2569ก) และประกาศแทรกแซงกลไกตลาดโดยการตรึงราคาขายปลีกน้ำมันดีเซลไว้ที่ 29.94 บาทต่อลิตร ผ่านการอุดหนุนจากกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง (กระทรวงพลังงาน, 2569ก) เพื่อมุ่งหวังที่จะบรรเทาภาระค่าครองชีพของประชาชนและสยบความตื่นตระหนกในสังคม (รัฐบาลไทย, 2569ก)

อย่างไรก็ตาม "เจตนาที่ดี" ในทางการเมือง มักนำมาซึ่ง "ผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิด" (Unintended Consequences) ในทางเศรษฐศาสตร์เสมอ การตัดสินใจตรึงราคาพลังงานโดยฝืนกลไกตลาดโลกอย่างยืดเยื้อได้สร้างความบิดเบือนอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ (Mankiw, 2020) เมื่อต้นทุนที่แท้จริงสูงกว่าราคาขายที่ถูกควบคุม ผู้ประกอบการและสถานีบริการน้ำมันจึงต้องเผชิญกับภาวะขาดทุนหากยังคงสั่งน้ำมันเข้ามาจำหน่ายตามปกติ ปรากฏการณ์นี้ได้ลุกลามสู่ปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์และทำให้เกิด "ภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน" (Supply Chain Disruption) อย่างรุนแรงในช่วงกลางเดือนมีนาคม ส่งผลให้ประชาชนในหลายพื้นที่ทั่วประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการ (ไทยรัฐ, 2569ก) ในขณะเดียวกัน เครื่องมือหลักของรัฐอย่างกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงก็ต้องแบกรับภาระหนักจนขาดสภาพคล่องและมีตัวเลขติดลบสุทธิรวมกว่า 12,605 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2569) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของวินัยทางการคลังระดับชาติ

วิกฤตการณ์ที่ลุกลามนี้ กลับยิ่งเลวร้ายลงจาก "ความล้มเหลวในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต" (Crisis Management Failure) ของภาครัฐเอง แทนที่จะเร่งวินิจฉัยรากเหง้าของปัญหาและออกมาตรการปลดล็อกเชิงโครงสร้างอย่างทันท่วงที รัฐบาลกลับเลือกใช้การบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) ควบคู่ไปกับการสื่อสารสาธารณะที่สับสน ในขณะที่หน้าสถานีบริการไม่มีน้ำมันจำหน่าย ภาครัฐกลับเลือกใช้วาทกรรมลดทอนความรุนแรงของวิกฤต (Crisis Minimization) (Coombs, 2015) โดยยืนยันซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าประเทศมีปริมาณน้ำมันสำรองเพียงพอ 95-104 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ข) พร้อมทั้ง "ผลักภาระ" โดยระบุว่าความปั่นป่วนที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการตื่นตระหนกและพฤติกรรมการกักตุนของประชาชนเอง (รัฐบาลไทย, 2569ค) การสื่อสารที่สวนทางกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์นี้ ไม่เพียงแต่ไม่สามารถระงับข่าวลือได้ แต่กลับยิ่งเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดความตื่นตระหนกในวงกว้าง นำไปสู่วิกฤตความเชื่อมั่นและบั่นทอนความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) กว่าที่รัฐบาลจะตระหนักถึงปัญหาและ

ออกมาตรการแก้ไขคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การผ่อนผันรถขนส่งน้ำมันวิ่งตลอด 24 ชั่วโมง (ไทยพีบีเอส, 2569ข) หรือการปลดล็อกให้ผู้ค้านำน้ำมันสำรองออกมาจำหน่ายได้ (มติชน, 2569) ก็กินเวลาล่วงเลยไปเกือบ 3 สัปดาห์

เหตุการณ์น้ำมันขาดแคลนในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 จึงไม่ใช่เพียงภาพสะท้อนของปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ที่อุปสงค์และอุปทานขาดความสมดุล แต่เป็น "กรณีศึกษา" (Case Study) ชั้นดีที่เผยให้เห็นถึงจุดอ่อนและข้อจำกัดเชิงระบบโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินของไทยเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต อันสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure) (Wolf, 1993) ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงถูกจัดทำขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์พลวัตของวิกฤตการณ์น้ำมันดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อทำความเข้าใจถึงกลไกความล้มเหลวเชิงนโยบายที่เกิดขึ้น และเพื่อถอดบทเรียนที่สำคัญสำหรับการออกแบบนโยบายสาธารณะในอนาคต

เพื่อให้การวิเคราะห์มีความลึกซึ้งและครอบคลุมทุกมิติ เนื้อหาสาระของบทความนี้จะถูกนำเสนอผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ (Three-dimensional Analytical Framework) ประกอบด้วย (1) มิติทางเศรษฐศาสตร์ ที่จะเจาะลึกถึงผลกระทบของการแทรกแซงกลไกตลาดและการบิดเบือนราคาที่นำไปสู่ความพังทลายของห่วงโซ่อุปทาน (2) มิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ที่จะมุ่งวิพากษ์ความล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังของประชาชนและการใช้วาทกรรมที่บั่นทอนความไว้วางใจ และ (3) มิติทางนโยบายสาธารณะ ที่จะชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าในการขับเคลื่อนนโยบาย (Policy Lag) และข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐในการจัดการปัญหาเชิงโครงสร้าง

ในท้ายที่สุด บทความนี้จะประมวลผลการวิเคราะห์ทั้งหมดเพื่อนำเสนอ "บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย" ที่เป็นรูปธรรม โดยมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการจุดประกายให้หน่วยงานภาครัฐหันมาทบทวนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต โดยรักษาสมดุลระหว่างการแทรกแซงกลไกตลาด วินัยทางการคลัง และการสื่อสารในภาวะวิกฤต เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นและยกระดับความพร้อมในการรับมือกับวิกฤตการณ์ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

แม้จะมีการศึกษาการบริหารวิกฤตและการอุดหนุนราคาพลังงานอยู่บ้าง แต่ยังขาดงานที่วิเคราะห์วิกฤตน้ำมันของไทยแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติเศรษฐศาสตร์ การสื่อสารภาวะวิกฤต และนโยบายสาธารณะเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว (Research Gap) โดยเสนอกรอบวิเคราะห์สามมิติที่แสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยระหว่างการแทรกแซงตลาด การสื่อสารของรัฐ และขีดความสามารถเชิงสถาบัน อันเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารวิกฤตภาครัฐของไทย (Scholarly Contribution)

นโยบายสาธารณะและการแทรกแซงตลาด (Public Policy & Market Intervention)

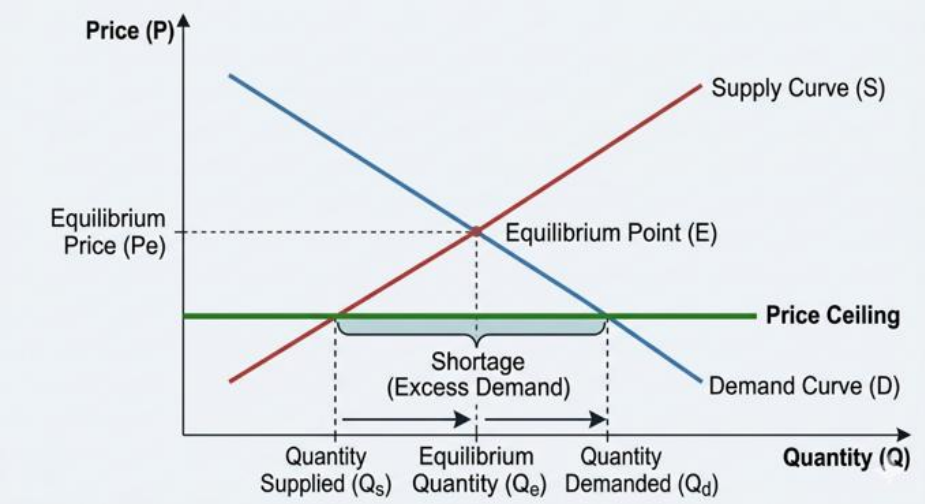
การใช้เครื่องมือทางนโยบาย (Policy Instruments) เพื่อแทรกแซงเศรษฐกิจ เป็นบทบาทพื้นฐานของรัฐในการรักษาเสถียรภาพทางสังคม ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลใช้ "กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง" (State Oil Fund) เป็นกลไกหลักในการให้เงินอุดหนุนแบบข้ามประเภท (Cross-subsidy) และการกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) เพื่อปกป้องผู้บริโภคจากความผันผวนของราคาพลังงานโลก อย่างไรก็ตาม ตามหลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค การที่รัฐบาลกำหนดราคาขายปลีกขั้นสูง (Maximum Retail Price) ไว้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพของตลาด (Market Equilibrium Price) อย่างแข็งตัว ย่อมก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด (Market Distortion) (Mankiw, 2020)

เมื่อรัฐบังคับใช้เพดานราคาในขณะที่ต้นทุนการนำเข้าน้ำมันดิบพุ่งสูงขึ้น ผู้ค้าน้ำมันภาคเอกชนและสถานีบริการจะเผชิญกับภาวะต้นทุนส่วนเพิ่มที่สูงกว่าราคาขาย นำไปสู่สมการความไม่สมดุลของตลาด โดยปริมาณความต้องการซื้อ (Quantity Demanded: Qd) จะสูงกว่าปริมาณความต้องการขาย (Quantity Supplied: Qs) ซึ่งสามารถแสดงผ่านความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$\text{Shortage} = Qd - Qs$$

(โดยที่ $Qd > Qs$ ณ ระดับราคาที่ถูกควบคุม)

ภาวะขาดทุนสะสมและปัญหาการเบิกจ่ายเงินชดเชยจากกองทุนน้ำมันที่ล่าช้า ก่อให้เกิดภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน (Financial Illiquidity) ในระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของภาคเอกชน ส่งผลให้ผู้ค้าตัดสินใจชะลอการสั่งซื้อน้ำมันเข้ามาเติมในคลังและสถานีบริการ ผลลัพธ์เชิงประจักษ์จึงปรากฏในรูปแบบของภาวะสินค้าขาดแคลน (Shortage) ในตลาด (Stiglitz & Rosengard, 2015)

ภาพที่ 1 กลไกการเกิดภาวะสินค้าขาดแคลน (Shortage) เมื่อรัฐบาลแทรกแซงราคาโดยกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) ต่ำกว่าราคาดุลยภาพตลาด (ดัดแปลงจาก Mankiw, 2020)

ทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication Theory)

ในสภาวการณ์ที่สังคมเผชิญกับความไม่แน่นอนสูง การสื่อสารภาวะวิกฤตของภาครัฐ (Public Sector Crisis Communication) ถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อย ทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤตตามสถานการณ์ (Situational Crisis Communication Theory: SCCT) ของ Coombs (2015) ระบุว่าองค์กรต้องเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและระดับความรับผิดชอบ เพื่อปกป้องความน่าเชื่อถือทางสถาบัน (Institutional Reputation)

หลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ การบริหารความคาดหวัง (Expectation Management) และการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนความโปร่งใส (Transparency) หากรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์การปลอบประโลม (Reassurance Strategy) โดยสื่อสารด้านเดียวว่า "ปริมาณน้ำมันมีเพียงพอ" แต่ละเลยที่จะอธิบายข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (เช่น ปัญหาสภาพคล่องของผู้ค้าที่ทำให้กระบวนการขนส่งหยุดชะงัก) จะนำไปสู่ภาวะที่เรียกว่า "ช่องว่างความเชื่อมั่น" (Trust Deficit) (Seeger, 2006) เมื่อสารที่ส่งจากภาครัฐ (Government Message) ขัดแย้งกับประสบการณ์ตรงที่ประชาชนได้รับ (Empirical Experience) เช่น การพบเห็นสถานีบริการน้ำมันปิดตัว ประชาชนจะเกิดความรับรู้ถึงความไม่แน่นอนและพึ่งพาสัญชาตญาณการเอาตัวรอด นำไปสู่พฤติกรรมการกักตุนสินค้าด้วยความตื่นตระหนก (Panic Buying) ซึ่งเป็นการขยายผลกระทบของวิกฤตให้รุนแรงยิ่งขึ้น (Yuen et al., 2020)

แนวคิดความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure)

ในขณะที่รัฐบาลมักอ้างถึงความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) เป็นเหตุผลในการเข้าแทรกแซงนโยบายพลังงาน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในกรณีนี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎี "ความล้มเหลวของรัฐ" (Government Failure) ซึ่ง Wolf (1993) อธิบายว่า เป็นสภาวะที่การแทรกแซงของรัฐ (State Intervention) ไม่เพียงแต่ล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงลบและก่อให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพ (Inefficiency) ที่รุนแรงกว่าการปล่อยให้กลไกตลาดทำงานอย่างอิสระ

ความล้มเหลวของรัฐในบริบทวิกฤตน้ำมันของไทย เกิดจากความแข็งตัวของนโยบาย (Policy Rigidity) ที่มุ่งเป้าหมายทางการเมืองระยะสั้นในการตรึงราคาเพื่อรักษาความนิยมทางการเมือง โดยปราศจากการประเมินขีดความสามารถทางการคลังและสภาพคล่องเชิงโครงสร้างของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างรอบคอบ เมื่อประมวลแนวคิดทั้งสามเข้าด้วยกัน สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงกันเป็นลำดับเหตุและผล กล่าวคือ การแทรกแซงและบิดเบือนกลไกตลาด (Market Intervention) บั่นทอนความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience) จนเกิดภาวะชะงักงัน ซึ่งบีบให้ภาครัฐเลือกกลยุทธ์การสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication) แบบลดทอนปัญหาและผลักภาระ เมื่อการสื่อสารสวนทางกับประสบการณ์ตรงของประชาชน จึงกัดเซาะความไว้วางใจและสะท้อนข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐและการนำนโยบายไปปฏิบัติ (State Capacity & Policy Implementation) นำไปสู่

ภาวะความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure) ในบั้นปลาย กรอบความสัมพันธ์นี้ใช้เป็นแกนในการวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

วิธีดำเนินการศึกษา

ดำเนินการศึกษาผ่านรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับใช้วิเคราะห์และวิพากษ์ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐบาลไทย ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเวลา (Timeframe) ในการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ถึง 23 มีนาคม พ.ศ. 2569 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่เกิดการดำเนินนโยบายแทรกแซงราคา การเกิดภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน ลุกลามไปสู่วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงหน้าสถานีบริการ และสิ้นสุดที่การออกมาตรการแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ของภาครัฐ

สำหรับกระบวนการรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้ศึกษาได้แบ่งการรวบรวมออกเป็นสองส่วนหลักเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของวิกฤตการณ์ ส่วนแรกคือการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางการคลังที่สำคัญ เช่น รายงานประมาณการฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง (ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569) ที่แสดงให้เห็นถึงวิกฤตสภาพคล่องและตัวเลขการติดลบสะสม ตลอดจนเอกสารคำสั่งของฝ่ายบริหาร และข้อมูลด้านการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐ (Government Crisis Communication Data) ซึ่งรวบรวมจากการแถลงข่าวและการให้สัมภาษณ์ของบุคคลระดับนำในรัฐบาลผ่านสื่อของรัฐ โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์พัฒนาการของสาระสำคัญ (Core Messages) ที่เปลี่ยนผ่านจากระยะการพยายามสร้างความเชื่อมั่นด้วยการยืนยันปริมาณน้ำมันสำรอง ไปสู่ระยะการปรับทิศทางวาทกรรมที่เชื่อมโยงปัญหาเข้ากับพฤติกรรมความตื่นตระหนกของผู้บริโภค และจบลงที่ระยะการประกาศมาตรการกำกับดูแลเชิงรุก

ในส่วนที่สอง ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากรายงานข่าวของสื่อมวลชนระดับชาติและระดับภูมิภาคที่น่าเชื่อถือ เพื่อสะท้อนภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่ (Empirical Evidence) ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การชะงักงันของห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาค เช่น การปิดตัวชั่วคราวของสถานีบริการน้ำมันกว่า 241 แห่งทั่วประเทศ (อมรินทร์ทีวี, 2569) พฤติกรรมการตื่นตระหนกและกักตุนสินค้าของประชาชน (Panic Buying) รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจระดับฐานรากที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการรายย่อย (รัฐบาลไทย, 2569ค)

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) บทความนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบกับการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ เพื่อหาความขัดแย้งและช่องว่างระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทิศทางการสื่อสารของรัฐบาล ข้อเท็จจริงเชิงโครงสร้างทางการคลังของกองทุนน้ำมันฯ และสถานการณ์เชิงประจักษ์จากรายงานข่าว จากนั้น ข้อมูลที่ผ่านการสังเคราะห์ทั้งหมดจะถูกนำมาวิเคราะห์เจาะลึกผ่านกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้วางไว้ในส่วนที่ 2 เพื่ออธิบายพลวัตความบิดเบือนของตลาดจากการแทรกแซงนโยบาย วิพากษ์ความล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังที่นำไปสู่ช่องว่างความเชื่อมั่น (Trust Deficit) และชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าเชิงนโยบายอันเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐในการจัดการภาวะวิกฤต

ทั้งนี้ เพื่อความน่าเชื่อถือทางวิชาการ การคัดเลือกเอกสารยึดเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของแหล่งความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นวิกฤตน้ำมัน และการอยู่ในกรอบเวลา 1–23 มีนาคม พ.ศ. 2569 โดยกำหนดหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็น “สาระสำคัญของการสื่อสารเชิงนโยบาย” ที่ปรากฏในเอกสารภาครัฐและรายงานข่าว และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) ระหว่างข้อมูลการคลังของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ทิศทางการสื่อสารของรัฐ และสถานการณ์เชิงประจักษ์ในพื้นที่

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์

การศึกษาวิเคราะห์ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐบาลไทยต่อการจัดการปัญหาน้ำมันขาดแคลนในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2569 ดำเนินการผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยนำข้อมูลปฐมภูมิจากภาครัฐ มาประเมินร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากรายงานข่าวของสื่อมวลชน 15 สำนัก และวิพากษ์ผ่านกรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ถึงต้นตอของปัญหา ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. มิติเชิงนโยบายเศรษฐศาสตร์ การบิดเบือนกลไกตลาดและวิกฤตห่วงโซ่อุปทาน

เมื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์ภายใต้กรอบทฤษฎีการแทรกแซงและบิดเบือนกลไกตลาด (Market Distortion) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาวะน้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2569 มิได้เป็นผลจากวิกฤตอุปทานโลกหรือการขาดแคลนน้ำมันดิบทางกายภาพ แต่เป็น "ภาวะขาดแคลนอันเกิดจากการแทรกแซงตลาด" ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐที่ผิดพลาด การพยายามฝืนกลไกตลาดโดยการกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) อย่างตายตัว ได้ทำลายแรงจูงใจและกลไกการปรับสมดุลของภาคเอกชน จนนำไปสู่ความชะงักงันของระบบห่วงโซ่อุปทานในที่สุด

ปัญหาดังกล่าวเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ช่วงต้นเดือนมีนาคม ท่ามกลางความผันผวนของราคาพลังงานโลก ผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ในประเทศได้ประกาศคงราคาขายปลีกเพื่อสนองนโยบายบรรเทาภาระค่าครองชีพของรัฐบาล (The Standard, 2569; กระทรวงพลังงาน, 2569ก) ซึ่งการแทรกแซงลักษณะนี้ รัฐจำเป็นต้องมีฐานะทางการคลังที่เข้มแข็งเพื่อชดเชยส่วนต่างต้นทุนให้ภาคเอกชน ทว่าข้อมูลเชิงประจักษ์จากรายงานประมาณการฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569 กลับสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจน แม้บัญชีน้ำมันจะมีสถานะเป็นบวก 25,016 ล้านบาท แต่การตรึงราคาก๊าซหุงต้ม (LPG) ด้วยเหตุผลทางการเมืองได้สร้างภาระหนี้สะสมมหาศาลถึง 37,621 ล้านบาท ส่งผลให้สถานะสุทธิรวมของกองทุนติดลบถึง 12,605 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2569) การอุดหนุนข้ามประเภท (Cross-subsidy) ในภาวะที่กองทุนฯ ติดลบ ถือเป็นความล้มเหลวทางนโยบายอย่างร้ายแรง เพราะเมื่อรัฐขาดสภาพคล่อง

ในการเบิกจ่ายเงินชดเชย ภาระต้นทุนส่วนต่างจึงตกไปอยู่กับผู้ประกอบการสถานีบริการและผู้ค้ามาตรา 7 ในทันที เมื่อภาคเอกชนต้องจำหน่ายน้ำมันในภาวะขาดทุน แรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจตามหลัก

เศรษฐศาสตร์เสรีจึงสูญเสียไป ผลกระทบจากการฝืนกลไกราคาได้ลุกลามไปสู่ระบบการกระจายสินค้า อย่างรวดเร็ว โดยตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคมเริ่มมีสัญญาณเตือนถึงความตึงตัวของปริมาณน้ำมันเนื่องจากความต้องการที่พุ่งสูง แต่รัฐบาลกลับไม่สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ทันท่วงที จนปัญหาลุกลามทำให้ระบบโลจิสติกส์สะดุด (ประชาชาติธุรกิจ, 2569) เมื่อตลาดถูกแทรกแซงจนไม่สามารถใช้กลไกราคาเป็นเครื่องมือจัดสรรทรัพยากรได้ ภาคธุรกิจจึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ซึ่งสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนในวงกว้าง

2. มิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ความย้อนแย้งของข้อมูลและช่องว่างความเชื่อมั่น

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ผ่านกรอบทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication Theory) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงของวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนในระดับพื้นที่ มิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านกลไกเศรษฐศาสตร์เพียงมิติเดียว แต่ถูกเร่งปฏิกิริยาให้เลวร้ายลงด้วยความผิดพลาดเชิงกลยุทธ์ในการสื่อสารของภาครัฐ ที่ไม่สามารถบริหารจัดการความคาดหวังของสาธารณชน (Expectation Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่วิกฤตความศรัทธาและความเชื่อมั่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จุดเริ่มต้นของความล้มเหลวทางการสื่อสารมาจากการใช้กลยุทธ์ลดทอนความรุนแรงของปัญหาในช่วงต้นเดือนมีนาคม เมื่อเริ่มมีกระแสข่าวลือในระดับภูมิภาคระบุว่าน้ำมันหมด (เชียงใหม่นิวส์, 2569) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกที่จะสื่อสาร ในลักษณะปฏิเสธวิกฤต โดยสื่อมวลชนรายงานว่ากระทรวงพลังงานได้ออกมาย้ำว่าสถานีบริการน้ำมันยังคงเปิดตามปกติ (ผู้จัดการออนไลน์, 2569) ในขณะเดียวกัน กระทรวงพลังงานยังได้ออกมาชี้แจงผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดความตื่นตระหนกเพิ่มเติมว่า มาตรการบังคับปิดสถานีบริการน้ำมันหลังเวลา 4 ทุ่มนั้นจะถูกนำมาใช้กับสถานการณ์วิกฤตเท่านั้น (ไทยพีบีเอส, 2569ก) วาทกรรมทางการสื่อสารที่มุ่งเน้นเพียงการปลอบประโลมเหล่านี้ กลับสะท้อนให้เห็นถึงความหลงทิศทางของภาครัฐ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สวนทางอย่างสิ้นเชิงกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ประชาชนกำลังเผชิญหน้าสถานีบริการ เพราะในห้วงเวลาเดียวกันนั้นสื่อมวลชนได้รายงานว่าหลายพื้นที่เริ่มตึงตัวน้ำมันเนื่องจากความต้องการที่พุ่งสูง และเริ่มปรากฏภาพข่าวประชาชนต้องต่อคิวยาวเพื่อรอเติมน้ำมัน ขณะที่สถานีบริการบางแห่งในภาคใต้ต้องจำกัดการขายเพื่อเอาตัวรอดจากภาวะน้ำมันหมด (ข่าวสด, 2569ก) ความย้อนแย้งระหว่างวาทกรรมของรัฐกับความเป็นจริงที่ผู้บริโภคเผชิญ ได้สร้างรอยร้าวและทำลายความน่าเชื่อถือทางสถาบันลงอย่างรวดเร็ว เมื่อสถานการณ์ความชะงักงันของการกระจายสินค้าลุกลามเป็นวงกว้าง จนมีการสำรวจพบว่าสถานีบริการน้ำมันปิดตัวชั่วคราวมากถึง 241 แห่งทั่วประเทศ (อมรินทร์ทีวี, 2569) รัฐบาลกลับเลือกใช้วิธีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสื่อสารที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรง ด้วยการเปลี่ยนผ่านจากการปฏิเสธวิกฤตไปสู่การผลักความรับผิดชอบ (Blame Shifting) โดยนายกรัฐมนตรีได้ออกมาเปิดเผยว่าการที่ประชาชนกักตุนทำให้เกิดความตึงตัวของน้ำมันในบางพื้นที่ (แนวหน้า, 2569) ตามหลักนิเทศศาสตร์และจิตวิทยาพฤติกรรม

การสื่อสารในลักษณะกล่าวโทษผู้รับสารแทนที่จะอธิบายถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ถือเป็นการกระทำที่บ่อนทำลายความไว้วางใจอย่างรุนแรง การที่ผู้กำหนดนโยบายระบุว่าประชาชนเป็นต้นเหตุของปัญหากลับยิ่งกระตุ้นให้เกิดความหวาดระแวงและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้เกิดปรากฏการณ์แห่ซื้อด้วยความตื่น

ตระหนก (Panic Buying) ที่รุนแรงยิ่งขึ้น ดังปรากฏหลักฐานเชิงประจักษ์จากภาพข่าวที่ประชาชนแห่เติมและกักตุนจนน้ำมันดีเซลหมดเกลี้ยง และปั๊มน้ำมันหลายจังหวัดต้องปิดบริการ (ข่าวสด, 2569ข)

ความล้มเหลวในการบริหารภาวะวิกฤตทางการสื่อสารดำเนินมาถึงจุดอิ่มตัวในช่วงปลายเดือนมีนาคม เมื่อจำนนต่อหลักฐานเชิงประจักษ์ รัฐบาลจึงต้องออกมายอมรับสภาพปัญหาบางส่วน โดยออกมายืนยันว่าน้ำมันพอใช้ 103 วัน แต่ยอมรับว่าเกิดคอขวดในบางพื้นที่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2569ข) การออกมายอมรับข้อบกพร่องของระบบโลจิสติกส์ในช่วงปลายของวิกฤต ถือเป็นการสื่อสารที่ล่าช้าและไม่ทันต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้ว การสื่อสารที่ขาดความโปร่งใสและไม่สะท้อนความจริงตั้งแต่ต้น จึงไม่เพียงแต่ไม่สามารถระงับวิกฤตได้แต่ยังแปรสภาพจากปัญหาการกระจายสินค้าธรรมดา ให้ลุกลามกลายเป็น "วิกฤตความเชื่อมั่น" ที่ฝังรากลึก ทำให้ประชาชนสูญเสียความไว้วางใจต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์

3. มิตินโยบายสาธารณะ ขีดความสามารถของรัฐและความล้มเหลวการบริหารจัดการภาวะวิกฤต

เมื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์น้ำมันผ่านมิติทางนโยบายสาธารณะ จะพบความล้มเหลวของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตที่เกิดจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐอย่างชัดเจน โดยในช่วงต้นเดือนมีนาคม 2569 ภายหลังเกิดวิกฤตตะวันออกกลาง รัฐบาลไทยได้ตอบสนองเบื้องต้นด้วยการลุยแผนวิกฤตพลังงาน ตั้งวอร์รูม ห้ามส่งออก และจัดหาแหล่งผลิตใหม่ พร้อมกับการประกาศใช้กลไกกองทุนตรึงราคาน้ำมันพยุงราคาดีเซลคงที่ 29.94 บาท เป็นเวลา 15 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ก) เพื่อมุ่งหวังที่จะสยบข่าวลือกักตุนน้ำมันจากสงครามตะวันออกกลาง (รัฐบาลไทย, 2569ก) อย่างไรก็ตาม แม้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานจะออกมายืนยันว่าปริมาณน้ำมันสำรองหาเพิ่มได้เป็น 95 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ข) และมีการปรับสูตรน้ำมันโดยเพิ่มสัดส่วนไบโอดีเซล (เช่น B7 / B10) เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าและลดต้นทุนในระยะสั้น (กรมประชาสัมพันธ์, 2569) แต่มาตรการเหล่านี้กลับไม่สามารถสกัดกั้นผลกระทบของกลไกตลาดหน้าสถานีบริการได้จริง

เมื่อเกิดปัญหาน้ำมันขึ้นจนดันต้นทุนขนส่งพุ่งสูง ภาคเอกชนได้จี้ให้รัฐช่วยตรึงราคา ลดภาษี และงดส่งออก (ไทยรัฐ, 2569) แต่ภาครัฐยังคงบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) โดยเน้นเพียงการออกมายืนยันว่าพลังงานไทยยังเพียงพอ รัฐบาลพร้อมดูแลราคาสินค้าไม่ให้กระทบประชาชน (รัฐบาลไทย, 2569ข) และระบุว่าปัญหาที่เกิดนั้น รัฐบาลยืนยันน้ำมันไทยไม่ขาดแคลน ชี้บางปั๊มขาดช่วงจากความต้องการสูงกว่าปกติ ขอประชาชนอย่าตื่นตระหนก (รัฐบาลไทย, 2569ค) ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาคอขวดสะท้อนให้เห็นในช่วงกลางเดือนมีนาคม ที่ศูนย์บริหารสถานการณ์ฯ (ศบก.) เพิ่งเริ่มถกเข้มแนวทางขนส่งน้ำมันเพิ่มเที่ยววิ่ง และขยายเวลาจัดส่ง (รัฐบาลไทย, 2569ง) และรัฐบาลจำต้องเริ่มปรับราคาน้ำมันดีเซลแบบค่อยเป็นค่อยไป พร้อมกำหนดเพดานราคาไม่ให้เกินประมาณ 33 บาทต่อลิตร (กระทรวงพลังงาน, 2569ค) ควบคู่ไปกับการที่กระทรวงมหาดไทยเพิ่งออกคำสั่งผ่อนผันรถขนส่งน้ำมันวิ่ง 24 ชั่วโมง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน (ไทยพีบีเอส, 2569ก)

ความบกพร่องในการประเมินและบริหารจัดการภาวะวิกฤตดำเนินมาถึงจุดสำคัญในช่วงวันที่ 19-22 มีนาคม 2569 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานต้องลุยคลังน้ำมันใหญ่ สั่งเพิ่มรถขนส่งอีกเท่าตัว เพื่อเร่งแก้ปมผู้ค้าตัดราคาหน้าปั๊ม (The Standard, 2569) ในขณะที่นายกรัฐมนตรียังคงเน้นย้ำว่าน้ำมันเพียงพอขอประชาชนไม่จำเป็นต้องกักตุน (รัฐบาลไทย, 2569จ) จนในที่สุด รัฐบาลจำต้องใช้มาตรการโครงสร้างขั้นเด็ดขาด โดยราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่คำสั่งนายกรัฐมนตรี ปรับมาตรการน้ำมันให้ผู้ค้านำน้ำมันสำรองออกมาให้บริการได้ (มติชน, 2569) ซึ่งในท้ายที่สุด การบริหารจัดการแบบไล่ตามปัญหาของภาครัฐ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดภาวะชะงักงันทั่วประเทศ แต่ยังสะท้อนความเสียหายระดับโครงสร้างจากการที่กระทรวงพลังงานต้องออกมาชี้แจงว่ากองทุนน้ำมันติดลบสูงถึง 2 หมื่นล้านบาท (ไทยพีบีเอส, 2569ข) นับเป็นภาพสะท้อนของความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายสาธารณะที่ขาดวิสัยทัศน์และการประสานงานที่รัดกุมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ คือ การเสนอกรอบวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงความล้มเหลวเชิงนโยบายเข้าด้วยกันเป็นห่วงโซ่เหตุปัจจัยเดียว กล่าวคือ การแทรกแซงราคาที่ฝืนกลไกตลาด (มิติเศรษฐศาสตร์) มิได้เป็นเพียงปัญหาการคลัง แต่เป็นต้นทางที่ก่อให้เกิดภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน และผลักให้ภาครัฐเลือกใช้การสื่อสารแบบลดทอนปัญหาและผลักภาระ (มิติการสื่อสาร) ซึ่งเมื่อสวนทางกับประสบการณ์ตรงของประชาชน จึงเร่งให้เกิดพฤติกรรมกักตุนและกัดเซาะความชอบธรรมของรัฐ (มิตินโยบายสาธารณะ) การศึกษานี้จึงชี้ว่าวิกฤตน้ำมัน พ.ศ. 2569 เป็นวิกฤตเชิงสมรรถนะของรัฐ (State Capacity Crisis) มากกว่าวิกฤตอุปทานทางกายภาพ และเสนอว่าการวิเคราะห์วิกฤตสาธารณะควรพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามมิติดังกล่าวไปพร้อมกัน แทนการมองแบบแยกส่วน อันเป็นข้อเสนอเชิงกรอบคิดที่สามารถประยุกต์กับการวิเคราะห์วิกฤตการบริหารภาครัฐกรณีอื่นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการฉบับนี้ได้ทำการศึกษาและวิพากษ์วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทยในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า วิกฤตการณ์ที่ลุกลามจนสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานรากในหลายภูมิภาคนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้มีสาเหตุหลักมาจากสภาวะน้ำมันขาดแคลนในระดับโลกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของ "ความล้มเหลวของรัฐ" (Government Failure) ในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ในมิติทางเศรษฐศาสตร์ การดำเนินนโยบายตรึงราคาขายปลีกน้ำมันดีเซลที่ 29.94 บาทต่อลิตรอย่างแข็งตัว ท่ามกลางต้นทุนพลังงานโลกที่พุ่งสูงขึ้น ได้สร้างความบิดเบือนต่อกลไกตลาดอย่างรุนแรง การใช้นโยบายอุดหนุนข้ามประเภท (Cross-subsidy) ส่งผลให้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญเสียสภาพคล่องและมีสถานะติดลบรวมกว่า 12,605 ล้านบาท ภาระทางการคลังที่ซ่อนเร้นนี้ทำให้ระบบห่วงโซ่อุปทานของ

ภาคเอกชนเกิดภาวะชะงักงัน (Supply Chain Disruption) เมื่อผู้ค้าไม่สามารถแบกรับต้นทุนส่วนเพิ่มและชะลอการขนส่ง จึงลุกลามเป็นปัญหาน้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการ

ประการที่สอง ในมิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ภาครัฐล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังของประชาชน โดยเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดทอนความรุนแรง (Minimization) ผ่านการผลิตซ้ำวาทกรรม "น้ำมันมีสำรองเพียงพอ 104 วัน" และใช้กลยุทธ์ผลักภาระ (Scapegoating) ด้วยการกล่าวโทษว่าปัญหาเกิดจากพฤติกรรมการกักตุนของประชาชน (Panic Buying) การสื่อสารที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในพื้นที่นี้ ยิ่งเป็นการขยายวงความหวาดระแวง และสร้าง "ช่องว่างความเชื่อมั่น" (Trust Deficit) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การสื่อสารของรัฐบาลเป็นการสื่อสารแบบราชการที่เน้นระเบียบมากกว่าความรู้สึก ของประชาชนรัฐบาลกุมข้อมูลสต็อกน้ำมันสำรอง (Strategic Petroleum Reserve) ไว้ แต่สื่อสารไม่ชัดเจน ทำให้ประชาชนเกิดอาการ Panic Buying ซึ่งในทางรัฐประศาสนศาสตร์ถือเป็นความล้มเหลวของการจัดการอุปสงค์ ข้อมูลที่ส่งออกมาจาก "ทำเนียบรัฐบาล" มักเน้นความสงบเรียบร้อย (เช่น "น้ำมันมีพอ") แต่ข้อมูลจาก "หน่วยงานระดับปฏิบัติ" หรือ "รัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน" กลับแสดงตัวเลขสต็อกที่วิกฤต ความย้อนแย้งนี้ในทางทฤษฎี ซึ่งทำลายเอกภาพของรัฐนโยบายที่สวนทางกับความเป็นจริง รัฐบาลพยายามสื่อสารเรื่องการก้าวสู่ยุคพลังงานสะอาด (Green Energy) แต่ในขณะที่ประชาชนกำลังเดือดร้อนจากน้ำมันขาดแคลน การสื่อสารเรื่อง "อนาคตสีเขียว" กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ห่างไกลและไม่ตอบโจทย์วิกฤตเฉพาะหน้า ช่องว่างความเชื่อมั่นไม่ได้เกิดขึ้นจาก "การไม่มีข้อมูล" แต่เกิดจาก "คุณภาพและเจตนา" ของการสื่อสารที่ประชาชนสัมผัสได้ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถทำนาย (Predict) หรือควบคุม (Control) สถานการณ์น้ำมันได้ ประชาชนจะสูญเสียความเชื่อมั่นในสถาบัน และหันไปสร้างเครือข่ายความเชื่อมั่นกันเองในภาคประชาสังคม เช่น การเช็กราคาน้ำมันและจุดจำหน่ายผ่านกลุ่มโซเชียลมีเดียแทนการรอประกาศจากรัฐแม้รัฐบาลจะพยายามแสดงความโปร่งใสด้วยการแถลงข่าวบ่อยครั้ง แต่หากเป็นการแถลงที่ "ไร้คำตอบที่ชัดเจน" จะยิ่งขยายช่องว่างความเชื่อมั่นให้กว้างขึ้น ตามทฤษฎี Erosion of Legitimacy (การกัดเซาะความชอบธรรม) ซึ่งอาจนำไปสู่การประท้วงหรือการต่อต้านนโยบายอื่น ๆ ในอนาคต

ประการที่สาม ในมิติทางนโยบายสาธารณะ รัฐบาลแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) ผ่านรูปแบบการบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) และความล่าช้าในการวินิจฉัยปัญหาเชิงโครงสร้าง (Policy Lag) ภาครัฐใช้เวลาเกือบ 3 สัปดาห์นับจากจุดเริ่มต้นของวิกฤตกว่าจะออกมาตรการแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การปลดล็อกให้รถขนส่งน้ำมันวิ่งได้ตลอด 24 ชั่วโมง หรือการอนุญาตให้นำน้ำมันสำรองออกมาจำหน่าย ซึ่งความล่าช้านี้ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจไปแล้วในวงกว้าง รัฐบาลขาดระบบ Early Warning System ที่มีประสิทธิภาพ แม้จะมีข้อมูลความผันผวนของราคาพลังงานล่วงหน้า แต่กลไกการพยากรณ์ของกระทรวงพลังงานกลับไม่สามารถประเมินพฤติกรรมการกักตุน (Hoarding Behavior) ของผู้ค้าและประชาชนได้ ส่งผลให้การเตรียมน้ำมันสำรองทางยุทธศาสตร์ (Strategic Petroleum Reserve) ผิดพลาด การกระจายน้ำมันสำรองไปยังจุดที่ขาดแคลนในต่างจังหวัดมีความล่าช้า สะท้อนถึงปัญหาในระบบโลจิสติกส์ภาครัฐและสัญญาผูกพันกับภาคเอกชนที่ไม่

ยืดหยุ่นพอในภาวะฉุกเฉินรัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายควบคุมการกักตุนน้ำมันได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิด "ตลาดมืด" และการปั่นราคาในระดับท้องถิ่นความล้มเหลวของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตรัฐบาลพยายามรักษา "เพดานหนี้สาธารณะ" ไปพร้อมกับการ "พยุงราคาน้ำมัน" การพยายามรักษาสองเป้าหมายพร้อมกันทำให้การตัดสินใจอุดหนุนกองทุนน้ำมันมีความครึ่ง ๆ กลางๆ จนไม่สามารถหยุดภาวะช็อกของตลาดได้การตอบสนองที่ล่าช้าในทางนโยบายมีสิ่งที่เรียกว่า Implementation Lag คือกว่าที่มาตรการลดภาษีสรรพสามิตจะเห็นผล หรือน้ำมันสำรองจะเดินทางไปถึงปั๊ม ความเชื่อมั่นของประชาชนก็พังทลายไปก่อนแล้วการขาดการเรียนรู้ทางนโยบายรัฐบาลมักใช้วิธีแก้ปัญหาแบบเดิม คือการกู้เงินมาโปะกองทุนน้ำมัน แทนที่จะใช้โครงสร้างภาษีคาร์บอนหรือกลไกราคาแบบขั้นบันไดมาบริหารจัดการความต้องการ (Demand Management) ตั้งแต่แรก

วิกฤตน้ำมันปี 2569 ไม่ใช่เพียงวิกฤตด้านทรัพยากร แต่เป็น "วิกฤตเชิงสมรรถนะ" ของรัฐราชการไทยที่โครงสร้างส่วนกลาง ไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตของตลาดโลกที่รวดเร็วได้ ความไม่สอดคล้องระหว่างการประกาศมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียวกับการบริหารจัดการฟอสซิลที่ล้มเหลว ยิ่งตอกย้ำช่องว่างความเชื่อมั่น ให้กว้างขึ้น

ภาพรวมของการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหาอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ ความล้มเหลวในการแทรกแซงราคาทางเศรษฐศาสตร์ (มิติที่ 1) ได้สร้างปัญหาหน้างานที่รัฐบาลไม่ได้เตรียมรับมือ บีบบังคับให้รัฐต้องใช้การสื่อสารภาวะวิกฤตแบบผลักภาระและปฏิเสธความจริง (มิติที่ 2) ซึ่งท้ายที่สุด เมื่อการสื่อสารไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของรัฐในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างบูรณาการ (มิติที่ 3) วิกฤตการณ์ครั้งนี้จึงเป็นบทเรียนสำคัญที่ตอกย้ำว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ดีไม่อาจมองข้ามความเป็นจริงทางเศรษฐศาสตร์ และต้องอาศัยการสื่อสารที่โปร่งใสเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนในยามวิกฤต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากบทเรียนความล้มเหลวในการจัดการวิกฤตการณ์น้ำมันช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 บทความนี้จึงขอเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) ในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการปล่อยให้กลไกตลาดทำงานคู่ขนานไปกับการปกป้องผลกระทบต่อภาคประชาชน ผ่านข้อเสนอแนะตามกรอบ 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1. การปรับกระบวนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ จากการอุดหนุนแบบเหมารวมสู่มาตรการเฉพาะจุด รัฐบาลควรยกเลิกการใช้กลไกกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อแทรกแซงราคาแบบเหมารวม (Blanket Subsidy) ซึ่งบิดเบือนกลไกตลาดและสร้างภาระหนี้สาธารณะแฝงอย่างมหาศาล และควรเปลี่ยนผ่านไปสู่ "ชุดมาตรการทางเลือก" ที่มีประสิทธิภาพและตรงจุด (Targeted Policy Instruments) เพื่อรักษาสภาพคล่องของห่วงโซ่อุปทาน โดยหลีกเลี่ยงแรงต้านจากมวลชน (Public Backlash) ผ่านกลไกดังนี้

การลดภาษีสรรพสามิตน้ำมันชั่วคราว (Temporary Excise Tax Cut) ใช้เป็นกลไกหลักในการปรับลดโครงสร้างราคาหน้าสถานีบริการโดยตรง ซึ่งมีความโปร่งใสและมีกรอบเวลาที่ชัดเจนกว่าการกู้ยืมเงินผ่านกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงมาอุดหนุนจนเสียสภาพคล่อง

การลอยตัวราคาแบบขั้นบันได (Step-by-Step Managed Float) หลีกเลี่ยงการปล่อยให้ราคาพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลัน (Price Shock) โดยใช้วิธีทยอยปรับเพดานราคาให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงทีละระดับเพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจมีเวลาในการปรับตัวและลดการบริโภคพลังงานที่ไม่จำเป็น

การอุดหนุนแบบเจาะจงเป้าหมาย (Targeted Subsidy) โอนย้ายงบประมาณที่เคยใช้อุ้มคนทั้งประเทศ มาเป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเปราะบางและภาคส่วนที่จำเป็น เช่น การใช้บัตรส่วนลดน้ำมัน (Fleet Card) สำหรับภาคการขนส่งสาธารณะและรถบรรทุกสินค้า เพื่อป้องกันการผลักภาระต้นทุนไปสู่ราคาสินค้าอุปโภคบริโภค

มาตรการบรรเทาค่าครองชีพทางอ้อม (Indirect Relief Measures) ในช่วงที่ราคาพลังงานอยู่ในระดับสูง รัฐสามารถลดทอนความเดือดร้อนด้วยการลดรายจ่ายด้านอื่น ๆ เพื่อชดเชย เช่น การอุดหนุนค่าสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยรักษาสมดุลอำนาจซื้อของประชาชนในภาพรวมได้

2. การยกระดับการสื่อสารภาวะวิกฤต จากการลดทอนปัญหาไปสู่ความโปร่งใสเชิงประจักษ์ ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการสื่อสารเพื่อ "รักษาภาพลักษณ์ทางการเมือง" มาเป็น "การสื่อสารบนฐานของข้อเท็จจริงและความโปร่งใส (Transparency-based Communication)" เมื่อเกิดวิกฤตรัฐต้องกล้าที่จะยอมรับถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (เช่น ปัญหาสภาพคล่องของผู้ประกอบการจนไม่สามารถจัดส่งน้ำมันได้) พร้อมทั้งอธิบายแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งด้านบวกและด้านลบ จะช่วยสยบข่าวลือ บริหารความคาดหวัง และป้องกันพฤติกรรมการตื่นตระหนกซื้อ (Panic Buying) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนกว่าการใช้กลยุทธ์ผลักภาระ (Scapegoating) หรือการปฏิเสธความจริง

3. การสร้างความยืดหยุ่นเชิงนโยบาย การบูรณาการและการลดทอนกฎระเบียบชั่วคราว รัฐบาลควรพัฒนากลไกการบริหารจัดการวิกฤตแบบคล่องตัว (Agile Crisis Management) โดยมีแผนเผชิญเหตุทางเลือก (Contingency Plan) ที่พร้อมใช้งานทันที หากเกิดสัญญาณเตือนของภาวะชะงักงันในห่วงโซ่อุปทาน รัฐต้องมีกลไกทางกฎหมายที่พร้อม "ปลดล็อกและลดทอนกฎระเบียบชั่วคราว (Temporary Deregulation)" เพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การผ่อนผันเวลาวิ่งของรถขนส่ง หรือการอนุญาตให้ดึงน้ำมันสำรองทางกฎหมายออกมาใช้ โดยกลไกเหล่านี้ต้องสามารถสั่งการได้ทันทีภายใน 24-48 ชั่วโมงแบบบูรณาการข้อมูลร่วมกับภาคเอกชน โดยไม่ต้องรอให้วิกฤตลุกลามจนเกิดความล่าช้าเชิงนโยบาย (Policy Lag)

4. ข้อเสนอแนะเชิงการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายรัฐบาลที่มีสัญญาประชาคมไว้กับประชาชนตอนหาเสียงเลือกตั้งและแถลงไว้ต่อรัฐสภาจะสำเร็จเป็นรูปธรรมหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับกลไกการบริหารงานของภาครัฐ อันมีระบบราชการเป็นเสาหลักสำคัญที่จะนำนโยบายนั้นสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลหรือไม่

ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีสำคัญมาก สรุปได้ดังนี้ (Thamrongthanyawong, 2001)

ประการแรก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ตัดสินใจนโยบาย ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบาย จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจนโยบายได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน เพราะได้กระทำการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ถูกต้องและเลือกหน่วยปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีต่ออนาคตทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบาย ในทางตรงกันข้ามถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจนโยบายถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบจากประชาชน ทั้งต่อการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ไม่เหมาะสมและความบกพร่องในการควบคุมและกำกับหน่วยปฏิบัติหรือการมอบหมายให้หน่วยปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นต้น

ประการที่สอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่นำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตาม เป้าประสงค์ จะทำให้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้รับการแก้ไขด้วยดี กลุ่มเป้าหมายได้รับความพึงพอใจ ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้กลุ่มเป้าหมายอาจเรียกร้องด้วยวิธีต่างๆ ทำให้การบริหารงานของรัฐบาลมีความยุ่งยากมากขึ้น

ประการที่สาม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหน่วยปฏิบัติ ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ หน่วยปฏิบัติจะได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจทั้งจากผู้กำหนดนโยบายและกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่สี่ ความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร เนื่องจากทุกประเทศมีทรัพยากรที่จำกัด ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสามารถแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายหรือสังคมอย่างได้ผล ไม่เกิดภาวการณ์สูญเปล่าหรือต้องกลับมาแก้ไขใหม่ ทรัพยากรในที่นี้หมายความรวมทั้งบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเวลาที่ต้องใช้ไปทั้งหมด

ประการที่ห้า ความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญต่อการก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานและโครงการพัฒนาต่างๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีและมีความสุข

ประการสุดท้าย ความสำคัญต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะในกระบวนการวิเคราะห์นโยบายนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่กระบวนการกำหนดทางเลือกนโยบาย กล่าวคือ นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาทางเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเท่านั้น เพื่อให้มั่นใจว่าทุกทางเลือกที่นำมาวิเคราะห์จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเปล่า และในการจัดทำนโยบายก็จะต้องคำนึงถึงการกำหนดแนวทางการนำไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติ

ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการนโยบายว่านโยบายนั้นจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ารัฐหรือรัฐบาล ต้องเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินการแทนประชาชนทุกคน โดยเฉพาะการให้ได้รับซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนทุกคนในรัฐเข้าถึงซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะนั้นทั่วถึงและเท่าเทียมกัน การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมไม่เพียงแต่จะช่วยป้องกันไม่ให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย แต่ยังเป็นการฟื้นฟู "ความไว้วางใจ (Trust)" และเสริมสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ให้กับระบบนโยบายสาธารณะของไทย ให้มีความเข้มแข็งและพร้อมรับมือกับความผันผวนของโลกยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษานี้อาศัยรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ภายในกรอบเวลา 1–23 มีนาคม พ.ศ. 2569 จึงมีข้อจำกัดที่ควรระบุ ได้แก่ (1) ข้อมูลทุติยภูมิจากสื่อมวลชนอาจมีอคติในการนำเสนอและสะท้อนสถานการณ์เฉพาะพื้นที่และช่วงเวลา ทำให้ไม่อาจสรุปเป็นภาพรวมทั้งประเทศได้อย่างสมบูรณ์ (2) การเข้าถึงข้อมูลภายในของหน่วยงานรัฐและผู้ค้าน้ำมันมีอยู่อย่างจำกัด การวิเคราะห์จึงอาศัยเอกสารที่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นหลัก และ (3) กรอบเวลาที่สั้นทำให้ไม่ครอบคลุมผลกระทบระยะยาวและกระบวนการเรียนรู้เชิงนโยบายภายหลังวิกฤต สำหรับการวิจัยในอนาคต ควร (1) ใช้ระเบียบวิธีเชิงประจักษ์เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดนโยบาย ผู้ค้า และผู้บริโภค เพื่อยืนยันข้อค้นพบแบบสามเส้าที่หนักแน่นขึ้น (2) ศึกษาเปรียบเทียบกับการบริหารวิกฤตพลังงานในเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือในต่างประเทศ เพื่อประเมินประสิทธิผลของมาตรการเฉพาะจุดเทียบกับการอุดหนุนแบบเหมารวม และ (3) พัฒนาตัวชี้วัดขีดความสามารถของรัฐและระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับการบริหารห่วงโซ่อุปทานพลังงานในภาวะวิกฤต

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์. (2569, 11 มีนาคม). *รมว.พลังงาน ชี้แจง “ตรึงราคาดีเซล” ใช้กองทุนน้ำมันช่วยพยุงราคา พร้อมรณรงค์ใช้ E20 มากขึ้น เพิ่มสัดส่วนเชื้อเพลิงชีวภาพ ลดพึ่งพาน้ำมันดิบ ย้ำ เชื้อเพลิงไทยไม่ขาดแคลน.* https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/485040

กระทรวงพลังงาน. (2569ก, 3 มีนาคม). *รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ประกาศใช้กลไกกองทุนตรึงราคาน้ำมัน พยุงราคาดีเซลคงที่ 29.94 บาท เป็นเวลา 15 วัน.* https://www.energy.go.th/th/minister-news/30409

_____ . (2569ข, 5 มีนาคม). *รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ยืนยันปริมาณน้ำมันสำรองหาเพิ่มได้เป็น 95 วันแล้ว และยังคงจัดหาอย่างต่อเนื่อง.* https://energy.go.th/th/minister-news/30410

_____ . (2569ค, 17 มีนาคม). *“พลังงาน” ขยับขึ้นดีเซล 50 สตางค์ ตรึงเพดานไม่เกิน 33 บาทต่อลิตร เตรียมเพิ่มทางเลือก B10 และ B20 ราคาต่ำ ลดราคาจูงใจให้ใช้ E20 พร้อมเร่งแก้ปั๊มขาดแคลนน้ำมัน.* https://www.energy.go.th/th/minister-news/30419

_____ . (2569). *รายงานสถานการณ์พลังงานรายไตรมาส: วิกฤตการณ์และการปรับตัว.* ส่วนประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน.

รัฐบาลไทย. (2569ก, 4 มีนาคม). *นายกฯ "อนุทิน" ยืนยัน ตรึงดีเซล 15 วัน สยบข่าวลือกักตุนน้ำมันจากสงครามตะวันออกกลาง.* https://www.thaigov.go.th/th/news/162036

_____ . (2569ข, 9 มีนาคม). *พลังงานไทยยังเพียงพอ! รัฐบาลพร้อมดูแลราคาสินค้าไม่ให้กระทบประชาชน.* https://www.thaigov.go.th/th/news/162173

_____ . (2569ค, 15 มีนาคม). *รัฐบาลยืนยันน้ำมันไทยไม่ขาดแคลน ชี้บางปั๊มขาดช่วงจากความต้องการสูงกว่าปกติ ขอประชาชนอย่าตื่นตระหนก.* https://www.thaigov.go.th/th/news/162327

_____ . (2569ง, 17 มีนาคม). *ศบก. ถกเข้มแนวทางขนส่งน้ำมัน เพิ่มเที่ยววิ่ง ขยายเวลาจัดส่ง หวังกระจายน้ำมันไปยังสถานีบริการต่าง ๆ.* https://www.thaigov.go.th/th/news/162391

_____ . (2569จ, 19 มีนาคม). *ศบก. เร่งมาตรการกระจายน้ำมันทั่วประเทศ ผ่อนปรนขนส่ง 24 ชม. เพิ่มเที่ยววิ่ง พร้อมเสริม B20 แก้ปัญหาตึงตัว ด้านนายกฯ เน้นย้ำน้ำมันเพียงพอ ขอประชาชนไม่จำเป็นต้องกักตุน มั่นใจบริหารจัดการได้.* https://www.thaigov.go.th/th/news/162441

สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง. (2569). *รายงานฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569.* https://www.offo.or.th/th/estimate/fuelfund-status

ไทยพีบีเอส. (2569ก, 10 มีนาคม). *พลังงาน ยันปั๊มเปิดปกติ ยังไม่ใช้มาตรการปิดหลัง 4ทุ่ม ย้ำน้ำมันสำรองมีมากกว่า 3 เดือน.* https://www.thaipbs.or.th/news/content/503181

Coombs, W. T. (2015). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding* (4th ed.). Sage Publications.

Mankiw, N. G. (2020). *Principles of economics* (9th ed.). Cengage Learning.

Seeger, M. W. (2006). *Best practices in crisis communication: An expert panel process. Journal of Applied Communication Research, 34*(3), 232-244. https://doi.org/10.1080/00909880600769944

Stiglitz, J. E., & Rosengard, J. K. (2015). *Economics of the public sector* (4th ed.). W. W. Norton & Company.

Wolf, C., Jr. (1993). *Markets or governments: Choosing between imperfect alternatives* (2nd ed.). MIT Press.

Yuen, K. F., Wang, X., Ma, F., & Li, K. X. (2020). The psychological causes of panic buying following a health crisis. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(10), 3513. https://doi.org/10.3390/ijerph17103513